સંદર્ભ :- ૨૫૪

ધોડિયા જાતિમાં ગવાતાં લગનગીતો

ડો. સિદ્ધરાજ સુરજીભાઈ સોલંકી

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૪
આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર

પ્રકાશક
વિનોદ રેવાશંકર ત્રિપાઠી
મંત્રી, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ મંડળ
ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ
અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૧૪

મુદ્રક
જિતેન્દ્ર ઠાકોરભાઈ દેસાઈ
નવજીવન મુદ્રણાલય
અમદાવાદ - ૩૮૦ ૦૧૪

© ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ

પ્રથમ આવૃત્તિ, પ્રત ૧૦૦૦

કિંમત રૂ. ૪૦.૦૦ ઑક્ટોબર, ૧૯૮૭

આવકાર

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ સંચાલિત આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્રના નિયામક, મ. દે. સમાજસેવા મહાવિદ્યાલયના આચાર્ય, સમાજમાનવશાસ્ત્રના અનુસ્નાતક વિભાગના પ્રાધ્યાપક અને અધ્યક્ષ, ડૉ. ઠા.ભા. નાયકનાં 'દૂબળાનાં લોકગીતો', તથા ગાંધર્વ સંગીત મહાવિદ્યાલયના આચાર્યશ્રી રાવજીભાઈ પટેલે સ્વરાંકિત કરેલા 'આદિવાસી લોકસંગીત'ના પ્રકાશન પછી, 'ધોડિયા જાતિમાં ગવાતાં લગ્નગીતો' એ 'આદિવાસી લોકસાહિત્ય સંચય' શ્રેણીમાં કેન્દ્રનું ત્રીજું પ્રકાશન છે.

ધોડિયા ગુજરાતના આદિવાસીઓમાં શિક્ષણમાં, સાંસ્કૃતિક સંપર્કમાં મોખરાનું સ્થાન ધરાવતી આદિવાસી જાતિ છે. આ છાપ સ્પષ્ટપણે ગુજરાતી ભાષાનાં જ હોય એવાં સંખ્યાબંધ સંચયકારોનાં ધોડિયા જાતિમાં ગવાતાં લોકગીતોમાં જોવા મળે છે. આ સંચયકારોમાં પ્રસ્તુત જાતિના જ સંચયકારો બહોળી સંખ્યામાં છે. તેમાંના મોટા ભાગના ગૂજરાત વિદ્યાપીઠના ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓ છે.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠના મ. દે. સમાજસેવા મહાવિદ્યાલયના વિદ્યાર્થીઓ, સ્નાતક કક્ષાથી માંડીને બધી જ અનુસ્નાતક કક્ષાએ—પારંગત, અનુપારંગત, વિદ્યાવાચસ્પતિ એમ દરેક કક્ષાએ—તેમના અધ્યયનકાર્યના એક ભાગ રૂપે ક્ષેત્રકાર્ય આધારિત તપાસ-નિબંધ-લેખન કરતા હોય છે. આવા તપાસ નિબંધોમાં આવરવામાં આવેલા અનેકવિધ વિષયોમાં ગુજરાત બહારની અને ગુજરાતની સંખ્યાબંધ જ્ઞાતિઓ અને આદિવાસી જાતિઓ પરના તપાસ નિબંધો પણ નોંધપાત્ર પ્રમાણમાં છે. અન્ય સ્વતંત્ર રીતે સંચિત સામગ્રી ઉપરાંત ગૂજરાત વિદ્યાપીઠના આવા વિદ્યાર્થી સંચયકારો દ્વારા સંચિત સામગ્રીનો પણ આ સંગ્રહનાં તારણોમાં આધાર લેવાયો છે.

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠે અન્ય આદિવાસી જાતિઓના લોકસાહિત્ય પર પણ ઉપયોગી માહિતી એકત્રિત કરી છે અને તેને પણ અનુકૂળતા અનુસાર ગુજરાતને ચરણે ધરીશું. અમારા આ પ્રયાસને આદિવાસી ભાષા, આદિવાસી લોકસાહિત્ય અને આદિવાસી વિકાસમાં રસ લેતા સૌ તરફથી આવકાર મળશે એવી આશા છે.

તા. ૧–૬–૧૯૮૭
ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ
અમદાવાદ–૩૮૦ ૦૧૪

રામલાલ પરીખ
કુલનાયક

સંપાદકના બે બોલ

ધોડિયાઓમાં વિવિધ પ્રસંગને અનુલક્ષીને મળેલાં ગીતોના પ્રકાર નીચે પ્રમાણે પાડી શકાય.

(૧) વાવણી, રોપણી અને કાપણીનાં ખેતી વિષયક ક્રિયા ગીતો તેમજ આ પ્રસંગોએ ગવાતાં અન્ય ગીતો

(૨) દિવાસો, શિળીસાતમ, નવરાત્રી, દિવાળી, હોળી વગેરે તહેવારોએ ગવાતાં ગીતો

(૩) નવરાત્રીમાં તેમજ મેળા – 'જાતરા' પ્રસંગે ગવાતા ગરબા

(૪) વિવિધ સામાજિક-ધાર્મિક ઉત્સવો પ્રસંગે, રોગચાળા મુક્તિ માટે યા કોઈના અવસાન પછી બારમા સુધીના દિવસોમાં ગવાતાં ભક્તિ ગીતો–ભજનો વગેરે

(૫) કોઈ દેવની બાધા–માનતા પૂરી કરતી વખતે ગવાતાં ગીતો

(૬) વરસાદ લંબાયો હોય ત્યારે તેને લાવવા માટે, મનાવવા માટે ગવાતાં 'મેઘલા ગીતો' – 'મેહુલા ગીતો.'

(૭) ઘરનું વાસ્તુ કરે ત્યારે ગવાતાં ગીતો

(૮) કોઈ અતિથિ વિશેષ, નેતા અથવા ધર્મગુરુને ગામને ગોંદરેથી સ્વાગત કરીને ગામમાં લાવતી વખતે ગવાતાં સ્વાગત ગીતો

(૯) ગોપ ગીતો – 'ગોવાળિયાઓનાં ગીતો'

(૧૦) હાલરડાં

(૧૧) બાળ રમતગીતો, બાળગીતો

(૧૨) વાર્તા કથાનકમાંનાં ગીતો

(૧૩) લગ્ન પ્રસંગે ગવાતાં ગીતો

ઉપર નિર્દેશિત વિવિધ પ્રકારનાં ગીતોમાંથી ધોડિયા જાતિમાં લગ્ન પ્રસંગે ગવાતાં ગીતોને તેના સંચયકારોએ ગુજરાતી લિપીમાં જે રીતે મૂક્યાં હોય તે રીતે, સંચયકારવાર વિધિક્રમાનુસાર મૂકવાનો અહીં પ્રયાસ કર્યો છે. ગીતનાં શિર્ષક પણ મહદંશે સંચયકારો યા માહિતીદર્શકોએ આપેલાં છે.

ગુજરાતના આદિવાસીઓમાં શિક્ષણમાં મોખરે રહેલી આ આદિવાસી જાતિમાં ઉપરોક્ત ગીત પ્રકારોમાં ગીતો, ગરબાઓ અને ભજનો, બાળગીતો, લેરિયાં યા એરિયાં નામે ઓળખાતાં થોડાં લગ્ન ગીતો બાદ કરતાં બાકીનાં સર્વ ગીતોના મુખ્ય ગાયકો અને તેને ઝીલનાર પણ મુખ્યત્વે સ્ત્રી ગાયકો હોય છે તેનો ઉલ્લેખ અત્રે કરવો ઘટે.

આ સંચયમાં એક બાજુથી કેન્દ્રના પ્રારંભ કાળમાં પ્રકાશનાર્થે મોકલાયેલાં શ્રી મંછારામ પટેલ સંચિત ગીતોનો સમાવેશ થયો છે તો બીજી બાજુથી ચાલુ વર્ષના પ્રારંભકાળમાં આ

પુસ્તકના સંપાદક દ્વારા સંચિત ગીતોને પણ આવરવામાં આવ્યાં છે. આમ આ અઢી એક દાયકાના ગાળા દરમિયાન, વિવિધ ધોડિયા વિસ્તારોમાં ગવાતાં લગ્નગીતોનું તે પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

આ પ્રકારનો સંચય સ્વાભાવિક રીતે જ અનેક મિત્રો, મુરબ્બીઓના સક્રિય સહકારની ફલશ્રુતિ હોય છે.

જેમના દ્વારા ધોડિયા ભાષા જીવંત રહી છે એવા ધોડિયા ભાષકો અને ધોડિયા સમાજ કે જેમના વિના આ સંગ્રહ શક્ય ન બન્યો હોત તેમનો હું સર્વ પ્રથમ ઋણી છું.

આ સંગ્રહમાં જેનો સમાવેશ થયો છે એવાં ધોડિયા જાતિમાં ગવાતાં લગ્નગીતો ગાનાર સંખ્યાબંધ નામી–અનામી ધોડિયા ગીતકારો–માહિતીદર્શકોનો તેમજ તેના સર્વ સંચયકારોનો આભારી છું.

આ અધ્યયનનાં તારણો અને વિશ્લેષણમાં મને મારા સાથી કાર્યકરો અને મિત્રો સર્વ શ્રી ચંપક ચૌધરી, રમેશ પટેલ, શંકરભાઈ પટેલ, ગુલાબભાઈ પટેલ, ચંદ્રકાન્ત પટેલ, સાયમન મેકવાન, સોમભાઈ પટેલ તથા શ્રીમતી કમળાબહેન પટેલના અનેક સ્વરૂપે મળેલા સહકારની સાભાર નોંધ લઉં છું.

મુખપૃષ્ઠ સજાવટ માટે શ્રી હકુભાઈ શાહ તેમજ શ્રી ગણપત પંડ્યાનો આભારી છું.

આ સંગ્રહની પ્રેરણા આપવા માટે કેન્દ્રના નિયામક ડૉ. ઠાકોરભાઈ નાયક તેમજ તેને આવકાર આપવા બદલ ગુજરાત વિદ્યાપીઠના કુલનાયક શ્રી રામલાલ પરીખનો પણ આભારી છું.

— સંપાદક

અનુક્રમણિકા

* આવકાર	શ્રી રામલાલ પરીખ	૧
* સંપાદકના બે બોલ	સંપાદક	૨
* અનુક્રમણિકા		૪
* ધોડિયા જાતિમાં ગવાતાં લગ્નગીતો	સંપાદક	૫
* નોંધ–નિર્દેશ સૂચિ		૧૮
* સંદર્ભ સૂચિ		૩૧
* સંચયકાર		
શ્રી મંછારામ પટેલ		૧
શ્રી ડાહ્યાભાઈ પટેલ		૩૭
શ્રી યશોદાબહેન છાયલાભાઈ ગરાસિયા		૪૩
શ્રી મનુભાઈ નાથુભાઈ પટેલ		૪૪
શ્રી ગોપાળભાઈ ભગાભાઈ ભાટ		૪૬
શ્રી શંકરલાલ બુધિયાભાઈ પટેલ		૪૯
શ્રી બાલુભાઈ મગનભાઈ પટેલ		૫૫
શ્રી ઉષાબહેન છોટુભાઈ પટેલ		૫૬
શ્રી રેવાબહેન નીછાભાઈ ગરાસિયા		૫૯
શ્રી પ્રેમીલાબહેન જીવણજી પટેલ		૬૦
શ્રી નીરાબહેન આયતાભાઈ ઠાકોર		૬૨
શ્રી અરુણાબહેન મકનજીભાઈ પટેલ		૬૩
શ્રી ચંપાબહેન પરભુભાઈ પટેલ		૬૮
શ્રી સાવિત્રીબહેન નરસિંહભાઈ ઠાકોર		૭૦
શ્રી જશભાઈ મોરારભાઈ પટેલ		૭૨
શ્રી લક્ષ્મીબહેન છગનભાઈ પટેલ		૭૩
ડૉ. સિદ્ધરાજ સુરજીભાઈ સોલંકી		૯૨
શ્રી રમાબહેન અર્જુનભાઈ ચૌધરી		૧૨૮
શ્રી કંચનબહેન બાબુભાઈ પટેલ		૧૩૬
શુદ્ધિ પત્રક		૧૫૩

ધોડિયા જાતિમાં ગવાતાં લગ્નગીતો

(૧)

ધોડિયા ગુજરાતની એક અગ્રગણ્ય આદિવાસી જાતિ છે. ૧૯૭૧ની વસ્તીગણતરી પ્રમાણે તેની કુલ વસ્તી ૩,૫૮,૭૭૩ છે. તેની વસ્તી મુખ્યત્વે વલસાડ અને સુરત જિલ્લાના ઉમરગામ, પારડી, વલસાડ, ધરમપુર, વાંસદા, ચીખલી અને વ્યારા તાલુકાઓમાં જોવા મળે છે. ધોડિયા આદિવાસી જાતિ ધોડિયા યા ધોડિયા ભાષાના નામે ઓળખાતી ભાષા બોલે છે. આ ભાષાના એક માહિતીદર્શકના જણાવ્યા પ્રમાણે 'ધોડિયા ભાષામાં સુરત બાજુની મહુવા તરફની ધોડિયા બોલી ધરમપુર તરફની ધોડિયા બોલી કરતાં જુદી પડે છે. પારડી ઉમરગામની ધોડિયા બોલી એક જ છે અને તે ઉપરના બન્ને વિસ્તારો કરતાં જુદી પડે છે.'

ધોડિયા જેમાં શિક્ષણનો સૌથી વધુ પ્રસાર થયો હોય એવી આદિવાસી જાતિ છે. ૧૯૭૧ની વસ્તીગણતરી પ્રમાણે આ જાતિમાં ૩૧.૧૯ ટકા સાક્ષરતાનું પ્રમાણ જોવા મળે છે. શિક્ષણના પ્રચાર–પ્રસારની સાથે આ જાતિની ભાષામાં ગુજરાતીકરણની ઠીક ઠીક પ્રમાણમાં અસર થયેલી જોવા મળે છે. આદિવાસી લોકસાહિત્યમાં પણ આ અસર પ્રતિબિંબિત થાય છે અને કેન્દ્રનાં અગાઉનાં બેએક સંશોધનોનું તારણ છે તે પ્રમાણે આદિવાસી લોક-સાહિત્યમાં પણ આદિવાસી લોકગીતોમાં સૌથી વધારે ગુજરાતીકરણની અસર વરતાતી જોવા મળે છે. (ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી : ૧૯૭૭, ૯; ડૉ. ઠા.ભા. નાયક : ૧૯૭૮, ૧)

(૨)

ધોડિયા જીવનચક્રમાં લગ્ન એ એક અત્યંત મહત્ત્વનો પ્રસંગ ગણાય છે. અને તેમાં અનેકવિધ વિધિઓને ગીત–ગુંફિત કરવામાં આવી છે.

ધોડિયાઓ જુદાં જુદાં લગભગ પોણા બસોથી ઉપર (શ્રી મોહનભાઈ દળવી : ૧૯૭૬; ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી ૧૯૮૪) કુળોમાં વહેંચાયેલા છે. તેઓમાં કુળબહિર્લગ્ન પ્રથા પ્રવર્તે છે. તેથી એક જ કુળમાં લગ્ન થઈ શકતાં નથી. તેઓમાં ગ્રામબહિર્લગ્ન પ્રથા નથી.

સામાન્ય રીતે ધોડિયાઓમાં પુખ્ત વયે લગ્ન થાય છે. ધોડિયા ધોરણ અનુસાર છોકરાની અઢારેક વર્ષની અને છોકરીની સોળેક વર્ષની વય 'પુખ્ત વય' યા 'લગ્ન લાયક વય' લેખાય છે. શિક્ષણના પ્રચાર–પ્રસારની સાથે લગ્નવયમાં પણ વધારો થયો છે.

મારા માહિતીદર્શકના જણાવ્યા પ્રમાણે કેટલેક સ્થળે ધોડિયાઓમાં પહેલાં મા-બાપની સંમતિનાં લગ્ન વિશેષ થતાં અને તેમાં છોકરા છોકરીની સંમતિ લેવાતી નહોતી. હવે સામાન્ય રીતે પુખ્ત વયે લગ્ન થતાં હોવાથી વર કન્યાની સંમતિ લેવાય છે. આ કામ ઘણાખરા કિસ્સાઓમાં 'વહટાળિયો' કરતો હોય છે. 'વહટાળિયો' એ વર અને કન્યા પક્ષ

વચ્ચેનો મધ્યસ્થી હોય છે અને તે ધોડિયા જાતિનો જ હોવો જોઈએ તેવું નથી. ધોડિયા સમાજના નજીકના સામાજિક સ્તરવાળી અન્ય કોઈક આદિવાસી જાતિનો યા હિન્દુ જ્ઞાતિનો પણ તે હોઈ શકે. સામાન્ય રીતે તે સ્ત્રી કે પુરુષ ગમે તે હોઈ શકે. મોટેભાગે તે આધેડ વય યા તેથી ઉપરની વયનો હોય છે. અલબત્ત તેમાં કેટલીકવાર અપવાદ જોવા મળે છે ખરા.

સામાન્ય રીતે ધોડિયા ધોરણ અનુસાર દીકરો પુખ્ત વયનો થવા આવતાં તેનો પિતા પોતાના દીકરાને માટે યોગ્ય કન્યાની ભાળ મેળવવા માટે દીકરાના બનેવી, કાકા, મામા, યા ફળિયાના કે ગામના આગેવાનને કહે. આ રીતે કન્યા શોધનાર અને તેની સગાઈનો પ્રસ્તાવ મૂકનાર 'વહટાળિયો' ગણાય. જો આ સગાઈના પ્રસ્તાવ પર વિચારણા કરવાની કન્યા પક્ષ તૈયારી બતાવે તો વહટાળિયો છોકરો લઈને છોકરીને ત્યાં 'જોવા જાય'. આ રીતે કન્યા જોવા માટે ત્રણ, પાંચ, વગેરે એકી સંખ્યામાં ન જાય પણ બેકી સંખ્યામાં જાય, મતલબ કે બે જણ જઈ શકે, ચાર, છ, આઠ જણ સુધી જઈ શકે. સામાન્ય રીતે ચોથ, છઠ, નોમ અને ચૌદશ આ તિથિએ જતા નથી.[૧] તે જ રીતે સામાન્ય રીતે મંગળવારે પણ ન જાય. તે સિવાયના બાકીના કોઈ પણ દિવસે જાય.

કન્યાને ત્યાં નક્કી કરેલ દિવસે જાય એટલે તેમને આવકાર અપાય. તેઓ બેસે એટલે કન્યા પાણી લઈને આવે. વર એ લોટામાં પૈસા નાખે અને પાણી લે અને તેનાથી મોં ધુએ. ત્યાર બાદ બીજા પણ પાણી લઈ લોટામાં પૈસા નાખી મોં ધુએ અને પાણી પીએ. ત્યાર બાદ વરને એક બાજુ લઈ જઈને વહટાળિયો પૂછે કે તેને કન્યા ગમે છે કે કેમ? જો વર હા પાડે તો વહટાળિયો ઘરમાં જઈને કન્યાને "વર ગમે છે કે કેમ" તે પૂછીને જાણી લે. જો કન્યા હા પાડે તો ત્યાર બાદ કન્યા ચા લાવીને પાય. જો વર ઘરે જઈને પોતાની સંમતિની જાણ કરવાનું કહે તોપણ કન્યા ચા પાય. આ વિધિ હમણાં થાય છે. પહેલાંના વખતમાં આ વિધિ નહોતી.

વરકન્યાની સંમતિની જાણકારી મેળવ્યા બાદ વહટાળિયો, વર કન્યાના પિતા, માતા બન્નેને મળીને 'માગણીનો દિવસ' નક્કી કરે. સામાન્ય રીતે આ દિવસ નક્કી કરવામાં પણ આગળ નિર્દેશિત વાર, તિથિ વગેરે અંગેના બધા નિયમો સચવાય. નિયત દિવસે વરના મામા, કાકા, ભાઈ, ભાભી, ફળિયાના પડોશી અને ગ્રામજનો બધાં મળીને લગભગ પંદરથી વીસ જણાં 'કન્યાની માગણી માટે' જાય, માગણી માટે નિયત દિવસે દિવસના ગમે તે ભાગમાં જઈ શકાય. માત્ર સવારે કે સાંજના જ જવું જોઈએ તેવું નથી.

કન્યાને ત્યાં પહોંચે એટલે તેમને હાથ પગ ધોવા પાણી આપવામાં આવે, જે લઈને દરેક જણ હાથ પગ ધુએ અને ત્યાર બાદ સૌ ખાટલા પર બેસે. ત્યાર બાદ એક સ્વચ્છ લોટાથી કન્યા દરેકને પાણી આપે. આ પાણી લેતી વખતે માગણીમાં આવેલ દરેક વ્યક્તિ પાણીના લોટામાં પાંચ, દશ, વીસ, પચીસ અથવા પચાસ પૈસાનો સિક્કો નાખે અને ત્યાર બાદ જ પાણી લે અને પીએ. ત્યાર બાદ ચા પીએ. કેટલાક સારી સ્થિતિવાળા જમાડે પણ ખરા. સામાન્ય રીતે જમણમાં રોટલા, શાક હોય. પછી છોકરાને ફૂલહાર કરવાનો દિવસ બંને પક્ષને અનુકૂળ હોય તે રીતે નક્કી કરે.

મારા માહિતીદર્શકના જણાવ્યા પ્રમાણે આ રીતે ફૂલહાર કરવાનો દિવસ નક્કી થયા પછી વરને ધોડિયા ભાષામાં 'નવરો' કહેવાય. અને કન્યા 'નવરી' ગણાય. તેથી હવે પછીની ચર્ચામાં આપણે પણ તેમનો ક્રમશઃ 'નવરા' 'નવરી' તરીકે જ નિર્દેશ કરીશું.

ફૂલહાર કરવાની વિધિ પહેલાના જમાનામાં અત્યાર કરતાં થોડી જુદી હતી.

પહેલાંના જમાનામાં વર પક્ષના કન્યાને ત્યાં જઈને કન્યાને જોઈ આવે અને દારૂ, મરઘાં અને રોટલા સાથે ખાણીપીણી જમણ કરી આવે અને તે વખતે છોકરા-છોકરીની સગાઈનું નક્કી કરે તેને 'સગાઈ કરી' એમ કહેવામાં આવતું.

નવરા પક્ષનાં નવરીના ઘરે આવે અને ગીતો ગાય અને લગ્નની તિથિ બન્ને પક્ષની અનુકૂળતા અનુસાર નક્કી કરે અને તે વખતે ગીતો ગવાતાં. તે લગ્ન ગોઠવતી વેળાનાં ગીતો[૨] તરીકે ઓળખાતાં.

જ્યારે ફૂલહારની અત્યારની વિધિ નીચે મુજબ છે. નક્કી કરેલા દિવસે નવરી પક્ષનાં નવરાને ફૂલહાર કરવા જાય. તે વખતે હાથ-પગ ધોઈને બેસે. ચા-પાણી પીએ. પછી એક ખંડમાં કે પરસાળમાં નવરાને ચાંદલો કરીને નવરાના હાથમાં નારિયેળ, સવા-પાંચ રૂપિયા નવરીનો ભાઈ યા બનેવી મૂકે અને ફૂલહાર કરાવે. આ ફૂલહાર સામાન્ય રીતે ફૂલોનો હોય છે. આ વિધિને 'ચાંલ્લો કરવાની વિધિ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. એકાદ બે દિવસ પછી નક્કી કરેલા દિવસે નવરા પક્ષના નવરીને ઘરે પહોંચ્યા પછી હાથ-પગ ધોઈને ચા-પાણી કરે. ત્યાર બાદ નવરીને એક ખંડ યા પરસાળમાં પાટલા ઉપર ઊભા રાખી હાથમાં નારિયેળ આપે, ગળામાં ફૂલહાર કરે અને બંને પક્ષની સ્ત્રીઓ 'ગીતો[૩] ગાય' તે વખતે કેટલેક સ્થળે 'ભાંડવણીનાં ગીતો'[૪] પણ ગવાય. દહેજ નાખ્યા પછી પતિની પસંદગીનું ગીત[૫] ગવાય છે. ત્યાર બાદ ગીતો ગાતાં સૌ નવરાના ઘરે પાછા ફરે છે.[૬] દહેજ નાખીને પરત થયા પછી સાંજે[૭] તેમ જ વહેલી સવારે[૮] પણ વર અને કન્યાના ઘરે ગીતો ગવાય છે. દહેજ નંખાયા પછી બેત્રણ માસ પછી લગ્ન નક્કી થયેલું હોય તો દહેજ નંખાયા પછી સળંગ પાંચ દિવસ ગીતો ગવાય છે. પણ જો પંદરેક દિવસ પછી હોય તો લગભગ દરરોજ ગીતો ગવાય છે.

નવરા-નવરીના વડીલો મળીને બ્રાહ્મણ પાસે લગ્નની તિથિ નક્કી કરે. ત્યાર બાદ ધોડિયાઓમાં હવે કંકોત્રી છપાય છે અને તે છપાયા પછી કંકોત્રીને લગતાં ગીતો[૯] ગાય છે. કંકોત્રીનાં ગીતોની સાથે જ 'નોતરણનાં ગીતો'[૧૦] ગવાય છે. પછી 'ભાત ભરડાવવા'[૧૧] માટે લઈ જાય છે અને ઘરે સ્ત્રીઓ હળદરને લગતાં ગીતો ગાતાં ગાતાં[૧૨] 'હળદર' વાટે છે.

અગાઉ હળદર અને ચોખા મિશ્ર કરવાની વિધિ સ્ત્રીઓ કરતી તેને 'બાણ નાખવાની વિધિ'[૧૩] તરીકે ઓળખવામાં આવતી. સગાં-સંબંધીઓને લગ્નમાં આમંત્રણ આપવાની નિશાની-રૂપે સગાંસંબંધીના બારણાની આગળ હળદર રંગેલા ચોખા મૂકવામાં આવતા. આવા ચોખા લઈને નવરા કે નવરીની બહેનના ઘરે તેમ જ ગામ કે ફળિયામાં સારા સંબંધો હોય તેવા દરેક ઘરે તેમ જ સગાંને ત્યાં સામાન્ય રીતે સૌભાગ્યવતી સ્ત્રીઓ જતી અને ચોખા મૂકતી. તે વખતે યજમાન ઘર તેમને દારૂ કે તાડી પાતું. હવે ચા પાવામાં આવે છે.

હળદર વટાઈ ગયા પછી બીજા દિવસે લગ્નમાં જમણ માટેના ચોખા ભરડીને લાવ્યા હોય તેને સાફ કરવા ગામમાંથી સ્ત્રીઓ આવે. તે વખતે ચોખા સાફ કરતી જાય અને ગીતો ગાતી[14] જાય.

ત્યાર બાદ નવરો યા નવરીને ઘરના વડીલ અથવા પિતા કે મામા સૌથી પહેલાં એક વખત પીઠી ચોળે અને તે વખતે ગીતો[15] ગાવામાં આવે. ત્યાર બાદ નવરા/નવરીને ઉઠાડવામાં આવે[16] નવડાવવા માટે નવરા / નવરીની બહેન યા ભાભી લઈ જાય અને નવડાવે ત્યારે પણ ગીતો[17] ગવાય. નવડાવ્યા પછી નવરા/નવરીને પિતા કે વડીલ વ્યક્તિએ ઘરની પરસાળમાં જ્યાં પીઠી લગાવી હોય ત્યાં લાવવામાં આવે અને વરની ભાભી યા બહેન ફરીને પીઠી ચોળે અને તે વખતે પણ ગીતો[18] ગવાય. આ રીતે નવરા / નવરીને પહેલાંના જમાનામાં તેની ભાભી[19] યા બહેન સાત યા પાંચ દિવસ પીઠી ચોળતી, જ્યારે અત્યારે ત્રણ યા પાંચ દિવસ પીઠી ચોળવામાં આવે છે. નવરા અને નવરીને આ પીઠી એક જ સમયે લગાડવામાં નથી આવતી પણ નવરાને જો સવારે ચોળવામાં આવે તો નવરીને તે સાંજે ચોળવામાં આવે છે. નવરાને હંમેશાં પીઠી પહેલાં ચોળાય છે. નવરાને ત્યાંથી જ પીઠી નવરીને ત્યાં જાય યા નવરાને ત્યાં જે પીઠી લગાવવાની હોય તેમાંથી નવરીને ત્યાં પીઠી જાય તેવું નથી પણ નવરીની પીઠી નવરીને ત્યાંથી જ મેળવી લેવાય છે. આવી પીઠી પહેલાંના જમાનામાં હળદર અને પાણીના મિશ્રણથી લગાવાતી, જ્યારે અત્યારે હળદરને તેલના મિશ્રણથી લગાવાય છે. આવી પીઠી અત્યારે જો પાંચ દિવસ લગાવવાની હોય તો માત્ર સવારે સામાન્ય રીતે અગિયારની આસપાસ લગાવાય છે. જો ત્રણ દિવસ લગાવવાની હોય તો સવારે લગભગ નવેકના સુમારે અને સાંજે લગભગ આઠેક વાગ્યા પછી લગાવાય છે.

બ્રાહ્મણે જે મંડપ માટે મુહૂર્ત કાઢી આપ્યું હોય તે મુજબ તેટલી થાંભલીનો[20] મંડપ તૈયાર કરવામાં આવે છે. જો છ થાંભલીનો મંડપ હોય તો તેની પાંચ થાંભલી કોઈ પણ ઝાડની હોઈ શકે પણ એક થાંભલી જે પહેલાં ખાડો[21] ખોદીને વિધિપૂર્વક બેસાડવામાં આવે તે સાગની હોવી જોઈએ. આ થાંભલીઓ રોપતી વખતે બે પરણેલા અને બે કુંવારા મળીને થાંભલી બેસાડવા માટે જે ખાડો ખોદયો હોય તેમાં સાત જાતના પીલા – 'દરાઈ' બોર, બાવળ વગેરે – દૂધ અને પાણી રેડીને તથા એક, બે, પાંચ કે દસ પૈસાનો સિક્કો નાખે અને ત્યાર બાદ થાંભલી બેસાડે. પછીથી પાંચ માંભલી કોઈ પણ બેસાડી શકે. જો ઘરની આસપાસ વૃક્ષો ન હોય તો છાંયા માટે આઠેક થાભલીનો મંડપ બંધાય, જ્યારે વૃક્ષનો છાંયો હોય તો છ થાંભલીનો પણ ચાલે. આ થાંભલી નંખાતી હોય અને મંડપ તૈયાર થતો હોય ત્યારે સ્ત્રીઓ ગીતો[22] ગાય. મંડપ તૈયાર થયા પછી બ્રાહ્મણ[23] ગ્રહશાંતિ[24] માટે આવેલો હોય જેથી સ્ત્રીઓ ગીતો ગાતાં માટી[25] લાવે, પાણી લઈ આવે અને બ્રાહ્મણ[26] ચોરી તૈયાર કરે ત્યારે ગીતો[27] ગવાય અને ત્યાર બાદ ચોરી પર હોમ કરવામાં આવે. તેમાં એક નારિયેળ અને સાત જાતનાં નાનાં નાનાં દાતણ અને ઘી તેમ જ છાણાં નાખે છે. આ વિધિ નવરી યા નવરાનાં માબાપે[28] કરવાની હોય છે. જો નવરીનાં માબાપ ન હોય તો તેનાં મોટાં ભાઈ-ભાભી બેસે છે. આમાં નવરા યા નવરીના બાપ યા મોટા ભાઈ આ વિધિ કરતા હોય ત્યારે અનુક્રમે મા યા ભાભીએ તેમના પતિના

હાથ યા પગને હાથથી સ્પર્શ કરી રાખવાનો હોય છે. આ વખતે ચોરી ને લગતાં ગીતો[29] ગવાય છે. ત્યાર બાદ આખો દિવસ મંડપને લગતાં ગીતો[30] ગવાય છે.

ઘણાખરા સગાંસંબંધીઓ મંડપના દિવસે વરને ત્યાં આવી જાય છે. તેથી સગાંવહાલાંની રસોઈ પણ સાંજે થાય છે.

ઊડા એ ચોખાના લોટમાંથી બનતી એક વાનગી છે. આ વાનગીમાં ચોખાના લોટમાં ગોળનું પાણી નાખીને, મસળીને પછી ગોળ લાડુ બનાવવામાં આવે, અને તેને માટીના માટલામાં નીચે પાણી રહે અને તેના પર ખજૂરીનાં છટિયાં રહે તે રીતે મૂકીને ચૂલો સળગાવી ચઢાવવામાં આવે છે. આ "ઊડાની વાનગી"ના ગોળ લાડુ બનાવતી વખતે ઊડાને લગતાં ગીતો[31] પહેલાં ગાવામાં આવતાં. હવે આ વાનગી બનાવાતી નથી.

ગામમાંથી હરિજન, ભંગી યા નાયકા આંબાના ડાળખા વડે પાનની તોરણ તૈયાર કરીને લઈ આવી તે મંડપ આગળ મૂકે છે. અહીં આ તોરણને નવરા/નવરીની બહેન યા ભાભી (જે રીત કરતી હોય તે) ચોખાથી વધાવે છે અને કેટલેક સ્થળે તોરણને નચાવે પણ છે. આમાં ચોખા બે હાથથી તોરણ પર નાખે અને જમીન ઉપર નીચા નમીને પગે પડી ચોખા નાખીને વધાવે છે. અને ત્યાર બાદ તે તોરણને મંડપના આગળના ભાગમાં જ્યાં નવરા/ નવરીને નવડાવતાં હોય ત્યાં મંડપના સામેના ભાગમાં બે વાંસ રોપીને બાંધવામાં આવે છે. તે વખતે સ્ત્રીઓ મંડપને આંબાનાં પાંદડાં બાંધી શણગારે છે અને તેને લગતાં ગીતો[32] ગવાય છે. ત્યાર બાદ બધાં જ સગાંસંબંધી તેમ જ ફળિયાની વ્યક્તિઓને જમવા બેસાડવામાં આવે છે.

મામા મામેરું લાવે છે ત્યારે સ્ત્રીઓ ગીતો[33] ગાતી ગાતી આવે છે તે વખતે નવરા/નવરીનાં અન્ય સગાંસંબંધીઓ ગીતો ગાતાં[34] ગાંતાં સામે લેવા માટે જાય છે. જ્યાં સામે લેવા માટે જાય ત્યાં મામેરામાં જેટલી સંખ્યા આવી હોય તેને ચા યા દારૂ પાય અને ગીતો ગાતાં ગાતાં મંડપ સુધી લઈ આવે છે. ત્યાં જે નવરાને પીઠી લગાવતી હોય તે, અર્થાત્ જે 'રીત કરતી હોય'તે અથવા નવરા/નવરીની મા, મામા મામી બન્નેના પગ પહેલાં પાણીથી ધુએ છે. પછી દૂધથી ધુએ છે. આ વિધિમાં પહેલાં તે સાથે આવેલી બીજી બહેનો પાસેથી ખોબા ભરીને પાણી લે અને એને પગ પર રેડે અને તેનાથી પગ ધુએ અને તે રીતે જ દૂધથી ધોવામાં આવે અને ત્યાર બાદ ચાંલ્લો કરવામાં આવે. આ વિધિ પહેલાં મામાને થાય અને ત્યાર બાદ મામીને. ત્યાર બાદ નવરો/નવરી મામાને ચાંલ્લો કરે. અને પછી જે રીત કરતી હોય તે કપડાં લે અને પછી આ કપડાંને એક ટોપલામાં મૂકી એક કુમારિકા–અને 'રીત કરનાર' બંને નાચે. 'તે વખતે તૂર વગાડવામાં' આવે છે પહેલાં 'રીત કરનારના' માથે ટોપલો હોય અને કુમારિકાના માથે દીવા, ચોખા, કંકુની થાળી હોય અને ત્યાર બાદ આ અદલાબદલી કરવામાં આવે અને ફરીને નાચવામાં આવે. આવી રીતે ચાર વાર કરવામાં આવે. આ નૃત્ય મહદ્અંશે વર્તુળાકાર જ હોય છે અને નાચવામાં પગ અમુક જ ખાસ તાલમાં પડે. ત્યાર બાદ આ વસ્ત્રો ઘરમાં મૂકવામાં આવે. પહેલાં ચોખાની જગ્યાએ ઊંડા રાખવામાં આવતા અને તેને નચાવવામાં આવતા અને તે વખતે ગીતો ગવાતાં.

ત્યાર બાદ નવરા/નવરીને પીઠી લગાડવામાં આવે. નવરા/નવરીનો બનેવી પીઠી લગાડત હોય ત્યાંથી બહાર લાવે અને પોતાની ખાંધ પર બેસાડીને નચાવે. ત્યાર બાદ

બીજા બનેવીઓ તેમ જ મિત્રો પણ નચાવે, અને તે વખતે તુર અને થાળી વગાડવામાં આવે અત્યારે કેટલેક સ્થળે બેન્ડ વાજાં પણ પ્રવેશી ચૂકયાં છે.

ત્યાર બાદ સ્ત્રીઓ અને પુરુષો ખાસ કરીને જુવાનિયા નાચતા જઈને ઉનાઈ માતાનું ગીત[૩૫] ગાય છે. જ્યારે કેટલાક ઝરીયાં[૩૬] ગાય છે. આ સંચયમાં આમાંનાં કેટલાંક ગીતોનો લગ્ન અને હોળીના તહેવાર પર[૩૭] યા લગ્ન વખતે નાચવા માટે ગવાતાં ગીતો[૩૮] તરીકે પણ નિર્દેશ કરવામાં આવ્યો છે આવાં ગીતો ગાયા પછી અને નાચ્યા પછી મોડી રાતે સૌ સૂઈ જાય છે. પણ તેના પહેલાં જો નવરા/નવરીનો બનેવી યા નજીકનાં સગાં જો સૂઈ ગયાં હોય તો એમને અનુલક્ષીને ઊંઘ ઉડાડવાનાં ગીતો[૩૯] ગવાય છે.

બીજા દિવસે સવારે સ્ત્રીઓ વહેલી ઊઠે છે અને પરોઢિયાનાં ગીતો[૪૦] ગાય છે. ત્યાર બાદ સામાન્ય રીતે દિવસ ચઢે ત્યારે ગરમ પાણીથી નવરાને નવડાવવામાં આવે છે. તે વખતે પણ ગીતો ગવાય છે જેને પીઠી ધોતાં ગવાતાં ગીતો[૪૧] કહેવાય છે. ત્યાર બાદ જો રસોઈ તૈયાર થઈ હોય તો સૌ જમી લે છે. અને નવરાને કપડાં પહેરાવીને તૈયાર કરવામાં આવે છે. પહેલાંના જમાનામાં ધોતી ખમીસ અને ફેંટો બાંધવામાં આવતો, જ્યારે આજે પેન્ટ, બુશકોટ અને ટોપી પહેરાવવામાં આવે છે. તે વખતે પોશાક અંગેનું ગીત[૪૨] ગવાય છે. તે વખતે નવરાના ગળામાં હાર પહેરાવવામાં આવે અને હાથમાં નાળિયેર આપવામાં આવે. ત્યાર બાદ નવરો પરસાળમાં તેનાં મા-બાપને પગે પડવા માટે જાય છે. તેમને પગે પડયા પછી જો વરઘોડો કાઢવાનો હોય તો તેને ઘોડા પર બેસાડવામાં આવે છે તે વખતે વરઘોડાનાં ગીતો[૪૩] ગવાય. અહીં પણ કેટલીક વાર બહુ વિશિષ્ટ આદાન-પ્રદાન થતું રહે છે. વરઘોડા માટેના ઘોડા-ના ભાડાના પૈસા સામાન્ય રીતે નવરાના મિત્રો આપતા હોય છે. કોઈક વાર પિતા પણ લહાવા યા શોખ તરીકે આ ખર્ચ ઉપાડતો હોય છે. નવરાને ઘોડા પર બેસાડીને ગામમાં ફળિયાના છેડા સુધી લઈ જવામાં આવે છે. ત્યારે બાકીના બધા ચાલતા જાય છે. સ્ત્રીઓ ગીતો ગાતી જાય છે. ગામમાં ફળિયાને ગોંદરે નવરાને એને માટે ખાસ તૈયાર કરવામાં આવેલા બળદગાડામાં બેસાડવામાં આવે છે. તેની સાથે જે સ્ત્રીઓ બેસે છે તે તેમ જ બીજી સ્ત્રીઓ ગીતો ગાય છે. બીજા ગાડામાં મુખ્યત્વે સ્ત્રીઓ, બાળકો તેમ જ વડીલો બેસે છે. જુવાનિયા ચાલતા અગર સાઇકલ પર યા હવે તો જાનમાં સૌ સાથે બસમાં યા ટ્રક-ટ્રેકટરમાં પણ જાય છે. તે વખતે સ્ત્રીઓનાં ગીતોની[૪૪] રમઝટ જામતી હોય છે.

જાન જાય ત્યારે રસ્તે જો નદી આવે તો તેને લગતાં ગીતો[૪૫] ગવાય છે. નવરીના ઘરની નજીક જાન પહોંચે ત્યારે તેને લગતાં ખાસ ગીતો[૪૬] ગાવામાં આવે છે. જાન આવે ત્યારે નવરી પક્ષની સ્ત્રીઓ પણ ગીતો[૪૭] ગાય છે.

પહેલાં નવરીની જાન જતી ત્યારે નવરાને ત્યાં પહોંચતી વખતે ગવાતાં કેટલાંક ગીતો[૪૮] મળ્યાં છે. તેનો પણ આ સંચયમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

નવરાને ઉતારો આપવામાં આવે ત્યારે નવરા પક્ષની સ્ત્રીઓ ફરિયાદ ગીત[૪૯] ગાય અને તે વખતે નવરી પક્ષની આગતાસ્વાગતાના દોષ નિર્દેશ કરતાં ગીતો નવરા પક્ષની સ્ત્રીઓ ગાય. નવરી પક્ષની સ્ત્રીઓ પણ પ્રત્યુત્તરદર્શક ગીતો[૫૦] ગાય. ત્યાર બાદ નવરા પક્ષની સ્ત્રીઓ પોતે સાથે લાવેલાં નવરી માટેનાં કપડાં અને ઘરેણાંનાં ગુણદર્શન કરાવતાં

અતિશયોક્તિસભર ગીતો[૫૧] ગાતાં નવરીને ત્યાં જાય અને ત્યાં નવરી પક્ષને નવરીએ લગ્ન વિધિ વખતે પહેરવાનાં કપડાં ઘરેણાં આપે અને તે વખતે નવરીને જલદી તૈયાર કરવા માટેનાં ગીતો નવરા પક્ષની સ્ત્રીઓ ગાય. જ્યારે નવરી પક્ષની સ્ત્રીઓ કપડાં કે ઘરેણાં અંગેના દોષ નિર્દેશ કરતાં ગીતો[૫૨] ગાય છે.

હવે નવરી પક્ષની સ્ત્રીઓ નવરાને ઉતારે લેવા માટે જાય તે વખતે 'રીત કરનાર' નવરાને કલગી આપે અને હાર પહેરાવે તે વખતે ગીતો ગાય છે. ત્યાંથી નવરાને નવરીના ઘરે લઈ આવે તે વખતે નવરીના મંડપની પાસે જ્યાં વાંસ અને તોરણ બાંધી નવરીને પ્રથમ પીઠીવાળું સ્નાન કરાવ્યું હોય ત્યાંથી નવરાને પસાર કરવામાં આવે છે. ત્યાં બે કુમારિકાઓ પાણી ભરેલાં પાત્રો (તામડો અને લોટો) માથે મૂકીને તોરણની બન્ને બાજુ ઊભેલી હોય છે, તે પાત્રમાં પૈસા નાખીને પછી નવરો મંડપના તોરણ સુધી આવે છે ત્યાં આ બંને બાલિકાઓ ફરીને આવી જાય છે અને તે વખતે બંને પક્ષની સ્ત્રીઓ બેઠકિયાં[૫૩] ગાય છે. ભાંડવણીનાં કેટલાંક ગીતો[૫૪] પણ અહીં ગવાતાં હોય છે.

ત્યાર બાદ બ્રાહ્મણ પગના તળિયાથી માથા સુધીના ચાર સૂતરના આંટા મારીને સૂતર લઈ લે છે. પછી નવરાને મંડપમાં પાટલા પર યા હવે બાંકડા પર બેસાડવામાં આવે છે. અને એ વખતે 'મંડપમાં જાન આવે ત્યારે' ગવાતાં ગીતો[૫૫] ગવાય છે. ત્યાર બાદ નવરીને તેના મામા મંડપમાં લઈ આવે છે અને સામેના પાટલે કે બાંકડા પર તેને બેસાડે છે. બાંકડા પર તેની સખીઓ સાથે બેસી શકે તે માટે બેસાડવામાં આવે છે. ત્યાર બાદ નવરા નવરીનો હસ્તમેળાપ કરાવવામાં આવે છે. નવરો જ્યારે મંડપમાં આવે ત્યારે સૂતરનો દોરો તૈયાર કરવામાં આવ્યો હોય તે નવરા અને નવરીના ગળામાં પહેરાવવામાં આવે છે. નવરા/નવરીની સામે ધોતી રાખી તેમના જમણા હાથમાં પાન મૂકવામાં આવે છે. આ વખતે વાજિંત્રો તેમ જ ગીતો બંધ કરાવવામાં આવે છે. બ્રાહ્મણ એની લગ્નની વિધિ પ્રમાણે શ્લોક બોલે છે. શ્લોકો પૂરા થતાં તે 'લગ્ન થયાં' એમ જાહેર કરે છે અને વાજિંત્રો વગાડવા કહે છે. સ્ત્રીઓ ગીતોની[૫૬] શરૂઆત કરી દે છે. નવરો-નવરી પરસ્પર હાર પહેરાવે છે. જુવાનિયાઓ આ બન્નેમાંથી હાર કોણ પહેલાં પહેરાવે તે જોવા-જાણવા ઉત્સુક હોય છે. ત્યાર બાદ 'નવરાની રીતવાળી' નવરીને 'કાળીગાંઠી' અથવા 'મંગળસૂત્ર' બાંધે છે ત્યારે તેને લગતાં ગીતો[૫૭] ગવાય છે. બ્રાહ્મણ તે વખતે છાણાં નાખીને ચોરી પાસે અગ્નિ સળગાવે છે. મંગળફેરા ચાલુ થતાં તેનાં ગીતો[૫૮] ગવાય છે. આ વિધિમાં પહેલાં નવરો બે આંટા આગળ ફરે, પછી નવરી બે આંટા આગળ ફરે. પછી નવરાની બાજુમાં નવરીને બેસાડાય અને તે વખતે ભાંડવણીનાં ગીતો પણ ચાલુકરી દેવામાં આવે છે; જે આ સંચયમાં 'જાનના દિવસે ભાંડવણીના'[૫૯] નામે નોંધાયાં છે. નવરી પક્ષના સગા સંબંધીઓ યા તેમની બહેનપણી નવરીને પોતાની ઇચ્છા મુજબની વસ્તુઓ ભેટ આપે છે. દા. ત. પેટી, સૂટકેશ, બેડું, થાળી, વાડકો, ગ્લાસ વગેરે. તે વખતે કન્યા માયરામાં હોય ત્યારે કન્યાદાનને લગતાં ગીતો[૬૦], ગવાય છે.

ત્યાર બાદ જાનમાં આવેલા બધા જ જાનૈયાઓને જમાડવામાં આવે છે. પહેલાં પુરુષોને જમાડવામાં આવે પછી સ્ત્રીઓને. સ્ત્રીઓ ભોજન કરતી વખતે 'બાજ'ને લગતું ગીત[૬૧]

ગાય છે. આ દરમ્યાન નવરાને અને તેના સાથીઓને જમવા લઈ જાય છે ત્યાં નવરા પક્ષના એક ઉપવાસી અને નવરી પક્ષના એક ઉપવાસી પાંદડામાં ચા લઈ અરસપરસના પાંદડામાં રેડે. ત્યાર બાદ નવરો અને તેની સાસુ પણ પાંદડામાં ચા લઈને અરસપરસ રેડે, પછી ધરતીમાતાને અર્ઘ્ય અપાયાના પ્રતીકરૂપે ચા નીચે નાખે. પછી બીજી ચા તેમને આપવામાં આવે તે પીએ છે. પહેલાં આ વિધિને બદલે 'કલવો ખવડાવવાની' વિધિ કરવામાં આવતી અને તેને લગતાં ગીતો[૬૨] ગવાતાં.

ત્યાર બાદ નવરા–નવરીને ઊભા રાખી નવરી પક્ષનાં સગાં-સંબંધી નવરાને અને નવરીને ચાંલ્લો કરીને ચાંલ્લા પેટે અગરતો ચાંલ્લો નોંધાવ્યા વગર પૈસા આપે છે અને ત્યાર બાદ તેઓ જવાની તૈયારી કરે છે.

નવરીની વિદાયની તૈયારી થતાં તેને લગતાં ગીતો[૬૩] ગવાય છે.

નવરીને ત્યાંથી, નવરીને લઈને જાન વિદાય થાય ત્યારે નવરીની સાથે ચાર, પાંચ સ્ત્રીઓ હોય છે. જેમાં એકાદ બે સખીઓ યા બહેનો હોય અને એકાદ વડીલ સ્ત્રી પણ હોય.

નવરાના ઘરે પહોંચે ત્યાં સુધી રસ્તે ગીતો[૬૪] ગાતાં જાય છે અને ત્યાં જઈને પણ સાંજે ગીતો ગાય છે.

લગ્નના બીજા દિવસે સવારમાં પરોઢિયાનાં ગીતો[૬૫] ગાય છે. દિવસ ઊગ્યા પછી સવારે નવરી પાસે પાણી ભરાવાય છે ત્યારે ગીતો[૬૬] ગવાય છે. ત્યારબાદ નવરો/નવરી ઘરની અંદર ગોત્રજને પગે પડવા માટે જાય છે ત્યારે તેને લગતાં ગીતો[૬૭] ગવાય છે. ત્યાર બાદ એમની જમીનમાં બીજા દેવો હોય તેને પગે પડવા માટે જાય છે. ત્યારે તે દેવને લગતાં ગીતો[૬૮] ગવાય છે. ત્યાંથી ભવાની માતાના મંદિરે જાય છે ત્યારે તેને લગતાં ગીતો[૬૯] ગવાય છે.

જમ્યા બાદ નવરી અને તેની સાથેની સ્ત્રીઓ જે રસ્તે તેમને નવરી પક્ષના સંબંધીઓ લેવા માટે આવનાર હોય તે તરફ સામે જઈને આરામ કરે છે. તેઓ આવે એટલે નવરી ગાડામાં બેસીને ફરીને નવરાને ત્યાં આવે છે અને ત્યારે બંને પક્ષની સ્ત્રીઓ આણું ગીત[૭૦] ગાય છે.[૭૧]

આણુંવાળાને પગ ધોવડાવાય, બેસાડવામાં આવે, ત્યાર બાદ બધાને ચા પાવામાં આવે, પછી જમાડવામાં આવે. જમ્યા બાદ વિદાય થાય તે પહેલાં નવરી એના સસરાને પગે પડે અને ત્યાર બાદ નવરી નવરો બાજુ બાજુમાં ઊભા રહે અને નવરા પક્ષનાં સગાં-સંબંધીઓ ચાંલ્લો કરે. તે વખતે બાકી રહેલાં સગાં પણ ચાંલ્લો કરે. પછી વિદાય કરવામાં આવે ત્યારે ગીતો[૭૨] ગવાય. નવરી પાછી પિયર આવે ત્યારે રસ્તે ગવાતાં ગીતો[૭૩] પણ નોંધાયાં છે.

(૩)

પ્રસ્તુત લગ્ન ગીત સંચયમાંથી નીકળતાં કેટલાંક તારણોનો હવે સંક્ષેપમાં નિર્દેશ કરીશું. સૌથી પહેલાં ભાષા સાથે સંબંધિત કેટલાંક તારણો જોઈશું.

ધોડિયા લગ્નોમાં ગવાતાં આ ગીતોના સંચયમાં અનેકવિધ બાબતોનાં પ્રતિબિંબ ઝિલાતાં જોવા મળે છે. ભાષાની[૭૪] દૃષ્ટિએ જોઈએ તો પ્રસ્તુત ગીત સંચયમાં, વિશુદ્ધ ધોડિયા

ભાષાનાં,[૭૫] મહદંશે ધોડિયા ભાષાનાં[૭૬] મહદંશે ગુજરાતી ભાષાનાં[૭૭] અને પૂર્ણ ગુજરાતી ભાષાનાં[૭૮] એવાં ચારે પ્રકારનાં ગીતોનાં ઉદાહરણો જોવા મળે છે. ટ્રાન્ઝિસ્ટર્સ જ્યારે આદિવાસી વિસ્તારમાં પણ પહોંચવા માંડ્યા છે ત્યારે તેની સાથે સ્વાભાવિક રીતે જ ગુજરાતી ઉપરાંત રાષ્ટ્રભાષા હિન્દીની અસર પણ કેટલીક વાર કોઈક આદિવાસી ગીતમાં ઝીલાઈ જતી હોય છે. આવાં ઉદાહરણ પણ પ્રસ્તુત ગીતસંચયમાં જોઈ શકાય છે.[૭૯] જો કે સમગ્ર ગીતસંચયમાં સંચયકારવાર ધોડિયા ભાષાની વ્યાપકતાની દૃષ્ટિએ જોઈએ તો શ્રી મંછારામ પટેલ સંચિત ગીતો જ સાચી ધોડિયા ભાષાનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે[૮૦] તે સિવાયના બાકીના લગભગ સર્વ સંચયકારોનાં મોટા ભાગનાં ગીતોમાં ધોડિયા ભાષાના કેટલાક શબ્દો જ છૂટક છૂટક દેખા દે છે. કેટલેક સ્થળે ભાષાના 'તાપી એ તતાવો પાણી કળશીએ ઓઝાવો પાણી'[૮૧] જેવા સુંદર તળપદા પ્રયોગો મળે છે.

પ્રસ્તુત સંચયમાં ધોડિયા ભાષામાંથી કાળક્રમે ગુજરાતી ભાષામાં રૂપાંતરિત થતાં ગીતોના[૮૨] નમૂના પણ મળ્યા છે. આમ ધોડિયા ભાષાનાં ગીતોમાં સંખ્યાબંધ ગુજરાતી શબ્દો સહજ રીતે વણાઈ જતા જોવા મળે છે.[૮૩] આવા શબ્દોમાં સુરતી[૮૪] ગુજરાતીના શબ્દો પણ ઠીક ઠીક માત્રામાં જોવા મળે છે. વળી તેથી ઊલટું ગુજરાતી ગીતોમાં ધોડિયા ભાષાના શબ્દો પણ ડોકિયાં કરતા જોઈ શકાય [૮૫] છે.

પ્રથમ પ્રશ્ન અને ત્યાર બાદ તેના પ્રત્યુત્તરને વણી લેતાં અનેક ગીતોનો સંચય પણ અહીં જોવા મળે છે.[૮૬] સામાન્ય રીતે તેમાં પુરોગામી પંક્તિમાં પ્રશ્ન અને અનુગામી પંક્તિમાં પ્રત્યુત્તરનો સુભગ સુમેળ સધાયેલો હોય છે;[૮૭] પણ કેટલેક સ્થળે એક જ પંક્તિમાં પ્રશ્ન પ્રત્યુત્તર બન્નેનો 'સહજ સમાવેશ' કરવાની સિદ્ધિ પણ હાંસલ થયેલી દેખાય છે.[૮૮] જોકે દરેક ગીતમાં પ્રત્યુત્તર હોય જ એવું પણ નથી.[૮૯]

ગીત પંક્તિના પ્રારંભમાં સમાન–શબ્દી[૯૦] યા શબ્દસમૂહી[૯૧] યા ઉત્તરાર્ધશબ્દ[૯૨] યા શબ્દસમૂહી[૯૩] યા પ્રારંભઅંત બન્નેમાં સમાનશબ્દી[૯૪] પ્રાસવાળાં ઉદાહરણો મળે છે. તે જ રીતે પ્રારંભના શબ્દોમાં, બબ્બે પંક્તિઓની જોડમાં પ્રાસ મેળવાયો હોય એવાં ઉદાહરણ[૯૫] પણ મળે છે. એક જ શબ્દથી શરૂ થતી લઘુપંક્તિઓ એક અદ્‌ભુત તાલ અને પંક્તિ દીઠ આગવું ચિત્ર ઊભું કરે છે.[૯૬] અન્ય રાગ અને તાલમાંથી એક ઉદાહરણ લઈને, તેને વાસ્તવિક વ્યક્તિઓ અને પ્રસંગ સાથે વણી લેવાની સહજ સૂઝનાં દર્શન કેટલાંક ગીતોમાં થાય છે.[૯૭] ગીત પંકિતના પ્રારંભના યા અંતના શબ્દ[૯૮] યા શબ્દ સમૂહની[૯૯] પુનરૂક્તિ પણ તેના કથનની રજૂઆતમાં ભાર આપવામાં અને તાલ સિદ્ધિમાં સહાયભૂત થાય છે. પૂર્વ પંકિતના ઉત્તરાર્ધના શબ્દોનો યા વિષય વસ્તુનો અનુગામી પંકિતના પૂર્વાર્ધ તરીકે ઉપયોગ કરીને કર્ણપ્રિય સુંદર તાલ અને લયની સળંગ એકસૂત્રી સાંકળનું નિર્માણ કરતાં ઉદાહરણો પણ આ સંચયમાં મળે છે.[૧૦૦]

માત્ર સમાન વિષયવસ્તુ અને સમાન રજૂઆતવાળાં અને બહુજ થોડા સ્વાભાવિક શબ્દફેરવાળાં ગીતોના કેટલાય નમૂના પ્રસ્તુત સંચયમાં વિવિધ સંચયકારોનાં ગીતોમાંથી મળે છે.[૧૦૧]

આવા નમૂના ત્રણ સ્વરૂપના મળે છે.

(૧) બન્ને ગીતો વિશુદ્ધ ઘોડિયા ભાષાનાં યા મહદંશે ઘોડિયા ભાષાનાં હોય તેવાં ગીતો.[૧૦૨]

(૨) એક વિશુદ્ધ ઘોડિયા ભાષાનું યા મહદંશે ઘોડિયા ભાષાનું અને અન્ય ગુજરાતી ભાષાનું યા મહદંશે ગુજરાતી ભાષાનું (સુરતી ગુજરાતી સહિત) હોય તેવાં ગીતો.[૧૦૩]

(૩) બન્ને ગીતો ગુજરાતી ભાષાનાં હોય યા એમાંથી એકાદ યા બન્ને ગીત મહદંશે સુરતી ગુજરાતીનાં હોય તેવાં ગીતો.[૧૦૪]

એકમાં અમુક જ કડીઓ ગવાઈ હોય અને અન્યત્ર ઉપરોકત કડીઓ ઉપરાંતની કેટલીક વધારાની કડીઓ પણ ગવાઈ હોય તેવાં ઉદાહરણ પણ મળે છે.[૧૦૫]

કેટલાક અર્થ ન શોધી શકાયા હોય તેવા ઘોડિયા ભાષાના શબ્દ યા શબ્દ સમૂહો પણ મળ્યા છે.[૧૦૬]

પ્રાસ અને વિરોધાભાસનું સુંદર સંયોજન કેટલાંક લગ્નગીતોમાં જોવા મળતું હોય છે. વિધિમાં વપરાતી વસ્તુઓનાં જોડકાંને આબાદ રીતે ગીતમાં વણી લેવામાં આવ્યાં છે.[૧૦૭]

વળી પ્રાસ મેળવણીમાં પણ માત્ર અંત્યાનુપ્રાસનો[૧૦૮] જ સહારો નથી લેવાયો. પૂર્વાનુપ્રાસ[૧૦૯] અને 'નવરી નવી હવેલી' [૧૧૦]જેવામાં તો છેક શબ્દના મધ્ય સુધી પહોંચીને મધ્યાનુપ્રાસ મેળવણીનો સહજ સહારો લેવાયો છે. ફેંટો અને લોટો;[૧૧૧] સસરા, કચરા; સાસુ, આંસુ; જેઠ, વેઠ;[૧૧૨] જેઠાણી–શેઠાણી જેવા ઉપલક રીતે અસંબદ્ધ લાગતા વિષયો વચ્ચે પ્રાસાનુપ્રાસ મેળવણી દ્વારા સંબંધ સ્થાપિત કરી દઈ, ગીતમાં ગૂંથી લેવાની શકિત દાદ માગી લે તેવી છે.

ઘોડિયા ભાષાના વ્યાકરણની સાથે સંબધિત કેટલાંક પાસાંમાં આ સામગ્રીમાંથી ઉપયોગી વિશ્લેષણ થઈ શકે તેમ છે પણ આ વિષે ભવિષ્યમાં અન્ય કેટલીક વિષયસામગ્રીનું વિગતવાર અલગ વિશ્લેષણ કરવા ધાર્યું હોવાથી તે પાસાનો અહીં નિર્દેશ ન કરવાનું મુનાસિબ માન્યું છે.

(૪)

નામકરણની દૃષ્ટિએ નિહાળીએ તો ગુજરાતી હિંદુ જ્ઞાતિઓમાં જોવા મળતાં[૧૧૩] સંખ્યાબંધ નામો જોવા મળે છે.

ઘોડિયાઓમાં હવે આડોશપાડોશની અન્ય હિંદુ જ્ઞાતિઓની અસર હેઠળ મોટા પાયા પર બ્રાહ્મણ દ્વારા લગ્ન થવા લાગ્યાં હોવા છતાં થોડાક અપવાદો બાદ કરતાં બ્રાહ્મણને[૧૧૪] હજી ઘોડિયા લગ્ન ગીતોમાં ખાસ સ્થાન નથી મળ્યું. આ વિધિ ચાલુ રહે તો ભવિષ્યમાં તેને અનેક ગીતોમાં સ્થાન મળવાની સંભાવના છે.

આ કૃષિકાર જાતિએ અડોશપડોશમાં વસતી અન્ય પ્રભાવશાળી કૃષિકાર જ્ઞાતિ (Dominant caste) અનાવિલનો[૧૧૫] આદર્શ દૃષ્ટિ સમક્ષ રાખેલો જણાય છે. આ ઉપરાંત રાજપૂત,[૧૧૬] પટેલ[૧૧૭] પણ આવી અન્ય પ્રભાવક જ્ઞાતિઓ જણાય છે. ઢોલી,[૧૧૮] ઘાંચી,[૧૧૯] દરજી,[૧૨૦] કુંભાર,[૧૨૧] મોચી,[૧૨૨] છિપા,[૧૨૩] કાછિયા,[૧૨૪] વાણીઆ,[૧૨૫] વગેરેના[૧૨૬] મુખ્યત્વે ભૂમિકાગત નિર્દેશ જોવા મળે છે. આજ કારણે કદાચ આડોશપાડોશની

અન્ય આદિવાસી જાતિનો[૧૨૭] ભાગ્યે જ કયાંય નિર્દેશ થયો છે. તે જ રીતે સ્વજાતિ–ઘોડિયાનો નિર્દેશ પણ અપવાદરૂપેજ મળે છે.[૧૨૮]

કેટલાક ગુજરાતી શિક્ષિત સમાજના આચાર યા રિવાજના ઘોડિયામાં ઉપયોગના નિર્દેશો પણ ગીતોમાં મળે છે.[૧૨૯]

સગાંની સરખામણીના આદર્શમાં રામાયણ અને પૌરાણિક કથાઓનાં પાત્રોનો નિર્દેશ થતો જોવા મળે છે. સસરા, સાસુ, જેઠ, જેઠાણી, દિયર, દેરાણી વગેરે માટે ક્રમશઃ દશરથ, કૌશલ્યા–કૈકયી, રામ, સીતા લક્ષ્મણ, અને ઊર્મિલાના આદર્શો મૂકયા છે. જ્યારે પતિપત્ની[૧૩૦] માટે શંકરપાર્વતી અને રામસીતાના.[૧૩૧] કાનુડો પણ એત્રણ લગ્નગીતોમાં દેખા દઈ ગયો છે. એક ગીતમાંતો તે સરોવર પાળે પાણી ભરતો મળી ગયો છે.[૧૩૨]

આ ગીતસંચયમાં પ્રાથમિક, દ્વિતીય અને તૃતીય ત્રણે કક્ષાનાં[૧૩૩] (Primary, Secondary and Tertiary Kin) સગાંનો નિર્દેશ કેટલીક વાર તેમની ભૂમિકાના સંદર્ભમાં રખાતી અપેક્ષાઓ સહ હળવી[૧૩૪] મજાક, વક્રોક્તિ[૧૩૫]—વ્યંગોક્તિ, અત્યુક્તિ,[૧૩૬] અલ્પોક્તિ[૧૩૭] વગેરે સાથે અનેક સ્થળે આવે છે. લગ્નગીતોમાં સહજ રીતે જોવા મળતી સ્વપક્ષસ્તુતિ[૧૩૮] અને પરપક્ષ અપસ્તુતિ[૧૩૯] યા નિંદામાં પણ કેટલાંક સગાંઓને અને/અથવા તેમની ભૂમિકાને અત્યંત સહજ રીતે વણી લેવાઈ છે. હકીકતે સામા પક્ષનો વાંક કેમ અને કેવી રીતે કાઢી શકાય તેનાં અનેક ઉદાહરણો મળે છે.[૧૪૦] અલબત્ત તે જ એક આદર્શ નથી. પરપક્ષસ્તુતિ પણ અપવાદરૂપ ગીતોમાં મળે છે.[૧૪૧] તે જ રીતે કોઈક ગીતમાં ભૂલમાફીનો નિર્દેશ પણ મળે છે.[૧૪૨] હળવી મજાક, વ્યંગોક્તિ કે વક્રોક્તિમાં વિવિધ જોડકાંમાં પ્રાસાનુ-પ્રાસના કલ્પનાસભર ઉપયોગનાં દર્શન પણ કેટલેક સ્થળે થાય છે.[૧૪૩]

કેટલાંક ગીતમાં કોઈક સગા અને તદ્દનુસાર પ્રાસ મેળવતી કોઈક દૂરની, પ્રત્યક્ષ આચાર, વ્યવહાર સાથે સંબંધિત વસ્તુ, ઘટના કે વર્ણનને આબાદ રીતે ગીતમાં ગૂંથી લેતાં કેટલાંક ઉદાહરણ પણ મળે છે.[૧૪૪] કેટલાંક સગાં માટેના વિશિષ્ટ સગાઈસંબંધ શબ્દોના ગીતમાં ઉપયોગનાં ઉદાહરણ પણ મળે છે.[૧૪૫]

આ ગીતસંચયમાં સ્વાભાવિક રીતે જ સંખ્યાત્મક દૃષ્ટિએ પ્રાથમિક કક્ષાનાં[૧૪૬] સગાંનો નિર્દેશ સૌથી વિશેષ પ્રમાણમાં જોવા મળે છે. પિતાની અગત્ય લગ્નની ભૂમિકામાં સમગ્ર વ્યવસ્થાના સદર્ભમાં કદાચ સૌથી વિશેષ મહત્વની મનાઈ હશે. તેથી તેનો નિર્દેશ સૌથી વધુ વાર આવતો જોવા મળે[૧૪૭] છે તે પછીના ક્રમમાં માતા[૧૪૮] નહીં પણ ભાઈ[૧૪૯] આવે છે. આમ પિતૃ–સ્થાનીય, પિતૃવંશીય સમાજમાં પુરુષપક્ષીયવલણનો નિર્દેશ અહીં થતો જોવા મળે છે. તે જ રીતે[૧૫૦] સાસુની તુલનામાં સસરાનો[૧૫૧] નિર્દેશ વિશેષ ગીતોમાં જોવા મળે છે. ભાઈ[૧૫૨] ભાભી[૧૫૩] મામા[૧૫૪] મામી[૧૫૫] દિયર[૧૫૬] દેરાણી,[૧૫૭] ભાઈ[૧૫૮] બહેન,[૧૫૯] વેવાઈ[૧૬૦] વેવાણનાં[૧૬૧] જોડકાંમાં પુરૂષ સગાંનો નિર્દેશ સામાન્ય રીતે વધુ ગીતસંખ્યામાં જોવા મળ્યો છે. કાકા[૧૬૨] – કાકી[૧૬૩] અને જેઠ[૧૬૪] – જેઠાણીની[૧૬૫] જોડીઓ એવી જોવા મળી છે. જેમાં આ નિર્દેશ લગભગ સમાન પ્રમાણમાં છે. જ્યારે નણદોઈ[૧૬૬] કરતાં નણંદનો[૧૬૭] નિર્દેશ વધુ ગીતોમાં છે. માત્ર આ અપવાદ બાદ કરતાં આ સમગ્ર અંક પ્રમાણ નિર્દેશ પણ ઉપરોક્ત વલણને જ મહદંશે વ્યક્ત કરે છે, આ સંચયમાં નિર્દેશિત અન્ય સગાંઓમાં જમાઈ,[૧૬૮] વહુ[૧૬૯] સાળા,[૧૭૦] સાળી,[૧૭૧] બનેવી[૧૭૨] ફોઈ[૧૭૩]

વ. નો સમાવેશ થાય છે. વિવિધ સગાંઓના નવરા-નવરી તરફના વાત્સલ્ય,[૧૭૪] પ્રેમ,[૧૭૫] મશ્કરી,[૧૭૬] હળવું હાસ્ય[૧૭૭] વગેરે વિવિધ પ્રકારના ભાવો પણ વિવિધ ગીતોમાં દ્રષ્ટિગોચર થાય છે. વિવિધ સગાંઓના નવરા-નવરી પ્રત્યેના વિવિધ પ્રકારના ભાવોનું આવું વિશદ વિશ્લેષણ પણ વિવિધ ગીતોમાંનાં ઉદાહરણો સંચિત કરીને થઈ શકે.

સાસરી પક્ષનાં સગાં સાથેના નવવધૂના વિનયપૂર્વકના વ્યવહારની શિખામણ, સંક્ષેપમાં સુંદર શબ્દોમાં અનેક સ્થળે ગીતગૂંફિત થઈ છે.[૧૭૮]

ઘોડિયા ગીતોના આ સંચયમાં અનેક સ્થળે માત્ર વિધિજ નહીં પણ ક્રિયાઓને[૧૭૯] પણ વણી લેવાઈ છે.

કેટલીક પરંપરાગત ઘોડિયા માન્યતાઓનો, પ્રણાલિકાઓનો, વિશિષ્ટ પ્રથાઓનો નિર્દેશ પણ કેટલેક સ્થળે જોવા મળે છે. દા. ત, કંસરીદેવી,[૧૮૦] પિહલીમાતાનો[૧૮૧] નિર્દેશ, ઉડાનો,[૧૮૨] કન્યાની જાનની[૧૮૩] પ્રથાનો નિર્દેશ, જાદવકૂળની[૧૮૪] જાનનો નિર્દેશ, વધૂ-શુલ્ક[૧૮૫] વગેરે તેનાં ઉદાહરણો છે. કંકોત્રીનો[૧૮૬] નિર્દેશ પણ કેટલાંક ગીતોમાં થઈ ગયો છે. ક્યાંક તાડીનો[૧૮૭] નિર્દેશ આવે છે. તો ક્યાંક દારૂની[૧૮૮] આડ અસરનો નિર્દેશ પણ જોવા મળે છે દેશનેતાઓના[૧૮૯] નામનો અછડતો નિર્દેશ પણ એકાદ ગીતમાં કલાત્મકઢબે અપવાદ રૂપે થવા પામ્યો છે.

સાંસ્કૃતિક પરિવર્તન સાથે સંબંધિત સંખ્યાબંધ પાસાંનો નિર્દેશ પ્રસ્તુત ગીતસંચયમાં જોવા મળે છે. દા.ત. શિક્ષણના લાભનો આદર્શ,[૧૯૦] દારૂબંધીની અસરનો આદર્શ,[૧૯૧] બ્રાહ્મણનું લગ્નપ્રથામાંનું સ્થાન,[૧૯૨] પત્રલેખન[૧૯૩] વગેરે બાબતો પ્રસ્તુત સંચયનાં વિવિધ ગીતોમાં પ્રતિબિંબિત થઈ છે.

અલબત્ત ઘોડિયા જાતિના પરંપરાગત સામાજિક મૂલ્યોનો નિર્દેશ તો અનેક ગીતોમાં મળે છે. આ જાતિના આદર્શો, ઝુકાવ – વલણનો નિર્દેશ પણ અનેક ગીતોમાં વિષયવસ્તુ, શબ્દ ચયન વગેરેમાં પ્રતિબિંબિત થાય છે.[૧૯૪]

ઘોડિયા જાતિ મૂળે કૃષિકાર છે. અને તેથી ખેતીવિષયક વિવિધ પ્રક્રિયાઓનો[૧૯૫] નિર્દેશ કેટલાક ગીતોમાં દ્રષ્ટિગોચર થાય છે. તે જ રીતે બાગાયત[૧૯૬] ખેતીનો અણસાર પણ ક્વચિત્ મળે છે.

ઘોડિયા ભૌતિક સંસ્કૃતિનાં કેટલાંક પાસાં પણ સ્વાભાવિક રીતે જ લોકગીતોમાં સ્થાન પામ્યાં છે. સમગ્ર વર્ણનમાં ઘરેણાંમાં 'ઝાંઝર,'[૧૯૭] સાંકળાં,[૧૯૮] બંગડી,[૧૯૯] ઘૂઘરા,[૨૦૦] હાર,[૨૦૧] માળા[૨૦૨] કડી,[૨૦૩] એરીંગ,[૨૦૪] વીંટી[૨૦૫] અને વસ્ત્રોમાં સાડી,[૨૦૬] ચોળી,[૨૦૭] ચણિયો,[૨૦૮] ઓઢણી,[૨૦૯] ધોતી,[૨૧૦] જામા,[૨૧૧] બંડી,[૨૨૧] ફેંટો[૨૧૩] વગેરેનો[૨૧૪] નિર્દેશ થયો છે.

ઘોડિયા પરંપરાગત વાદ્યોમાંથી ગીતોમાં માત્ર ત્રણ જ વાદ્યો ઝીલાયાં છે. વાસળી,[૨૧૫] તૂર[૨૧૬] અને થાળી.[૨૧૭]

'આથામાં રા કામઠી કાંખામાં રા કાડું' એ શબ્દોમાં આદિવાસીઓનું અમોઘ શસ્ત્ર 'ધનુષ્ય બાણ' ઘોડિયા ગીતોમાં પ્રતિબિંબિત થયું છે.[૨૧૮] ક્યાંક પરંપરાગત વનવાસી પશ્ચાદ્

ભૂમિકાનાં દર્શન થાય છે.[૨૧૯] અન્ય સાધનસામગ્રીમાં નાળિયેર,[૨૨૦] સિંદુર.[૨૨૧] લોબાન,[૨૨૨] સોપારી,[૨૨૩] તેલ,[૨૨૪] હળદર,[૨૨૫] ચોખા,[૨૨૬] બાજરી,[૨૨૭] જુવાર,[૨૨૮] દાળ,[૨૨૯] મરચાં[૨૩૦] વરિયાળી[૨૩૧] વગેરેનો[૨૩૨] સમાવેશ થાય છે.

પશુઓમાં (માદા સહિત) ઘોડાનો[૨૩૩] સૌથી વિશેષ નિર્દેશ જોવા મળે છે. ઊંટ,[૨૩૪] ગાય[૨૩૫] અને વાઘ[૨૩૬] વગેરે[૨૩૭] ઉપરાંત પંખીઓમાં મોર,[૨૩૮] કૂકડો,[૨૩૯] કોયલ,[૨૪૦] વગેરેનો[૨૪૧] નિર્દેશ પણ મળે છે.

સમગ્ર વર્ણનમાં વૃક્ષોમાં આંબાનો[૨૪૨] નિર્દેશ સૌથી વધુ ગીતોમાં આવ્યો છે. નિર્દેશિત અન્ય વૃક્ષોમાં વડલો,[૨૪૩] ખજૂરી,[૨૪૪] લીમડો,[૨૪૫] આંબલી,[૨૪૬] પીપળો,[૨૪૭] ગૂંદી,[૨૪૮] તાડ,[૨૪૯] ચીકુ,[૨૫૦] સાગ[૨૫૧] વગેરેનો સમાવેશ થાય છે. રીંગણ,[૨૫૨] ગલકી[૨૫૩] તરબૂચ[૨૫૪] વગેરે આ સંચયનાં ગીતોમાં આવતાં કેટલાંક ફળ શાકભાજી છે.

વિવિધ ફૂલોમાં મોગરા,[૨૫૫] ગુલાબ,[૨૫૬] ગજરા,[૨૫૭] ચંપા,[૨૫૮] કદમ,[૨૫૯] વગેરેના[૨૬૦] ફૂલ કે છોડનો નિર્દેશ જોવા મળે છે.

બધો જ ઘોડિયા વિસ્તાર તાપીની દક્ષિણે આવેલો છે. ઘોડિયા લગ્નગીતોમાં, ખાસ કરીને પીઠી ગીતોમાં, પીઠી ચોળ્યા પછી 'તાપીના પાણી'થી નાહવાના સંદર્ભમાં એકમાત્ર આ નદીને જ ખાસ સ્થાન મળ્યું છે.[૨૬૧]

હકીકતે આ સંચય પૂરતું તો, લગ્નગીતોમાં પ્રાદેશિકતાને સ્થાન મળતું હોવાના એક તારણને (ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી: ૧૯૮૩, ૧૨) અહીં પણ સમર્થન મળતું જણાય છે. લગ્નગીતોમાં સ્થાનિક ગામોના[૨૬૨] નિર્દેશ ઉપરાંત કેટલાંક અડોશપડોશનાં શહેરોના પણ નિર્દેશ થતા હોય છે. પ્રસ્તુત ગીતોમાં સુરત,[૨૬૩] વલસાડ[૨૬૪], નવસારી,[૨૬૫] બારડોલી,[૨૬૬] મુંબઈ,[૨૬૭] ભરૂચ,[૨૬૮] અમદાવાદના[૨૬૯] નિર્દેશો મુખ્યત્વે જોવા મળે છે. વડોદરાનો નિર્દેશ આ સંચયનાં ગીતોમાં નથી આવતો. હા ગુજરાતનો[૨૭૦] કાઠિયાવાડનો,[૨૭૧] અને ઘોઘાનો[૨૭૨] નિર્દેશ એક એક ગુજરાતી ગીતમાં આવી ગયો છે ખરો.

નવરાપક્ષ અને નવરીપક્ષમાંથી કયા પક્ષ દ્વારા આ ગીતો ગવાય છે તે દષ્ટિએ, આ સંચયમાં આ ગીતો જે સ્વરૂપે નોંધાયાં છે તે સ્વરૂપે નીચેના ચાર ભાગમાં વહેંચી શકાય તેમ છે.

(૧) નવરાપક્ષ દ્વારા ગવાતાં ગીતો[૨૭૩]

(૨) નવરીપક્ષ દ્વારા ગવાતાં ગીતો[૨૭૪]

(૩) નવરાપક્ષ, નવરીપક્ષ બન્નેમાંથી કોઈ પણ પક્ષ દ્વારા અલગ અલગ ગવાતાં ગીતો[૨૭૫]

(૪) બન્ને પક્ષ દ્વારા સાથે ગવાતાં ગીતો[૨૭૬]

અલબત્ત માત્ર નવરા યા નવરીપક્ષ દ્વારા ગવાતાં ઉપર નિર્દેશિત ગીતોમાં પણ સંખ્યાબંધ ગીતો એવાં છે કે જેમાં માત્ર થોડો શો આનુષંગિક શબ્દફેર કરીને તેને અન્ય પક્ષ પણ ગાઈ શકે.[૨૭૭] અનાયાસે આવાં ઉદાહરણ પ્રસ્તુત સંચયમાં સહજ રીતે કેટલેક સ્થળે વણાઈ ગયેલાં પણ જોવા મળે છે.[૨૭૮]

લગ્નગીતોમાં હરહમેશ નવરાપક્ષ અને નવરીપક્ષ એમ બન્ને પક્ષો સામસામે જ હોય એવું નથી હોતું. કોઈક અપવાદરૂપ પળો એવી પણ હોય છે કે જ્યારે બન્ને પક્ષો એક જ પ્રકારનું ગીત ગાવામાં સામેલ થતા હોય છે. આવો પ્રસંગ મહદંશે ચોરીમાં નવરો-નવરી પરણવા બેઠાં હોય તે પળે આવે છે.[૨૭૯]

(૫)

વિવિધ આદિવાસી જાતિઓનાં પોતપોતાની ભાષામાંનાં ઘણુંખરાં ગીતોમાં તો સ્વાભાવિક રીતે જ વર્ણન, અભિવ્યક્તિ વગેરે પોતપોતાની આગવી ઢબે થતાં હોય છે પણ ક્યાંક ક્યાંક અપવાદરૂપે પ્રતીક, કથાવસ્તુ વગેરેમાં અન્યત્ર પણ નોંધાયું છે તે રીતે (ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી: ૧૯૮૩, ૧૪) ભૌગોલિક રીતે ઠીક ઠીક અંતરવાળી અને સીધા સાંસ્કૃતિક સંપર્ક વિનાની આદિવાસી જાતિઓમાં પણ સામ્ય જોવા મળે છે.

દક્ષિણ ગુજરાતના સુરત-વલસાડ જિલ્લાના ઘોડિયાઓ, મધ્ય ગુજરાતનો વડોદરા જિલ્લાના તડવીઓ અને ઉત્તર ગુજરાતના શામળાજીના ગરાસિયા આદિવાસીઓ વચ્ચે ભૂતકાળમાં કોઈ સીધો સામાજિક યા સાંસ્કૃતિક સંપર્ક નહોતો તે છતાં તેમની વચ્ચે વિષયવસ્તુની અભિવ્યક્તિમાં કે શબ્દ યા રૂપકચયનમાં આશ્ચર્યજનક રીતે કેટલાંક સામ્ય જોવા[૨૮૦] મળ્યાં છે. દા. ત. પ્રસ્તુત સંચયમાં પરણવા માટે વરની જાન જાય ત્યારે વપરાયેલા 'આલુ ચાલુ' શબ્દથી જ તડવી આદિવાસીઓમાં (શ્રીમતી રેવાબહેન તડવી, શ્રી શંકરભાઈ તડવી: ૧૯૮૧, ૧૦૬) આ વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. તે જ રીતે ઉત્તર ગુજરાતના શામળાજીના ગરાસિયા આદિવાસીઓમાં પણ આ જ શબ્દ વપરાયો હોવાનું ઉદાહરણ (ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી: ૧૯૬૬,૧૪) નોંધાયું છે. ઘોડિયાઓમાં નોતરણુંમાંના ભમરીના[૨૮૧] નિર્દેશને તડવીઓમાંના (શ્રીમતી રેવાબહેન તડવી, શ્રી શંકરભાઈ તડવી: ૧૯૮૧, ૪)નોતરે જવાના ભમરીના નિર્દેશની સાથે સરખાવવા જેવો છે. તેજ રીતે પ્રસ્તુત સંચયમાં એક ગીતમાં[૨૮૨] જોવા મળતી એક પ્રસંગવર્ણનની અભિવ્યક્તિ લગભગ જેના તે ભાવમાં જ અન્યત્ર ઉત્તર ગુજરાતના શામળાજીના ગરાસિયા આદિવાસીઓમાં ગરાસિયા આદિવાસી ભાષામાં હોવાનું અન્ય એક સ્વતંત્ર શોધનમાં (ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી: ૧૯૭૩, ૬૦૩–૬૦૪) નોંધાયું છે.

નોંધ-નિર્દેશ સૂચિ*

[* આ નોંધ-નિર્દેશ-સૂચિમાં નાના કૌંસમાંના() ક્રમાંક સંદર્ભક્રમાંક દર્શાવે છે જ્યારે કૌંસ બહારના અથવા શાબ્દિક નોંધ સાથેના મોટા કૌંસમાંના [] ક્રમાંક ગીતક્રમાંક. આ સૂચિ ઉદાહરણરૂપે હોવાથી, સંચયમાંનાં બધા જ ઉદાહરણોને આવશ્યક રીતે આવરી લેતી નથી તેમ જ નોંધમાં નિર્દેશિત બધા જ પ્રકારનાં ગીતોનાં ઉદાહરણ મળ્યાં હોય તેમ પણ નથી.]

(૧) એક પ્રચલિત ઉક્તિનો નિર્દેશ કરતાં અમારા માહિતીદર્શકે કહેલું: "ચોથ, છઠ, નોમ ને ચૌદશ, એને કરવું કેમ?" એવી કહેવત છે. મતલબ કે સગાઈ કરવાનું શુભ કામ તે દિવસે ન થઈ શકે.

(૨) ૨, ૩, ૪, ૨૨૧, ૨૨૭

(૩) ૧, ૨, ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૧૫, ૧૬, ૧૩૮ ૧૪૯, ૧૭૭, ૧૭૮, ૧૭૯, ૧૯૭, ૨૦૫, ૨૦૬, ૨૦૭(?), ૨૨૧, ૨૨૭(?)

૨૩૩, ૨૩૪, ૨૩૬, ૨૪૫, ૨૪૬, ૨૪૭, ૨૭૦, ૨૭૧, ૨૯૨, ૨૯૩, ૩૮૩, ૩૮૪, ૩૮૫, ૩૮૬, ૩૮૭, ૩૮૮, ૩૮૯ ૪૧૩, ૪૧૪, ૪૧૫, ૪૧૬, ૪૧૭, ૪૧૮

(૪) ૧૦, ૧૦૬, ૧૦૭. ૧૦૮, ૧૦૯, ૧૧૦, ૧૧૧, ૧૧૨, ૧૧૩, ૧૧૪, ૧૧૫, ૧૧૬, ૧૧૭, ૧૧૮, ૧૧૯, ૧૬૪, ૧૯૬, ૨૭૩

(૫) ૭

(૬) દહેજ નાખ્યા પછી નવરાના ઘરે પાછા ફરતાં ગવાતાં ગીતો આ સંચયમાં નોંધાયાં નથી એમ અમારા એક માહિતીદર્શક શ્રી રમેશભાઈ પટેલનું કહેવું છે. જ્યારે અમારા અન્ય માહિતીદર્શકો શ્રી સોમાભાઈ પટેલ, શ્રીમતી કમળાબહેન પટેલના કહેવા પ્રમાણે તેમાં ગીતક્રમાંક ૧૧૧, ૧૧૨, ૧૧૪, ૧૧૫, ૧૧૬, ૧૧૭, ૧૧૮ વગેરે આવી શકે.

(૭) ૨૯૪, ૩૮૭, ૩૮૮, ૩૮૯, ૪૧૬, ૪૧૭, ૪૧૮, ૪૧૯

(૮) ૨૯૫, ૨૯૬, ૩૯૦, ૩૯૧, ૩૯૨, ૩૯૩, ૩૯૪

(૯) ૩૬, ૯૯, ૧૨૧, ૧૯૧, ૨૩૭, ૪૨૧, ૪૨૨, ૪૨૩

(૧૦) ૧૨૧, ૧૮૧

(૧૧) ૪૧, ૧૮૨, ૨૩૮

(૧૨) ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૬, ૩૭, ૯૦, ૨૪૩, ૪૨૫, ૪૨૬, ૪૨૭, ૪૨૮

(૧૩) ૨૨, ૧૨૦, ૧૯૩

(૧૪) ૪૦, ૪૧, ૧૫૦, ૧૮૨

(૧૫) ૨૯, ૩૦

(૧૬) ૩૯

(૧૭) ૩૨, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૯૪, ૧૪૭, ૧૫૧, ૨૧૦, ૨૨૨, ૨૨૮, ૩૦૪, ૪૦૩, ૪૦૪, ૪૩૮, ૪૩૯, ૪૪૦

(૧૮) ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૩, ૩૫, ૧૩૯, ૧૪૪, ૧૫૨, ૧૯૨, ૧૯૮, ૨૦૨, ૨૦૯, ૨૨૪, ૨૨૯, ૨૪૨, ૨૪૮, ૩૦૦, ૩૦૮, ૩૯૫, ૩૯૬, ૩૯૭, ૩૯૮, ૪૨૯, ૪૩૦, ૪૩૧, ૪૩૨, ૪૩૩

(૧૯) ૨૫, ૧૮૪, ૨૦૯

(૨૦) ૪૬

(૨૧) ૪૪

(૨૨) ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮,૪૯, ૧૨૩, ૧૫૩, ૧૬૩, ૧૮૬, ૨૦૩, ૨૨૫, ૨૩૦, ૨૪૯, ૨૫૦, ૨૫૧, ૨૫૨, ૨૫૩, ૩૦૨, ૩૪૫

(૨૩) ૨૩૧, ૨૫૫, ૪૩૫

(૨૪) ૧૮૭, ૨૩૧, ૨૫૫, ૨૫૬, ૩૦૩

(૨૫) ૨૫૬, ૪૩૫

(૨૬) ૨૫૫

(૨૭) ૩૪, ૧૮૭, ૨૩૧, ૨૫૫, ૨૫૬, ૩૦૩

(૨૮) ૧૮૭

(૨૯) ૩૪, ૧૮૭, ૨૫૫, ૨૫૬, ૪૩૫
(૩૦) ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૨૦૩, ૨૨૫, ૨૩૦, ૨૪૯, ૨૫૦, ૨૫૧, ૨૫૨, ૨૫૩, ૩૦૨
(૩૧) ૫૨, ૧૫૪
(૩૨) ૫૩, ૫૪, ૪૩૬, ૪૩૭
(૩૩) ૫૫, ૮૪
(૩૪) ૨૦૩, ૨૩૦, ૨૫૪, ૪૨૪
(૩૫) ૨૯૯
(૩૬) ૩૪૭, ૩૪૮, ૩૪૯, ૩૫૦, ૩૫૧, ૩૫૨, ૩૫૩, ૩૫૪, ૩૫૫, ૩૫૬, ૩૫૭, ૩૫૮, ૩૫૯, ૩૬૦, ૩૬૧, ૩૬૨, ૩૬૩, ૩૬૪, ૩૬૫, ૩૬૬, ૩૬૭, ૩૬૮, ૩૬૯, ૩૭૦, ૩૭૧, ૩૭૨, ૩૭૩, ૩૭૪, ૩૭૫, ૩૭૬, ૩૭૭, ૩૭૮, ૩૭૯, ૩૮૦, ૩૮૧, ૩૮૨, ૩૮૩, ૩૮૪, ૩૮૫, ૩૮૬
(૩૭) ૩૪૯
(૩૮) ૩૫૨, ૩૫૩
(૩૯) ૫૨, ૨૯૦, ૨૯૧
(૪૦) ૫૮, ૫૯, ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૬૩, ૨૯૫, ૨૯૬
(૪૧) ૬૪, ૬૬, ૬૭, ૧૪૭, ૨૧૦
(૪૨) ૧૭
(૪૩) ૧૪૧, ૧૯૯, ૩૦૫
(૪૪) ૭૩, ૭૪, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૧૨૪, ૧૨૬, ૧૪૧, ૧૫૫, ૧૮૮, ૧૮૯, ૧૯૯, ૨૦૫, ૨૧૧, ૪૪૨, ૪૪૩, ૪૪૪, ૪૪૫, ૪૪૬, ૪૪૭
(૪૫) ૭૫, ૧૨૫, ૨૬૩
(૪૬) ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૧૬૦, ૨૧૩, ૨૬૫, ૨૬૭, ૪૪૮, ૪૪૯
(૪૭) ૨૬૬
(૪૮) ૧૨૭, ૧૨૮, ૧૩૦, ૨૬૨
(૪૯) ૧૧૬, ૨૧૪, ૨૭૨, ૨૭૩, ૪૫૦
(૫૦) ૨૬૬
(૫૧) ૨૭૧, ૩૧૦, ૩૧૧
(૫૨) ૧૦૨, ૨૧૫, ૨૭૦
(૫૩) ૬૨, ૨૯૨
(૫૪) ૩૬, ૧૧૬, ૧૧૭
(૫૫) ૧૬૨, ૧૬૩, ૧૬૪
(૫૬) ૨૭૫, ૨૭૬, ૨૮૧, ૨૮૨, ૨૮૩, ૨૮૪
(૫૭) ૧૦૪, ૨૮૦
(૫૮) ૧૬૫, ૧૬૬, ૧૬૭, ૨૧૬, ૨૭૭, ૨૭૮, ૨૭૯, ૩૧૨, ૩૧૩, ૪૦૬, ૪૦૭, ૪૫૧
(૫૯) ૧૦૮, ૧૦૯, ૧૧૦, ૧૧૧, ૧૧૨, ૧૧૩, ૧૧૪, ૧૧૫, ૧૧૬, ૧૧૭, ૧૧૮, ૧૧૯
(૬૦) ૨૭૭
(૬૧) ૧૦૫

(૬૨) ૨૬૮, ૨૬૯
(૬૩) ૧૯૦, ૨૦૦, ૨૧૮, ૨૧૯, ૨૨૦, ૨૮૧, ૨૮૨, ૨૮૩, ૨૮૪, ૨૮૫, ૨૮૬, ૨૮૭, ૩૧૬, ૩૧૭, ૩૨૨, ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૫, ૩૨૬, ૩૨૭, ૩૨૮, ૩૨૯, ૩૩૦, ૩૩૧, ૩૩૨, ૩૩૩, ૩૩૪, ૩૩૫, ૩૩૬, ૩૩૭, ૩૩૮, ૩૩૯, ૩૪૦, ૩૪૧, ૩૪૨, ૩૪૩, ૩૪૪, ૩૪૫, ૩૪૬, ૪૫૩, ૪૫૪, ૪૫૫, ૪૫૬
(૬૪) ૧૭૦, ૧૭૧, ૧૭૨, ૧૭૩, ૧૭૪
(૬૫) ૬૦, ૬૧, ૬૨, ૮૮, ૯૫, ૪૫૭, ૪૫૮
(૬૬) ૧૦
(૬૭) ૨૦૧
(૬૮) ૧૮૩, ૨૦૮, ૨૫૮, ૨૫૯, ૨૬૦, ૨૬૧
(૬૯) ૧૪૨
(૭૦) ૧૩૪, ૧૩૫, ૧૩૬, ૧૩૭, ૧૯૫, ૧૯૬, ૨૮૮, ૨૮૮(૧), ૨૮૯, ૩૨૦
(૭૧) અમારા એક માહિતીદર્શકના જણાવ્યા પ્રમાણે ચીખલી, મહુવા તરફ લગ્નના બીજા દિવસે આણાની પ્રથા નથી પણ પારડી, ઉમરગામ વિસ્તારમાં છે. "'ધરમપુરના' 'તલાટ' વિસ્તારમાં છે પણ 'નગર' વિસ્તારમાં નથી."
(૭૨) ૧૬૯, ૧૭૪
(૭૩) ૩૩૯, ૩૪૪, ૩૫૪
(૭૪) મુખ્યત્વે કઈ ભાષામાં આ ગીતા ગવાયાં છે તે દૃષ્ટિએ કરવામાં આવેલા આ વર્ગીકરણમાં મુખ્યત્વે 'ઘોડિયા' અને 'ગુજરાતી' એ બે ભાષાઓને લક્ષમાં રાખીને સમગ્ર વર્ગીકરણ કરવામાં આવ્યું છે.
(૭૫) ૨, ૪, ૧૨, ૧૯, ૨૧, ૨૨, ૨૩, ૨૫, ૨૭
(૭૬) ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૦, ૧૧
(૭૭) ૨૨૪, ૨૫૭
(૭૮) ૨૨૬, ૨૩૩, ૨૩૭, ૨૫૩
(૭૯) ૩૩૦, ૪૪૨
(૮૦) ૧–૧૧૯
(૮૧) ૨૨૮
(૮૨) ૧૨, ૧૩૮; ૧૭૭, ૨૪૭; ૧૧, ૨૩૪; ૨૦૪, ૨૧૧; ૧૧૪, ૨૭૪; ૧૩૩, ૩૧૦; ૭૫, ૧૨૫; ૧૦૪, ૨૮૦
(૮૩) ૩, ૪, ૫, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૧, ૧૨
(૮૪) ૧૧૧, ૧૧૨, ૧૧૪, ૧૭૭, ૨૪૦, ૨૮૦, ૪૨૧
(૮૫) ૧૯૯, ૨૨૦, ૨૨૧, ૨૨૪, ૨૫૭
(૮૬) ૧૫૦, ૧૭૭, ૧૭૮, ૧૭૯, ૧૯૦, ૧૯૧, ૧૯૨, ૧૯૯, ૨૦૪, ૨૦૬, ૨૦૭, ૨૦૮, ૨૦૯, ૨૧૩, ૨૨૫, ૨૨૮, ૨૨૯, ૨૩૪, ૨૪૨, ૨૪૩, ૨૪૮, ૨૫૧, ૨૫૩, ૨૮૫, ૨૯૯, ૩૦૫, ૩૦૮
(૮૭) ૯, ૧૧, ૧૨

(૮૮) ૧, ૩૫૩

(૮૯) ૧૬૪, ૨૦૨, ૨૧૪, ૨૬૨

(૯૦) ૬૪, ૯૩

(૯૧) ૪૦, ૧૩૯

(૯૨) ૩૪, ૬૪

(૯૩) ૪૧, ૪૩, ૪૬, ૫૪, ૯૬

(૯૪) ૨૫, ૨૯, ૩૭, ૪૦, ૪૩

(૯૫) ૪૮

(૯૬) ૨૪૩

(૯૭) ૧૩૨

(૯૮) ૧૨, ૬૫, ૭૨

(૯૯) ૧૦૮

(૧૦૦) ૩૩, ૪૯, ૫૦, ૭૭, ૨૩૩, ૪૨૯, ૪૩૫

(૧૦૧) ૧૪૦, ૧૫૫; ૧૫૬, ૨૮૭; ૨૪૨, ૪૨૦; ૨૭૩, ૪૫૦

(૧૦૨) ૧૦૪, ૨૮૦

(૧૦૩) ૧૨, ૧૭૭; ૭૫, ૧૨૫; ૨૪૩, ૪૨૫; ૯૫, ૨૩૯, ૪૫૯

(૧૦૪) ૧૫૬, ૨૮૭; ૨૪૨, ૪૨૦; ૨૭૩, ૪૫૦

(૧૦૫) ૩૩, ૪૨૯

(૧૦૬) આગીતોમાં ઉદાહરણ રૂપે થોડાં ગીતોની તૈયાર કરવામાં આવેલી અર્થયાદી ગુજરાતી ભાષા જાણનાર ઘોડિયા ભાષાના ભાષકો દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવી હોવાથી, સ્વભાષા યા સ્વજાતિના અભ્યાસીઓનાં સામર્થ્ય અને મર્યાદાઓ એ બન્નેની અસર આ યાદીમાં વરતાય છે, અને તે રીતે ઘોડિયા ભાષકોને સહજ લાગતા અને ગુજરાતી ભાષકોને સમજવા મુશ્કેલ લાગતા કેટલાય શબ્દો આ યાદીમાં રહી ગયા છે. અહીં શબ્દની સામે દશાવેલો આક ગીતનંબરનો છે.

અરિયા	૪	પીંજરો	૧૬
બાહરા	૭	આયતી	૧૭
હોધજા	૭	દુહરા	૧૭
ઝુલેર	૮	હ્યામાં	૧૯
લાગ	૮	દલરે	૧૯
દયરામાં	૮	તુણો	૨૦
બણી	૯	ભળેવા	૨૦
જીરી	૯	કેધે	૨૧
રહેવ	૧૦	તેધે	૨૧
બઠી	૧૩	તુંઆ	૨૩
હઅરી	૧૪	તુણા	૨૩
માથાયી	૧૫	પડતા	૨૫
હાડી	૧૫	વાગ્ની	૨૭

તેવર	૨૭	તાય	૩૮
હેર	૨૭	ટીડરીઓ	૩૯
અહેણા	૩૦	અવે	૩૯
બાહ્	૩૦	તુણા	૩૯
પીઠીયાવેસ	૩૧	બાલંડો	૪૨
બ્હણી	૩૩	લૈરી	૪૨
ગરમટોડી	૩૪	મ્હાણો	૪૨
લેલણુ	૩૮		

(૧૦૭) ૨૫૫,

(૧૦૮) ૧૦, ૮૬

(૧૦૯) ૮૪, ૮૯

(૧૧૦) ૯૨

(૧૧૧) ૧૭૫

(૧૧૨) ૩૨૨

(૧૧૩) દા. ત. પ્રસ્તુત ગીતસંચયમાં ગુજરાતી હિંદુજ્ઞાતિઓમાં જોવા મળતાં સંખ્યાબંધ નામો જોવા મળ્યા છે. નામની સામે દર્શાવવામાં આવેલો આંક ગીતનંબરનો છે.

કમુબહેન	૧૫૬	મણીબહેન	૧૩૨
ગોપાળભાઈ	૧૦૬	હસુબેન	૧૩૨
ચંપા	૧૬૧	શાન્તિ	૧૩૫
દલુભાઈ	૧૬૭	મગનભાઈ	૧૩૬
મનુભાઈ	૧૬૭	નવનીતભાઈ	૧૩૮
સતીશભાઈ	૨૦૬, ૩૯૯	મનુ	૧૪૧
જીવણુ	૩૭	મોહનભાઈ	૧૪૩
બાણુ	૮૯	નારણુ	૧૪૮
મણીબાઈ	૩૯૬	ઠાકોર	૧૯૯
મનુબેન	૧૨૭	લલિતા	૧૯૯
બાપુભાઈ	૧૩૨	શંકર	૨૦૫

(૧૧૪) ૪૮, ૨૩૧, ૨૩૭, ૨૫૫, ૪૩૫

(૧૧૫) ૧૯૯, ૩૦૫, ૪૨૦

(૧૧૬) ૫૦

(૧૧૭) ૨૯૭

(૧૧૮) ૪૮, ૫૦, ૫૬, ૫૭, ૨૫૪

(૧૧૯) ૨૪, ૩૦, ૯૦, ૨૨૯, ૨૪૨, ૪૨૦, ૪૨૭

(૧૨૦) ૧૭, ૪૨, ૫૭, ૩૪૫, ૪૨૦

(૧૨૧) ૫૧, ૨૫૫, ૩૪૫, ૪૩૧

(૧૨૨) ૩૪૫, ૪૨૦

(૧૨૩) ૨૪૨, ૪૨૦

(૧૨૪) ૨૪

(૧૨૫) ૪૨, ૯૦, ૩૪૫, ૩૭૩

(૧૨૬) સોની [૩૫૯, ૪૨૦], નાગર [૧૩૬], માળી [૯૩, ૨૨૯], ભરવાડ [૩૭૭], ભંગી [૧૩૦, ૧૪૧, ૧૯૯], વણકર [૫૪, ૧૯૧], જોગી [૩૬૪], રબારી, માછી અને ભંડારી [૨૮૮(૧)].

(૧૨૭) ઘોડિયાઓની આસપાસ વસતી આદિવાસી જાતિઓમાં વિવિધ વિસ્તારોમાં ચૌધરી કોકણા, કુનબી, વારલી, ગામીત, ભીલ, નાયક કોટવાળિયા, કોલચા વગેરે આદિવાસી જાતિઓનો સમાવેશ થાય છે.

(૧૨૮) ૨૪૨

(૧૨૯) ૮૦

(૧૩૦) ૩૨૯, ૩૩૪

(૧૩૧) આ ગીતોમાં [૩૩૪] રામ, સીતાનો જેઠ-જેઠાણી તરીકેનો આદર્શ મુકાયો છે. પતિ-પત્નીના આદર્શમાં રામસીતાની [૧૬૬] તુલનામાં શંકર-પાર્વતીને મળેલું પ્રાધાન્ય [૧૬૬, ૩૩૪] પણ નોંધવા જેવું છે.

(૧૩૨) ૫૧. ઉપરાંત ૭૯, ૪૧૭

(૧૩૩) પ્રથમ કક્ષાનાં સગાંમાં વ્યક્તિનાં લોહીનાં સગાં એવાં, સગાં માતા, પિતા, પુત્ર, પુત્રી, ભાઈબહેન, પતિ યા પત્નીનો સમાવેશ થાય છે. દ્વિતીય કક્ષાનાં સગાંમાં પ્રાથમિક કક્ષાનાં સગાંનાં પ્રાથમિક સગાં અને તૃતીય કક્ષાનાં સગાંમાં દ્વિતીય કક્ષાનાં સગાંનાં પ્રાથમિક યા દ્વિતીય કક્ષાનાં સગાં વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

(૧૩૪) ૧૦૭, ૧૪૮, ૨૪૪, ૨૮૩, ૨૮૮, ૨૯૦, ૩૧૭

(૧૩૫) ૧૧૦, ૧૧૨, ૧૧૩, ૧૧૪, ૧૧૬, ૧૩૪, ૧૩૭, ૨૮૮, ૨૮૮(૧), ૨૯૨, ૩૦૧

(૧૩૬) ૧૧૪, ૧૫૯, ૧૬૩, ૧૬૫, ૧૬૬, ૧૮૮

(૧૩૭) ૧૪, ૬૬

(૧૩૮) ૧૨૮, ૧૨૯, ૧૩૯, ૧૬૩

(૧૩૯) ૧૩૫

(૧૪૦) ઉદાહરણ રૂપે કેટલાંક ગીતોમાં વ્યક્ત થયેલા વાંક નીચે પ્રમાણેના છે.

(૧) અમે રેશમી સાડી માગી; તમે સુતરાઉ કાપડ લાવ્યા. ૧૭૫
(૨) સ્વપક્ષ નવા જમાનાનો; પરપક્ષ જૂના જમાનાનો. ૧૬૧
(૩) સ્વપક્ષ આગળ; પરપક્ષ પાછળ. ૨૧૬
(૪) સ્વપક્ષ આગેવાન; પરપક્ષ અનુગામી. ૨૧૬
(૫) સ્વપક્ષ માર્ગદર્શક; પરપક્ષ અજાણ. ૨૪૪
(૬) સ્વપક્ષ વ્યવહારકુશળ; પરપક્ષ સૂઝવિહોણો. ૨૭૩
(૭) સ્વપક્ષ તાપીના પાણીથી સ્નાન કરે; પરપક્ષ ખાડાના પાણીથી. ૩૦૪
(૮) સ્વપક્ષ દહીમાખણથી સ્નાન કરે; પરપક્ષ કૂવા પાણીથી. ૩૦૪
(૯) સ્વપક્ષ પાટલે બેઠો; પરપક્ષ ઉકરડે. ૧૪
(૧૦) સ્વપક્ષ રૂપિયા ગણે; પરપક્ષ કાંકરા ગણે. ૧૪
(૧૧) સ્વપક્ષ અંગરેજી; પરપક્ષ ગુજરાતી. ૧૭૫

(૧૨) સ્વપક્ષે સાચું માગ્યું; પરપક્ષ જુઠું લાવ્યો. ૨૩૬, ૨૪૫
(૧૩) પરપક્ષ વિલંબ કરનાર. ૨૭૨
(૧૪) પરપક્ષ ખાઉધરો. ૨૭૪, ૨૯૦
(૧૫) પરપક્ષ લઘરવઘર. ૨૬૯
(૧૬) પરપક્ષ ભૂલકણો. ૨૬૯
(૧૭) પરપક્ષ દૂરનો રહેવાસી. ૨૧૨, ૨૬૨
(૧૮) સ્વપક્ષ ઊંચી જ્ઞાતિનો; પરપક્ષ નીચી ગણાતી જ્ઞાતિનો. ૩૦૫

(૧૪૧) ૧૬૫, ૧૬૬, ૧૭૩, ૩૨૯, ૩૩૪

(૧૪૨) ૧૬૯

(૧૪૩) ૧૩૭, ૧૩૮, ૨૫૫

(૧૪૪) ૩૨૨

(૧૪૫) ૧૧

(૧૪૬) આગળ નિર્દેશ કર્યો છે તે રીતે અહીં પણ પ્રાથમિક કક્ષાનાં સગાંમાં સગાં માતપિતા, પુત્ર પુત્રી, સગાં ભાઈ બહેન અને પતિ પત્નીનો સમાવેશ કર્યો છે.

(૧૪૭) ૧, ૩, ૪, ૧૨, ૧૩, ૧૪, ૩૯, ૪૫, ૫૮, ૬૦, ૭૮, ૧૧૭, ૧૨૪, ૧૨૮, ૧૩૬, ૧૪૦, ૧૪૨, ૧૪૫, ૧૪૬, ૧૫૭, ૧૬૫, ૧૭૧, ૧૭૭, ૧૭૮, ૧૮૫, ૧૮૭, ૧૮૯, ૧૯૦, ૨૦૦, ૨૦૪, ૨૦૭, ૨૧૭, ૨૧૯, ૨૨૧, ૨૨૫, ૨૨૭, ૨૨૮, ૨૩૨, ૨૩૯, ૨૪૭, ૨૫૩, ૨૬૨, ૨૬૪, ૨૭૭, ૨૮૧, ૨૮૨, ૨૮૬, ૨૮૭, ૩૦૬, ૩૧૨, ૩૧૪, ૩૧૬, ૩૨૦, ૩૨૩, ૩૨૬, ૩૩૦, ૩૪૦, ૩૪૪, ૩૪૬, ૩૫૧

(૧૪૮) ૧, ૯, ૩૦, ૮૦, ૨૩૪, ૩૪૧

(૧૪૯) ૯, ૧૫, ૨૪, ૨૫, ૨૮, ૨૯, ૩૭, ૪૫, ૪૬, ૪૮, ૫૬, ૫૯, ૬૯, ૭૩, ૭૭, ૭૮, ૭૯

(૧૫૦) ૧૮, ૧૪૨, ૧૭૨, ૨૧૫, ૨૨૦, ૨૨૧, ૨૩૪, ૨૫૭, ૨૬૮, ૨૭૦, ૨૮૭, ૩૧૪, ૩૨૧, ૩૨૬, ૩૨૯, ૩૩૦

(૧૫૧) ૩૬, ૭૧, ૧૭૧, ૧૭૨, ૨૦૦, ૨૧૭, ૨૨૦, ૨૨૨, ૨૨૮, ૨૫૭, ૨૮૧, ૨૮૪, ૨૮૬, ૨૮૮, ૩૨૧, ૩૨૨, ૩૨૬, ૩૩૦, ૩૩૪

(૧૫૨) ૧૦૬, ૧૨૪, ૧૨૬, ૧૪૭, ૧૫૩, ૧૫૮, ૧૮૪, ૧૮૮, ૧૯૧, ૨૦૪, ૨૦૯, ૨૧૧, ૨૨૪, ૨૩૨, ૨૩૭, ૨૪૧, ૨૫૦, ૨૫૩, ૨૫૪, ૨૬૯, ૨૮૨, ૨૮૫, ૨૯૪, ૨૯૮, ૩૦૬, ૩૧૨, ૩૧૪, ૩૧૫, ૩૧૬, ૩૨૩, ૩૩૦, ૩૩૫, ૩૩૬, ૩૪૧, ૩૪૨, ૩૪૫, ૩૪૬

(૧૫૩) ૧૦, ૬૫, ૧૦૬, ૧૨૪, ૧૮૪, ૨૦૯, ૨૨૮, ૨૩૭, ૩૦૬, ૩૧૨, ૩૧૫, ૩૧૬, ૩૨૩, ૩૩૫, ૩૫૬

(૧૫૪) ૪૮, ૫૫, ૫૬, ૫૭, ૭૮, ૯૯, ૧૮૬, ૨૧૧, ૨૩૦, ૨૩૭, ૨૪૯, ૨૫૪, ૨૬૨, ૨૯૫, ૩૦૩, ૩૧૨, ૩૧૬, ૩૩૧

(૧૫૫) ૯૯, ૨૫૪, ૩૦૩, ૩૩૧

(૧૫૬) ૩૨, ૧૭૨, ૨૧૭, ૨૨૦, ૩૨૯, ૩૪૯

(૧૫૭) ૬૨, ૩૨૯
(૧૫૮) ૫૦, ૧૨૪, ૧૩૩
(૧૫૯) ૧૧, ૫૭, ૧૪૦, ૧૪૯
(૧૬૦) ૧૫, ૧૧૨, ૧૧૫, ૧૪૯, ૧૬૯, ૨૦૫, ૨૩૬, ૨૪૪, ૨૪૫, ૨૮૮, ૨૯૨, ૩૪૨
(૧૬૧) ૧૪૯, ૨૪૪, ૨૯૯
(૧૬૨) ૧, ૧૫, ૧૬, ૨૪૯, ૨૯૪, ૩૨૧
(૧૬૩) ૧, ૨૫, ૨૪૯, ૨૯૪, ૩૨૧
(૧૬૪) ૩૨૨, ૩૨૯, ૩૩૦, ૩૩૪, ૩૪૧, ૪૫૩
(૧૬૫) ૬૨, ૨૧૫, ૩૨૨, ૩૨૯, ૩૩૮, ૪૫૩
(૧૬૬) ૩૨૧, ૪૫૩
(૧૬૭) ૬૩, ૨૧૫, ૨૧૭, ૨૨૦, ૨૭૦, ૩૦૬, ૩૨૧, ૪૫૩
(૧૬૮) ૭, ૮, ૩૪, ૮૭, ૮૯
(૧૬૯) ૧૦
(૧૭૦) ૩૧૪
(૧૭૧) ૨૮૮ (૧)
(૧૭૨) ૨૧૧, ૨૩૭, ૨૮૩, ૩૩૨, ૩૩૮, ૩૮૧
(૧૭૩) ૧૮૧, ૧૯૨
(૧૭૪) ૧૫, ૨૯, ૧૪૦, ૧૫૫, ૧૬૫, ૧૭૭, ૧૯૨, ૩૦૬, ૩૨૪, ૩૨૮, ૩૪૦
(૧૭૫) ૧૪૦, ૧૫૫, ૧૭૨, ૧૭૯, ૨૮૩, ૩૧૪, ૩૧૫, ૩૪૦, ૩૪૯, ૩૫૬
(૧૭૬) ૧૦૪, ૧૦૮, ૨૮૩
(૧૭૭) ૧૦૪, ૧૦૮, ૩૨૦
(૧૭૮) ૨૨૦, ૨૮૪, ૩૨૯, ૩૩૩, ૩૩૪, ૩૯૦, ૩૯૧, ૩૯૨, ૩૯૩, ૩૯૪, ૪૫૩, ૪૫૫, ૪૫૬
(૧૭૯) ૧૦, ૧૧, ૧૨, ૧૩, ૧૮, ૧૯
(૧૮૦) ૧૮૩
(૧૮૧) ૬૧
(૧૮૨) ૫૨
(૧૮૩) ૬૯, ૧૨૭, ૧૪૧, ૨૬૨
(૧૮૪) ૨૬૪
(૧૮૫) ૧૪
(૧૮૬) ૨૩૭, ૪૨૨, ૪૨૩
(૧૮૭) ૩૦૯, ૩૫૭
(૧૮૮) ૧૪૮
(૧૮૯) ૧૩૨
(૧૯૦) ૯૭, ૧૦૬

(૧૯૧) ૧૪૮
(૧૯૨) ૪૮, ૧૭૬, ૨૩૧, ૨૩૭, ૨૫૫
(૧૯૩) ૩૬, ૯૯
(૧૯૪) આ દષ્ટિએ ઉદાહરણુ તરીકે આપણે જો ગીત નં. ૧૨ને લઈએ તો

(૧) તેમાં ધનવૈપુલ્યના સામાજિક મોભાના,
(૨) ઔદાર્યના,
(૩) વયસન્માનના,
(૪) પુરુષ વડીલ પિતાની ચાંલ્લા પ્રસંગની ભૂમિકાના,
(૫) પિતા માટેના નિજત્વના,
(૬) લહેરી સ્વભાવના ઉમદાપણુાના
(૭) મંગલ પ્રસંગને શોખથી માણુવાનાં સામાજિક મૂલ્યોનો નિર્દેશ થાય છે.

આ ગીતના સહજ, સ્વાભાવિક, હળવાશસભર, અદ્ભૂત શબ્દચયનમાંથી ઊભા થતા તાલ-ધ્વનિના સુભગ-સમન્વયને મસ્તીથી માણુવાનો મોકો ગાયક–શ્રોતાગણુ, પ્રેક્ષકગણુને મળે છે એ વધારામાં.

(૧૯૫) ૮૭, ૩૪૮, ૩૫૧, ૩૭૬, ૩૭૯, ૩૯૪, ૪૦૮
(૧૯૬) ૯૪, ૯૫, ૧૧૨, ૧૧૪, ૧૨૮, ૧૪૫, ૨૨૫, ૨૩૯, ૨૫૩, ૨૭૯, ૩૪૧, ૩૪૭, ૩૫૬, ૪૪૨, ૪૪૭
(૧૯૭) ૧૦૨, ૨૧૫, ૨૭૧, ૨૯૯, ૩૧૧, ૩૧૫, ૩૩૫, ૩૩૬, ૩૩૭, ૩૩૮
(૧૯૮) ૧૦૨, ૨૭૦, ૨૭૧, ૩૩૭, ૩૫૯, ૩૭૨, ૩૭૪, ૩૮૧
(૧૯૯) ૪૨, ૩૧૫, ૩૩૬, ૩૩૮, ૩૮૧
(૨૦૦) ૭૮, ૨૫૪
(૨૦૧) ૨૩૩, ૩૩૮, ૪૧૭
(૨૦૨) ૩૩૬, ૪૧૭
(૨૦૩) ૩૩૬
(૨૦૪) ૩૫૯, ૩૭૨
(૨૦૫) ૧૪, ૧૮, ૮૨, ૩૧૧, ૩૩૭
(૨૦૬) ૧૫, ૬૯, ૭૪, ૧૦૨, ૧૩૩, ૧૩૬, ૧૪૦, ૧૬૧. ૧૬૨, ૧૭૫, ૨૧૫, ૩૧૫, ૩૨૮, ૩૨૯, ૩૩૫, ૩૩૭, ૩૭૪, ૩૭૯
(૨૦૭) ૭૪, ૧૩૩, ૩૨૮, ૩૩૭
(૨૦૮) ૩૩૭
(૨૦૯) ૧
(૨૧૦) ૬૯, ૧૩૬, ૧૮૦, ૨૫૪, ૩૪૫
(૨૧૧) ૧૬, ૧૮૮
(૨૧૨) ૧૭
(૨૧૩) ૪૨, ૪૪૬

(૨૧૪) દંગડા – પહેરણુ [૪૨], પાઘડી [૧૬], કફની [૧૭], ફાળિયું [૩૩૩], લુગડું [૬૮], પેન્ટ [૪૩૨, ૪૪૭, ૪૪૯]વ૦.

(૨૧૫) ૩૩, ૮૧, ૧૫૨, ૧૫૯, ૧૮૯, ૨૨૪, ૨૩૫, ૩૧૫

(૨૧૬) ૨૨, ૪૮

(૨૧૭) ૨૨

(૨૧૮) ૨૧

(૨૧૯) ૪૩

(૨૨૦) ૪૩, ૪૯, ૧૪૯, ૧૯૭, ૨૩૩, ૨૫૦, ૨૬૦, ૨૯૩

(૨૨૧) ૨૫, ૬૭, ૭૩, ૨૬૦

(૨૨૨) ૧૯૨

(૨૨૩) ૧૩, ૧૧૫, ૧૨૭, ૨૧૩, ૩૭૫

(૨૨૪) ૨૪, ૨૫, ૨૭, ૨૮, ૩૦, ૩૫, ૩૮, ૬૭, ૧૪૪, ૧૮૪, ૧૯૨, ૨૦૯, ૨૨૪, ૨૪૮, ૩૦૦, ૪૨૯

(૨૨૫) ૧૯, ૨૦, ૨૧, ૨૨, ૨૪, ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮, ૩૮, ૬૭, ૧૪૪, ૧૯૨, ૨૦૨૨૪૩

(૨૨૬) ૧૩, ૨૫, ૫૩, ૬૩, ૬૭, ૧૪૩, ૨૭૪

(૨૨૭) ૧૫૪, ૨૯૧

(૨૨૮) ૨૩૧

(૨૨૯) ૧૫૦

(૨૩૦) ૬૮, ૧૧૨

(૨૩૧) ૨૧૩, ૨૬૬

(૨૩૨) એલચી [૨૧૩], ખજૂર, કોપરાં, દાળિયા, મમરા [૨૬૧].

(૨૩૩) ૧૬, ૨૪, ૭૩, ૧૭૪, ૨૦૪, ૨૧૧

(૨૩૪) ૨૪૦, ૨૭૪, ૪૦૧, ૪૩૪

(૨૩૫) ૮૮, ૨૪૦

(૨૩૬) ૨૩, ૮૦, ૩૯૬

(૨૩૭) પાડો [૨૭૪, ૩૭૩], ગધેડુ [૨૪૦], ભેંસ [૨૪૦], બળદ [૪૩], વાંદરો [૧૩૫, ૩૫૬], અને બિલાડી [૮૮] વ૦.

(૨૩૮) ૬, ૭૪, ૧૨૩

(૨૩૯) ૮૬, ૧૨૨, ૧૫૭

(૨૪૦) ૫૨, ૫૮, ૧૪૬, ૧૮૫, ૨૯૦, ૩૯૧

(૨૪૧) કાળોકોશી — ઢેચૂડિયો [૧૧૯, ૩૯૧], પોપટ [૧૫૭], કાગડો [૩૯૧], કવચડી [૩૯૦], ચકલી [૧૬૭]; ઉપરાંત રૂપક સ્વરૂપે ‘પંખી’નો નિર્દેશ [૩૨૪, ૩૩૨, ૩૩૮].

(૨૪૨) ૮૬, ૧૨૨, ૧૨૩, ૧૯૫, ૨૫૨, ૩૫૬

(૨૪૩) ૬૨, ૯૧, ૧૦૫, ૩૩૯

(૨૪૪) ૧૭૪, ૨૧૯, ૩૦૯, ૩૫૭

(૨૪૫) ૨૦૨, ૨૮૧, ૨૮૮, ૩૫૪

(૨૪૬) ૪૧૮, ૪૫૭

(૨૪૭) ૧૦૫

(૨૪૮) ૨૨૧

(૨૪૯) ૧૦૮

(૨૫૦) ૩૫૬

(૨૫૧) ૨૫૨. ઉપરાંત વાંસ [૪૯], બાવળ [૪૧૭]

(૨૫૨) ૧૧૨, ૨૭૪, ૨૮૮ (૧)

(૨૫૩) ૩૦૨

(૨૫૪) ૧૧૪, ૨૭૪, ૪૩૯; ઉપરાંત કમદાં [૧૧૧],બોર [૩૬૯], કેરી [૩૩૫] દ્રાક્ષ [૨૫૩] વગેરેના નિર્દેશ મળે છે.

(૨૫૫) ૯, ૯૪, ૧૨૮, ૧૨૯

(૨૫૬) ૫૦

(૨૫૭) ૪૨, ૯૩

(૨૫૮) ૯૪, ૧૨૮, ૩૪૭

(૨૫૯) ૩૪૭

(૨૬૦) દા. ત. નિર્દેશિત અન્ય છોડમાં આવળ [૪૧૭], કેળ [૧૦૮, ૩૫૭, ૪૧૮], તુલસી [૪૧૭, ૪૧૮], દાડમ [૩૪૭], કપાસ [૮૭], જમરૂખી [૩૩૬], તનમનિયા [૩૬૭] નો પણ સમાવેશ થાય છે.

(૨૬૧) ૩૨, ૬૫, ૬૬, ૧૪૭, ૧૫૧, ૨૧૦, ૨૨૨, ૨૨૮, ૩૦૪, ૪૦૪, ૪૩૮, ૪૪૦; અન્યગીતમાં [૧૪૬, ૧૭૪].

(૨૬૨) ૩૭૦, ૩૮૬, ૪૧૧

(૨૬૩) ૪૦, ૯૦, ૧૩૯, ૧૫૦, ૧૭૬, ૪૧૪, ૪૧૫, ૪૨૫, ૪૨૬, ૪૩૫, ૪૪૩

(૨૬૪) ૧૬, ૪૦, ૧૮૦, ૩૯૫

(૨૬૫) ૧૫૦

(૨૬૬) ૩૩૭

(૨૬૭) ૨૬૧અ, ૩૪૨, ૩૫૮

(૨૬૮) ૩૨૫

(૨૬૯) ૩૨૭

(૨૭૦) ૩૦૭

(૨૭૧) ૩૬૩

(૨૭૨) ૩૬૧

(૨૭૩) ૧, ૪, ૫, ૧૦, ૧૨, ૧૪, ૧૬, ૧૭, ૨૫, ૨૮, ૨૯, ૩૯, ૫૦, ૫૯, ૬૪, ૬૬, ૬૭, ૬૯, ૭૦, ૭૩, ૭૪, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૮૦, ૮૧, ૮૨, ૮૬, ૮૮,

૯૧, ૯૨, ૯૫, ૧૦૪, ૧૦૫, ૧૦૬, ૧૦૭, ૧૦૮, ૧૧૦, ૧૧૬, ૧૧૭, ૧૫૮, ૧૫૯, ૧૬૦, ૧૬૭, ૧૬૯, ૧૭૦, ૧૭૪, ૧૮૦, ૧૮૪, ૧૮૮, ૧૮૯, ૧૯૭, ૧૯૯, ૨૦૪, ૨૦૯, ૨૧૧, ૨૧૨, ૨૧૩, ૨૧૪, ૨૧૬, ૨૧૭, ૨૨૪, ૨૩૨, ૨૩૯, ૨૪૧, ૨૫૩, ૨૫૪, ૨૬૫, ૨૬૭, ૨૬૯, ૨૭૩, ૨૯૩, ૨૯૬, ૩૦૦, ૩૦૩, ૩૦૪, ૩૦૫, ૩૦૬, ૩૦૭, ૩૦૮, ૩૦૯, ૩૧૦, ૩૧૩, ૩૧૫, ૩૧૭, ૩૩૪, ૩૪૬, ૪૧૬, ૪૧૭, ૪૩૦, ૪૪૫, ૪૪૬, ૪૪૭, ૪૪૮, ૪૪૯(?) ૪૫૪(?)

(૨૭૪) ૨, ૩, ૬, ૭, ૮, ૯, ૧૫, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૪૩, ૫૪, ૬૩, ૬૫, ૭૯, ૮૫, ૮૭, ૮૯, ૯૦, ૯૩, ૯૪, ૯૬, ૯૭, ૯૮, ૧૦૦, ૧૦૧, ૧૦૨, ૧૦૩, ૧૨૦, ૧૨૧, ૧૨૨, ૧૨૩, ૧૫૧, ૧૫૫, ૧૫૬, ૧૫૭, ૧૬૧, ૧૬૨, ૧૭૫, ૧૯૦, ૧૯૧, ૧૯૨, ૧૯૩, ૧૯૮, ૨૦૦, ૨૦૨, ૨૦૭, ૨૧૫, ૨૧૮, ૨૧૯, ૨૨૦, ૨૨૨, ૨૨૫, ૨૨૭, ૨૨૮, ૨૨૯, ૨૩૩, ૨૩૪

(૨૭૫) ૧૫૩, ૧૫૪, ૧૭૯, ૧૮૬, ૨૦૧, ૨૦૬, ૨૦૮, ૨૩૫, ૨૩૭, ૨૩૮, ૨૪૨, ૨૪૩, ૨૪૪, ૨૪૯, ૨૫૦, ૨૫૧, ૨૫૨; ૨૫૫, ૨૫૮, ૨૫૯, ૨૬૩, ૨૭૨, ૨૭૯, ૨૮૦, ૨૯૦, ૨૯૭, ૨૯૯

(૨૭૬) ૧૬૫, ૧૬૬

(૨૭૭) ૪૩, ૪૫, ૫૪, ૬૪, ૬૫, ૬૬, ૬૭, ૪૩૯, ૪૪૩, ૪૪૪

(૨૭૮) ૧૨૧, ૧૮૧; ૭૫, ૧૨૫; ૨૨૫, ૨૫૩; ૪૦૩, ૪૩૮; ૩૩૦, ૪૪૨

(૨૭૯) ૧૬૫, ૧૬૬

(૨૮૦) ૭૮

(૨૮૧) ૧૮૧

(૨૮૨) ૩૭૬

સંદર્ભસૂચિ

(અ) મ. દે. સમાજ સેવા મહાવિદ્યાલય, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદના અપ્રકાશિત નિબંધો

ગરાસિયા યશોદાબહેન છાયલાભાઈ ૧૯૬૭ : અલગર ગામની ધોડિયા કોમની સામાજિક તપાસ

ગરાસિયા રેવાબહેન નીછાભાઈ ૧૯૬૯ : ફૂલવાડી ગામના ધોડિયાઓની સાંસ્કૃતિક તપાસ

ઠાકોર નીરાબહેન આયતાભાઈ અતારીખાય : ખાટવેલ ગામની ધોડિયા કોમની સામાજિક તપાસ.

ઠાકોર સાવિત્રીબહેન નરસિંહભાઈ ૧૯૭૦ : રાજપુરી (તલાટ) ગામની ધોડિયા કોમની તપાસ

પટેલ અરુણાબહેન મકનજીભાઈ ૧૯૭૦ : આદિવાસીઓનું લોકસાહિત્ય (ચીંચાઈ ગામને કેન્દ્રમાં રાખીને.)

પટેલ ઉષાબહેન છોટુભાઈ ૧૯૬૯ : ધોડિયા જાતિનું સાંસ્કૃતિક પરિવર્તન (ધોરવાડા ગામને કેન્દ્રમાં રાખીને)

પટેલ ચંપાબહેન પરભુભાઈ ૧૯૭૦ : ગાંગડિયા ગામની ધોડિયા કોમની સામાજિક તપાસ.

પટેલ જશભાઈ મોરારભાઈ ૧૯૭૦ : વહેવલ ગામની ધોડિયા જ્ઞાતિની સામાજિક તપાસ.

પટેલ ડાહ્યાભાઈ ભીખાભાઈ ૧૯૫૯ : સુરત જિલ્લાની ધોડિયા કોમ (ધરમપુર, મહુવા તાલુકાને મધ્યમાં રાખીને).

પટેલ પ્રેમિલાબહેન જીવણજી ૧૯૬૯ : કંડોલપાડા ગામની ધોડિયા કોમની સામાજિક તપાસ (શિક્ષણને મધ્યમાં રાખીને).

પટેલ બાલુભાઈ મગનભાઈ ૧૯૭૧ : અરામા ગામની ધોડિયા જાતિનું ધાર્મિક જીવન

પટેલ મનુભાઈ નાથુભાઈ ૧૯૬૭ : કુંકેટા ગામના ધોડિયા લોકોની સામાજિક તપાસ.

પટેલ લક્ષ્મીબહેન છગનભાઈ ૧૯૭૪ : આદિવાસી ધોડિયા જાતિનાં લગ્નગીત.

પટેલ શંકરલાલ બુધિયાભાઈ ૧૯૬૭ : ધરમપુર તાલુકાના આદિવાસીનાં લોકગીતોમાં સાંસ્કૃતિક જીવન.

ભાટ ગોપાળભાઈ ભગાભાઈ ૧૯૬૭ : ખરવાણ ગામની ધોડિયા કોમની સામાજિક તપાસ.

(બ) ઇતર :

તડવી રેવાબહેન અને
તડવી શંકરભાઈ સોમાભાઈ ૧૯૮૧ : તડવી લગ્નગીતો અને વિધિઓ, પાવી, જેતપુર

દળવી મોહનભાઈ ૧૯૭૭ : ધોડિયા જ્ઞાતિનો ઇતિહાસ, મુંબઈ

નાયક હ. ભા. ૧૯૭૯ : દૂબળાનાં લોકગીતો, ગુજરાત વિદ્યાપીઠ અમદાવાદ

પટેલ મંછારામ

૧૯૮૦ : 'ઘોડિયા જાતિમાં ગવાતાં લગ્નગીતો' **આદિવાસી ગુજરાત**, વર્ષ ૩, અંક ૧

પટેલ સોમાભાઈ

૧૯૮૪ : 'ઢોડિયા જાતિના લગ્નના રીવાજો' **વીરડો**, વર્ષ ૪, અંક ૧

સોલંકી સિદ્ધરાજ સુરજીભાઈ

૧૯૬૬ : 'શામળાજીના ગરાસિયા આદિવાસીઓનાં લગ્નગોતો,' **આદિવાસી સંદેશ**, વર્ષ ૩, અંક ૩

૧૯૭૩ : શામળાજીના ગરાસિયાઓ (ત્સાંમળેજીનૂગ ગરાહજ્જ) : સગાઈ સંબંધનું એક અધ્યયન, (ગુજરાત યુનિ૰નો અપ્રકાશિત પીએચ. ડી. મહાનિબંધ, અમદાવાદ)

૧૯૭૭ : ગુજરાતના આદિવાસી લોકસાહિત્યનું વિહંગાવલોકન, આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ.

૧૯૮૩ : 'આદિવાસી લોકસાહિત્ય : કેટલાંક તારણો,' **વીરડો**, વર્ષ ૩, અંક ૪

૧૯૮૪ : 'ઘોડિયા કૂળ યાદી,' **આદિવાસી સંદેશ**. વર્ષ ૨૧, અંક ૨

ઘોડિયા જાતિમાં ગવાતાં લગ્નગીતો

મંછારામ પટેલ

[દક્ષિણ ગુજરાતની સાંસ્કૃતિક સંપર્કની ઠીક ઠીક અસર હેઠળ આવેલી એવી એક મહત્ત્વની આદિવાસી જાતિ – ઘોડિયાઓમાં લગ્નપ્રસંગે ગવાતાં જે તે જાતિના જ સંશોધકે એકત્રિત કરેલાં કેટલાંક લોકગીતોને અહીં વિધિક્રમાનુસાર મૂકયાં છે.

– સંપાદકો]

૧

કન્યાને જોવા જાય ત્યારે [પ્રથમ વાર]

આથામાં બેડા, કાંખામાં બેડા, કાગરિયાળાં[૧] બેડાં જો
આમલીયા થુડે[૨] મ્હાણી ઓઢણી
ચાલા બાહ ને ચાલા આયા કન્યા એહરુ[૩] જોવ્ના જો … આમલીયા
આથામાં બેડાં, કાંખામાં બેડાં, કાગરિયાળાં બેડાં જો ,,
ચાલા કાકા, ચાલા કાકી, કન્યા એહરુ જોવ્ના જો ,,

---

૧. કાંગરીવાળું ૨. થડમાં ૩. જોવા

૨

સગાઈ કરે ત્યારે

આખી ભૂંયે[૧] ફિરી વળના પુણુ[૨] વેવું. નાંય મિળે વેવું
હાજી[૩] અતી મ્હાણા છગાન ભાયાઈ પોહી[૪]
તેણા હાથે[૫] જોયડા આય વેવા

---

૧. બધે ઠેકાણે ૨. પરંતુ ૩. સુંદર ૪. છોકરી ૫. સાથે

૩

આધેના ગાંવામાંથી આવ્ના વણઝારા
આવી ઉતરને મ્હાણે ભુલાબાપાયે બારે[૧]
ભુલાબાપા આપું[૨] બેહાણુ[૩] ઓફિયે[૪]
બધેં બધેં[૫] બહા[૬], બે વાતું કરું
વાત આખાયે[૭] ને બ્હેવાર જોડું
તુમણો[૮] પોહો[૯] ને આંમણી[૧૦] પોહી[૧૧]
મન તુણા[૧૨] બાઝે[૧૩] તે વેવાર માંડુ

---

૧. આંગણે (બારણે) ૨. આપણે ૩. બેસવાનું ૪. આપીએ ૫. બધાં ૬. બેસો ૭. કહીએ ૮. તમારા ૯. છોકરો ૧૦. અમારી ૧૧ છોકરી ૧૨. તમારુ ૧૩. યોગ્ય લાગે તો

૪

કુહેણુા બાલાયે[1] લોંઠી[2] વેચેવા કાયઠી[3]
કોય ના લેઈ અરીયા કોય ના લેઈ
ભયરી કુચેરીમાં મેરજી બાલો બોલ્નો
મેં જ વેચાતી લેઈરા અરીયા મેં જ વેચાતી લેઈ
ચઢતે પોરે બિયાના[4] કધાં નમતે પ્હોરે બિયાના લેધા

૧. પિતાએ ૨. કન્યા ૩. લગ્ન કરવાનું વિચાર્યું ૪. માંગણું

૫

ચયડે પ્હોરે[1] બિયાના[2] રા કધાં
નમતે તે પ્હોરે બિયાના લેધાં
ભયરી કુચેરીમાં કૂહેણો[3] બાલો[4] બોલ્નો
મેં વેચાતી લેંઈ[5] લેઅરિયા
ભયરી કુચેરીમાં મેરજીબાલો બોલ્નો
મેં વેચાતી લેંય લેઅરિયા...

૧. સવારથી બપોર સુધીમાં ૨. માંગણું ૩. કયો ૪. પિતા ૫. સગાઇ કરવી

૬

મ્હાણે આંગાણે, મ્હાણે આંગાણે આંબો ને આંબલી
તાં વહેતાય[1], તાં વહેતાય મોરાને મોરલી
જીવણભાય વીંધે વીંધે મોરા ને મોરલી
રખે વીંધે, રખે વીંધે, મોરા ને મોરલી
એ તે મ્હાણી ચંપાબેનાયા પોહેલે
મ્હાણે આંગાણે, મ્હાણે આંગાણે, આંબો ને આંબલી

૧. રહે છે. વસેલાં છે.

૭

હાંબાથી[1] લયખાં કાગાળ બામણિયા વાંચાવજો
એ મ્હાણા બાહ્રા હાજા[2] જમાય હોધજો
હાલાણુ[3] અહેરી, ચાલાણુ[4] અહેરી પાઠી[5] વેવાર જોડજો
એ મ્હાણા બાહ્રા, હાજા જમાય હોધજો
કાળા અહેરી, ગોરા અહેરી[6] પાઠી વેવાર જોડજો
એ મ્હાણી આયરા, હાજા જમાય હોધજો

૧. સાંબા (ગામ) ૨. સુંદર ૩. અક્કલો ૪. ચાલચલગત ૫. પછી ૬. જોઈને

૮

દયરામાં[1] વાયળી ઝુલેર રા
ઝુલેર લેવ[2] લાગ જાય
રમણીબોણીયે હહરા આખુની[3] ઘણી લાજ
ઝુલેર લેંવ લાગ જાય
નવા જમાયને હહરો આખુની ઘણી ઓંહ – ઝુલેર
દયરામાં વાયળી ઝુલેર રા – ઝુલેર
મંગીબોણીયે આયડી આખુની ઘણી ઓંહ[4] – ઝુલેર
નવા જમાયને આયડી આખુની ઘણી લાજ – ઝુલેર

૧. દરિયો ૨. લેવા માટે ૩. કહેવાની ૪. ઉમંગ

૯

મોગરાઈ કળી બણી કોંહે[1] નાય ખીલ્ની[2]રા
પાછાળ એહૂર[3] તુંઆ કુણુ હાદે[4]
પાછાળ એહૂર તુંઆ આયડી હાદે
આયડીયા વા'લ તુંઆ આજ રડવે
જીરી પાછા ફિરીને અહૂર તુંઆ કુણુ[5] હાદે
બણીયા વ્હાલ તુંઆ આજ રડવે
પાછાળ એહૂર તુંઆ કુણુ હાદે
ભાયાયા હેત તુંઆ આજ રડવે

૧. શા માટે ૨. ખીલી ૩. જો ૪. બોલાવે ૫. કોણ

૧૦

પાણી ભરતાં રડે રા
નવી વઉ[1] પાણી ભરેતાં રડે રા
દળ્ના[2] દળતાં રડે રા
નવી વઉ દળ્ના દળતાં રડે રા
ભાભીયા એહ્રી ને રહ્વ રા
નવી વઉ ભાભીયા એહૂરીને રહ્વ[3]રા

૧. વહુ ૨. દળણું ૩. રહે

૧૧

ચાંલ્લો કરે ત્યારે

ઈ ચાંલ્લો કુણે ચડાયૂવો[1] રા મારવણી
ઈ ચાંલ્લો હાહુએ ચડાયૂવો રા ,,
હાહુએ તો ખીજમાં ચડાયૂવો રા ,,
બણીયે તો હરખે ચડાયૂવો રા ,,
ઈ ચાંલ્લો આયલીએ[2] ચડાયૂવો રા ,,
આયલીએ તો હરખે પેરાયૂવો રા ,,
વેવુએ તો ઓંહે[3] પેહરી લેધા રા ,,

---

૧. ચોડ્યો ૨. માતા ૩. હોંશથી, ઉમંગથી

૧૨

લેરી[1] રા લેરી મ્હાણો[2] ફ્રુણો બાહો[3] આહે લેરી
લેરી રા લેરી મ્હાણો છગાનબાહો આહે લેરી
લાયખા ગજવામાં આથ કાયુડી કોથળી ઈ જોડ
છોયુડા કોથળીયા બંધ, તે તો કળહિયામાં[4] લાયખા
તે તો ઢળીંગ દેઈને બોલ્ના ... લેરી રા લેરી

---

૧. શોખીન ૨. મારો ૩. પિતા ૪. લોટામાં

૧૩

દહેજ આપે ત્યારે

ઓટાલે[1] ચોખા વેરાય જોહે, ચોખામાં હોપારી રોપાય
હોપારીમાં બઠી મ્હાણી ભુવાની[2] દેવા, બઠી બઠી વીંજોટી ધડાઈ
તોય જાય વીંજે મ્હાણી વીંજોટી. ઓટાલે જ ચોખા વેરાય
ચોખામાં હોપારી રોપાય

---

૧. ઓટલા ઉપર ૨. ભવાની માતા

૧૪

હાથાઈ અંગુઠી હચરી, પાગાઈ[1] જૂઠી
પાગાઈ જૂઠી મ્હાણા રાય
ધીરુભાયાયો બાહ, હચરી પાટલે બેઠા
હચરી પાટલે બેઠા[2] મ્હાણા રાય
સોરીયો[3] બાહ હચરી ઉખેડે[4] બઠા
હચરી ઉખેડે બઠા મ્હાણા રાય
ધીરુભાયાયો બાહ રૂપિયા ગણે
હચરી રૂપિયા ગણે મ્હાણા રાય
સોરીયો બાહ કાંકરા ગણે

---

૧. પગની ૨. બેઠા ૩. કન્યાનો ૪. ઉકરડે

૧૫

દરિયામાં પડી વાટ, વેવાય આવ્નો[1] ઝુઝમારતો[2]
જહા[3] તુમણા[4] પૈહા વ્હાલા, તહી[5] આ'મણી[6] બહ્ણી વ્હાલી
જહો તુમણો ભાયો વ્હાલો, તહી આ'મણી બહ્ણી વ્હાલી
જહી તુમણી માથાયી હાડી વ્હાલી, તહી આ'મણી બહ્ણી વ્હાલી

---

૧. આવ્યો ૨. ઝડપથી ૩. જેવા ૪. તમારા ૫. તેવી ૬. અમારી

૧૬

દે'જ નાંખ્યા પછી ગવાતું ગીત

લાલા ઘોડી, પીંજરો ચાપ[1], મ્હાણા લેરિયા રા દરજીડા
ઈ ઘોડી કહે્ણા હેરામાં જાય, ,, ,, ,, ,,
ઈ ઘોડી કાકા ઑરેવા[2] જાય, ,, ,, ,, ,,
ઈ ઘોડી વલહાડ હેરામાં જાય, ,, ,, ,, ,,
તીતે પાઘડી ઑરેવા જાય, ,, ,, ,, ,,
ઈ ઘોડી કહે્ણા હેરામાં જાય, ,, ,, ,, ,,
ઈ ઘોડી કાકા ઑરેવા જાય, ,, ,, ,, ,,
ઈ ઘોડી હુરેત હેરામાં જાય, ,, ,, ,, ,,
તીતે જામા[3] ઑરેવા જાય, ,, ,, ,, ,,

---

૧. ચાબુક ૨. ખરીદવા ૩. એક જાતનું પહેરણ (વર માટેના પોશાકમાં એ અનિવાર્ય ગણાતું)

૧૭

પોશાક અંગેનું ગીત

રૂપિયા રા તું કે'ણા જાય ઘરે
રૂપિયા રા તું વાણી[1] ઘરે જાય
વાણી રા માઁ કફની હીવી ઓફ[2]
એક કફની મોટી ઓફ ને
દુહરી કફની આયતી ઓફ
ને ઉપ્પાર કાંય દુહરા થવી[3] ઓફ
રૂપિયા રા તું કે'ણા ઘરે જાય
વાણી રા માઁ બંડી હીવી ઓફ
એક બંડી મોટી ઓફ ને
દુહરી બંડી આયતી ઓફ
તેણા ઉપ્પાર દુહરા થવી ઓફ

---

૧. દરજી ૨. આપ ૩. મૂકી

૧૮

વીંટીનું ગીત

મ્હાણો માંડાવ ભરિયેલા[1] ગાજે, ઘુઘરીઆળી વીંટી
કહેણી ઘુઘરિયાળી વીંટી વાજે, " "
ઈ વીંટી ઘડી આય[2], નવલા હોનાઈ[3] " "
ઈ વીંટી કુણુ પોવે[4] રા વીંટી " "
ઈ વીંટી મ્હાણો મનુભાયો પોવે રા " "
મ્હાણો માંડાવ ભરિયેલા ગાજે, " "
મનુભાયો ઈ કારાણુ, રમેવા નાંય જાય " "
તેણી હાહુ બઉ લુચ્ચી કંઈ " "
મ્હાણે માંડાવ ભરિયેલા ગાજે " "
ઈ વીંટી ખચીને[5] ઓરડે લેઈ રા " "
મ્હાણે માંડાવ ભરિયેલા ગાજે " "

---

૧. ભર્યાં ભર્યાં ૨. ઘડી છે ૩. સોનાની ૪. પહેરે ૫. ખૂંચવીને

૧૯

હળદર વાટે ત્યારે

ઊંચા તે ડોગોર[1], નીવચા[2] તે આટ[3]
તાઓ તે ભરાય, કાછીડાને આટ
અળદુ તે ઉતી, પુણુ મોંઘેરી બો
રૂપિયા તે લેધા વીહ ને દહ
આજુ[4] તે મ્હાણા હ્યામાં દલરે વીરા
મોંઘી તે મોંઘી પુણુ[5] મોલ ખરસી[6] લેંઉ

---

૧. ડુંગર ૨. નીચા ૩. હાટ (બજાર) ૪. આજે ૫. પણ ૬. ખરીદું

૨૦

અળદુ તુણો ગાંઠલો[1] તો અટવાડે વેચાય
હધુ મધુ[2] લે રા ભળેવા, ભાડા કરી લે

---

૧. ગાંઠિયો ૨. સોંઘુંમોંઘું

૨૧

આથામાં[1] રા કામઠી[2] કાંખામાં રા કાડુ[3]
કેધે રહ્યને ગોયલા રા રામ (૨)
ઠીકરે ઠીકરે અસવાર[4] ભરાય
અળદુ વેચેવા ગોયલા રા રામ (૨)
તેધે રહ્યને ગોયલા રા રામ (૨)

---

૧. હાથમાં ૨. ધનુષ ૩. બાણ ૪. એક વાસણ

૨૨

ધાણુ[1] રા ધાણુ તુંઆ ઓંમી[2] જ
ગીતર ગવરાવી કાઢું રા
ધાણુ રા ધાણુ તુંઆ ઓંમી જ
તુર વજડાવી[3] કાઢું રા
ધાણુ રા ધાણુ તુંઆ ઓંમી જ
થાળી વજડાવી કાઢું રા

---

૧. જથ્થો (અહીં હળદરનો) ૨. અત્યારે જ ૩. વગાડીને

૨૩

ભાલોસા[૧] રોયપા[૨] વાઘ રા વાઘ તુંઆ મારી[૩]
વાઘ તુણા કધા[૪] બે ભાગ રા વાઘ તુંઆ મારી
ડુંભરાયે[૫] વાઘ રા નાહ[૬] રા વાઘ તુંઆ મારી
મ્હાણા ગાંડાંભાયાયે બઠી[૭] નિશાન કધી વાઘ તુંઆ મારી

---

૧. ભાલા ૨. અડકાવવું ૩. મારી નાખીશ ૪. કર્યો ૫. નાના છોડનું ઝુંડ
૬. નાસી જા ૭. ચોક્કસ

૨૪

પીઠી ચોળે ત્યારે

ગાંવામાં વસાઈ વો ઘાંચીડો વનમાળીડાં
તેલાની તિયારી રાખાવજા ”
ચપડે ઘોડે ભાયા જોજી ”
ગાંવામાં વસાઈ વો કાછીડો ”
અળદાયી તિયારી રાખાવજા ”

૨૫

ભાયા તુણી અળાદ પડ્ની ટાંચી[૧] લાલ કહાંક કરીરા લાલ
ભાયા તુણા તેલ પય્ડા ટાંચા લાલ ” ” ”
ભાયા તુણી ભાભી પડ્ની લાજે લાલ ” ” ”
ભાયા તુણા હેદુર પડ્ના ટાંચા લાલ ” ” ”
ભાયા તુણી ભાભી પડ્ની લાજે લાલ ” ” ”
ભાયા તુણા ચોખા પડ્ના ટાંચા લાલ ” ” ”
ભાયા તુણી કાકી પડ્ની લાજે લાલ ” ” ”

---

૧. ઘટી પડી

૨૬

અળદી તું કાંહોને[૧] રોપાયે
અળદી તું કિયારીયે રોપાયે
અળદી તું કોહોલિયે[૨] હિંપાયે
અળદી તું ઘણી જ હૂંઘી[૩] દે હું
અળદી તું પાવલે જ પાંછેર વેચાયે

---

૧. કયાં ૨. કોસ વડે (ચામડાંનો) ૩. સોંઘી

૨૭

પાખરામાં[૧] ઠેઠ[૨] વાગ્ની અળદુ ટાંચક[૩] પડે (૨)
ચાલા રા બાવા હેર જાબ્ના અળદુ હોરી[૪] લાવુના (૨)
અળદુયો મોલ કરી રા, તેવર કાશી બોલીએ
પાખરામાં ઠેઠ વાગ્ની, તેલ ટાંચક પડે (૨)
ચાલા રા બાવા હેર જાબ્ના તેલ હોરી લાવુના (૨)

---

૧. ભીંત પાછળનો ભાગ ૨. ઠોકર ૩. ઓછી ૪. ખરીદી લેવું

૨૮

ભાયો તો બોહુ[૧] રા રંગે રંગે ભરાય
ભાયો તો તેલાયો પેરેલો[૨] વાટ એ’રે
ભાયો તો બોહુરા રંગે રગે ભરાય
ભાયો તો અળદુયો પેરેલો વાટ એ’રે
ભાયો તો બોહુ રા રંગે રંગે ભરાય
ભાયો તો ચાંલ્લો પેરેલો વાટ એ’રે

---

૧. બહુ ૨. (તેલવડે) ચોળાયેલો

૨૯

ભાયા તુંઆ કુણે રા ભરાવી રાવણુ[૧] ખોબલી[૨]
ભાયા તુંઆ બાવાયે[૩] ભરાવી ” ”
ભાયા તુંઆ બાવાયે લાડ લડાવી ” ”
ભાયા તુંઆ રાજા કરી બહાયડો ” ”

---

૧. મોટી ૨. ખોબો ૩. પિતાએ

૩૦

અવળી ધાણીયા કાચા તેલ રા ભમ્મર તેલ
અહેણુા કુણુ ચડાવે કાચા તેલ રા ”
અહેણુા બાહ્ ચડાવે કાચા તેલ રા ”
અહેણુા કુણુ ચડવે કાચા તેલ રા ”
અહેણુા આય ચડવે કાચા તેલ રા ”
અવળી ધાણીયા કાચા કાજળ રા ”
અહેણુા કુણુ ચડવે કાચા કાજળ રા ”
અહેણો ભાયો ચડવે કાચા કાજળ રા ”
મ્હાણી ધુણુ[૧] રા પછવાડી ઘાંચીડો
ઘાંચીડા તું લાવે તેલાયા વેસ
લાવે ઝીણુા મરૂજી, લાડકલાયા અહેરી[૨] રાડા[૩] લાયગા[૪]

---

૧. ઘરનો એક ભાગ ૨. જોઈને ૩. લગની ૪. લાગી

૩૧

મ્હાણી ધુણુ[1] રા પછવાડી ગોલિડો
ગોલીડા તું લાવે પીઠીયા વેસ
લાવે ઝીણા મરૂજી, લાડકલાયા અહેરી રાડા[2] લાયગા[3]

૧. ઘરનો એક ભાગ ૨. લગની ૩. લાગી

૩૨

તાપીયા ઊના ટાઢા પાણી રા શકુબેન
એક મેરે બહીને અંઘોળજો[1]
હહરાજી અહેરે તો લાજ રખે રાખી રા
શકુબેન એક મેરે બહીને અંઘોળજો
તાપીયા ઊના ટાઢા પાણી રા શકુબેન
દિયેરજી અહેરે તો લાજ રખે રાખી રા
શકુબેન એક મેરે બહીને અંઘોળજો

૧. સ્નાન કરજો

૩૩

દયરાયે[1] ડીયે[2] બ્હણી ગરૂડા ચરે
બ્હણી ગરૂડા ચરે
ગરૂડા ચરે બ્હણી વાંસળી જ વાગે (૨)
વાંસળી જ વાગે બ્હણી ઊખાળે ઊભા (૨)
ઊખાળે ઊભા બ્હણી પીઠી જ પ્હેરે (૨)
પીઠી જ પ્હેરે બ્હણી કોહીક[3] સોભે (૨)
પીઠી જ પ્હેરે બ્હણી મંદિરમાં સોભે (૨)

૧. દરિયાને ૨. બેટ ૩. કેવી

૩૪

ગૅાવે ગૅાવાથી ગરમટોડી રા
મ્હાણી રામીબેનને ચીતરવા લાગ રા
પેલા નવા જમાયા અહેરવાડા રા
ગૅાવે ગૅાવાયી ગરમટોડી રા
મ્હાણી રામીબેનને ચીતરવા લાગ રા
પેલા નવા જમાયા અહેરવાડા રા

૩૫

કોરે પાટાલે[1] બહુની[2] મઝા આવની
કોરે પાટાલે બહી લેજો રામીબેન
કોરી પીઠી, પેરેવાની મઝા આવની
પીઠી પ્હેરી[3] લેજો રામીબેન
કોરાં તેલો પેરેવાની મઝા આવની
તેલો પ્હેરી લેજો રામીબેન

૧. પાટલે ૨. બેસવાની ૩. ચોળી

૩૬

થંભે થંભે થંભે થંભે દીવડા હો પૂયરાં
દીવડે બહીને[1] રામીબેન કાગળિયા લયખાં
તો તે જાય પડ્ના જાય પડ્ના હહરાયે આથે[2]
વાંચી એહ્યરા[3] વાંચી એહ્યરા પુણુ[4]નાંય પૂછે
નાંય પુછે દાતાણને, નાંય પૂછે પાણીલાં

૧. બેસીને ૨. હાથે ૩. જોયું ૨. પણ

૩૭

ઈ રંગ મ્હાણો, કહેણા બજારમાં વેચાય રા રામ
કે રંગ મ્હાણો મોંઘેરો
ઈ રંગ મ્હાણો, ચીખલી હેરામાં[1] વેચાય રા રામ
કે રંગ મ્હાણો મોંઘેરો[2]
ઈ રંગ મ્હાણો પાવલે હેર[3], રૂપિયે હેર
કે રંગ મ્હાણો મોંઘેરો
ઈ રંગ મ્હાણો કહેણા ભાપાયે ચડે રા રામ
કે રંગ મ્હાણો મોંઘેરો
ઈ રંગ મ્હાણો જીવણ ભાયાયે ચડે રા રામ
કે રંગ મ્હાણો મોંઘેરો

૧. શહેરમાં ૨. મોંઘા ૩. શેર

૩૮

હોનાયા[૧] ખુમચ્યામાં[૨] હોના ભરિયેલા, તેણા જ ખુમચ્યામાં તેલો ભરિયેલાં
તો જ તેલો રમણુભાયાયા લેલણુ જડે તાય —
હોનાયા ખુમચ્યામાં હોના ભરિયેલા, તેણા જ ખુમચ્યામાં અળદી[૩] ભરિયેલી
તો જ અળદુ રમણુભાયા ચડે તાય —
હોનાયા ખુમચ્યામાં હોના ભરિયેલા, તો જ ખુમચ્યામાં ચાંલ્લો ભરિયેલો
તો જ ચાંલ્લો રમણુભાયા ચડે તાય —

૧. સોનાની ૨. થાળીમાં ૩. હળદર

૩૯

પીઠી ચોળ્યા પછી વરને ઉઠાડતી વખતે

શોરા[૧] લાલ ટીડરીઓ વાટકડો[૨]
શોરા ધૂમાટ[૩] ઘાલીને બ્હાયૂડો
અવે તુણા બાવાયો[૪] વિચાર
વિચાર કધો ને વેહ[૫] માંયૂડો –
શોરા લાલ ટીડરીઓ વાટકડો
શોરા ધૂમાટ ઘાલીને બ્હાયૂડો
અવે તુણી આયલીયો બિચાર
વિચાર કધો ને વેહ માંયૂડો

૧. વર ૨. કોપરાની વાટી ૩. ધૂમાડો ૪. પિતાનો ૫. (લગ્નનો) પ્રસંગ હાથ ધર્યો

૪૦

લગ્નના ચોખા છડે અને સાફ કરે ત્યારે

ઈ ભમરો કેધે[૧] ભમે રા ભમરા[૨]
" " હુરેત હેરમાં ભમેરા ભમરા
" " કા કા વેરુલાગ[૩] ગોયલો ભમરા
" " ચોખા વેરુલાગ ગોયલો ભમરા
" " કેધે ભમે રા ભમરા
" " વલહાડ હેરમાં ભમેરા ભમરા
" " દાળ વેરુલાગ ગોયલો ભમરા

૧. ક્યાં ૨. વ્યક્તિને આપેલું ઉપનામ ૩. નોતરું આપવા માટે

૪૧

પાલાઈ[૧] થાળ ફેડાવ મ્હાણી લોઢણુ બાય રા
ટોકરીયે[૨] ભાત ભારાવ " " "
ઉખરિયે[૩] ભાત રેડાવ " " "
મુહળિયે[૪] ભાત ખાંડાવ " " "
હુપડિયે[૫] ભાત ઉફણાવ[૬] " " "

૧. ભાતનું પાલુ ૨. એક જાતનું માપ (ટોપલીનું) ૩. ઉખળ ૪. સાંબેલું ૫. સૂપડું
૬. ઉપણવું

૪૨

લૈરી ગજરો ગુલાબી ગજરો, વાણીડાની[૧] હેરીએ[૨] હેરીએ
ફિરતા બાલંડો મ્હાણો લૈરી ગજરો
કેટો ઓરંતા[૩] દિહ જાય રા, બાલંડો મ્હાણો લૈરી ગજરો
લૈરી ગજરો ગુલાબી ગજરો દરજીડાથી હેરીએ હેરીએ – ફિરતા
દંગડા[૪] ઓરંતા દિહ જાય રા, બાલંડો મ્હાણો લૈરી ગજરો
લૈરી ગજરો ગુલાબી ગજરો, લોટીડાયી[૫] હેરીએ હેરીએ – ફિરતા
કાવળી[૬] ઓરંતા દિહ જાય રા, બાલંડો મ્હાણો લૈરી ગજરો
લૈરી ગજરો ગુલાબી ગજરો, મોચીડાથી હેરીએ હેરીયે – ફિરતા
વાણાયા[૮] ઓરંતા દિહ[૯] જાય રા, બાલંડો મ્હાણો લૈરી ગજરો.

૧. વાણિયો ૨. શેરીએ ૩. બાંધતા ૪. પહેરણ ૫. બંગડીવાળો ૬. બંગડી
૭. મોચી ૮. ચંપલ ૯. દિવસ

૪૩

મંડપ મુહૂર્ત વખતે

બેની ડોગોરમાંથા[૧] હાંયકા ગાડાં આવે રા લખું લીલી
" બળદિયો તરહેલો ઉવે[૨] રા " "
" નારી[૩] ભાંગી બળદા પાણી પાવો રા " "
" ડોગોરમાંથા હાંયકા ગાડાં આવે રા " "
" બળદિયો ભુયખે બો થાયે રા " "
" બળદિયા વાડી નાદરવેલા[૪] ચારો લાખા રા " "

૧. ડુંગરમાંથી ૨. થાય ૩. નાળિયેર ૪. નાગરવેલી

૪૪

મંડપના થાંભલા માટે ખાડો ખોદે તેનું ગીત

કેણો[1] ભાયો મ્હાણો પારાયે[2] દર ખોદે રા
ભાયો પારાયે દર ખોદે રા અંબા
નવી વઉ મ્હાણી કઠિયારે[3] દર પૂરે રા અંબા

૧. કયો ૨. કોશ ૩. વાટકી

૪૫

ગાંડાભાયાયો માંડાવડો નેતરે છાયો
ભાપાયો છાયેલો માંડાવ, મોગરે છાયો માંડાવ હોભે[1]
ભાયાયે માંડાવ કેણો બાવો[2] આવે, કેણી આઈ[3] આવે
ભાયાયે માંડાવ વજીરભાયો આવે, તેણી આઈ આવે

૧. શોભે ૨. પિતા ૩. માતા

૪૬

બાર બેળનો[1] માંડાવ રોપાવ, ભાયારા ભરિયેલા
એક બેળિયા દુહરા[2] લાખાવ ,, ,,
તેવાર[3] માંડાવ ખાસો[4] થાય ,, ,,

૧. થાંભલી ૨. બીજો ૩. ત્યારે ૪. સુંદર

૪૭

છોરા ઘેરે માંડાવ કધો[1]
અરધા ટોકરાને ટોકરી રા હરીઆ
છોરી ઘેરે માંડાવ કધો
અરધા દેહાઈ ને દેહણુ રા
છોરી ઘેરે માંડાવ કધો
અરધા કાટિયા ને કામઠી રા
અરધા માઠ્ઠા ને માઠ્ઠી રા

૧. કર્યાં

૪૮

મંડપના દિવસે

ઢોલી વગારનો, ઢોલી વગારનો ભાયાયો[1] માંડાવ[2] હુનો[3] રા
ઢોલી આવે તેહ્ ઢોલી આવે તેહ્ ભાયાયો માંડાવ હોભે[4] રા
તુરા વગારનો, તુરા વગારનો, ભાયાયો માંડાવ હુનો રા
તુરા આવે તેહ્ તુરા આવે તેહ્ ભાયાયો માંડાવ હોભે રા
મામા વગારનો, મામા વગારનો, ભાયાયો માંડવ હુનો રા
મામા આવે તેહ્, મામા આવે તેહ્, ભાયાયો માંડવ હોભે રા
ચોરી વગારનો, ચોરી વગારનો, ભાયાયો માંડાવ હુનો રા
ચોરી થાપે તેહ્, ચોરી થાપે તેહ, ભાયાયો માંડાવ હોભે રા
બામાણુ વગારનો, બામાણુ વગારનો, ભાયાયો માંડાવ હુનો રા
બામાણુ આવે તેહ્, બામાણુ આવે તેહ્, ભાયાયો માંડાવ હોભે રા
માણુહેં વગારનો, માણુહેં વગારનો, ભાયાયો માંડાવ હુનો રા
માણુહેં આવે તેહ્, માણુહેં આવે તેહ્, ભાયાયો માંડાવ હોભે રા

૧. વરનો ૨. મંડપ ૩. સૂનો ૪. શોભે

૪૯

લીલા વાંકાયો[1] માંડાવ રોપયો કે રૂપાકેરીઓ
માંડાવ નીચે ચરી[2] થાય કે ,,
ચરી ઉપાર બેઠેલો થયવો[3] કે ,,
બેઠેલા ઉપાર નારિયળ થયવો કે ,,
નારિયળ ઉપાર કક્કો થયવો કે ,,
કક્કા ઉપાર કંકુ છાંયટો કે ,,

૧. વાંસનો ૨. ચોરી ૩. મૂક્યો

૫૦

બાહ રા મ્હારા આંગણા[1] પૂરાવજા[2]
આંગણા પૂરાવજા બાહ પાણીલાં હિપાવજા
પાણીળા હિપાવી બાહ મોગરા રોપાવજા
ભાઈ સાથ બાહ ઢોલીડા[3] બહાડજા
મારા હાજો[4] નવરો[5] ગરાસિયો[6] પરણેવા

૧. અને ૨. સાથિયા પૂરાવજો ૩. ઢોલી શરણાઈવાળા ૪. સુંદર ૫. વર ૬. રાજપૂત

૫૧

પાણી ભરતી વખતે

કોરે કુંભારવાડે ગોયલા મિળ્યા
કોરાં બેડાં લાવ્ના રે તલમલીઆ[૧]
વાણીવાડે[૨] જાય કોરી[૩] ઓઢણી લાવે
કોરી ઓઢણી, કોરાં બેડા પાણી ભરું જાય
સરોવરાઈ પાળે મિળ્યો કાનુડો બેટો
"કાનુડા બેટા મ્હાણાં બેડલાં ચડાવ"
"તુણા બેડલાં ચડાવૅં તે મ્હાણી માંડીવિળે"[૪]
તુણી માંડીવિળે પુણ મ્હાણો હુંગાથ ધર[૫]

૧. સુશોભનવાળો ૨. દરજીવાડે (જે સીવે તથા કપડું વેચે) ૩. નવી નકોર
૪. ઘૂંટણમાંથી વાળવું ૫. સહાયકર

૫૨

ઊંડા બનાવે ત્યારે

મેં તે ઓટાલે[૧] જ કૂકડી ઢાંયપી[૨]
મેં તે દેવલા જ ગોવાળિયો રાયખો
તો તે ખૂબો જ ચાટો[૩] દેહું[૪]
મેં તે ઓટાલે જ કૂકડી ઢાંયપી
તો તે કૂકડી જ લેઈને નાઠો
કૂકડી ઊંડા[૫] અહારી[૬] જ ખાતો
મેં તે ઓટાલે જ કૂકડી ઢાંયપી

૧. ઓટલે ૨. ઢાંકી ૩. તોફાની ૪. છે ૫. ચોખાના લોટના વરાળથી બાફેલા લાડુ ૬. સાથે

૫૩

મંડપના તોરણ બધાવે – બાંધે ત્યારે

મોળા ઈરિયાયા[૧] પાન વધાવજો રા
ચોખલિયે કાંય[૨] પાતલિયે " "
હેંકુરિયે કાંય ચોખલિયે " "
તુરિયે કાંય ભાણકાયે[૩] " "
વેવાણી કાંય પાતલિયે " "

૧. મીઠા પાણીનાં પાન ૨. કાંઈ પણ ૩. તુરનું ભેળ (ચોખા + રાખનું મિશ્રણ)

૫૪

ઝગઝગા ઝગઝબિયા રા બ્હણી આજ બાઈનો માંડાવડો
ઢેરો[૧] તોરાણ લાવ્નો રા બ્હણી " " "
તુરિયો વૈલો આવે તાય " " "
થાળીવાળો વૈલો આવે તાય " " "

૧. હરિજન વેઠિયો

૫૫

મામેરું લાવે ત્યારે

હેરીએ[૧] વાગે ઘૂઘરાને કુણ લાવે મોહાળું[૨]
મોહાળામાં અહેરે[૩] તો મામા લાવે મોહાળું
હેરીએ વાગે ઘૂઘરાને કુણ લાવે મોહાળું
મોહાળામાં અહેરે તો મામા લાવે મોહાળું

૧. શેરી ૨. મોસાળું ૩. એમને

૫૬

મામા તો મોહાળા હો લાવે રા
ભાયો તો મોહાળા હો લાવે રા
મામા તો ધોત્યા[૧] હો લાવે રા
મામી તો મોહાળા હો લાવે રા
મામી તો ઢોલી કો લાવે રા
ભાયો તો મોહાળા હો લાવે રા
બ્હણી તો હાર-ગજરો હો લાવે રા

૧. ધોતી

૫૭

પાંચો પનિહરની ઓર વચલા બેડાં રા
મ્હાણા ડૂબી ગુએ
મામા મોહાળા લેઈ આવ, મામી ઢોલી લેઈ આવે
વચલા બેડાં રા મ્હાણા ડૂબી ગુએ
બ્હણી હાડી લેઈ આવ ભાવડયા વાણાયા લેઈ આવે
વચલા બેડાંરા મ્હાણા ડૂબી ગુએ

૫૮

પરોઢિયે ગવાતાં લગ્ન ગીતો

ફૂકડો તે બોલ્નો નદીયે પાર રા (૨)
બાહે તો દેખાયડાં લાંબેરા ગાંવ રા (૨)
બાપા આયુને[1] નાંય જોજે લાંબેરા ગાંવ રા (૨)
બાપા આયુને જોજે ટૂંકેરા ગાંવ રા (૨)

૧. આપણને

૫૯

પરોઢિયા ફાટ્ના ને લગનો[1] આવ્નાં
ભાયા આપડે[2] લગાને કુણુ[3] આવી ?
ભાયા આપડે લગાને .બાવો[4] આવી
ભાયા આપડે લગાને આયલી[5] આવી
ચાલા બાવા, ચાલા આયલી રણુઝણુતાં[6]
ચાલા આયલી, ચાલા બાવા ભણુભણુતાં[7]

૧. લગ્ન પ્રસંગ ૨. આપણા ૩. કોણ ૪. પિતા ૫. માતા ૬. આનંદથી
૭. મૂંગા મૂંગા નહીં.

૬૦

પારનેરા પારડીમાં તે રૂપિયા ધાડાય[1] જો રા મારવણી
અરધા ધાડાય અરધા વેરાઈ ,, ,, ,,
અરધા લાખાઈ, અરધા લેવાઈ ,, ,, ,,
પારનેરા પારડીમાં તે રૂપિયા ધાડાય ,, ,, ,,

૧. ધડાય

૬૧

દરિયામાં વ્હાણુ કહાણુા ફિરે[1] રા (૨)
દરિયામાં વ્હાણુ પિહલી માળીયા[2] ફિરે રા (૨)
પિહલી માળી તો પૈહાઈ પૂરી[3] રા (૨)
જીવણુભાયો તો બંદૂકે લડે રા (૨)
નવી વઉ તો કાંકરાયે લડે રા (૨)
દરિયામાં વ્હાણુ કહાણુા ફિરે રા (૨)
દરિયામાં વ્હાણુ સુકરભાયાયા ફિરે રા (૨)
સુકરભાયો તો પૈહાયો પૂરો રા (૨)
સુકરભાયો તો બંદુકે લડે રા (૨)
નવી વઉ તો કાંકરાયે લડે રા (૨)

૧. ફરે ૨. પિટલી (નામ) માતા ૩. માલદાર

૬૨

સરોવરાઈ પાળે વડલો રોપ રા
દીરાણુી જેઠાણુી પાણી ભરૂ[1] લાગ[2] જાય રા
હાહુ માણુી ગાળ નાંય આખીહ[3] રા
સરોવરાઈ પાળે વડલો રોપ રા

૧. અને ૨. ભરવા માટે ૩. કહેવું

૬૩

ઊંચે ચોખાઈ ડેર નણુદલ લેરિયા
નગીનભાય તુંઆ કહાઈ[1] આવે નિંદ
નણુદલ લેરિયા
પોતાઈ[2] બ્હણુી પરણે તેના અરખે[3] આવે નિંદ
નણુદલ લેરિયા
ઊંચે ચોખાઈ ડેર નણુદલ લેરિયા
છગાનભાય તુંઆ કહાઈ આવે નિંદ
નણુદલ લેરિયા
પોત્તાઈ પોહી પરણે તેના અરખે આવે નિંદ
નણુદલ લેરિયા

૧. શાની ? ૨. પોતાની ૩. હરખથી

૬૪

નાવણુ કરાવે ત્યારે

ભાયા, હિયાળેનાં હેળાં[1] પાણીએ લોબાનીઆ
ભાયા, એક મેર બહીને[2] નાજારા[3] ,,
ભાયા, હહરાઈ લાજ રખે રાખીહરા ,,

૧. ઠંડા ૨. બેસીને ૩. સ્નાન કરજો

૬૫

આસાં[1] આસાં તાપી યા નીર રા લાડકડીને અંધરાણુી[2]
અંધરાણુી કાંણુા[3] હો આથ[4] રા ,, ,,
અંધરાણુી ભોજાઈયા આથ રા ,, ,,
આસાં આસાં તાપી યા નીર રે ,, ,,
અંધરાણુી કા'ણુા હો આથ રા ,, ,,
અંધરાણુી ભાભીયા આથ રા ,, ,,
આસાં આસાં તાપી યા નીર રા ,, ,,

૧. છીછરાં ૨. સ્નાન કરવું ૩. કોના ૪. હાથ

૬૬

મ્હાણો ભાયો[૧] અંઘોળે[૨] તો તાપીયા પાણી રા ભમરા
નવી વઉ અંઘોળે તો કોતોડીયા[૩] પાણી રા ભમરા
મ્હાણો ભાયો અંઘોળે તો કુવાયા પાણી રા ભમરા
નવી વઉ અંઘોળે તો કુવાળિયા[૪] પાણી રા ભમરા

૧. ભાઈ ૨. સ્નાન કરે ૩. નાનું ઝરણું (કોતરડું) ૪. તદ્દન નાની ઝરણી

૬૭

તાતે[૧] પાણીયે અંઘોળનો[૨] કા નાંય રા ભાય
તુંઆ હિંદુ[૩] ચ્હડે કા ,, ,, ,,
તાતે પાણીયે અંઘોળનો કા ,, ,, ,,
તુંઆ તેલ ચ્હડે કા ,, ,, ,,
તાતે પાણીયે અંઘોળનો કા ,, , ,,
તુંઆ અળદી ચ્હડે કા ,, ,, ,,
તાતે પાણીયે અંઘોળનો કા ,, ,, ,,
તુંઆ ચોખા ચ્હોડાય કા ,, ,, ,,

૧. ગરમ ૨. નાહ્યો ૩. સિંદુર

૬૮

ઘણી[૧] પછવાડી મીચીલાઈ[૨] વાડી રા
ફૂલેં તો ગરીગરી જાય રા
મ્હાણો ધીરુભાયો હીંપી[૩] હીંપી આવે રા
મ્હાણી નવી વઉ તો જાય હુરેત[૪]
લાવે ઘડખાં,[૫] કરે ખોળા, વીણી ચૂંટી લાવે રા
ફૂલે કૈરી કરમાય રા

૧, ઘર ૨. મરચાંની ૩. સિંચવું, પાણી પાવું ૪. સુરત ૫. લુગડું

૬૯

જાન જાય ત્યારે...

ભાયાયી ઘોતી ઊહની રા[૧] હવાલાખાયી
પોવજા[૨] પોવજા રા હાહરિયામાં
પોવજા રા મગાનભાયા
આપું જાઉં[૩] તાહું[૪] નવર્યા[૫] જીતવા
ભાયાયા વ્હાણાયાં ઊનારા હવાલાખાયા
પોવજા પોવજા રા હાહરિયામાં
આપું જાઉં તાહું નવર્યા જીતવા
બણીયાઈ હાડી[૬] ઊનીરા હવાલાખાઈ
પોવજા પોવજા રા હાહરિયામાં
પોવજે રા જશોદાબણી
આપું જાઉં તાહું ન્હવરો[૭] જીતવા
બણીયા પંજા[૮] ઊના રા હવાલાખાયા
પોવજા પોવજા રા જશોદાબણી
આપું જાઉં તાહું ન્હવરો જીતવા

૧. (કિંમતની) થઈ ૨. પહેરજો ૩. અને ૪. જઈએ છીએ ૫. કન્યા ૬. સાડી
૭. વર ૮. પગનું ઘરેણું

૭૦

મનુભાય હાળી હાદે[૧] તો "હાં" કરી બોલજા
લે જા ભગવાનજીયા નાંવ[૨] રા
મનુભાય ભાયો હાદે તો "જી" કરી બોલજા
લે જા ભગવાનજીયા નાંવ રા
મનુભાય હાળો હાદે તો "હાં" કરી બોલજા
લે જા ભગવાનજીયા નાંવ રા

૧. બોલાવે ૨. નામ

૭૧

પાળે ઉભ્નેલા[1] મ્હાણા કોહોક[2] રા હહરાજી (૨)
પાપી હેરામાં પાણી નથી રા હોજી
પાળે ઉભ્નેલો મ્હાણો કોહોક રા બાહ
સરોવારમાં પાણી તો ઘણાં હોજી
પાપી હહરાયે સરોવાર ખોદાયવાં (૨)
સરોવારમાં પાણી નાંઈ નિંગ્ના[3] હોજી
ધરમી બાહાયે સરોવાર ખોદાયવાં (૨)
સરોવારમાં પાણી તો ઘણાં હોજી

---
૧. ઊભેલા ૨. કેવા ! ૩. નીકળ્યા

૭૨

પોવી પોવી રા પારવાતી[1] પાતર્યા
તુમણા ઈસવારે[2] પંજાયા જોડું મોકલીયા
પોવી પોવી રા પારવાતી પાતર્યા
તુમણા ઈસવારે હાડી જોડું મોકલીયા

---
૧. પાર્વતી ૨. ભગવાને

૭૩

ભાયાયો ઉજળો ઘોડો રા, પીંજરો[1] ચાબુકડો
ભાયાયી જાને તો કહેણો બાવો આવે રા
ભાયાયી જાને તો જીવણુબાવો આવે રા
ભાયાયો ઉજળો ઘોડો રા, પીંજરો ચાબુકડો
ભાયાયી જાને તો કહેણી વાયલી[2] આવે રા
ભાયાયી જાને તો કંકુ વાયલી આવે રા
ભાયાયો ઉજળો ઘોડો રા, પીંજરો ચાબુકડો

---
૧. પીળો ૨. માતા

૭૪

ડુંગારાઈ ફેર રા (૨) મોરલાયી પાંખ ઝલઝલા[1] થાય
જીવણુ ભાયાયો ફેંટો, ઝલઝલા તો થાય રા (૨)
મોરલાયી પાંખ ઝલઝલા થાય
નવી વેવાઇ[2] હાડી[3] ઝાંખી પડી જાય રા (૨)
મોરલાયી પાંખ ઝલઝલા થાય – ડુંગારાઈ
જીવણુભાયાયા હંગડા[4] ઝલઝલા થાય રા
મોરલાયી પાંખ ઝલઝલા થાય – ડુંગારાઈ
નવી વેવાઈ ચોળી ઝાંખી પડી જાય રા (૨)
મોરલાયી પાંખ ઝલઝલા થાય – ડુંગારાઈ

---
૧. ચળકાટ મારે ૨. વહુની ૩. સાડી ૪. પહેરણ

૭૫

જાન જાય અને રસ્તામાં નદી આવે ત્યારે

ખાડીયાયા જળદેવ[1] હુએ[2] કા જાગે રા
જાગ્નેલો ઉઈ તો પરદેશી જાન ઉતારી મેલ[3]
ખાડીયાયા તરીયા[4] હુએ કા જાગે રા
જાગ્નેલો ઉઈ તો પરદેશી જાન ઉતારી મેલ

---
૧. વરુણદેવ ૨. સુવે ૩. પારકરાવ ૪. તરાપો

૭૬

જાન આવે ત્યારે

કહેણે[1] ગૉંવથી આવ્ના[2] ને કેધે[3] જાંવ્ના[4]
આજ વરઘોડામાં ચાલ્ના[5]
વાંકાલા ગૉંવથી આવ્ના ને
ફલધરા ગૉંમ જાંવ્ના, આજ વરઘોડામાં ચાલ્ના
આ પાંચહો મોતીડાઈ અહાર[6] રા મનુભાઈ
આજ વરઘોડામાં ચાલ્ના

---
૧. ક્યા ૨. આવ્યા ૩. ક્યાં ૪. જવાના ૫. ચાલ્યા ૬. હાર

૭૭

મોગ મોગરિયા ભાયા તુણે થાળી જુલા ફૂલાં (૨)
થાળી જુલા ફુલાં ભાયા તુણા આથામાં[1] ઝાલી રાખ (૨)
આથામાં ઝાલી રાખ ભાયા તુણી આયડીયા મન રાખ (૨)
આયડીયા મન રાખ ભાયા તુણી હાહુયા નામ ખોલ (૨)
મોગ મોગરિયા ભાયા તુણે થાળી જુલા ફૂલાં (૨)
થાળી જુલાં ફુલાં ભાયા તુણા આથામાં ઝાલી રાખ (૨)
આથામાં ઝાલી રાખ ભાયા તુણી બ્હણીયા નામ રાખ (૨)
બ્હણીયા નામ રાખ તુણી હાળીયા નામ ખોલ (૨)

૧. હાથમાં

૭૮

ભાયો તો આલુચાલુ[1] ને પાગે[2] ઘૂંઘરા વાગે
ભાયો તો બાહા[3] હંગાતે[4] ચાલે રો
બાલુડા વરને નિંદરાણુ આવે
ભાયો તો આલુચાલુ ને પાગે ઘૂંઘરા વાગે
ભાયો તો આયા હંગાતે ચાલે રો
બાલુડા[5] વરને નિંદરાણુ આવે
ભાયો તો આલુચાલુ ને પાગે ઘૂંઘરા વાગે
ભાયો તો મામા હંગાતે ચાલે રો
બાલુડા વરને નિંદરાણુ આવે

૧. ચાલવું ૨. પગમાં ૩. પિતા ૪. સાથે ૫. નાનો વર

૭૯

લગ્ન લેવાતી વખતે

બાહાયા ઘેરમાં ભરિયેલી પેટી રા
સામળા[1] ભરિયેલી પેટી રા
અ્હેરી અ્હેરીને પોવ[2]રા રમાબણી હાડી
ભાયાયા ઘેરમાં ભરિયેલી પેટી રા
સામળા ભરિયેલી પેટી રા
અ્હેરી અ્હેરીને પોવ રા શંકુતલાબણી
હાડી પોવ રા શંકુતલાબણી
બણીયા ઘેરમાં ભરિયેલી પેટી રા
અ્હેરી અ્હેરીને પોવ રા મંજુબણી

૧. શામળો–શ્રીકૃષ્ણ ૨. પહેર

૮૦

અઁહીલા[1] મગાનભાયા સાલમુબારક
ભરી સભામાં રાજા જો હો બાહ્ બઠેલો
જંગાલામાંના વાઘ જોહા હહરા કેઘેથી હોયધા ?[2]
ભરી સભામાં રાણી જોહી આયા બઠેલી
જંગાલામાંની વાઘાણ જોહી હાહુ કેઘેથી હોયધી ?

૧. આનંદિત ૨. શોધ્યા

૮૧

લીલા તે વાંહની વાંહળી, એ તો હેરીયે[1] વાજતી જાય
ગાંવાયે લોક પૂછે રા એ તો કહેણો રાજા પરણેવા જાય
પરાગભાયાયો પોહો પણ્તે એ તો મગાનરાજા પરણેવા જાય
બાહાયો ઘણો વા'લો મગાનભાય એ તો પરણેવા જાય
આયલીયો ઘણો વા'લો મગાનભાય એ તો પરણેવા જાય

૧. શેરીએ

૮૨

આબ્નો માગસર પોહ, લગ્નાઈ ગણી ઑહ
મગાનભાયા વીરા, વીટીયા[1] હાચ્યા હીરા
ભાયાનો મામો આવે, વાણુયાની[2] જોડ લાવે
આબ્નો માગસર પોહ, લગ્નાઈ ગણી ઑહ

૧. વીંટીના ૨. ચંપલ

૮૩

લગાન[1] લેવડાવીને લગાન ગવડાવ
પાટાલે બહીને[2] લગાન લેવડાવ
લગાન લેવડાવીને લગાન ગવડાવ
માચીએ[3] બહીને લગાન લેવડાવ
લગાન લેવડાવીને લગાન ગવડાવ
ફુલાયો અહાર[4] પોવી[5] લગાન લેવડાવ

૧. લગ્ન ૨. બેસીને ૩. નાનું ટેબલ ૪. હાર ૫. પહેરીને

૮૪

લગાનામાં તો કહેણુા[૧] ભાય અસવાર[૨]
લગાનામાં તો સોમાભાય અસવાર
લગાનામાં તો કહેણુા ભાય અસવાર
લગાનામાં તો મોહનભાય અસવાર

૧. કયો ૨. સવારી (કરી છે)

૮૫

લગાનિયા લેવડાયવા પુણુ કેધે થાં લગાન આયવાં
બામાણે લખી ઓયફા[૧], દેહાયે વાંચીરા ઓયફા
બોડવાંકી ગૉંવ આહે, તાંથી રા લગાન આયવાં
આયવાં રા આયવાં, મ્હાણે બારે લગાન આયવાં
લેધાં[૨] રા લેધાં મેં તે ઉખાળે[૩] લગાન લેધાં
ચોંયટા[૪]રા ચોંયટા મ્હાણે ભીંતે લગાન ચોંયટા
લગાનિયા લેવડાયવા પુણુ[૫] કાંથા[૬] લગાન આયવાં
બોડવાંકી ગૉંવ આહે, તાંથા રા લગાન આયવાં

૧. આપ્યું ૨. લીધું ૩. ઉખળ ૪. (ભીંતે) ચોંટ્યું ૫. પણ ૬. ક્યાંથી?

૮૬

કોયાલ બોલ્ની રા આંબાઈ ડાળે
ભાયો તો બોલ્નો આયલીયે[૧] ખોળે
કોયાલ બોલ્ની રા આંબાઈ ડાળે
ન્હવરી[૨] બોલ્ની રા ભંગ્જાયે[૩] ખોળે
ભાયો તો બોલ્નો બાહાયે ખોળે
ન્હવરી બોલ્ની રા ઢેડાય ખોળે

૧. માતાએ ૨. કન્યા ૩. ભંગીને

૮૭

કપ્પાહ[૧] ફુટ્નો ખેતારે રામીબણી
કપ્પાહ ફુટ્નો ખેતારે
નવા જમાયા કપ્પાહ વીણુતાં નાંય આવડે
નવા જમાયા કપ્પાહ વીણુતાં નાંય આવડે
હીખવે[૨] મ્હાણી રામીબણી, નવા જમાયા

૧. કપાસ ૨. શીખવે

૮૮

સૂરજ ઊગ્નો રા ગોપાળભાય
ઢાકી[૧] કાંહે રહનો[૨] રા
ભાયાયા ઘેરે ડોબી[૩] દોઈ રહને રા
ન્હવરીયે ઘેરે બલાડી દોવુની રા
તી પુણુ દોવુની રહઈ ગુએ રા
સૂરજ ઊગ્નો રા ગોપાળભાય
ઢાકી કાંહે રહનો રા

૧. ઊંઘો ૨. રહ્યો ૩. ગાય

૮૯

આરહીમાં અહેરતી[૧] જાય, ચાંલ્લો[૨] પેરેવતી[૩] જાય
રામીબેન તુણુા[૪] રાજ રા
આરહીમાં અહેરતો જાય, કાજાળ[૫] પેરેવતો જાય
બાબુ જમાય તુણુા રાજ રા
આરહીમાં અહેરતી જાય, ચાંલ્લો પેરેવતી જાય
રામીબેન તુણુા રાજ જા
આરહીમાં અહેરતી જાય, ફૂલેં ખોહેવતી[૬] જાય
રામીબેન તુણુા રાજ જા
આરહીમાં અહેરતો જાય, હાજાં પટ્યે' પાડતો જાય
બાબુ જમાય તુણુા રાજ રા

૧. જોતી ૨. અને ૩. ચાંદલો કરવો ૪. તારુ ૫. કાજળ ૬. (ફૂલ) ખોસવાં
૭. સેંથી

૯૦

હુરેતો[૧] હેરોમાં વાણ્યા[૨] રા હું તો
હેરામાં મીળુ[૩] લાગ[૪] જાંય
કંકુયો ભરેલો દાબડો રા હું તો
સૈયરા મીળુ લાગ જાંય
હુરેતો હેરોમાં ઘાંચીડા રા હું તો
ઘાંચીડા મીળુ લાગ જાંય
પીઠીયો ભરેલો દાબડો રા હું તો
સૈયરા મીળુ લાગ જાંય

૧. સુરત (શહેર) ૨. વાણિયા ૩. મળવા ૪. માટે

૯૧

પાંચ પહનાયો[1] વડ રોપયો રા
ફાલ્નો[2] આહે ઘોર ગંભીર
મેં તો જાયણ્ા કેસર ઊડી રા
મગાનભાયો તો બાહા મીનવે[3]
બાહા મ્હાણ્ા નાંલ્લો[4] પન્નાવ[5]
મેં તો જાયણ્ા કેસર ઊડી રા
મગાનભાયો તો આયલીયા મીનવે
આયા મ્હાણ્ી નાંલ્લો પન્નાવ
મેં તો જાયણ્ા[6] કેસર ઊડી રા

૧. પનો (પહોળાઈ) ૨. ફેલાયો ૩. વીનવે ૪. નાનો ૫. પરણાવ ૬. જાણ્યું

૯૨

અલબેલી મ્હાણ્ા મગાનભાયાયા બાહ
તો તે વડોદરાયા રાજા
જીયાવર જૂના ઝરૂખાવાળા
ન્હવરી[1] નવી હવેલીવાળી
અલબેલી પેલી ન્હવરીયા બાહ
તો તે જંગાલામાંના ઢેડા
જીયાવર જૂના ઝરૂખાવાળા
ન્હવરી નવી હવેલીવાળી

૧. કન્યા

૯૩

રે મ્હાણે વીરે વાવલડી ખુદાવી રા
રે વાવ ઉપાર પડવેલો[1] લંબેસી રા
રે પડવેલે ફુલડયા બે ફુયટા[2] રા
રે ચાલો સૈયર ફૂલ ચૂટેવા જાંવુ રા
રે વણ્ી ચૂટી કંડિયા[3] બે ભયરા રા
રે લાયખા મારિડાયે[4] આથે[5] રા
રે વેલો ગુંથો મારિડા બે ગજરા રા
રે મ્હાણે જાંબ્ના જોબાન હાહરીયે રા

૧. એક જાતનો વેલો ૨. ખીલ્યા ૩. કરંડિયો ૪. માળીએ ૫. હાથમાં

૯૪

આયડી હઉ[1] લોકો વાડી અહેરુ[2] જાંય
વાડીયે જાંબ્ના મ્હાણ્ા મન ઉય્[3]
બેટા ચોકામાં રોપાવે ચંપા મોગરા
બેટા બ્હારીએ[4] બહીને સુગંધી લે
વાડીયે જાંબ્ના મ્હાણ્ા મન ઉય્
આયડી હઉ લોકો નદી એરુ જાંય
નદ્દયે જાંબ્ના મ્હાણ્ા મન ઉય્
બેટા ચોકામાં ખુદાવે કૂવા વાવડી
કુવાળિયે બહીને ન્હાવણ્ ઉય્

૧. સૌ ૨. જોવા ૩. થાય ૪. બારીએ

૯૫

ઊઠા કુંવાર લાલીવાડી હુખાય[1] ચાલી રા
કુંવાર તો છેડાવાળી[2] નિંધાય[3] રા
કુંવારોના બાહ્ હાદે[4] કુંવર નાંય બોલે રા
કુંવારો તો માગે મોગરિયાયા બે ફુલા રા
કુંવારોની આયા હાદે, કુંવર નાંય બોલે રા
કુંવાર તો માગે ચંપલિયાયા બે ફુલા રા

૧. સુકાઈ જવું ૨. બરાબર ઓઢીને ૩. ઊંઘે ૪. બોલાવે

૯૬

મ્હાણ્ા રાયના દાતુણ્[1] ઓહાજ[2] રહે[3] મ્હાણ્ા રાય
મ્હાણ્ી રામીબેન આવે તે દાતુણ્ કરે મ્હાણ્ા રાય
મ્હાણ્ા લોટા ભરિયેલ એહા જ રહે મ્હાણ્ા રાય
મ્હાણ્ી રામીબેન આવે તે મું ધાયે મ્હાણ્ા રાય
મ્હાણ્ી કુંડી ભરિયેલ ઓહી જ રહે મ્હાણ્ા રાય
મ્હાણ્ી રામીબેન આવે તે ન્હાવણ્ કરે મ્હાણ્ા રાય
મ્હાણ્ા ખાંબ્ના પીરહેલા ઓહા જ રહે મ્હાણ્ા રાય
મ્હાણ્ી રામીબેન આવે તે ખાંબ્ના ખાય મ્હાણ્ા રાય

૧. દાતણ ૨. એમ જ ૩. રહ્યું

૯૭

પાટ્યે ગૅંવામાં રાસ રમે થતા[1]
તોય બ્હણીને[2] નાંય ગમે, નાંય ગમે
એક સ્લેટમાં હાથે ભણે થતા
તોય બ્હણીને નાંય ગમે, નાંય ગમે
એક ચોપડી હાથે વાંચે થતા
તોય બ્હણીને નાંય ગમે, નાંય ગમે

---

૧. હતા ૨. કન્યાને

૯૮

આગાળથી[1] આખે[2] તાય[3] વેવાય કે
બ્હણીથી કામ નાંય વ્હી[4]
દળુનાં દળાય નાંય
ઓરણા[5] ઓરાય નાંય
વાધેહરાથી નોકરા[6] હાદા[7]
બ્હણીથી કામ નાંય વ્હી

---

૧. પહેલાંથી ૨. અને ૩. કહું છું ૪. થશે ૫. ઓરવું ૬. નોકરને ૭. બોલાવો

૯૯

કાગાળ લખી રા મેં તો મામાયે હાયદા[1]
મામા અરખે તો જાય શોભે માંડાવડો
કાગાળ લખી રા મેં તો મામીયે હાયદી
મામી મંગળ ગીતેં ગાય સોભે માંડાવડો

---

૧. બોલાવ્યા

૧૦૦

મ્હાણે માંડાવમાં કોહાયા[1] ઝમકાર વાજાં...
ઈ તો મ્હાણા મનુભાયની પોહી[2] પરણે
તેણાયો આહે ઝમકાર વાજાં...
મ્હાણે માંડાવમાં કોહાયા ઝમકાર વાજાં
ઈ તો મ્હાણી રતનબેનાયી નણાંદ[3] પરણે
તેણાયો આહે ઝમકાર વાજાં...

---

૧. શાનો ૨. છોકરી ૩. નણંદ

૧૦૧

વાદળી તો અવળીને હવળી ઉપાર પીળી વાદળી રા
ચંપાબણી બાહાયે મીનવે[1] રા
બાહ મ્હાણા લગાન[2] લેવડાવો રા
લગાન આયવા ટુકડાં[3] રા
મ્હાણી ધેલી દીખરી[4] ઘેલી કા બોલે રા
લગાન તો લેવડાવીદ્દ રા

---

૧. વીનવે ૨. લગ્ન ૩. નજીક ૪. દીકરી

૧૦૨

બ્હણીયે ઘણા ઘણા માંગવેલા[1]
તેઘે તો કાંય નાંય આહે રા
બ્હણીયે તો ઝાંઝર માંગવેલા
તેઘે તો હાંકળા[2] નાંય આહે રા
બ્હણીયે તો ઘણા ઘણા માંગવેલા
તેઘે તો કાંય નાંય આહે રા
બ્હણીયે તો હાડી માંગવેલી
તેઘે તો લૂગડા નાંય આહે રા

---

૧. મંગાવેલું ૨. સાંકળાં

૧૦૩

આંહુડે[1] સલકાયા[2] મણીબાઈ હાહરે મનમોંયા
બાહા[3] રડાયવો, આયા રડાયવી ભાયા રડતો કધો
મણીબાઈ હાહરે મનમોંયા
આંહુડે સલકાયા મણીબાઈ હાહરે મનમોંયા
ભાયા રડાયવો, ભાભી રડાયવી બ્હણીયે રડતી કધી
મણીબાઈ હાહરે મનમોંયા
હાહુ ઍંહાયવી[4], હહરા ઍંહાયવો, નડાહા[5] ઍંહતી કધી
મણીબાઈ હાહરે મનમોંયા

---

૧. આંસુ ૨. છલકાવું ૩. બાપાને ૪. હસાવી ૫. નણંદને

૧૦૪

કાળી ગાંઠી બાંધે ત્યારે

કાળો ગરાસલો[૧] રમણીયે ગળે વીળાગ્નો[૨]
અવે નાંય છૂટે ઈ કાળો ગરાસલો
કાળો ગરાસલો રમણીયે ડોકે વીળાગ્નો
તોયડો નાંય તૂટે, છોયડો નાંય છૂટે
અવે તો મનુભાયો, રમણીયો ગુલામ

૧. ગાંઠી ૨. વળગ્યો, બાંધ્યો

૧૦૫

ભોજન કરતી વખતે "બાજ"ને લગતું ગીત

વડલાયા પાતરેં તો જળાજળી[૧] બોલે
પીપળાયા પાતરેં તો દલાલી[૨] રા
ધીરુભાયાયો બાવો[૩] તો જળાજળી બોલે
સોરીયો બાવો તો દલાલી રા

૧. ઉત્તમ ૨. તુચ્છ ૩. પિતા

૧૦૬

ભાંડવણી (ફટાણાં)નાં ગીતો

કાળી કાળી વાદળીમાં વિમાન ઊડે, મૂરાખ ભાભી અહેર્યા કરે
ભણેલા મગાનભાય ઘડિયાળ પહેરે, અભ્ભાણુ[૧] ભાભી વખાત[૨] પૂછે
ભણેલા મગાનભાય નોકરી કરે, અભ્ભાણુ ભાભી રોટલી રાંધે

૧. અભણ, નિરક્ષર ૨. સમય

૧૦૭

અરધી રાતીહ્ના ભાયો છડુના છડવાડી[૧] (૨)
નાંયમાય છડી તે ભાયો, મુહળાયો[૨] ગોદો લી[૩]
અરધી રાતીહ્ના ભાયો દળુના દળવાડી (૨)
નાંયમાય દળે તે ભાયો ઘંટીયો ખૂંટો લી
અરધી રાતીહ્ના ભાયો રોટલી હેકવાડી[૪]
નાંયમાય હેકી તે ભાયો, ચીપટાયો[૫] ગોદો લી
અરધી રાતીહ્ના ભાયો, રાંધણુ રાંધવાડી
નાંયમાય રાંધી તે ભાયો ચાટવાયો[૬] ગોદો લી

૧. ડાંગર છડવી તે ૨. સાંબેલાનો ૩. ઠોકશે ૪. સેકવું ૫. ચીપિયાનો
૬. લાકડાની કડછી

૧૦૮

જાનના દિવસે (ભાંડવણી)

આંમણો ભાય તે કેળિયો[૧] જ ગાભો હે
કેળિયો જ ગાભો હે
તુમણી સોરી તે તાડાયો[૨] જ તુંબો[૩] હે
તાડાયો જ તુંબો હે
ઊંચકી આફળે તે કાંક[૪] દેઈને બોલે હે
કાંક દેઈને બોલે હે

૧. કેળનો ૨. તાડનો ૩. તાડનું થડ ૪. વેદના ભર્યો અવાજ

૧૦૯

આયતા[૧] ગાડા રાતે જોઈડાં
મૅંયરે[૨] છનાભાઈ ગાડા રા મોઈડાં[૩]

૧. નાનું ૨. માં ૩. ભાંગ્યું

૧૧૦

વેવાઈ રા આંમુ જમી ઊયઠે
ભુવારી[૧] લેઈ ને ભુવાર[૨] પેલા ઍઠા
ભુવારતા[૩] ભુવારતા હવાયાડુ[૪] મિળ્ના
વયધાં તુલાયા[૫] ખજૂર ખાધાં
વેવાઈ રા આંમુ જમી ઊયઠે

૧. સાવરણી ૨. વાળ (સફાઈ કર) ૩. વાળતાં ૪. પૈસો ૫. તેટલાનું

૧૧૧

કમદાં પાયકા અ્હામણે દેહ
વેવાયે લેધા[૧] પાવાયા[૨] વેહ
વેવાણે લેધો ઘાઘરલિયો[૪] વેહ
કમદાં[૫] પાયકા અ્હામણે દેહ
વેવાણુ આવીહ્રા[૬] અ્હામણે દેહ
લોંઠી[૭] આવીહ્રા અ્હામણે દેહ
તુંઆ ડોહો જોજે તો
આવીહ્રા અ્હામણે[૮] દેહ

૧. લીધો ૨. ઇઝડો ૩. વેશ ૪. ચણિયાવાળો, ચણિયો પહેરેલો ૫. કરમદાં
૬, આવજો ૭. કુંવારી છોકરી ૮. અમારે

૧૧૨

વેવાઈ વેંગણે ચોરુ લાગ ગોયલો રા જલ્લાવાડીમા[૧]
વેંગણે ચોરતા વાડયેવાળાએ અહેયરો[૨] રા ”
વેવાયા વેંગણયેવાળાયે ઠોયકો[૩] રા ”
તુણે વેંગણે પાસો[૪] મેં ઓફે[૫] રા ”
વેવાણુ મીરવીલે[૬] ચોરું લાગ ગોયલી રા ”
તેણુ તે મીરવીલે, મીરવીલે ઠોયકી રા ”

૧. વાડીનું નામ ૨. જોયો ૩. માર્યો ૪. પાછો ૫. આપું ૬. મરચાં

૧૧૩

ઢાંકણુ ઢરી[૧] ગાંવાથી લાવ્ની રા
મીરવીલો[૨] ગાંવાયે પાદારથી[૩] લાવ્ની[૪] રા
પાટયું ગાંવાયે પાદારથી લાવ્ની રા
લહાણુ[૫] ઠગીને[૬] લાવ્ની રા
હાળના[૭] તે હવાદ[૮] ભરેલાં કધાં રા
તી વેવાયે ખાંવ નાંય[૯] દેધાં રા

૧. ગામ ૨. મરચાં ૩. સીમથી, ગોંદરેથી ૪. લાવી ૫. લસણ ૬. છેતરીને
૭. શાક ૮. સ્વાદ ૯. ન ખાવા દીધું

૧૧૪

બારવાડીયે વેંગણે ખાધે
તેરવાડીયે તરબૂસ[૧] ખાધે
તોયે વેવાય નાંય ઘહલાય[૨]
એંહી[૩] ગાડા જબ્બાર જાડા
બાર ગાલ્લીયા બળાદ જોયડા
તેર વાડીયા ચોકુચા જોયડા
તોયે વેવાય નાંય ઘહલાય
એંહી ગાડા જબ્બાર જાડા

૧. તરબૂચ ૨. ઘસડાય ૩. એંસી

૧૧૫

કોરી હપારિયેમાં[૧] હોપારિયો[૨] કુટકો[૩]
અહેર વેવાણીયો લટકો
દેશી ગાડી ધમધૂમ જાય રા
મ્હાણો આજાયો વાયદો રખે ભૂલે
વેવાય તુણા ઘાઘરાયા
માપાં લેઈને આવીહરા

૧. એક પાત્ર ૨. સોપારીનો ૩. કટકો

૧૧૬

આંમા[૧] કોહાયા[૨] ઓયફા[૩] માન (૨)
તાણુ લાગ[૪] બીડિયા નાંય મીળે
પીંવ લાગ પાણી નાંય મીળે
બહું[૫] લાગ ખુરસાં નાંય મીળે
આંમા કોહાયા ઓયફા માન (૨)
ખાંવ લાગ ભાખાર[૬] નાંય મીળે
ચટાકા લાગ ચટ્ની નાંય મીળે
ભાખાર અહારી[૭] હાન્ના[૮] નાંય મીળે
આંમા કોહાયા ઓયફા માન (૨)

૧. અમને ૨. શાનું ૩. આપ્યું ૪. માટે ૫. બેસવા ૬. રોટલા ૭. સાથે
૮. શાક (હાળના)

૧૧૭

મ્હાણુ બાવાયે[૧] રામરામ કધા રા
સોરી[૨] તુણો બાવો તો મુંગો રા
મ્હાણુ બાવાયે દેહાઈ[૩] હાય દે[૪] રા
સોરીયા બાવાયે ભંગ્યે[૫] હાય દે રા
મ્હાણુ બાવાયે હાજી રસોઈ કધી રા
સોરીયા બાવાયે કાચ્ચાં ખવાઈડા રા

૧. પિતાએ ૨. કન્યા ૩. એક ઉચ્ચવર્ણની કોમ ૪. બોલાવ્યા ૫. નીચવર્ણ મનાતી કોમ

૧૧૮

વજીરા બરીકામાં[૧] ઘાલ ભાયરે ભરીઆ
ઉપાર ડાચાલો[૨] માર ભાય રે ભરીઆ
જોહા[૩] બરીકા ગરડે, તોહો વજીર બબડે
અહેણા[૪] વેવા વીતેને કાઢ ભાયરે ભરિયા

૧. પીપ ૨. ડાચો, ઢાંકણું ૩. જેવો ૪. એને

૧૧૯

ઢેંચુ[૧] ઢેંચુ કરે રા મુવો કાળો ઢેંચુડીઓ[૨]
અધમધ રાતનો બોલેરા મુવો કાળો ઢેંચુડીઓ
અધમધ રાતીહના ખાંડણા ખંડાવે મુવો કાળો ઢેંચુડીઓ
અધમધ રાતીહના કાંજણા મૂકેવારા મુવો કાળો ઢેંચુડીઓ

૧. કાળા કોશીનો અવાજ ૨. કાળો કોશી

□

ઘોડિયા જાતિમાં ગવાતાં લગ્નગીતો

(ગતાંકથી ચાલુ)

૧૨૦

ડાહ્યાભાઈ પટેલ

ઘાણ નાખે ત્યારે

માણેક છડાય ને મોતી જ દળાય,
કમુબેન તારા વેવાજ માંડાયા ને વેવાજ ખવાયા.

એ ડોશી શું રે જોવા આવેલી તારે મારે મરકે કાઢેલી?
એ ડોશી ડોસો જોવા આવેલી તારે મારે મરકે કાઢેલી,
અમારો ડોસો નહિ રે પરવાળો તારે મારે મરકે કાઢેલી.
એ લોંઠી લોંઠો જોવા આવેલી, તારે મારે મરકે કાઢેલી.
એ મારે લોંઠો નહિ રે પરવાળો તારે મારે મરકે કાઢેલી.

૧૨૧

બારણે બાજોરી તોરાણે તીજોરી ભજો રે
ભમરા નોતરાળો.
ગામનું નામ છે ગામનું નામ છે વહેવલ રે
ભમરા નોતરાળો.
બેનીનું નામ છે બેનીનું નામ છે ગંગા રે
ભમરા નોતરાળો.
તેને જ બારણે જાજો રે ભમરા નોતરાળો.

૧૨૨

કોયલ બોયલી છે આંબા ડાળે કે....
બેની બોયલી છે, ભંગની ખોળે કે....
સોરો બોયલો છે, ભંગની ખોળે કે....

૧૨૩

આંબાને પાતરીયે, ગૂંથ્યો મારો માંડવડો.
મોરાને પીંછારીએ, છાયો મારો માંડવડો.
કોને ને રાજી એ, પરણે મારી કમુબેન.
ભાઈને રાજી એ, પરણે મારી કમુબેન.

૧૨૪

તોપો પડી રે રંગ મહેલમાં રે,
બાપા વિના કેમ ચાલશે રે.
સાથે બાપાને લેશું સાથે માડીને લેશું,
જાશું ભમર તારી જાનમાં રે....તોપો....
ભાઈ વિના કેમ ચાલશે રે?
સાથે ભાઈને લેશું સાથે ભાભીને લઈશું
જાશું ભમર તારી જાનમાં રે.. .તોપો....

૧૨૫

[જાનજતી વખતે રસ્તામાં નદી આવે ત્યારે ગવાતું ગીત]

નદીમાંના જલદેવ, સૂતા કે જાગ્યા ?
અરધા તો સૂતેલા, અરધા તો જાગેલા,
જાગેલા હોય તો અમારી જાનો ઉતારી મેલજો.

૧૨૬

સોરા ધીરો રે, સોરા ધીરો રે, રસજાન રસિયો આવે છે
મોટાનો કુંવર આવે છે, રસજાન રસિયો આવે છે
તારી શેરીનો ધૂળ ઉડાડે છે, રસજાન રસિયો
આવે છે
સોરા ધીરો રે, સોરા ધીરો રે, રસજાન રસિયો
આવે છે
તારી છાપરીનું છાજ ઉડાડે રે, રસજાન રસિયો
આવે છે
સોરા ધીરો રે, સોરા ધીરો રે, રસજાન રસિયો
આવે છે
તારા સુતેલા ભાઈ, જગાડે છે, રસજાન રસિયો
આવે છે

૧૨૭

પરણવા જતી વેળા

ફરતી ફિરંગીની ફોજ રે,
મનુબેન પરણીને વેલાં પધારજો રે!
વહેવલ મોટેરું ગામ રે, મનુબેન, બધી ફેશન હવે
ચાલશે રે!
વાંસદા નાનેરું ગામ રે, મનુબેન, બધી ફેશન હવે
છોડજો રે!
મરજી મરજી મારી જાનો કોણુ લોકે ઘેરી રે
આવ ઝીણુ મરજી!
મરજી મરજી મારી જાનો કોણુ દેવ લોકે ઘેરી રે,
આવ ઝીણુ મરજી
મરજી મરજી મારી જાનો, દેવ લોકોને પાન સોપારી
આલો રે ઝીણુ મરજી!
મરજી મરજી ગામ લોકોને પાન સોપારી આલો રે
આવ ઝીણુ મરજી!

૧૨૮

પરણવા જતી વખતે

સૂકી વાડીમાં લીલાલેર રે, મોગરીઓ મઘમઘે.
લીલી વાડીમાં માડી ઊભાં રે, મોગરીઓ મઘમઘે.
માડી સંગાથ બાપા ઊભા રે, મોગરીઓ મઘમઘે.
માડી ખોળે નાનાં બાળ રે, મોગરીઓ મઘમઘે.
માડી મોરા નાના બાળને સાચવી લેજો રે.
મોગરીઓ મઘમઘે.

૧૨૯

ધન કેરી વાવડી ખોદાવજો રે, ધના મરૂજી
તેમાં રૂડા મોગરીઓ ને ચંપો રોપાવજો રે, ધના મરૂજી
તેને દૂધે ને દહીંએ સિંચાવજો રે, ધના મરૂજી
તેનાં રૂડાં ફૂલો ચૂંટાવજો રે, ધના મરૂજી
તેના રૂડા હારો ગૂંથાવજો રે, ધના મરૂજી
તે હાર મારા મોહનભાઈની ડોકે સોહાવજો રે,
ધના મરૂજી

૧૩૦

કન્યાની જાન વરને ત્યાં પહોંચે ત્યારે

મેં તો દેસાઈ ઘરના જાણ્યા રે, જોગીડા જોગીડાની
ઝૂંપડી.
તે તો ભંગવી ઘેરનાં દેહું રે, જોગીડા જોગીડાની
ઝૂંપડી.
મેં તો હવેલી ઘરનાં જાણ્યાં રે, જોગીડા જોગીડાની
ઝૂંપડી.
તે તો ઝૂંપડી ઘરનાં દેહું રે, જોગીડા જોગીડાની
ઝૂંપડી.
અમે આવીને લાજે પડયાં રે, જોગીડા જોગીડાની
ઝૂંપડી.

૧૩૧

પરણતી વખતે

સોરાનાં ઊંઘટડાં જગાડો રે, સોરો ઊંઘે છે
સોરાને ચાબુકે ચમકાવો રે, સોરો ઊંઘે છે
સોરાની બેનીને જગાડો રે, સોરો ઊંઘે છે

૧૩૨

બાપુજી વિનાનું ગાંધીજી વિનાનું અમને ભારત
અમને જીવ સૂનું સૂનું લાગે અમને ભારત
સૂનું સૂનું લાગે.
જમણે હાથે જવાહર ડાબે હાથે વલ્લભભાઈ વચ્ચે
બાપુજીનો ફોટો.
બાપુજીનો ફોટો કાચે મઢેલો ટીલડી જડેલો
ફરતે મુકાવું સોના ફ્રેમ રે, બાપુજી વિનાનું.
જમણે હાથે બાપુભાઈ, ડાબે હાથે મણિબહેન
વચ્ચે હસુબેનનો ફોટો.
હસુબેનનો ફોટો કાચે મઢેલો ટીલડી જડેલી
ફરતે મુકાવું સોના ઝૂલ રે, બાપુજી વિનાનું.

૧૩૩

સવાસોની સાડી મારા ભાઈ ગજવે ઘાલી લાવ્યા
પેરતી હોય તો પેર રે નવી વહુ નહિ તો મારા નગીનભાઈ
સાડી બગડશે.
સવાસોની ચોળી મારા ભાઈ ગજવે ઘાલી લાવ્યા,
પેરતી હોય તો પેર રે નવી વહુ, નહિ તો મારા નગીનભાઈ
સાડી બગડશે.

૧૩૪

આણા ગીત

ચૂલે પેણો મેલાવજો, ચૂલે પેણો મેલાવજો;
તાજો દેડકો તળાવજો, તાજો દેડકો તળાવજો.
ડાહ્યાને ભાણે પીહાર[૧]જો, ડાહ્યાને ભાણે પીહારજો
ડાહ્યાને લાગ્યો સવાદ જો, ડાહ્યાને લાગ્યો સવાદજો
હજુ બીજો માગે જો હજુ બીજો માગે જો
બીજો કાંથી ને લાવું જો બીજો કાંથી ને લાવું જો

૧. પીરસવું

૧૩૫

આણામાં કોણુ કોણુ આવે રે મોરા?
આણામાં શાન્તિહો આવે રે મોરા.
શાન્તિને કોયો નો સંઘરે મોરા.
શાન્તિને વાંદરા નો સંઘરે મોરા.

૧૩૬

મગનભાઈ ઊંડે કૂવે કેમ ઊતર્યા બાલમ રાજ
નાગર ભૂલી પડી રે.
નવી વેવુ સાડી પેરે તો રંગે ઝાંખેરા બાલમ રાજ
નાગર ભૂલી પડી રે.
મારા ભાઈ ધોતી પહેરે તો રંગે ભરેલી બાલમ રાજ
નાગર ભૂલી પડી રે.
બાપા એવી વેવુ કેમ ગમી બાલમ રાજ
નાગર ભૂલી પડી રે.

૧૩૭

ઝીભે ઝીભે તેયડાં તો, મોરે મોરે આયવાં રે
લાલ ટોપીવાળા.
ડોસા ડોસા તેયડા તો, પોયરા પોયરી આયવા રે
લાલ ટોપીવાળા.
પોરી પોરી તેડી તો, ડોસી ડોસી આવી રે
લાલ ટોપીવાળા.
ધોતીવાળા તેયડા તો, લંગોટવાળા આયવા રે
લાલ ટોપીવાળા.
ટોપીવાળા તેયડા તો, પાઘડીવાળા આયવા રે
લાલ ટોપીવાળા

૧૩૮

ચાંલ્લા પછીનું ગીત

યશોદાબહેન છાયલાભાઈ ગરાસિયા

છેડો કોથળીનો બાંધ તાંતો રૂપિયાની જોડ,
તે તો કળશિયામાં નાયખા તે તો ધડીંગ
દેતે રે બોલ.
લેરી રે લેરી મારા નવનીત ભાઈ તો બેર
છેડો કોથળીનો બાંધ કાઢો રૂપિયાની જોડ
તે તો. . .

૧૩૯

પીઠી વખતે

એ રંગ મારા કયા શહેરમાં વેચાય રે રાજ રે,
રંગ મારો મોઘરિયો.
એ રંગ મારા સુરત શહેરમાં વેચાય રે રાજ રે
રંગ મારો મોઘરિયો.
એ રંગ મારો પાવલે પાશેર વેચાય રે રાજ રે
રંગ મારો મોઘરિયો.
એ રંગ મારો બહુ મોંઘો વેચાય રે રાજ રે
રંગ મારો મોઘરિયો.
એ રંગ મારો ભગુભાઈને ચડે રે રાજ રે
રંગ મારો મોઘરિયો.

૧૪૦

કન્યાને તૈયાર કરતાં

તંગ પેટી ખોલો રે બાપા, તંગ પેટી ખોલો રે બાપા
સારી સાડી કાઢો રે બેની, સારી સાડી કાઢો રે બેની.
જોઈ જોઈને પેરો રે બેની, જોઈ જોઈને પેરો રે બેની.
હૈયું નહિ ભરશો બેની, હૈયું નહિ ભરશો બેની.
કાલે પાછાં આવશું બેની, કાલે પાછાં આવશું બેની.

૧૪૧

વરઘોડા વખતે ગવાતું ગીત

કયા દેસાઈનો વરઘોડો રે નવલખ લોઢણી
કયા દેસાઈનો વરઘોડો ?
મનુ દેસાઈનો વરઘોડો રે નવલખ લોઢણી,
મનુ દેસાઈનો વરઘોડો.
કઈ ભંગજણુની જાન રે નવલખ લોઢણી
કઈ ભંગજણુની જાન રે ?
શાન્તા ભંગજણુની જાન રે નવલખ લોઢણી
શાન્તા ભંગજણુની જાન રે.

૧૪૨

વિદાય વેળાએ

શરમાળ સાસરે ચાલી,
માતાને મેલી પિછોડી – સાસુના સંગે ચાલી,
શરમાળ સાસરે ચાલી,
પિતાને મેલી પિછોડી – સસરાને સંગે ચાલી.

લગ્ન વખતે

ભવાની માતા પાસે

કયા દેવે નોતરણુ મેલ્યાં કે મેરે
ભવાની માતાને નોતરણુ મેલ્યાં કે મેરે
ભવાની માતાનાં છોકરાં પરણે કે મેરે

૧૪૩

સગાઈ વેળા

શ્રી મનુભાઈ નાથુભાઈ પટેલ

મોતી જ સડાયા ને ચોખા જ ખાંડાયા,
મોહનભાઈ તારા વેવાજ માંડાયા,
મોતી જ સડાયા ને મોતી જ વેરાયા.
મોહનભાઈ તારા વેવાજ માંડાયા.
મોતી જ સડાયા ને ભાત જ ખાંડાયા.
મોહનભાઈ તારા વેવાજ માંડાયા.

૧૪૪

પીઠી વખતે

પાટલે બેસવાની મજા આવી પાટલે બેસી લેજો.
ચાંલ્લો પેરેવાની મજા આવી ચાંલ્લો પેરી લેજો.
તેલો પેરેવાની મજા આવી તેલો પેરી લેજો.
હળદી પેરેવાની મજા આવી હળદી પેરી લેજો.

૧૪૫

લગ્નગીત

જોડો કુંવર લીલી વાડી સુકાઈ ચાલી રે,
કુંવારા તો છેડો વાળી વાળી સુવે રે,
કુંવારાનો પિતા બોલાવે, કુંવર ના બોલે.
કુંવારા તો છેડો વાળી વાળી સુવે રે.
કુંવારાનાં માતા બોલાવે, કુંવર ના બોલે.
જોડો કુંવર લીલી વાડી સુકાઈ ચાલી રે.

૧૪૬

મરઘો તો બોલ્યો છે તાપીને પાર રે,
પિતાએ તો દેખાડાવ્યાં લાંબેરાં ગામ રે,
પિતા આપને ના જોયે લાંબેરાં ગામ રે,
પિતા આપને જોયે છે ટૂંકેરાં ગામ રે,
મરઘો તો બોલ્યો છે તાપીને પાર રે,
માતાએ તો દેખડાવ્યાં લાંબેરાં ગામ રે.
માતા આપને ના જોઈએ લાંબેરાં ગામ રે.
માતા આપને જોઈએ છે ટૂંકેરાં ગામ રે.

૧૪૭
ચીઠી ધોતાં

મારો ભાઈ નાય તો તાપીનાં પાણી રે ભમરા.
નવી વહુ નાય તો કતોડેનાં પાણી રે ભમરા.
મારો ભાઈ નાય તો દૂધ ને દહીં રે ભમરા.
નવી વહુ નાય તો રાખ ને દિવેલ રે ભમરા.
મારો ભાઈ નાય તો કૂવાનાં પાણી રે ભમરા.
નવી વહુ નાય તો માંદણુનાં પાણી રે ભમરા.

૧૪૮
આણું (છાકવાટિયું)

ચાર વાગ્યે આવ્યાં ને પાંચ વાગ્યે ખોળિયાં
છ વાગ્યે શરૂ
એ દારૂ લાગ્યો કલેજે ને ચઢ્યો મગજે
નારણ જાણીને મેં તો ગટરમાં ફેંક્યો
ગટરનો લાગ્યો ધક્કો,
એ દારૂ લાગ્યો કલેજે ને ચડ્યો મગજે.
ભૂલેશ્વર જાણીને મેં તો ખીણમાં ફેંક્યો,
ખીણનો લાગ્યો ધક્કો,
એ દારૂ લાગ્યો કલેજે ને ચડ્યો મગજે.

૧૪૯
ચાંદલો કરતી વેળા

શ્રી ગોપાળભાઈ ભગાભાઈ ભાટ

કોરા કાગળ મંગાવો, કંકોત્રી છપાવો,
વેવાઈ સમજાવો વેવણને.
સાચો ચાંદલો માંગ્યો
જૂઠાનો ચાંદલો લાવ્યા,
એનીનું મન ઝાંખું. . . . વેવાઈ સમજાવો વેવણને
સાચાનો હાર માંગ્યો,
જૂઠાનો હાર લાવ્યા.
સાચાનું નાળિયેર માંગ્યું,
જૂઠાનું નાળિયેર લાવ્યા
એનીનું મન ઝાંખું. . . . વેવાઈ સમજાવો વેવણને.

૧૫૦
ચોખા સાફ કરતી વેળા

એ ભમરો કહેને[૧] ભમે રે ભમરા
એ ભમરો સુરત શહેરમાં ભમે રે ભમરા.
એ ભમરો શું શું વરેવા ગયેલો રે ભમરા. . . .
એ ભમરા કહેને ભમે રે ભમરા
એ ભમરા નવસારી શહેરમાં ભમે રે ભમરા.
એ ભમરા દાળ વેરેવા ગયેલો રે
ભમરા દાળ વેરેવા ગયેલો રે ભમરા.

૧૫૧
નાવણ કરતી વેળા

આસાં આસાં તાપીનાં નીર રે
લાડકલીને અંધરાણી[૨]
અંધરાણી કોનાં ને હાથ રે
લાડકલીને અંધરાણી
અંધરાણી શોભાના હાથ રે
લાડકલીને અંધરાણી.

૧૫૨
હળદર લગાવતી વખતે

વાંસળી તો વગડાવું ઝીણા રાગની રે જાણે
મંદિરમાં સંભળાવું.
ચાંદલો તો પેરાવું સમી સાંજનો રે જાણે
સવારમાં દેખડાવું રે.
સેલે તો, પેરાવું સમી સાંજનો રે જાણે
સવારમાં દેખડાવું રે.
પીઠી તો પેરાવું સમી સાંજના રે જાણે
સવારમાં દેખડાવું રે.

૧. કેમ ૨. નવડાવી.

૧૫૩

મંડપ બનાવતાં

બાર થાંભલીનો માંડવ રોપ
ભાઈ રે વેવારિયા.
એક થાંભલી બીજી નાંખ
ભાઈ રે વેવારિયા.
ત્યારે ખાસો માંડવ થાય
ભાઈ રે વેવારિયા.

૧૫૪

ઉંડા ઉડાડતી વખતે

શેર બાજરીના તેર લાડુલા ઘડયારે મા;
ઝરમણિયા.
તેરમાંથી એક લાડુલો ચોરાયોરે મા
ઝરમણિયા.
તે તો મેં ડાબે ખોળે નાખ્યો રે મા
ઝરમણિયા.
તે તો મેં પાણી જતાં આધારે મા
ઝરમણિયા.

૧૫૫

જાન જાય ત્યારે

તંગ પેટી ખોલો રે બેની
બેની રે મોરાં હૈયું ના ભરશો
દિલ થશે પાતળાં બેની. . . . (૨)
દેશ પડયો આધારે બેની
કાલે પાછા આવીશું બેની.

૧૫૬

વિદાયવેળા

છેડલે બાંધ્યા જીરા રે બેની
સાસુએ તો કાઢી મેલેવા માંડા રે બેની,
કાઢી મેલે તો કાઢી મેલેવા દેજો રે બેની.
માતાએ તો રાખી મેલેવા માંડયા રે બેની.
કાઢી મેલે તો મેલેવા દેજો રે બેની.
પિતાએ તો રાખી લેવા કહ્યાં રે બેની.
છેડલે બાંધ્યા જીરા રે બેની.

૧૫૭

લગ્ન કરાવ્યા પછી સાંજે

પટેલ શંકરલાલ બુધિયાભાઈ

કેથી કોયલ બોલી રે એના રાનડે!
કેથો પોપટ બોલ્યો રે એના પાંજરે!
મારી કસુબે'ન બોલે રે એના પાંજરે!
બાપા મોરા નાનેરાં પરણાયાં મોરા!
લખું રે લોધણિયારું પાંજરું!!

૧૫૮

પરોઢિયા ગીત

વહેલી સવારે ઊઠો રે તમે,
લેજો ભગવાનનું નામ રે!
માડી બોલાવે તો જી કરી બોલો રે . . લેજો૦
વાડેનાં ચિડિયાં ચીં ચીં બોલે રે!
હજુ ના ઊડી તમારી ઊંઘ રે. . . લેજો૦
જીરે ફૂલવાડીમાં વાગશે ઢોલ રે!
ભાઈની ચંપલ ચમકતી જાય રે!
ઊંડા તે રાનમાં કોયલિયો બોલે રે!
ભાઈના બાપા મધરાતે બોલે રે!
તમને વહેલેરાં પરણાવું રે!! લેજો૦

૧૫૯

મારા ભગુભાઈ કવાલના રે !
કેસરિયો ધીમો ધીમો જાય રે !
નગારાં વાગે ઝીણું ઝીણું !
લીલુડા વાંસની વાંસળી રે !
એ તો શેરી વાજંતી જાય
ગામના લોકો પૂછતાં રે !
પેલો કયો રાજા પરણવા જાય !

૧૬૦

કન્યાના ઘર નજીક જાન પહોંચે ત્યારે

અજાણ્યા ગામમાં આવ્યાં અજાણ્યા જેવું લાગે !
મારા ભાઈ અજાણ્યા ગામમાં કયાં આવ્યાં !
અજાણ્યાં ગામમાં આવ્યાં પાણીયે ના પૂછે !
અજાણ્યાં ગામમાં આવ્યાં તો બીડીયે ના પૂછે !
અજાણ્યા ગામમાં આવ્યાં તે ભોજનેય ના પૂછે !

૧૬૧

કન્યાને કપડાં પહેરાવે ત્યારે

ચંપાબેન નવા જમાનાનાં
જિયાવર જૂના જમાનાના !
ચંપાબહેનની સાડી જોઈ ને !
જિયાવર બને નવા જમાના ને !
ડગલે ને પગલે જિયાવર કપડાં જોઈ એ !
બની ગયા જિયાવર ભાન વનાના.

૧૬૨

મંડપમાં જાન આવે ત્યારે

થંભી જાવ થંભી જાવ ! માંડવાની બહાર !
ઉતાવળ આજે શાની ?
અમારાં બેનું તો કરે છે નાવણ !
નાવણ કરતાં લાગશે વાર. . . થંભી.
અમારાં બેનું તો પહેરે છે સાડી !
સાડી પહેરતાં લાગશે વાર . . . થંભી જાવ !

૧૬૩

એક એક મોતી લાખ લાખે
ભર્યો છે સોનાનો હાર !
ગંગાકિનારે ભૂલી રે સોનાનો હાર !
લાવોને લીલા વાંસ, બંધાવો મંડપ રે !
ગોતાવો સોનાનો હાર ! ! એક એક૦

૧૬૪

મારા કોણ ભાઈની દુકાને ગાંઠિયા વેચાય ?
નાટક ડોલે વેવણ છાલક છાલક થાય !
ગાંઠિયા લેવા જાય તેના ટાંટિયા ભાંગી જાય. . . નાટક૦
મારા કોણ ભાઈની દુકાને અંબર વેચાય ?
અંબર લેવા જાય તેને તમ્મર આવી જાય. . . નાટક૦

૧૬૫

ચોરીમાં બેઠાં હોય ત્યારે

મંડપ નીચે વરકન્યાનું જોડું રે,
બાર જુગનું જીવન જોડું!
કદી ના જોડું તૂટે રે! મંડપ!
પિતા મોરા પ્રેમથી પરણાવો રે!
માતા મોરાં પ્રેમથી પરણાવો રે!!

૧૬૬

વરકન્યાનું સુંદર જોડું અમર રહો!
સીતા સરખાં તપ કરે ત્યાં–
રામ જેવા સ્વામી મળ્યા!
પાર્વતી સરખાં તપ કરે ત્યાં–
શંકર જેવા સ્વામી મળ્યા!
તેવા કમુબેનને! સ્વામી મળ્યા
દલુભાઈ જેવા સ્વામી મળ્યા!

૧૬૭

માંડવા ઉપર ચલ્લી મરકાયા કરે!
હઅંહ ... હઅંહ મલકાયા કરે!
મારા મનુભાઈને જોઈ જોઈ મલકાયા કરે!
પેલી શાંતા જોઈને મલકાયાં કરે!
મારા મનુભાઈને જોઈ જોઈ મલકાયા કરે!
હઅંહ ... હઅંહ મલકાયા કરે!!

૧૬૮

લગ્નના બીજા દિવસે સવારે

તલમલિયો[1] તારો ઊગ્યો રે!
પેલી અરણુ[2] ઓબળે જાય રે!
ઊઠોને ગોરી તમારો! છાશ વલોવવાને વારો!
છાશ વલોવીને ઊભાંરિયાં!
પેલી છોરી માખણુ ચોરી ખાય રે!
ખાશે તો ખાવા દ્યોને રે!
એના દેશમાં દુકાળ રે!!

૧૬૯

છેલ્લી ઘડીએ પહેલી સલામ રે!
ઝીલવી હોય તો ઝીલજો સલામ રે!
વેવાઈને આંગણે મારી છેલ્લી સલામ રે!
અમારી જે ભૂલ હોય તે –
માફ કરો તમામ રે! છેલ્લી૦

૧૭૦

ચાલો ચાલો ગોપાળભાઈ ઘેર જઈએ!
કાલ કાલના આવેલા! ગોપાળભાઈ૦
સમી સાંજના જમેલા,
મધરાતના પરણેલા! ગોપાળભાઈ૦
આપણા ઘર તો દૂધનાં આંધણુ રે!
ચાલો ચાલો ગોપાળભાઈ ઘેર જઈએ!

૧૭૧

આણાના દિવસે

ઊંચો બંગલો ને નીચે માળ રે!
બેસી બેસી જોઈ રે કમુબેન!
ત્યાં તો બાપા લડાવે લાડ!
અહીં સસરો કઢાવે લાજ!

૧. પરોઢિયે ઊગતો તારો. ૨. સપ્તઋષિ.

૧૭૨

પહેલે આણે મારા સસરાજી આવ્યા !
સસરાની સાથે હું તો કભીયે ન જાઉં !
લટકારીના આણુલાં કોણ વારી જાય !
બીજે આણે મારાં સાસુજી આવ્યાં !
સાસુજીની સાથે હું તો કભીયે ના જાઉં !... લટકારી૦
ત્રીજે આણે મારા દિયરજી આવ્યા !
દિયરની સાથે હું તો કભીયે ના જાઉં !... લટકારી૦
ચોથે આણે મારા પરણ્યાજી આવ્યા !
પરણ્યાની સાથે હું તો કોટ કૂદી જાઉં !
લટકારીનાં આણુલાં એ રે વારી જાય !!

૧૭૩

ગાડી તો મારા જનમે ના જોયલી રે !
પરણ્યું મળ્યું એવું મને ગાડીમાં બેસાડી રે !
વિમાન તો મારા જનમે ના જોયેલું રે !
પરણ્યું મળ્યું એવું મને વિમાને ઉડાડી રે !
મુંબઈ જેવું શે'ર તો મારા જનમે ન જોયેલું રે !
પરણ્યું મળ્યું એવું મને શેરમાં ભમાવી રે !
ઘડિયાળ જેવી ચીજો મારા જનમે ના જોયેલી રે !
પરણ્યું મળ્યું એવું મને ઘડિયાળો પેરાવી રે !

૧૭૪

તાપી કિનારે રૂડી ખજૂરી રે !
સાંજે તેઓ ઘોડી પાણી પાવા ગ્ય'તા પલાણે !
તાપીકાંઠે મન તમારાં મોહ્યાં રે ! તાપી૦
પરણું પરણું તો તારી બેનુંને જ પરણું રે !
તહાં મારાં મન મોહ્યાં રે ! તાપી૦

૧૭૫

અમે આવરિયાં તમે બાવરિયાં
મારાં કમુબહેનનાં સાસરિયાં !
અમે અંગરેજી તમે ગુજરાતી !
અમે રેશમી સાડી માગી ત્યાં –
સુતરાઉ કાપડ લાવ્યા !... અમે.
અમે ફેંટો માગેલો ત્યાં –
તમે લાવ્યા લોટો... અમે.

૧૭૬

મારી વેણી સારી લાગી સહુને વેણી સારી લાગી
ઓ મારા રમેશ રે ભાઈ,
નાનુંસરખું સુરેતો શે'ર, મારી વેણી સારી લાગી
મા'રાજ બોલાવી લેજો.
મા'રાજ બોલાવી લેજો, લગન જોડાવી લેજો,
ઓ મારા રમેશ રે ભાઈ,
મારી વેણી સારી લાગી.

૧૭૭

સગાઈ વખતે

બાલુભાઈ મગનભાઈ પટેલ

લે'રી લે'રી મારો કયો બાપો છે લે'રી
લે'રી લે'રી મારો છગન બાપો છે લે'રી,
લાઈખો[1] ગજવામાં હાથ, કાયઢી રૂપિયાની જોડ
તે તો કળશિયામાં લાયખા, તે તો દડીંગ દઈને બોઈલા.

૧. મૂકયો.

૧૭૮

ચાંલ્લા

ચાંલ્લો કોણે ચઢાવ્યો રે ભારવાણીમાં રાજરે,
એ ચાંદલો પિતાએ ચડાવ્યો રે મારવાડી.

૧૭૯

દહેજ ગીત

એ દહેજ કોણે ચડાવ્યું રે મારવાડી
આ દહેજ સાસુજીએ ચડાવ્યું રે મારવાડી.
આ દહેજ માતાએ ચડાવ્યું રે મારવાડી.
માતાએ તો હરખે ચડાવ્યું રે મારવાડી.

૧૮૦

કપડાં અંગેનું ગીત

ઉષાબહેન છોટુભાઈ પટેલ

વાણો[૧] આઈવાં રે એ મલબારેનાં[૨] વાણો,
કે ખૂંઈચાં રે મઈયરેયે મલબારેનાં વાણો,
બાપા મોરા રે હું તો કંઈ ન માગું
એ મલબારેનાં વાણો,
કે માગું રે એક જ ધોતીની જોડ,
એ મલબારેનાં વાણો,
છોકરા મોરાં રે, આવજે રે વલહાડને છાપે કે
એ મલબારેનાં વાણો,
ઓરસું રે એક ધોતીની જોડ,
એ મલબારેનાં વાણો.

૧૮૧

નોતરણનું ગીત

આંગણે બીજોરી બારણે ટીંડોરી
જાજે રે ભમરા નોતરણ

ગામેનું નામ છે શેરીમાળરે ભમરા,
કુઈનું નામ છે કમળા રે ભમરા.

તીને જ બારણે જાજે રે ભમરા
કમળા રે કુઈ તું વેલેરી આવજે રે ભમરા.

વેલ જોડી વેલે બેસીને આવજે રે ભમરા.

૧. વહાણ ૨. મલબાર

૧૮૨

અનાજ સફાઈનું ગીત

પાલેશી ભાત કઢાવ મારી લોઢણુબાઈ,
ટોપલીએ ભાત ભરાવ મારી લોઢણુબાઈ,
સૂપડીએ ભાત ઝટકાવ મારી લોઢણુબાઈ,
ખાંડણિયે ભાત ખંડાવ મારી લોઢણુબાઈ.

૧૮૩

મંદિરે જતાં ગવાતું ગીત

હું તો બારની ઘડીએ મલેવા આવીશ મોરા
ચાંદા સરખો સૂરજ ઊગ્યો
હું તો કન્સેરી માડીને મલેવા આવીશ મોરા
ચાંદા સરખો સૂરજ ઊગ્યો

હું તો ફૂલડાં લઈને આવીશ મોરા
ચાંદા સરખો સૂરજ ઊગ્યો.

૧૮૪

પીઠી ચડાવતાં ગવાતું ગીત

અવળી ઘાણીનું કાચું તેલો રે ભમ્મર તેલો,
ભાઈની ભાભી ચડાવે કાચાં તેલો રે ભમ્મર તેલો,
ભાઈની ભાભી ચડાવે પીળી પીઠી રે ભમ્મર પીઠી.

૧૮૫

મંડપ મુહૂર્ત વખતનું ગીત

મરઘો તો બોઈલો છે ખાડીને પાટ રે – પારવતી પોલી.
બાપાએ તો દેખાઈડાં લાંબેરાં ગામ રે – પારવતી પોલી.
બાપા તને નથી લાગી દયા રે – પારવતી પોલી.
બાપા મને મેલવા આવે તો જાઉં રે – પારવતી પોલી.

૧૮૬

માંડવાનું ગીત

મારે માંડવે અત્તર છંટાવો વીરા
અત્તરની સુગંધે ભાઈ મામાજી આવે

૧૮૭

ગૃહશાંતિ વેળા ગવાતું ગીત

ચોરી શાંત કે મારો મગન બાપો બેઠો,
માથે મંદિરી બાપા છૂટેરી મેલ,
ચોરી શાંત કે મારી સોમી માડી બેઠી,
માથે અંબોડો માંડી છૂટેરો મેલ.

૧૮૮

જાન વખતે ગવાતું ગીત

ભાઈનો જામો આવ્યો તે સવા લાખનો
રમેશભાઈ પેરે રે શીખીલભાઈ
આપણે જાઉં છે કન્યા જીતવા

૧૮૯

લીલે તે વાંસની વાંસળી રે, શેરી શેરીએ બાજંતી જાય,
પિતાના અતિ પ્યારા મનુભાઈ રે એ તો પરણવા જાય.

૧૯૦

વિદાય વેળાનું ગીત

ખોળે બેસાડી બાપા વીનવે રે, દીકરી રિયો રિયો આજનો દિન,
હું કેમ રહું બાપા એકલી રે, મારો સ્વામી ચાલ્યો જાય,
સ્વામી વિના તો સૂનું સાસરું રે, મારો સ્વામી ચાલ્યો જાય.

૧૯૧

લગ્ન ગોઠવતી વેળાએ

રેવાબહેન નીછાભાઈ ગરાસિયા

એવડાં લગ્ન કાંથી લખી લાઈવો છોરાનો ભાઈ
ઢેડાએ લખી રે આઈલો, ભંગિયાએ વાંચી રે આઈલાં
તાંથી લગ્ન લાઈવો રે.

એવડાં લગ્ન કાંથી લખી લાઈવાં બેનીના ભાઈ
બ્રાહ્મણે લખી રે આઈલાં, દેસાઈએ વાંચી રે આઈલાં
તાંથી લગ્ન લાઈવો રે.

૧૯૨

પીઠી વેળાએ

કાચી ઘાણીનાં કાચાં તેલો રે ભમ્મરિયા, !
બેન તને કોણ ચડાવે કાચાં તેલો રે ભમ્મરિયા !
બેન તને ભોમય ચડાવે, કાચાં તેલો રે ભમ્મરિયા !
કાચી ઘાણીની કાચી અરદ રે ભમ્મરિયા.
બેન તને ફોઈ ચડાવે કાચી અરદ રે ભમ્મરિયા.

૧૯૩

ઘાણ ભરતી વેળાએ

કાપલિયાં બે સેંદૂરિયાં બે મોટે દરિયે લોબન વધાવ.
મોટે દરિયે લોબન વધાવ.

કાપલિયા બે ચાખલિયા મ માટ દરિયે લાખન વવાય.
માણેક છડયા ને મોતી જ છડાયા
હંસાબેન તારા વે'વા જ માંડયા.

વેવાજ ખોડાયા ને વેવાજ માંડયા
હંસાબેન તારાં લગ્ન લેવાયાં.

૧૯૪

પરણતી વેળાએ

ઊંચે એરે રત તારા ગણે હે
નીચે એરે રતુ કાંકરા ગણે હે
નાંય નાંય ગમે આમાં નાંય નાંય ગમે હે
છેકનાંય[1] ગમે આમાં[2] છેકનાંય ગમે હે

૧૯૫

લગ્નગીત - આણા વેળાએ

વાટમાંનો આંબો ખળખળિયારો
ફેરી ઝોલાં ખાય મારા વેલા
ચાયની મારી સવિતા ઘડી ઘડી દોડી આવે
ફેરી ઝોલાં ખાય મારા વેલા.

૧૯૬

મારા વાડામાં રે લીલો ગાંજો સબીલો ગાંજો
ઝીણુકારી છૂંદો સબીલો ગાંજો
એક પવાલું રે પેલા રતુને પાઓ....
સબીલો ગાંજો....
નહિ પીએ તો રે ઊંધો લાખો, ચત્તો લાખો.
ઢોળી પાડી પાઓ...સબીલો ગાંજો.

૧૯૭

ચાંલ્લા વખતે ગવાતું ગીત

પટેલ પ્રેમીલાબહેન જીવણજી

મારે પરસાળે ચંદન ચોક પુરાવો રે,
ચંદન ચોક પુરાવીને કંઈ સોના બાજઠ ઢાળો રે
સોના બાજઠ ઢાળીને કંઈ કિશોરભાઈને બેસાડો રે,
કિશોરભાઈને બેસાડીને કંઈ હાથમાં શ્રીફળ આપો રે
હાથમાં શ્રીફળ આપીને કંઈ દેવનાં દર્શન કરાવો રે
મારે પરસાળે ચંદન ચોક પુરાવો રે.

૧. બિલકુલ નહિ ૨. અમને

૧૯૮

પીઠી ચોળતી વખતે ગવાતું ગીત

એ રંગ મારા કયા શહેરમાં વેચાઈ રે રાજ રે
રંગ મારો મોંઘેરીઓ.
એ રંગ મારા સુરત શે'રમાં વેચાઈ રે રાજ રે
રંગ મારો મોંઘેરીઓ.
એ રંગ મારો કેમ પાશેર મળે રે રાજ રે
રંગ મારો મોંઘેરીઓ
એ રંગ મારો પાવલે પાશેર મળે રે રાજ રે
રંગ મારો મોંઘેરીઓ.
એ રંગ મારાં લક્ષ્મીબેનને ચઢે રે રાજ રે
રંગ મારો મોંઘેરીઓ.

૧૯૯

વરઘોડા વખતે ગવાતું ગીત

કયા દેસાઈનો વરઘોડો રે નવલખ લોઢણી...(૨)
એ તો ઠાકોર દેસાઈનો વરઘોડો રે નવલખ લોઢણી
કઈ ભંગજણુની જાન રે નવલખ લોઢણી
એ તો લલિતા ભંગજણુની જાન રે નવખલ લોઢણી
કયા દેસાઈનો વરઘોડો રે નવલખ લોઢણી....(૨)

૨૦૦

વિદાય ગીત

શરમાળ સાસરે ચાલી
માતાની માયા છોડી સાસુના સંગે ચાલી
શરમાળ સાસરે ચાલી
પિતાની માયા છોડી સસરાના સંગે ચાલી....

૨૦૧

લગ્નગીત

ગોત્રજ ઘરે પગે લગાડતી વેળા

અમારી ગત્રેજ ઓરડી રાની રાયમલજી રે,
તમે અજાણ્યાં અમે જાણેલાં રાની રાયમલજી રે,
જે જોય તે માંગજો રાની રાયમલજી રે,
નાળિયેળ જોયે તો માંગજો રાની રાયમલજી રે,
રૂપિયા જોયે તો માંગજો રાની રાયમલજી રે,
વાંકાં વળી પાયે લાગજો રાની રાયમલજી રે,
અમારી ગત્રેજ ઓરડી રાજા રાયમલજી રે.

૨૦૨

હળદર લગાવતી વેળાનું ગીત

નીરાબહેન આયતાભાઈ ઠાકોર

કૂવા કાંઠે લીમડી લાલ, કેમ કરીએ રે લાલ. . (૧)
બેનનાં હળદર પડયાં ટાચાં લાલ, કેમ કરીએ રે લાલ
ટાચાં માયાં પેરો લાલ; કેમ કરીએ રે લાલ. . (૨)

૨૦૩

મંડપ વખતનું ગીત

મારે માંડવે સોનાનો થાંભો રે
રૂપા ગેડી, મારો માંડવ ભર્યો શોભે.
મારે માંડવે કોણ કોણ આવે રે
રૂપા ગેડી મારો માંડવ ભર્યો શોભે.
મારે માંડવે મામા આવે રે,
રૂપા ગેડી મારો માંડવ ભર્યો શોભે.

૨૦૪

જાન નીકળતાં ગવાતું ગીત

ભાઈના ધોળા ઘોડા ને પીળા ચાબકા,
ભાઈની જાનમાં કોણ કોણ આવે રે,
ધરતી ગાજે વીજેતે કુંવર નાદાન રે.
ભાઈની જાનમાં પિતામાતા આવે રે.
ધરતી ગાજે વીજેતે કુંવર નાદાન રે.

૨૦૫

દહેજ વખતે

પટેલ અરુણાબહેન મકનજીભાઈ

ચઢતા પોરે બિયા[1]ના કોધા[2] ઊતરતે પોરે લેરે
હરિયા ઊતરતે પોરે લે.
શંકર વેવાઈએ દીકરી વેચું કાયસી[3] તે કુણી[4]
નાય[5] લેરા હરિયા ઊતરતે પોરે લે.

૨૦૬

સગાઈ ગીત

હું તમને પૂછું કયા રાય રે
રાજકુંવરીના વેવા કયાં જોડયા ?
જોડયા રે જોડયા મુજપુર ગામ રે
રાજકુંવરીના વેવા ત્યાં જોડયા
હું તમને પૂછું કઈ બેન રે
રાજકુંવરીના વેવા કયાં જોડયા ?
બારણે રે કૂવો ઘરમાં રે ટાંકી
સાહેબની રીતે જાય પનિહારી રે.
રાજકુંવરીના વેવા ત્યાં જોડયા.
જોડયા રે જોડયા સતીષભાઈની સાથે રે
રાજકુંવરીના વેવા ત્યાં જોડયા.

૧. સોદા ૨. કીધો ૩. કાઢી ૪. કોઈ ૫. નહિ

૨૦૭

ચાર કાંકરા વાગે રે ગુજરી, ચાર કાંકરા વાગે
મંજુલાબેન તારા પિતા એકલા.
ખેતરીએ કોણુ જાશે રે........ગુજરી.
મંજુલાબેન તારી માડી એકલી
રાંધણિયાં કોણુ રાંધે રે........ગુજરી.
મંજુલાબેન તારી બેની એકલી
પાણીડાં કોણુ ભરે રે...........ગુજરી.

૨૦૮

દેવને પગે પડવા જાય ત્યારે

તું તો કયા દેવને મળવા આવી મોરા
ચાંદો સરખો સૂરજ મોરા
હું તો અંબા માતાને મળવા આવી છું મોરા
ચાંદો સરખો સૂરજ મોરા
હું તો બારની ગાડીએ જઈશ મોરા
ચાંદો સરખો સૂરજ મોરા
હું તો કાળીકા માતાને મળવા આવી છું મોરા
ચાંદો સરખો સૂરજ મોરા.

૨૦૯

પીઠી વખતે

કાચી ઘાણીનાં કાચાં તેલ રે ભમરિયા
ભાઈ તને કોણે ચઢાવ્યાં કાચાં તેલ રે...
ભમરિયા.
ભાઈ તને ભાભીએ ચઢાવ્યાં કાચાં તેલ રે...
ભમરિયા.
કાચી ઘાણીની કાચી પીઠી રે ભમરિયા
ભાઈ તને બેનીએ ચઢાવી કાચી પીઠી રે...
ભમરિયા.

૨૧૦

પીઠીવાળાં વર-કન્યાને સ્નાન કરાવતી વખતે

તાપીના તાતાઓ[1] પાણી રે....(૨)
એ પાણીએ પુષ્પાબેનીને નવડાવો રે...(૨)
તાપીના તાતાઓ પાણી રે....(૨)
એ પાણીએ પીઠી ધોઈ કાઢો રે....(૨)
એ પાણીએ તાંબાકૂંડીઓ ભરો રે...(૨)
તાંબાકૂંડીમાં પુષ્પાબેનીને બેસાડો રે (૨)

૧. ગરમ.

૨૧૧

જાન નીકળતાં

ભાઈ તુણો[1] ઊજળો ઘોડો રા પીળો ચાબકો[2]
ભાઈ તુણી[3] જાનીમાં કુણુ[4] કુણુ આવેરાં....ભાઈ
ભાઈ તુણી જાનીમાં બાપો....માડી આવેરા ભાઈ
ભાઈ તુણી ઊજળો ઘોડો રા પીળો ચાબકો
ભાઈ તુણી જાનીમાં ભાઈ–ભોજાઈ આવેરા....ભાઈ
ભાઈ તુણી જાનીમાં મામો–મામી આવેરા....ભાઈ
ભાઈ તુણી ઊજળો ઘોડો રા પીળો ચાબકો
ભાઈ તુણી જાનમાં બાઈ–ભાવલો[5] આવેરા....ભાઈ

૧. તારો ૨. ચાબુક ૩. તારી ૪. કોણ કોણ ૫. બેન-બનેવી.

૨૧૨

ચાલી ચાલીને થાકયા રે રાવળિયા
હજુ ન આવે લાડી તારું ઘર
પગનાં તળિયાં તપ્યાં રે રાવળિયા...હજુ ન૦
જોઈ જોઈ આંખો દુઃખે રે રાવળિયા...હજુ ન૦
માથાનો ફેંટો તપ્યો રે રાવળિયા...હજુ ન૦

૨૧૩

જાન પહોંચતાં

સાંકડી શેરીમાં જાન કોણે ઘેરી રે
આપો રે મોટાભાઈ સોપારી ને પાનબીડાં
જાન જવા દેજો રે,

આપો રે મંજુલાબહેન એલચી ને વરિયાળી
જાન જવા દેજો રે.

૨૧૪

ફરિયાદ ગીત

કુલાક[૧] દિહ આગળની ખટપાટ કરેથ[૨] ઓતીહ[૩]
પાણી ઈ[૪] વાર કોજે[૫] લાગતી વેવાઈ (૨)
ખુરશી ધાર કોજે લાગતી વેવાણી (૩)
કુલાક દિહ આગળની ખટપાટ કરેથ ઓતીહ
હાદડી[૬] ઈ વાર કોજે લાગતી વેવાણ (૩)
કુલાહ દિહ આગળની ખટપાટ કરેથ ઓતીહ

૧. કેટલાક ૨. કરતી ૩. હતી ૪. ની ૫. કેમ ૬. સાદડી

૨૧૫

ચીજવસ્તુનું વર્ણન

સાસરેની સાડી આવી ગમે તો ગમાડ
મારી સવિતાબેન રે.

નહીં ગમે તો સાસુ ઉપર નાખ,
મારી સવિતાબેન રે.
સાસરેનાં ઝાંઝર આવ્યાં ગમે તો ગમાડ
મારી સવિતાબેન રે.
નહીં ગમે તો નણંદ ઉપર નાખ,
મારી સવિતાબેન રે.
સાસરેની ચંપલ આવી ગમે તો ગમાડ,
મારી સવિતાબેન રે.
નહીં ગમે તો જેઠાણી પર નાંખ,
મારી સવિતાબેન રે.

૨૧૬

મંગળફેરા વખતે

આગળ ચાલે માણો[૧] સતીશભાઈ,
પાછળ ડમણું ડોલેરા,
આગળ ચાલે માણો સતીશભાઈ,
પાછળ કોઠી હીલેરા.
આગળ ચાલે માણો સતીશભાઈ
પાછળ વાંદરી કૂદેરા.

૧. મારો

૨૧૭

કન્યાની જલ્દી તૈયારી માટે

ઓટલી પોટલી લે રે લાડી ચાલ વેલુડી[૧]
તારી સાસુની માયા ઝીલ રે લાડી ચાલ વેલુડી
તારી માતાની માયા છોડ રે લાડી ચાલ વેલુડી
તારા સસરાની માયા ઝીલ રે લાડી ચાલ વેલુડી
તારા પિતાની માયા છોડ રે લાડી ચાલ વેલુડી
તારા દિયરની માયા ઝીલ રે લાડી ચાલ વેલુડી
તારા વીરાની માયા છોડ રે લાડી ચાલ વેલુડી
તારાં નણંદની માયા ઝીલ રે લાડી ચાલ વેલુડી
તારાં બહેનની માયા છોડ રે લાડી ચાલ વેલુડી.

૧. વહેલી

૨૧૮

કન્યા વિદાય વેળા

બેની તેં તો સાસરે જવાની હઠ લીધી
વિદાયગીરી લીધી સાસરીએ.
સંસાર સાગર મોતીની ઉછળે
મોતીમાં નાવ હાંકી દીધી. . . .
વિદાયગીરી લીધી સાસરીએ.
જો જો એ નાવ તારી ખડકે ન આથડે
ખડકોથી દૂર તારી લેજે.
વિદાયગીરી લીધી સાસરીએ.

૨૧૯

સાસરિયે જાતાં સામી મીળાતી[1] ખજૂરી.
આખા વરહાઈ[2] મજૂરી બેની સાસરે.
સાસરે જાતાં હામી મીળાના તાડ
મા-બાપા યા લાડ કોહાક[3] વિહરે[4]
માડીએ માડી નાય[5] જોય જે તૂણી[6] ટાડી
જન્માઈ[7] ઓહિયાળી તૂણે દૂધાઈ.[8]

૧. મળી ૨. વર્ષની ૩. કેમકરી ૪. ભૂલાય ૫. નહિ ૬. તારી ૭. જન્મની ૮. તારા દૂધની

૨૨૦

બેની સાસરે ચેતીને ચાલજે,
સસરો બોલાવે તે જી કરી બોલજે.
બેની સાસરે માથે સાડી ઓઢજે,
સાસુ બોલાવે તે જી કરી બોલજે.
બેની નણંદીએ કામ કરી ઓફજે
બેની દિયારને તૈયાર ભાણાં આપજે.

૨૨૧

સગાઈ વખતે

ચંપાબહેન પરભુભાઈ પટેલ

ગૂંદી હેઠે રે રમતાં ઉંતાં રે સગાઈ કોણે જોડી,
ગૂંદી હેઠે રે રમતાં ઉંતાં રે સગાઈ સાસરે જોડી
બાપા મોરાં તમરે' તમને બોજે વેવાર જોડજો રે,
નહિ તો રે'શું રે જનમનાં કુંવારાં
ગૂંદી હેઠે રે રમતાં ઉંતાં રે સગાઈ સાસુએ જોડી

૨૨૨

નાવણ કરતી વખતે

તાપીનાં નીર રે લાડકલીને નવરાવી
મારી મધુબેન નહાય તો તાપીનાં પાણી રે બેની
મારા નવા જમાઈ નહાય તો ખાડીએનાં પાણી રે બેની
મધુબેન તાપીનાં ઉનાં તાતાં પાણી રે એક ખૂણે બેસીને નાજો રે
સસરાજી જુએ તેની લાજ રાખવી પડશે રે
નવા જમાઈ એક ખૂણે બેસીને નાજો રે.

૨૨૪ *

પીઠી ચોળતી વખતે

વાંસળી તો વગડાવું ઝીણા રાગની રે સમરથ,
ઝીણા રાગની રે સમરથ.
તેલ તો ચોળાવું સમી સાંજના રે સમરથ
સમી સાંજના રે સમરથ.
તેલો તો પહેરે ભાઈ રણુઝણુતા રે ભાઈ રણુઝણુતા રે ભાઈ.
પીઠી તો ચોળાવું સમી સાંજના રે સમરથ,
સમી સાંજના રે સમરથ.
પીઠી તો પહેરે ભાઈ રણુઝણુતા રે ભાઈ
રણુઝણુતા રે ભાઈ.

૨૨૫

મંડપ બનાવતી વખતે

લીલી દ્રાક્ષોના છાયા બેનીના માંડવા
મધુબેન પિતાને પૂછે આજે આનંદ શો છે ?
દીકરી તુજને પરણાવું રૂડા મંડપા રચાવું
આજે આનંદ શો છે !
મધુબેન માતાને પૂછે આજે આનંદ શો છે ?
દીકરી તુજને પરણાવું રૂડા સાંતેક કરાવું
આજે આનંદ શો છે !

૨૨૬

જાન જતી વખતે

હૈયામાં હરખો સમાવતા, વીરા મારા ચાલ્યા પરણવા.
ઊંચી તે કન્યા ના જોશો વીરા.
ઊંચી તો નીચાં તોરણ તોડશે, વીરા મારા ચાલ્યા પરણવા.
મધ્યમ તો કન્યા જોશો હો વીરા.
મધ્યમ તો કુળને દીપાવશે.
વીરા મારા . . . .

* ૨૨૩ મું ગીત રદ કર્યું છે.

૨૨૭

દહેજ વખતે

સાવિત્રીબહેન નરસિંહભાઈ ઠાકોર

ઊંચો ઊંચો વરુ વધી ગયો,
વરુમાં ગરૂ ચરી ગયો,

આખી ધરતી ભમી વળ્યો વેવાય,
કોઈ ના આ'લે છે વહુ.

હતી મારે જીવણુ બાપાની છોકરી,
તેની સાથે લીધી છે સગાઈ.

૨૨૮

નાવણુ કરતી વેળા

તાપી એ તતાવો પાણી રે,
લાડકલીને નવરાવો,

કુળશીએ ઓઝાવો પાણી રે,
લાડકલીને નવરાવો,

અંધરાણી[૧] કાનાને હાથે રે,
લાડકલીને નવરાવો,

અંધરાણી ભાભીને હાથે રે,
લાડકલીને નવરાવો.

ઘણી ઘણી પિતાની માયા રે,
લાડકલીને નવરાવો.

થોડી થોડી સસરાની માયા રે.
લાડકલીને નવરાવો.

૧. નવડાવી

૨૨૯

હળદર લગાવતી વેળા

પેલી માલણુની વાડીમાં જોવાતી શું ઝૂલ રે,
લાલ હલેશાં રે પાતરાં
પેલો ઘાંચાડો આવી જોઈ જાય રે,
લાલ હલેશાં રે પાતરાં.
તમે શું જોશો, શું જોશો કાન્તાબેનનાં રૂપ રે,
લાલ હલેશાં રે પાતરાં.
જેવાં સૂરજનાં તેજ તેવાં કાન્તાબેનનાં રૂપ રે
લાલ હલેશાં રે પાતરાં.
તમે હળદુ ચડાવી જો જો રૂપ રે
લાલ હલેશાં રે પાતરાં.

૨૩૦

મંડપ ગીત

મારે માંડવે મલીયો ચંપો રે,
હું તો ઊંચે ચડું ને નીચે ઊતરું રે,
હું તો જોઉં છું મામાની વાટ રે,
મામાજી આવોને મારે માંડવે.

૨૩૧

શાંતક વેળા

અષાઢી મેઘ તો ધમધમે રે લાડી,
ભરી છે પાળે જુવાર.
જુવાર વેચીને મેં તો ધાન લીધાં રે લાડી,
લંકાથી બ્રાહ્મણુ બોલાવ
આગલે બારણે તો બેનની શાંતક વંચાય રે,
પાછલે બારણે તો હોય રે બ્રાહ્મણુ.

૨૩૨

જાન જતી વેળા

રુમઝુમ બોલે ભાઈની મોજડી રે,
લટકે ચાલી રે ભાઈની જાન.
કુંવારી કન્યા કાગળ મોકલે રે,
વટિયા તું વેલેરો આવ.
પિતા પરણાવે અમે પરણશું રે,
વટિયા તું વેલેરો આવ.

૨૩૩

ચાંલ્લા વખતે ગવાતું ગીત

જશભાઈ મોરારભાઈ પટેલ

ચંદન ચોક પુરાવીને કંઈ સોના બાજઠ ઢળાવો રે,
સોના બાજઠ ઢળાવીને કંઈ નીરૂબેનને બેસાડો રે,
નીરૂબેનને બેસાડીને કંઈ હાથમાં નાળિયેર આલો રે,
હાથમાં નાળિયેર આલીને કંઈ ગળે હાર પેરાવો રે,
ગળે હાર પેરાવીને કંઈ નીરૂબેનને વધાવો રે,
ચંદન ચોક પુરાવીને કંઇ સોના બાજઠ ઢળાવો રે.

૨૩૪

ચાંલ્લો કરતી વેળાએ

એ ચાંદલો કોણે ચડાવ્યો રે મારવણી.
એ ચાંદલો સાસુએ ચડાવ્યો રે મારવણી,
સાસુએ તો ખીજમાં ચડાવ્યો રે મારવણી,
બહેને તો હરખે પહેરાવ્યો રે મારવણી,
એ ચાંદલો માતાએ ચડાવ્યો રે મારવણી,
માતાએ તો હરખે ચડાવ્યો રે મારવણી,
બેનીએ તો હોંસે પહેરી લીધો રે મારવણી.

૨૩૫

પીઠી લગાવતી વખતનું ગીત

વાંસળી તો વગડાવું ઝીણા રાગની રે,
જાણે મંદિરમાં સંભળાવી રે,
ચાંદલો તો પહેરાવું સમી સાંજના રે,
જાણે સવારમાં દેખડાવું રે.
પીઠી તો પહેરાવું સમી સાંજના રે,
જાણે સવારમાં દેખડાવું રે.

૨૩૬

લગ્ન સગાઈ વેળા

લક્ષ્મીબહેન છગનભાઈ પટેલ

સાચાનો હાર માગ્યો
જૂઠાનો હાર લાવ્યા
સાચાનું નાળિયેર માગ્યું
જૂઠાનું નાળિયેર લાવ્યા
બેનીનું મન ઝાંખું. . . .વેવાઈ

૨૩૭

કંકોત્રી

કંકુ છાંટી કંકોત્રી મોકલાવો
મેં તો મોકલ્યા મારા મામા દરબાર રે
મામા રે વહેલા આવો!
મામા આવે મામી રે નૈ આવે
મામી કહો તો જાતે તેડવા આવે રે
પોતે તેડવા આવે રે.
કાશીના બ્રાહ્મણ મોકલ્યા
કંકુ છાંટી કંકોત્રી મોકલાવો
મેં તો મોકલ્યા મારા ભાઈ દરબાર રે
ભાઈ વે'લા આવો.

ભાઈ આવે ભાભી રે નૈ આવે
ભાભી કહો તો જાતે તેડવા આવે રે
પોતે તેડવા આવે રે....

મેં તો મોકલ્યા મારા બેની દરબાર રે.
બેની રે વહેલાં આવો.

બેની આવે બનેવી રે નૈ આવે
બેની કહો તો જાતે તેડવા આવે રે
પોતે તેડવા આવે રે....કંકુ.

૨૩૮

બેઠકિયાં

પાલેના ભાત કઢાવ મારી લોઢણુબાઈ
ટોપલીઓ ભાત લોઢણુ કઢાવ મારી
સુપડીએ ભાત ઝાટક મારી
ખાંડણીએ ભાત રેડાવ મારી લોઢણુબાઈ.

૨૩૯

પ્રસંગભાવ

ઊઠો કુંવર લીલી વાડી સુકાઈ ચાલી રે,
કુંવારો તો છેડો વાળી વાળી સુએ રે
કુંવરોના પિતા બોલાવે કુંવર ના બોલે.
કુંવારો તો છેડો વાળી વાળી સુએ રે,
કુંવરનાં માતા બોલાવે કુંવર ના બોલે
ઊઠો કુંવર લીલી વાડી સુકાઈ ચાલી રે.
કુંવારો તો છેડો વાળી વાળી સુએ રે.
કુંવારાનાં બેની બોલાવે કુંવર ના બોલે
કુંવારો તો છેડો વાળી વાળી સુએ રે.

૨૪૦

સૂરજ ઊગ્યો રે રાજુભાઈ કેમ ઊંઘી રહ્યા રે,
બેની ઘરે ભેંસડાં દોહવાય દોહવાય રહ્યાં રે,
શિવની.
છોરા ઘરે ગાયો દોહવાની રહી ગઈ રે,
શિવની.
બેની ઘરે ગધેડા દોહવાય રહ્યાં રે,
શિવની.
છોરા ઘરે ઊંટડા દોહવાના રહી ગયા રે,
શિવની.

૨૪૧

આભૂષણ ખરીદતી વખતે

ચન્દ્ર રે ઊગ્યો ને ચાંદણે રે ચાલ્યા.
ચાંદરેણેનાં ચાલ્યા વીર છીપડાને ઘેર.
છીપડા રે ભાઈ કોરી કવાડ ઉઘાડ
કોરી કવાડ ઉઘાડયાને કોરી જામો દેખાડ.

૨૪૨

ઘાંચણુ પૂછે આજ મારો ઘાંચી કાં રે ને
ગયેલો રે રાજા.
કાંકરે કાંકરે સરોવર બંધાય ત્યાં રે ને
ગયેલો રે રાજા.
ધોડિયા લોકનો છોરો પરણાય તેલ વેચવા
ગયેલો રે રાજા.
ઘાંચણુ પૂછે આજ મારો ઘાંચી કાં રે ને
ગયેલો રે રાજા.
ધોડિયા લોકનો છોરો પરણે હળદુ વેચવા
ગયેલો રે રાજા.
ઘાંચણુ પૂછે આજ મારો ઘાંચી કાં રે ને
ગયેલો રે રાજા.
છીપણુ પૂછે આજ મારો છીપો કાં રે ને
ગયેલો રે રાજા.
કાંકરે કાંકરે સરોવર બંધાય ત્યાં રે ને
ગયેલો રે રાજા.
ધોડિયા લોકની છોકરી પરણે કપડાં વેચવા
ગયેલો રે રાજા.
ઘાંચણુ પૂછે આજ મારો ઘાંચી કાં રે ને
ગયેલો રે રાજા

૨૪૩

હળદી ગીત

અળદી[1] તું કોણેને રોપાયે?
અળદી તું કિયારીએ રોપાયે?
અળદી તું કાંહલીએ[3] હીંચાયે[4]?
અળદી તું ઘણી જ હંધી[5] દેહું[6]
અળદી તું કાંણેને રોપાયે?
અળદી તું પાવલે જ પાનશેર વેચાય.

૧. હળદર ૨. ક્યાં ૩. લોટાથી ૪. સિચાઈ ૫. સસ્તી ૬. છે.

૨૪૪

ટીખળ ગીત

વેવાઈ આવ્યા નવજાણા
શેરી ઝાંપો નૈ જડે
જાઓ અમરતભાઈ
શેરી ઝાંપો બતાવો.
વેવણ આવી નવજાણી
છીંકણી સૂંઘતાં નૈ આવડે
જાઓ મારાં કાંતાબેન
છીંકણી સૂંઘતાં બતાવો.
વેવાઈ આવ્યા નવજાણા
છીંકણી સૂંઘતાં નૈ આવડે
જાઓ મારા અરજુનભાઈ
છીંકણી સૂંઘતાં બતાવો.

૨૪૫

દહેજ વિધિ વખતે

કોરા કાગળ મંગાવો કંકોત્રી છપાવો
વેવાઈ સમજાવો વેવણને
સાચો ચાંદલો માગ્યો
જૂઠાનો ચાંદલો લાવ્યા.
એનીનું મન ઝાંખું. . . . વેવાઈ.

૨૪૬

ચંદન ચોક પુરાવો રે
ચંદન ચોક પુરાવીને બેનને બેસાડો રે.
બેન બેસાડીને કંઈ
હાથમાં નાળિયેર ઝલાવો રે. . . .
ચંદન ચોક પુરાવો રે.
બેનને બેસાડીને કંઈ
હાથમાં ચાંલ્લો આપો રે. . . .
ચંદન ચોક પુરાવો રે.
બેનને બેસાડીને કંઈ
ડોકે હાર પહેરાવો રે. . . . .
ચંદન ચોક પુરાવો રે.

૨૪૭

દહેજ ગીત

લહેરી રે લહેરી મારા કયા બાપા છે લહેરી
લહેરી રે લહેરી મારા છગન બાપા છે લહેરી.
નાંખ્યો ગજવામાં હાથ કાઢી કોથળીની જોડ
તે તો કળશિયામાં નાંખ્યા તે તો દડીંગ
દે ને રે ભાઈ. . . .લહેરી.
લહેરી રે લહેરી મારા કયા ભાઈ છે લહેરી
લહેરી રે લહેરી મારા મગનભાઈ છે લહેરી.

૨૪૮

લગ્ન પીઠી વખતે

ઝીલો રે ઝીલાણિયા તેલના વાડકા રે
એ રે તેલો મારાં કયાં બેનને ચડશે રે
એ રે તેલો મારાં તારાબેનને ચડશે રે.
ઝીલો રે ઝીલાણિયા તેલના વાડકા રે.
ઝીલો રે ઝીલાણિયા દિવેલના વાડકા રે
એ રે દિવેલ મારા કયા જમાઈને ચડશે રે
એરે દિવેલ મારા બાબુ જમાઈને ચડશે રે.
ઝીલો રે ઝીલાણિયા તેલના વાડકા રે.
ઝીલો રે ઝીલાણિયા પીઠી વાડકા
એરે પીઠી મારાં કયાં બેનને ચડશે રે
એરે પીઠી મારાં તારાબેનને ચડશે રે.
ઝીલો રે ઝીલાણિયા તેલના વાડકા રે.
એરે ધૂળો મારા કયા જમાઈને ચડશે રે
એરે ધૂળો મારા બાબુ જમાઈને ચડશે રે.
ઝીલો રે ઝીલાણિયા તેલના વાડકા રે.

૨૪૯

લગ્ન મંડપ

લાખોનો લ્હાવો લેવાય શોભે માંડવડો.
કાકાકાકીનું કુટુંબ તેડાવો
કાકી મંગલ ગીતો ગાય. . . . શોભે૦
મામામામીનું કુટુંબ બોલાવો.
મામી મંગલ ગીતો ગાય. . . .શોભે૦

૨૫૦

બાર થાંભલીનો માંડવો રોપ,
ભાઈ રે વહેવારિયા.

એક થાંભલી બીજી નાખ,
ત્યારે ખાસો મંડપ થાય. . . .
ભાઈ રે વહેવારિયા.

એક તોરણુ બીજું નાખ
ત્યારે ખાસો મંડપ થાય. . . . .
ભાઈ રે વહેવારિયા.

એક નાળિયેર બીજું બાંધ
ત્યારે ખાસો મંડપ થાય. . . . .
ભાઈ રે વહેવારિયા.

૨૫૧

મારો મંડપ ભરીએલ[૧] ગાજે રે
માંડવડા તું દિરો ભરીએ ગાજે.
મારા મંડપમાં કયા કયા ભાઈ આવે રે
મારા મંડપમાં કયા ભાઈ આવે રે,
મારા મંડપમાં રમણુભાઈ આવે રે.
મારો મંડપ ભરીએલ ગાજે રે.

૧. શણગાર અને આમંત્રિતોથી ભરેલો

૨૫૨

સાગને ઓટલીએ રોપ્યો મારો માંડવડો,
હીરાને દોરીએ બાંધ્યો મારો માંડવડો,
મોરને કુંપળિયે છાયો મારો માંડવડો,
આંબાને પાતરે ગૂંથ્યો મારો માંડવડો.

૨૫૩

લીલી દ્રાક્ષ છાયા રે ભાઈના માંડવે
ભાઈ પિતાને પૂછે આજે આનંદ શું છે?
લીલી દ્રાક્ષ છાયા રે ભાઈના માંડવે.
દીકરા તુજને પરણાવું રે રૂડો ખર્ચ કરાવું રે
આજે આનંદ એ છે રે ભાઈના માંડવે.
લીલી દ્રાક્ષ છાયા રે ભાઈના માંડવે.
ભાઈ માતાને પૂછે આજે આનંદ શું છે?
દીકરા તુજને પરણાવું રે, રૂડો ખર્ચ કરાવું રે
આજે આનંદ એ છે રે ભાઈના માંડવે. . . .
લીલી દ્રાક્ષ છાયા રે ભાઈના માંડવે.

૨૫૪

મોસાળું

શેરીએ વાગે ઘૂઘરા ને કોણુ રે લાવે મોસાળું
મોસાળામાં જુએ તો મામા રે લાવે મોસાળું
મોસાળામાં જુએ તો મામી રે લાવે મોસાળું

મામા તો મોસાળું હો લાવે રે ભાઈ
મોસાળું હો લાવો;
મામા તો ધોતી હો લાવે રે ભાઈ
મોસાળું હો લાવો!

મામી તો ઢોલી હો લાવે રે.
બેની તો હારગજરો લાવે રે.
ભાઈ તો ઘડિયાળ લાવે રે બેની શેરીએ.
શેરીએ વાગે ઘૂઘરા ને કોણુ રે લાવે મોસાળું

૨૫૫

ગ્રહશાન્તિ વેળા

ઊંચા નીચી બે લાઇટ બળે,
લાવ બ્રાહ્મણને જોવા દે.
બ્રાહ્મણ છે કે કુંભાર છે
લાવ બ્રાહ્મણને જોવા દે.
ચોરી થાપે કે માટલાં ટીપે,
લાવ બ્રાહ્મણને જોવા દે.
છાણાં મૂકે કે પથરા મૂકે,
લાવ બ્રાહ્મણને જોવા દે.
ઘી હોમે કે તેલ હોમે,
લાવ બ્રાહ્મણને જોવા દે.
ઊંચા નીચી બે લાઇટ બળે,
લાવ બ્રાહ્મણને જોવા દે.

૨૫૬

એક જ મોતી લાખ લાખેણું
પરોવ્યું સોનાને તાર રે
જમુનાને તીરે ભૂલી છું મોતીનો હાર
આલા ને લીલા વાંસ વઢાવો
તેનો માંડવો રચાવો....રે
ગંગા ને જમુનાની ગોરમટી મંગાવો,
તેની તે ચોરીઓ થપાવો....રે
લાલ ને પીળા કાગળ મંગાવો
તેનાં તે તોરણ બંધાવો....રે
એક જ મોતી લાખ લાખેણું...

૨૫૭

સ્નાનવિધિ વેળા

ઉનાળાનાં ઊનાં તાઢાં પાણી રે
એક મેરે બેસીને નાજો રે
સસરાની લાજ નખે રાખો રે
એક મેરે બેસીને નાજો રે....
ઉનાળાનાં તાઢાં પાણી રે.
સાસુની લાજ નખે રાખતાં રે
એક મેરે બેસીને નાજો રે....
ઉનાળાનાં ઊનાં તાઢાં પાણી રે.

૨૫૮

દેવદર્શન વેળા

હું તો બારને ઘડીએ મળવા આવીશ
મોરા ચાંદા સરખો સૂરજ
હું તો થાળી ભરી દીવડા લાવીશ
મોરા ચાંદા સરખો સૂરજ
હું તો ભગવાન બાપુને મળવા જઈશ
મોરા ચાંદા સરખો સૂરજ
હું તો હુંસેરી માંડીને મળવા આવીશ.
મોરા ચાંદા સરખો સૂરજ.

૨૫૯

દેવદર્શને જતાં

ભગવાન બાપુ તારી શેરી સાંકડી રે,
મને ચાલતાં લાગો વાર રે.
ભગવાન બાપુ તારા ઢોલિયા મોંઘેરા રે,
મને ચાલતાં લાગો વાર રે....
ભગવાન બાપુ તારી શેરી સાંકડી રે,

૨૬૦

દેવપૂજા

પહેલાં તો ઉઘાડજો દરવાજો રે
માતા પછી ઉઘાડજો બારણાં રે.
પહેલાં તો વધાવજો કંકુએ રે
માતા પછી વધાવજો ચોખલિયે રે.
પહેલાં તો ઉઘાડજો દરવાજો રે
પહેલાં વધાવજો દીવડાએ.
માતા પછી વધાવજો નાળિયેરે રે
પહેલાં વધાવજો દીવડાએ.
પહેલાં તો ઉઘાડજો દરવાજો રે.

૨૬૧

દેવદેવીને ખુશ કરવા

રામ રામ કરીને પગે લાગજો બેની
ખજૂર કોપરાં આપે તો ગજવે ઘાલજો બેની
દાળિયા મમરા આપે તો, વેરી નાખજો બેની
રામ રામ કરીને પગે લાગજો બેની.

૨૬૧ (अ)

જાન

અમે દૂર દૂર દેશો જવાનાં રે હો મોટી બેન
તમે મુંબઈ થી ટૅક્સી મંગાવજો રે હો મોટી બેન
તમે ટૅક્સીમાં બેસી પધારજો રે હો મોટી બેન
અમે દૂર દૂર દેશો જવાનાં રે હો મોટી બેન.

૨૬૨

આજ રે બેની તમે પરણુવા ચાલ્યાં.
પગે ચાલીને બેની કેમ રે જશો
વરનો માંડવો અતિ ઘણો દૂર છે,
માતાપિતાને બેની સાથે રે લેજો.
આજ રે બેની તમે પરણુવા ચાલ્યાં.
મામામામીને બેની સાથે રે લેજો.
પગે ચાલીને બેની કેમ રે જશો.
આજ રે બેની તમે પરણુવા ચાલ્યાં.

૨૬૩

જાન જતાં

ખાડી માના જળદેવ હુંએ કે જાગે રે
જાગેલા હોય તો પરદેશ જાનો ઉતારી મેલ,
ખાડી માના જળદેવ હુંએ કે જાગે રે.

૨૬૪

આવી આવી રે જાદવ કુળની જાન,
હું તો સ્વપ્નમાં પરણી જાઉં,
બાપા મોરા રે તમે વહેવારિયા બનશો,
માતા મોરી રે તમે વહેવારિયાં બનશો,
વીરા મોરા રે તમે છોટીલીઆ ના બનશો,
આવી આવી રે જાદવ કુળની જાન.

૨૬૫

જાન આવી જતાં વરપક્ષે

હંસા જાજે ઊગમણા દેશ,
હંસા જાજે આથમણા દેશ,
સોનાની ચાંચ રે હંસા મોતી ચણુવા જાય.
બારણે કાંઈ પાણીડાં છંટાવો, બારણે કોઈ
પાણી છંટાવ.
ઠંડકના શોખીન અમે આવ્યા તમારા ઘર,
હંસા જાજે ઊગમણા દેશ

૨૬૬

જાન આવ્યા બાદ કન્યા પક્ષે

મારા વાડામાં વરિયાળીનો છોડ છે.
વરિયાળી આવી એકસો સાત
પણુ થોડી થોડી ખાવી હોય તો ખા. . . .
મારા વાડામાં વરિયાળીનો છોડ છે.

૨૬૭

વરપક્ષે

પાટી ગામમાં પડયું હિમ,
આવ્યા ભેંસુદલા ગામ
બે પૈસાનો ધંધો કરશું,
ભરયું રામીનું પેટ.

૨૬૮

કલવો ખવરાવે ત્યારે

ખા ખા રે છોરા કલવો ખા
તારી સાસુના હાથનો કલવો ખા.

૨૬૯

કલવો ખવરાવે ત્યારે (વર પક્ષે)

રીત કરવા દોડી આવી
કંકુ કબાટમાં ભૂલી આવી
ભાઈ તારી સાસુ ભુલકણી રે
રીત કરવા દોડી આવી
કલવો કબાટમાં ભૂલી આવી
ભાઈ તારી સાસુ ભુલકણી રે.

૨૭૦

દહેજ કપડાં, ચાંલ્લો કરી

સાડી ગમે તો ગમરાખ મારી મોટી બેન રે.
ના ગમે તો નણંદ ઉપર ફેંક મારી મોટી બેન રે.
સાંકળાં ગમે તો ગમરાખ મારી મોટી બેન રે.
ના ગમે તો સાસુ ઉપર નાખ મારી મોટી બેન રે.

૨૭૧

જે જે કહેલું તે અમે લાવ્યાં રે ગોરી,
સાંકળાં કહેલાં ઝાંઝર અમે લાવ્યાં રે ગોરી,
જે જે કહેલું તે અમે લાવ્યાં રે ગોરી.

૨૭૨

ભાંડકણાં

પાણી તો માગી માગી થાકી રે,
અરે ગધેડી.
હજુ તો કૂવે જઈ ઊભી રે,
અરે ગધેડી.
સાદડી તો માગી માગી થાકી રે,
અરે ગધેડી,
હજુ તો માટીને જઈ પૂછે રે,
અરે ગધેડી.

૨૭૩

વરપક્ષ દ્વારા

પાટી ગામમાં આવ્યાં તો
પાણીનો ભાવ ના પૂછે
અજાણ્યા ગામમાં ક્યાં રે આવ્યાં ?
ધાણી ગામમાં આવે તો
પાણીનો પહેલો વહેવાર રે
અજાણ્યા ગામમાં ક્યાં રે આવ્યાં ?
ધાણી ગામમાં આવે તો
બીડીનો પહેલો વહેવાર રે
અજાણ્યા ગામમાં ક્યાં રે આવ્યાં ?

૨૭૪

જમવા બેસતાં

બાર વાડીનાં વેંગણ ખાધાં
તેર વાડીનાં તરબૂચ ખાધાં,
તોય તે કાંતિ નાય ધરાય.
બાર મણના ચોખા રાંધ્યા,
તેર મણનું શાક કર્યું,
તોયે તે કાંતિ નાય ધરાય.
બાર જોડ તો ઊંટડા જોડ્યા
તેર જોડના પાડા જોડ્યા
તોય તે કાંતિ નાય ગહલાય.

૨૭૫

હસ્તમેળાપ

ફૂવા કાંઠે કારેલી પવન આવે
વર સામું ના જો રે શરમ આવે,
ફૂવા કાંઠે કારેલી પવન આવે

૨૭૬

આ તો સાસરિયું કહેવાય સાંભળ વરરાજા.
અહીં સામું જોવાની નથી છૂટ સાંભળ વરરાજા.
આ તો સાસરિયું કહેવાય સાંભળ વરરાજા.
અહીં બીડી પીવાની છૂટ સાંભળ વરરાજા.
આ તો સાસરિયું કહેવાય સાંભળ વરરાજા.

૨૭૭

કન્યા માંયરામાં હોય ત્યારે કન્યાદાન

માંયરામાં બેઠાં બેની આજ રે
હા બેની હાથ મિલાવો.
માતા આપે છે કન્યાદાન રે
હા બેની હાથ મિલાવો.
માંયરામાં બેઠાં બેની આજ રે
પિતા આપે છે કન્યાદાન રે
હા બેની હાથ મિલાવો.
માંયરામાં બેઠાં બેની આજ રે
બેની આપે છે કન્યાદાન રે
હા બેની હાથ મિલાવો.
માંયરામાં બેઠાં બેની આજ રે
હા બેની હાથ મિલાવો રે

૨૭૮

વરકન્યા પાટલે બેસે ત્યારે

રંગુલે કે પાટલે બેસે આપણા બેનાવા
ઘૂઘરિયાળો ચાંલ્લો પહેરે આપણા બેનાવા
ઠમકે ચાલે ઠમકે વિચાર કે આપણા બેનાવા
રંગુલે કે પાટલે બેસે આપણા બેનાવા
ઘૂઘરિયાળી પીઠી પહેરે આપણા બેનાવા
ઠમકે ચાલે ઠમકે વિચાર કે આપણા બેનાવા

૨૭૯

મંગળફેરા વખતે

વાડીએ વાડીએ ફીરે મંજુ હડી[૧] સરખી દેખાય
બીતી બીતી ચાલે મંજુ કહાઈ[૨] બીક લાગે હે
ઝાડી-જંગલ નથી રે મંજુ કાણી[૩] બીક લાગે હે
વાડીએ વાડીએ ફીરે મંજુ હડી સરખી દેખાય.
ધીરે ધીરે ચાલે શાની બીક લાગે મંજુ શાની બીક લાગે;
કાંટા કચરા નાંય[૪] હે, મંજુ કહાયો[૫] ધાક લાગે હે
વાડીએ વાડીએ ફીરે મંજુ હડી સરખી દેખાય.

૧. કાચીડી ૨. શાની ૩. કોની ૪. નથી ૫. કોનો

૨૮૦

મંગળસૂત્ર બાંધે ત્યારે

કાળો ગરાસલો[૧] રામીએ ગળે વીળાગનો[૨]
હવે નાથ છૂટે કાળો ગરાસલો.
તોયડો નાય તૂટે, છોયડો નાય છૂટે
હવે તો રમણુભાઈ રમણી ગુલામ

૧. કાળી ગાંઠી ૨. વળગ્યો.

૨૮૧

કન્યાવિદાય

જેવી લીમડાની છાયા તેવી માતાપિતાની માયા,
એ તો છોડવી પડશે સાસરે જાવું રે પડશે.
જેવો ચંદીગઢનો કિલ્લો તેવો નણંદનો કિલ્લો
એ તો તોડવો પડશે સાસરે જાવું રે પડશે.
જો જે સસરાજીનો મહેલ જાણે સાબરમતીની જેલ
એ તો વેઠવી પડશે સાસરે જાવું રે પડશે.
જેવી લીમડાની છાયા તેવી માતાપિતાની માયા
એ તો છોડવી પડશે સાસરે જાવું રે પડશે.

૨૮૨

બેની ના રુઓ રે ના રુઓ ના રુઓ રે
બેની તમને જોઈને માતા રુએ છે ઘણાં
ના રુઓ.
બેની તમને જોઈને પિતા રુએ છે ઘણા
ના રુઓ.
બેની તમને જોઈને ભાઈ રુએ છે ઘણા
ના રુઓ.

૨૮૩

કન્યાવિદાય : મજાક મશ્કરી

હું શું કરું રાજ બેનને પંખીડું લઈ જાય
બેની બેઠાં બાગમાં બનેવી બન્યા માળી
માળીઓની નજર મારી પ્યારી બેની પર
બેની બેઠાં વિમાનમાં બનેવી બન્યા પાઈલોટ
પાઈલોટની નજર મારી પ્યારી બેની પર
હું શું કરું રાજ બેનને પંખીડું લઈ જાય.
બેની બેઠાં બસમાં બનેવી બન્યા કંડક્ટર
કંડક્ટરની નજર મારી પ્યારી બેની પર
હું શું કરું રાજ બેનને પંખીડું લઈ જાય.

૨૮૪

શિખામણ ગીત

આજ તું જા સાસરિયે બેની
આજ સુધી તું રહી મૈયરિયે
રડીશ નહિ, ગભરાઈશ નહિ
તારી ખબર લઈશ અઠવાડિયે
તારી ખબર લઈશ પખવાડિયે
આજ તું જા સાસરિયે બેની.
પિતાની જેમ સેવા કરી
તેમ સસરાની તું કરજે
સસરા જ્યારે વહુ કહી બોલાવે
આજ તું જા સાસરિયે બેની.
જેઠ-જેઠાણી હોય જો તારાં
તેને વડીલ તું ગણજે
વડીલ તરીકેના હુકમ કરે
ત્યારે હુકમનું પાલન કરજે
આજ તું જા સાસરિયે બેની.

૨૮૫

વિદાયવેળા

ચાર કાંકરા વાગે રે
ગજરી ચાર કાંકરા વાગે
મોટીબેન તારા પિતા એકલા
રાંધણિયાં કોણ રાંધે ?
ગજરી ચાર કાંકરા વાગે
મોટીબેન તારા ભાઈ એકલા
કપડાં કોણ ધોએ ?
ગજરી ચાર કાંકરા વાગે
મોટીબેન તારી બેન એકલી
પાણીડાં કોણ ભરે ?
ગજરી ચાર કાંકરા વાગે

૨૮૬

શરમાળ સાસરે ચાલી
માતાને મેલી વિછોડી
સાસુના સંગે ચાલી
શરમાળ સાસરે ચાલી
પિતાને મેલી વિછોડી
સસરાને સંગે ચાલી
શરમાળ સાસરે ચાલી.

૨૮૭

વિદાયવેળા

છેડલે બાંઈધા[1] જીરા રે બેની
સાસુએ કાઢી મેલવા માંડયા રે બેની
કાઢી મેલે તો મેલવા દેજો રે બેની
માતાએ તો રાખી મેલવા માંડયા રે બેની
કાઢી મેલે તો મેલવા દેજો રે બેની
પિતાએ તો રાખી મેલવા કહ્યા રે બેની
છેડલે બાંઈધા જીરા રે બેની

૧. બાંધ્યું

૨૮૮

મહેમાનગતિ માટે આમંત્રણ

વેવાઈ આવજો રે આંમણે[1] દેહ
વેવાઈ તુંઆ કનોડી કુદાઉરા
કોઈને નખે કે'તો રે
વેવાઈ તારી પોતડી ચિરાયલી[2] રે
કોઈને નખે કે'તો રે.
આજ રઈ તો દૂસરી લઈ આવું રે
કોઈને નખે કે'તો રે વેવાઈ
વેવાઈ તારી કફની ચિરાયલી રે
કોઈને નખે કે'તો રે.
આજ રઈ તો દૂસરી લઈ આવું રે."

૧. અમારા ૨. ફાટેલી.

૨૮૮(૧)

આણા સમયે

મગનભાઈ તમે રે રહો રે ફૂલવાડીમાં
તમારા સસરાને ખંભે છે ધારિયું
એ તો રબારાના વેશ લઈ આવે રે...
મગનભાઈ તમે રે રહો રે ફૂલવાડીમાં.
તમારી સાસુને માથે છે ટોપલો
તે તો માછણનો વેશ લઈ આવે રે....
મગનભાઈ તમે રે રહો રે ફૂલવાડીમાં.
તમારી સાળીને માથે છે રીંગણનો ટોપલો
તે તો ભંડારાનો વેશ લઈ આવે રે
મગનભાઈ તમે રે રહો રે ફૂલવાડીમાં.

૨૮૯

કન્યા પાછી આવે ત્યારે

ભાગી આવ રે તું ઉપલે માળે
ઉપલે માળે પીવડાવું તને ઠંડાં પાણી
છોડો છોડો રંગીલો મારો હાથ
રાખી લો મારો હાથ
તારી ને મારી દોસ્તી ભલી!
સીતા આવ રે તું ઉપલે માળે
ઉપલે માળે પીવડાવું તને ઠંડાં પાણી
છોડો છોડો રંગીલો મારો હાથ
રાખીલો મારો હાથ
તારી ને મારી દોસ્તી ભલી,
ભાગી આવ રે તું ઉપલે માળે.

૨૯૦

ઊંઘ ઉડાડવા

મેં તે બારણે જ કુંકડી[1] ઘાયરી[2] હૈ
શંકર અહો[3] જ ચાટો[4] કુંકડી જ વાઢી[5] ખાઈ ગો[6] હૈ
મેં તે બારણે જ કુંકડી ઘાયરી હૈ
મેં તે રમણાં જ ખાવા હાય દો હૈ
રમણ અહો જ ચાટો કુંકડી જ વાઢી ખાઈ ગો હૈ

૧. મરઘી ૨. ઢાંકવું. ૩. એવો ૪. લબાડ ૫. કાપી ૬. ગયો

૨૯૧

શેર બાજરીના તેર લાડુલા ઘડિયા રે માં
ઝરમલીઆ.
તેરમાંથા એક લાડુલો ચોરાયો રે માં
ઝરમલીઆ.
તે તો મેં ડાબે ખોળે નાખ્યો રે માં
ઝરમલીઆ.
તેરમાંથી બે લાડુલા ચોરાયા રે માં
ઝરમલીઆ.
તે તો મેં ડાબે ખોળે નાખ્યો રે માં
ઝરમલીઆ.
તે તો મેં પાણી જતાં ખાધા રે માં
ઝરમલીઆ.
શેર બાજરીના તેર લાડુલા ઘડિયા રે માં
ઝરમલીઆ.

૨૯૨

સગાઈ કરવા આવે ત્યારે

વેવાઈ આમને[૧] નવ જાને[૨] હેરી[૩] ઝાંપ[૪] નાંય[૫] મિલે
જારા[૬] માના[૭] મોટાભાઈ હેરી ઝાંપો દેખાડી
વેવાન આમની[૮] નવજાણી સાદડીમાં બહતા નાંય આવળે
જોને માણી બાણી[૯] સાદડીમાં બહી[૧૦] દેખોડ

૧. અમને ૨. જણા ૩. જોજો ૪. ઝાંપો ૫ નહીં ૬. જાઓ. ૭. મારા ૮. આવી ૯. બેની
૧૦. બેસી.

૨૯૩

ડૉ. સિદ્ધરાજ સુ. સોલંકી

ચંદન ચોક પુરાવાર હે
ચંદન ચોક પુરાહીને રમેશભાયો બહડીને[૧]
રમેશભાયા બહાડી આથામાં નારિયેળ ઓફાને[૨]
બાથામાં[૩] નાળિયેર ઓફીને[૪] કાંઈ હનાયો ચાલ્લો ઉરાને[૫]

૧. બેસાડીને ૨. આપોને ૩. હાથમાં ૪. આપીને ૫. સોનાનો ૬. કરશે ને

મા. દર્શક — વસુબેન એ. પટેલ, ચીખલવાવ

૨૯૪

લગ્ન નક્કી થયા બાદ સાંજે ગવાતાં ગીતો

દરિયાને કિનારે તારો ઊગ્યો મોરા રાય
તાપીને કિનારે અજવાળાં આવ્યાં મોરા રાય
હું ઓ તમને પૂછું મારાં નીરૂબેન
વેગેરા સાસરિયાં કોણે શોધ્યાં મોરા રાય
બાપાએ શોધ્યાં ને અમે ઝાલ્યાં મોરા રાય
માડીએ પરણાવ્યાં અમે પરણશું મોરા રાય
હું ઓ તમને પૂછું મારાં નીરૂબેન
વેગેરા સાસરિયાં કોણે શોધ્યાં મોરા રાય
કાકાએ શોધ્યાં ને અમે ઝાલ્યાં મોરા રાય
કાકીએ પરણાવ્યાં અમે પરણશું મોરા રાય
હું ઓ તમને પૂછું મારાં નીરૂબેન
વેગેરા સાસરિયાં કોણે શોધ્યાં મોરા રાય
ભાઈએ શોધ્યાં ને અમે ઝાલ્યાં મોરા રાય
ભાભીએ પરણાવ્યાં અમે પરણશું મોરા રાય
દરિયાને કિનારે તારો ઊગ્યો મોરા રાય
તાપીને કિનારે અજવાળાં આવ્યાં મોરા રાય

મા૦ દ૦ — સોમાભાઈ પટેલ

૨૯૫

પરોઢિયા ગીત

માણે[૧] રાઈને દાતુને અહેજ[૨] રનેરા[૩]
માણ મામા આવીને દાતાને કરાવી
માણો કહલો[૪] ભરેલો અહો જ રનોરા
માણી મામી આવે ને મુઈ પોવીરા[૫]

મા૦ દ૦ — વસુબહેન પટેલ

૧. મારા, ૨. એમજ, ૩. રહી ગયાં, ૪. લોટા, ૫. મોઢું ધોશે.

૨૯૬

પરોઢિયા ગીત

ઉઠરા ભાયા લીલીવાડી હુકાય[૧] ગોય[૨]
કુવારો તો છેડો[૩] વાળી વાળીને હુએ
કુવારાઓ બાપો હાદે હા કરીને બોલી
કુવારાના હહરો[૪] હાદીરખે[૫] બોલે

મા૦ ૬૦ — વસુબહેન પટેલ

૧. સુકાઈ, ૨. ગઈ, ૩. શરીર, ૪. સસરા, ૫. બોલાવે.

૨૯૭

લગ્ન કઢાવ્યા પછી ગવાતાં ગીત

શંકરભાયો – પટેલ
વજીરભાયો કચેરી
ગમાનભાયો ફળિયાયો ફીરનારો
ફૂલામાની વીજળી કેણે ભાયે અજવાળી
મોઠી વહુ પટલાણુ
વચલી વહુ કચેરી
આવતી વહુ ફળિયાયી ફીરનારી
ફૂલામાની વીજળી કેણે ભાયે અજવાળી
ફૂલામાની વીજળી મગનભાયાએ અજવાળી

મા૦ ૬૦ — સોમાભાઈ પટેલ

૨૯૮

કાચું સૂતર સવાયાનું શેર (૨)
રૂપિયે વેચાય રે મારું નવ શેર
આગડી આવે ભાઈયેનું ઘેર (૨)
રખેને પરણાવો ભાઈ પરદેશ

મા૦ ૬૦ — શંકરભાઈ પટેલ

૨૯૯

ઉનાઈમાતાનું ગીત

[લગ્ન કઢાવ્યા પછી સાંજે ગવાતું ગીત]

લીલે ઝાડેસરની વાડી રે
વાડીમાં કયા દેવ આવી ઊતર્યા

ઊતર્યો રે મારી ઉનાઈ માનો સંઘ રે
દેવ તો રમે છે રે સોગઠાં

કેડે કંડારી નવ ધાર રે,
હાથે બાજુ-બંધ-બેરખા

માથે સોનાનો સરીમેખ રે
હાથે ઝગમગ દીવડા

પગે ઝાંઝરનો ઝમકાર રે
હાથે વેલડિયારો પાલવ

વાડીમાં વાજે ઘંટ ઘૂઘર રે
વાડીમાં કયા દેવ આવી ઊતર્યા.

ઊતર્યો રે મારી ઉનાઈ માનો સંઘ રે
દેવ તો રમે છે રે સોગઠાં

લીલે ઝાડેસરની વાડી રે
વાડીમાં કયા દેવ આવી ઊતર્યા.

મા૦ ૬૦ – સોમાભાઈ પટેલ

૩૦૦

પીઠી ચોળે ત્યારે

આવ આવરા ભાયા બહ[૧] પાટલે
તુણો[૨] ચાંદલો ભરેલી એરે[૩] વાટ બહરા ભાયા પાટલે

આવ આવરા ભાયા બહ પાટલે
તુણાના તેલ ભરેલાં એરે વાહ બહારા ભાયા પાટલે.

આવ આવરા ભાયા બહ પાટલે
તુણી પીઠી ભરેલી એરે વાય[૪] બહરા ભાયા પાટલે

મા૦ ૬૦ – વસુબહેન એ. પટેલ

૧. બેસો ૨. તારો ૩. ભરેલો જુવે ૪. મા.

૩૦૧

પીઠી ચોળ્યા પછી

કુંભારવાડે ગોયલી વેવાણી
ખાંડા[૨] કાડિયે[૨] લાવની[૩] હેં વેવાણી
ત્યારે દીવડો કર્યો[૪] હે વેવાણી.

મા૦ ૬૦ – વસુબહેન એ. પટેલ

૧. ખાંડુ ૨. કોડિયું ૩. લાવી રે ૪. કર્યો.

૩૦૨

માંડવો કરે ત્યારે

માંડવે રોપી રે મેં ગલકી, ઉખળિયે આવશે રે
અબદું.
રે અબદું રે જોશે મારે કાળીદાસ ભાઈને.
માંડવે રોપી રે મેં ગલકી ઉખળિયે ઓપશે રે જોત મેત
તેલ જોશે રે માર...
માંડવે રોપી રે મેં ગલકી ઉખળિરે ઓપશે રે મે ચાંલ્લાં
જોશે રે માતા...
માંડવે રોપી રે મેં ગલકી ઉખળિયે ઓપશે રે જોશે રે મા
માંડવે રોપી રે મેં ગલકી ઉખળિયે આપશે રે કપડાં જોશે રે
માંડવે રોપી રે મેં ગલહી ઉખળિએ દાગ્જમ જોશે રે
માંડવે રોપી રે મેં ગલકી ઉખળિયે ઓપશે રે જામો, જોશે રે
માંડવે રોપી રે મેં ગલકી ઉખળિયે ઓપશે રે કબજો જોશે રે

૩૦૩

ગ્રહશાંતિ થાય ત્યારે

ભાહા[૧] કુણી કરાવે હાતાક[૨]
ભાહાયા[૩] મામા ઉવે ભાહાયા મામીઆ[૪] ભાણુયા અહે
તારે[૫] આખા મોહાવરે[૬]
તીયે[૭] કરવાડે હાતરા[૮] ભાયાતીયે કરવાડે હાતક
ભાહાયા બાહ ઉવે માય ઉવે ભાહયાં અટેતાટે આખા કુટલ[૯]
ભયે[૧૦] કરવાડે હાનાકરા[૧૧] ભાયા તીયે કરવાડે હાતાક

મા૦ ૬૦ – વસુબહેન એ. પટેલ

૧ ભાઈ ૨. શાંતક ૩. ભાઈના ૪. હોય ૫. મામીઓ ૬. એમણે ૭. મોસાળના ૮. તેઓ ૯. કરાવે શાંતિક ૧૦. આખું કુટુંબ ૧૧. તેઓએ ૧૨. કરાવી શાંતક

૩૦૪

પીઠી ધુએ ત્યારે

માણો[૧] ભાદ[૨] અધોબે[૩] તે તાપીએના પાણીરા
નવી નવરી[૪] આધોબે તે ખાડામાન પાણી
માણો ભાયો અધોળે તે દહીંથી માખણથી.
નવી નવરી અધોળે તે કુવામાંના પાણીરા ભમરા

૧. મારા ૨. ભાઈ ૩. નાચતાં ૪. કન્યા

૩૦૫

વરઘોડો કાઢે ત્યારે

(૧)

કોણુ દેખાઈનો[૧] આમનો[૨] વરઘોડો હે
બલ્લુ દેહાઈનો આમનો વરઘોડો હે
કેણી ભંગાણીઓ આમનો વરઘોડો[૩] હે
શાંતિ ભંગાણીઓ આમનો વરઘોડો હે

૧. દેસાઈનો ૨. આવ્યો ૩. વરઘોડો

૩૦૬

જાન જતી વખતે

કનિયાના કંસ વીરા હજુ ઘણુા દૂર છે
પિતા તો દોડતેલા આવશે કે
છોકરો મારો પરણેવા જાય છે
કનિયાના....

માતા તો દોડતેલા આવશે કે
છોકરો મારો પરણેવા જાય છે
કનિયાના....

ભાઈ તો દોડતેલા આવશે કે ભાઈ
મારો પરણેવા જાય છે.
કનિયાના....

ભાભી તો દોડતેલાં આવશે કે નણંદ
મારાં પરણેવા જાય છે.
કનિયાના....

(વાળી વાળીને ગાવું)

મા૦ ૬૦ – વસુબહેન એ. પટેલ

૩૦૭

કન્યાને પરણવા જાય ત્યારે

નદી કિનારે ડુંગર કડાણે
મારી નાવ કરે પોકાર વીરા તારી
હો વીરા તારી (૨)
જાન ચાલી રે ગુજરાત
હો વીરા તારી જાન ચાલી રે ગુજરાત

હો વીરા તારી જાન ચાલી રે ગુજરાત.
નદી કિનારે ડુંગર કડાંણે
મારી નાવ કરે પોકાર
હો વીરા તારી (૨)
જાન ચાલી રે ગુજરાત.

૩૦૮

વરરાજા પરણાવવા જતાં વાહનમાં બેઠા હોય રે

ગાડીવાલા કમાન્ડ જરા ગાડી ધીરે હાંક રે.
તારી ગાડીમાં શું શું ઘટેલું ગાડીવાળા કમાન્ડ
જરા ગાડી ધીરે હાંક રે.
તારી ગાડીમાં કોલસા ઘટેલા ગાડીવાલા કમાન્ડ
જરા ગાડી ધીરે હાંક રે.
તારી ગાડીમાં શું શું ઘટેલું ગાડીવાલા કમાન્ડ
જરા ગાડી ધીરે હાંક રે.
તારી ગાડીમાં પાણી ઘટેલું ગાડીવાલા કમાન્ડ
જરા ગાડી ધીરે હાંક રે.

મા૦ ૬૦ – સોમાભાઈ પટેલ

૩૦૯

જાન આવે ત્યારે

(૧)

ભાયા[૧] અમણા[૨] આવીમા[૩] તાડીયે[૪] ખુબરા ભાયા[૫]
સોરીયે[૬] દેહમાં[૭]નાય મીલે તાડીયે
રમણુભાહ માણો[૮] લાટકો[૯] ગેલ્લી[૧૦] જોઈરા
ભાયા આપણાં ગામમાં ખજૂરિયા ખૂબ રાબાયા
સોરીયે દેહમાં નાય મીલે ખજૂરી
રમણુભાહ માણો લાડકો ખજૂરે જોઈરા.

૧. ભાઈ ૨. અમારાં ૩. દેશમાં ૪. તાડ ૫. ઘણાં રે ૬. કન્યાના ૭. દેશમાં નથી ૮. મારા ૯. લાડકો ૧૦. ગાડું

૩૧૦

જાનૈયા કપડાં ચડાવવા જાય ત્યારે

હવાહોની હાડી[૧] માણો[૨] ભાહ[૩] ગજવે સુઈ[૪] લામનો
ગમે તે પેટી નેતે[૫] માણી[૬] સાડી બગાડી
હવાહોની હાડી ડગલી માણો ભાહ ગજવે સુઈ લામનો
પેરુની તે પેરી નેતે આમણી[૭] ડગલી બગાડી

૧. સાડી ૨. મારા ૩. ભાઈ ૪. મૂકી લાવ્યા રે ૫. નહિ તો ૬. મારી ૭. અમારી

૩૧૧

મંડપમાં કન્યાને લઈ જાય ત્યારે

(૧)

ગોરા ગોરા હાથમ[૧] વીટી પોવી[૨] ડોયમાં[૩] અંતર[૪] લાખીને[૫]
ચાલ હે[૬] ચાલ રામીબાઈ માંડવામાં
ગોરા ગોરા પાગામાં[૭] હાકળે[૮] પોવીને
ચાલ હે ચાલ રામીબાય માંડવામાં

મા૦ ૬૦ – વસુબહેન એમ૦ પટેલ, ચીખલવાવ

૧. માં ૨. પહેરીને ૩. માથામાં ૪. અત્તર ૫. નાખીને ૬. રે ૭. પગમાં ૮. ઝાંઝરી

૩૧૨

માંચરામાં પરણવા બેસે તે વખતે

બાપા પરણાવે પરણી જાવો નયનાબેન
નાદાન પઈડાં રે ગુજરાત.
માડી પરણાવે પરણી જાવો નયનાબેન
નાદાન પઈડાં રે ગુજરાત
ભાઈ પરણાવે પરણી જાવો નયનાબેન
નાદાન પઈડાં રે ગુજરાત
ભાભી પરણાવે પરણી જાવો નયનાબેન
નાદાન પઈડાં રે ગુજરાત
મામા પરણાવે પરણી જાવો નયનાબેન
નાદાન પઈડાં રે ગુજરાત
મામી પરણાવે પરણી જાવો નયનાબેન
નાદાન પઈડાં રે ગુજરાત.

મા૦ દ૦ – સોમાભાઈ પટેલ

૩૧૩

મંગળફેરા ફરે ત્યારે

(૧)

વેલી વેલી ચાંદ રે[1] શાંતી[2] કહાઈ[3] બ્યાક[4] લાગે
માણો[5] ભાહ[6] નાનલો[7] નાય[8] શરમ લાગે
ઝાડી જંગલ નાહ[9] ચાહે[10] હે શાંતિ કહાઈ બ્યાક લાગે.
વેલી વેલી ચાલ રે શાંતી કહાઈ બ્યાક લાગે.

મા૦ દ૦ – વસુબહેન એ૦ પટેલ

૧. ચાલ રે ૨. શાંતિ ૩. શાની ૪. બીક ૫. મારા ૬. ભાઈ ૭. નાના ૮, નહિ ૯. નથી. ૧૦. ચાલ રે

૩૧૪

ચોરીની વિધિ પૂર્ણ થયા બાદ

જય જય કૃષ્ણ કનૈયા કૃષ્ણ કનૈયા
હવે બેનું પરણી ગઈ.
બાપાની માયા છોડવી પડવાની, છોડવી પડવાની
હવે બેનું પરણી ગયાં.
સસરાની માયા ઝાલવી પડવાની હો ઝાલવી પડવાની
હવે બેનું પરણી ગયાં
માઈની માયા છોડવી પડવાની હો છોડવી પડવાની
હવે બેનું પરણી ગયાં.
સાસુની માયા ઝાલવી પડવાની હો ઝાલવી પડવાની
હવે બેનું પરણી ગયાં.
ભાઈની માયા છોડવી પડવાની હો છોડવી પડવાની
હવે બેનું પરણી ગયાં.
સાળાની માયા ઝાલવી પડવાની હો ઝાલવી પડવાની
હવે બેનું પરણી ગયાં.

મા૦ દ૦ – દેવી જાંબુભાઈ પટેલ, ઉ.વ. ૧૨; કોલાવાસ મોટી ચણવઈ

૩૧૫

લગ્નવિધિ પૂરી થયા બાદ

નદીકિનારે સરોવરની પાળે વાંસળી વગાડે
મારો ભાઈ હો ભાભી.
તમને બોલાવે સાડી લઈ આપે
વાંસળી વગાડે મારો ભાઈ હો ભાભી.
નદીકિનારે સરોવરની પાળે વાંસળી વગાડે
મારો ભાઈ હો ભાભી.
તમને બોલાવે સાંકળાં લઈ આપે
વાંસળી વગાડે મારો ભાઈ હો ભાભી.
નદીકિનારે સરોવરની પાળે વાંસળી વગાડે
મારો ભાઈ હો ભાભી
તમને બોલાવે બંગડી લઈ આપે
વાંસળી વગાડે મારો ભાઈ હો ભાભી.
નદીકિનારે સરોવરની પાળે વાંસળી વગાડે
મારો ભાઈ હો ભાભી.

મા૦ દ૦ – સોમાભાઈ પટેલ

૩૧૬

પરણી રહ્યા બાદ વિદાય વખતે

બાપાએ શીખ્યાં છે રૂડાં સાસરિયાં નયનાબેન
તમારે જાઉં છે હવે સાસરિયાં.

માડીએ કરી રૂડી રીત રે નયનાબેન
તમારે જાઉં છે હવે સાસરિયાં

ભાઈએ આપ્યાં છે કન્યાદાન રે નયનાબેન
તમારે જાઉં છે હવે સાસરિયાં

ભાભીએ કરી રૂડી રીત રે નયનાબેન
તમારે જાઉં છે હવે સાસરિયાં.

બહેને આપ્યાં છે કન્યાદાન રે નયનાબેન
તમારે જાઉં છે હવે સાસરિયાં

મામાએ કર્યાં છે મોસાળાં નયનાબેન
તમારે જાઉં છે હવે સાસરિયાં

મામીએ કરી રૂડી રીત રે નયનાબેન
તમારે જાઉં છે હવે સાસરિયાં.

૩૧૭

કન્યાની વિદાય વખતે

લાડી તું રડું રડું શું કરે
તારા લખ્યા કાગળ લડે.

લાડી તું રડું રડું શું કરે
તને લીધા વગર ના જાઉં.

તને લીધા વિના ન જાઉં
તાડી પીધા વિના ન જાઉં.

લાડી તું રડું રડું શું કરે
તારા લખ્યા કાગળ લડે.

મા૦ ૬૦ – સોમાભાઈ પટેલ

૩૧૮

ભાંડવણી (ફટાણાં)નાં ગીતો

આવી વસંતની બહાર કોયલિયો ના બોલે રે
મનુને અમારા ગામમાં રહેવાનો ઘણો વિચાર
થૈ થૈ.

આવી વસંતની બહાર કોયલિયો ના બોલે રે
સવિતાને અમારા ગામમાં રહેવાનો ઘણો વિચાર
થૈ થૈ.

આવી વસંતની બહાર કોયલિયો ના બોલે રે
નગીનભાઈને અમારા ગામમાં રહેવાનો ઘણો વિચાર
થૈ થૈ.

આવી વસંતની બહાર કોયલિયો ના બોલે રે
પાર્વતીને અમારા ગામમાં રહેવાનો ઘણો વિચાર
થૈ થૈ.

આવી વસંતની બહાર કોયલિયો ના બોલે રે

મા૦ ૬૦ – સોમાભાઈ પટેલ

૩૧૯

જાન વળાવે ત્યારે

રમેશ જે જેરા તુરા[૧] જાતો કરે
રમેશ આવીરા[૨] દીધી[૩] સડક બંગલો
કાગળ લખીશ દીધી સડક બંગલો

૧. જારે તને ૨. આવજે ૩. સીધી

૩૨૦

આણા વખતે કન્યાપક્ષ

જમાઈ આવ્યવો જોડમાં તોરમાં
પોરી ગયેલી પટેલના ઢોરમાં
ઉતો નથી જવાની
જમાઈ ઘડિયું લઈને આયવો
જમાઈ ઢીચતો ઢીચતો આયવો
બાપા ઉતો નથી જવાની
દીકરા જાવું રે પડશે.
દીકરા પૈસા રે કાંથી ભરશું.

મા૦ ૬૦ – વસુબહેન એ. પટેલ

૩૨૧

વિદાયવેળા

એની રે એની રે તું સાસરે જવાની એક દિન
તારે જવાનું.....હો એક દિન.
બાપા માડી માયા છોડી દેવાના.
સાસુ સસરાની સંગે ચાલી જવાના.
એની રે એની રે તું સાસરે જવાની એક દિન
હો એક દિન.
કાકા કાકી માયા છોડી દેવાના.
નણંદ નણદોયની કારી લેવા હો હો હો
નણંદ નણદોયની માયા ધરી લેવા
વાળી વાળી કહેશું.

મા૦ ૬૦ – ધનુબહેન શંકરભાઈ પટેલ

૩૨૨

વિદાય વખતે ગવાતું ગીત

ગુલાબ ફૂલની વેણી રમીલા મારાં બેની
જવાનાં જવાનાં સાસરિયે.

સાસરિયામાં સસરા એ રોજ વળાવે કચરા
એ કચરા એ કચરા તે વાળે મારાં બેન
ગુલાબ ફૂલની વેણી રમીલા મારાં બેની
જવાનાં જવાનાં સાસરિયે.

સાસરિયામાં સાસુ એ રોજ પડાવે આંસુ
એ આંસુ એ આંસુ ન વાળે મારાં બેની
ગુલાબ ફૂલની વેણી રમીલા મારાં બેની
જવાનાં જવાનાં સાસરિયે.

સાસરિયામાં જેઠ રોજ પડાવે વેઠ
એ વેઠ એ વેઠ ના પાડે મારાં બેન
ગુલાબ ફૂલની વેણી રમીલા મારાં બેની
જવાનાં જવાનાં સાસરિયે

સાસરિયામાં જેઠાણુ એ બન્ન જસે શેઠાણી
એ શેઠાણી એ શેઠાણી નવ નવાહેમા.

૩૨૩

વિદાય વખતનાં ગીત

(૧)

એની રે એની તું સાસરે જવાના એક દિન
તારે જવાના હો હો એક દિન....તારે
માતાપિતાનીમાયા છોડી દેવાના સાસુ સસરાની
માયા ઝીલી લેવાના હો સાસુ સસરા માયા
ઝીલી લેવાના.
એની રે એની તું સાસરે જવાની એક દિન તારે
જવાનું હો હો એક દિન તારે જવાનું.
ભાઈ ભાભી માયા છોડી દેવાનાં શેઠ શેઠાણુ સંગે
ચાલી જવાનો હો હો શેઠ શેઠાણુ સંગે
ચાલી જવાના.

૩૨૪

(૨)

એક વનનું પંખી ઊડી ગયું ત્યારે સુંદર ગીત સુણાવી ગયું
બેની પાંચ વરસનાં બાળ હતાં ત્યારે કોના જોડે રમતાં હતાં
બેની પાંચ વરસનાં બાળ હતાં ત્યારે માતા જોડે રમતાં હતાં
એક વનનું પંખી ઊડી ગયું ત્યારે સુંદર ગીત સુણાવી ગયું.
બેની સાત વરસનાં બાળ હતાં ત્યારે કોની જોડે રમતાં હતાં
બેની સાત વરસનાં બાળ હતાં ત્યારે માતા જોડે રમતાં હતાં.
એક વનનું પંખી ઊડી ગયું ત્યારે સુંદર ગીત સુણાવી ગયું.
બેની દસ વરસનાં બાળ હતાં ત્યારે કોની જોડે રમતાં હતાં
બેની દસ વરસનાં બાળ હતાં ત્યારે સખીઓ જોડે રમતાં હતાં
બેની વીસ વરસનાં બાળ થયાં ત્યારે કોની જોડે પરણી ગયાં
બેની વીસ વરસનાં બાળ થયાં ત્યારે ચીમનલાલની જોડે પરણી ગયાં.

૩૨૫

(૩)

સોના બંગલામાં રેકર્ડ વાગે છે.
સિદ્ધાર્થ તને મારી બેની બોલાવે છે.
તને ભરૂચના ભોજલા બતાવે છે.
સોના બંગલામાં રેકર્ડ વાગે છે.
મરાઠા તને મારી બેની બોલાવે છે.
બેની બોલાવે છે, તને અતુલના પિયર બતાવે છે
સોના બંગલામાં રેકર્ડ વાગે છે.
(વાળી વાળીને ગાવું)

૩૨૬

(૪)

બેન તારાં અવસરિયાં દસ વીસ બેન તમે
આવો રે નીરુબેન જો ધીમાં રહીને બોલો.
બેન તારા પિતા બોલાવે જ ચાલો રે નીરુબેનને
ધીમાં રહીને બોલાવે.
બેન તારા સસરા બોલાવે ના બોલે રે નીરુબેન
તમે ધીમાં રહીને
રહીને બોલો બોલો બેન તારા સાસરિયાં. .
બેન તારાં માતા બોલાવે જત બોલો રે નીરુબેન
તમે ધીમાં રહીને.
બોલો બેન તારાં સાસુ બોલાવે ન બોલે રે નીરુબેન
તમે ધીમાં રહીને બોલો.
(જો નામ પર વાળી વાળીને ગાવું)

૩૨૭

(૫)

સાસરેની શૂરા બેન ગામ જાસો પૂરીબેન સાસરે જવાનાં.
આપણું ગામ લાઇટ બેન ઉજાસે એ ફરેલાં બેન સાસરે જવાનાં.
અમદાવાદમાં દીવા બેન અંધારે અકળાશો બેન સાસરે જવાનાં.
સાસરેની શૂરાળે ?. . . . .
આપણુા ગામમાં નળ બેન, નળે પાણી ભરેલાં બેન,
સાસરે જવાનાં
અમદાવાદમાં કૂવા બેન કૂવા એ અકળાશો બેન સાસરે જવાનાં

૩૨૮

(૬)

ચાલીને ચાલ ચલતા જે રૂમઝૂમ કરતાં કે બેની
આવડા પંડયામાં.
પહેલેની સાડીઓ પહેરતા કે રૂમઝૂમ કરતાં કે બેની
આવડા પંડયામાં.
પહેલેની ચોળીઓ પહેરતા કે રૂમઝૂમ કરતાં રે
બેની આવડા પંડયામાં

૩૨૯

(૭)

બેની પણિયતનો પાલવ સંભાળજો રે અંબેમા
અખંડ સૌભાગ્ય એનાં આપજો રે
એના સસરા દશરથ જેવા આપજો રે અંબેમા
અખંડ સૌભાગ્ય એનાં આપજો રે
એની સાસુ કૈકયી જેવી આપજો રે અંબેમા
અખંડ સૌભાગ્ય એનાં આપજો રે
એના જેઠ રામચંદ્ર જેવા આપજો રે અંબેમા
અખંડ સૌભાગ્ય એનાં આપજો રે
એની જેઠાણી સીતા સમાન આપજો રે અંબેમા
અખંડ સૌભાગ્ય એનાં આપજો રે અંબેમા
એના દિયર લક્ષ્મણ જેવા આપજો રે
અખંડ સૌભાગ્ય એનાં આપજો રે.
એની દેરાણી ઊર્મિલા સમાન આપજો રે અંબેમા
અખંડ સૌભાગ્ય એનાં આપજો રે
એની પણિયતનો પાલવ સંભાળજો રે અંબેમાં

૩૩૦

(૮)

હો દૂર જાને બેનું હો દૂર જાને બેનું
હમને ન ભૂલ જાના હમને ન ભૂલ જાના.
પિતાની માયા છોડી સાસુની સંગે જવાનાં
હો દૂર જાને બેનું, હમને ન ભૂલ જાના, હમને ન ભૂલના
માતાની માયા છોડી, સસરાને સંગે જવાનાં
ભાઈની માયા છોડી, જેઠને સંગે જવાનાં
હો દૂર જાને બેનું હો દૂર જાને બેનું
હમને ન ભૂલ જાના
બેનીની માયા છોડી હો જાન સંગે જવાનાં

૩૩૧

સારી રીતે બેનનાં લગ્ન લેવાયાં લગ્ન લેવાયાં બેનનાં
મનાખા મોભાયો, સામે ઊભેલાં બેનનાં મામા ને મામી
મામી મામાને જોઈને બેનને શરમ આવે.
શરમ આવે બેનનાં લગ્ન લેવાયાં લગ્ન લેવાયાં
બેનનાં મનડાં મોઝાયો, મનડાં મોઝાય બેનને
શરમ આવે.

૩૩૨

હવે શું કરું રે બેન, બેનને પંખીડું લઈ જાય
બેની બેઠાં છે બાગમાં બનેવી છે માળી
માળીની નજર મારી શોભાબેનની પાસ.
બેની બેઠાં વિમાનમાં બનેવી છે વાયરમેન
વાયરમેનની નજર મારી શોભાબેનની પાસ.
બેની બેઠાં મોટરમાં બનેવી છે ડ્રાઇવર
ડ્રાઇવરની નજર મારી શોભાબેનની પાસ

૩૩૩

ડાહ્યાં બનીને બેની હમરાં (૨)
રાખજે કૂળની લાજ બેની સંપીને રે'જે હવે સાસરે
કોઈની મોટી બિલ્ડિંગ જોઈને ઝૂંપડી તોડીશ ના બેની,
સંપીને રે'જે હવે સાસરે
ડાહ્યાં બનીને બેની હમરાં (૨)
કોઈના ફેશની કપડાં જોઈને (૨)
ફાળિયાં ફેંકીશ ના બેની સંપીને રે'જે હવે સાસરે

૩૩૪

સાસરિયાના સૂના બંગલામાં રહીને બંગલા
બંગલા દીપાવ હો બેની, રહીને બંગલા દીપાવ,
સસરા તમારા દશરથ સરખા સાસુ તમારી કૌશલ્યા — કૈકયી સમાન
સમાન હો બેની સાસુ તમારી કૌશલ્યા — કૈકયી સમાન,
સ્વામી તમારા, શંકર સરખા પોતે પાર્વતી સમાન
સમાન હો બેની પોતે પાર્વતી સમાન
જેઠ તમારા રામચંદ્ર સરખા જેઠાણી સીતા સમાન
સમાન હો બેની, સાસરિયાંના સૂના બંગલા દીપાવ
સાસરિયાંના સૂના બંગલામાં રહીને
બંગલા દીપાવ, હો બેની (૨) બંગલા દીપાવ

૩૩૫

(ગીત)

લાલ મોટર આવી, કેરીનો કંડિયો લાવી
મારી ભાભી અંકુરમાં લીલા લહેર છે,
મારા ભાઈને વરશો તો સેંડલ પહેરી ફરશો
મારાં ભાભી અંકુરમાં લીલા લહેર છે.
મારા ભાઈને વરશો તો પાઉડર છાંટી ફરશો,
મારાં ભાભી અંકુરમાં લીલા લહેર છે.
લાલ મોટર આવી કેરીનો કંડિયો લાવી
મારાં ભાભી અંકુરમાં લીલા લહેર છે.

મારા ભાઈને વરશો તો ઝાંઝર પહેરી ફરશો
મારાં ભાભી અંકુરમાં લીલા લહેર છે.
મારા ભાઈને વરશો તો કડી પહેરી ફરશો
મારાં ભાભી અંકુરમાં લીલા લહેર છે. . . . લાલ મોટર
મારા ભાઈને વરશો તો સાડી પહેરી ફરશો
મારાં ભાભી અંકુરમાં લીલા લહેર છે.
લાલ મોટર આવી કેરીનો કંડિયો લાવી
મારાં ભાભી અંકુરમાં લીલા લહેર છે.

૩૩૬

(ગીત)

નવીવોવ સુમ સુમ પારા મૂકેશભાઈના રાજમાં
મૂકેશભાઈના રાજમાં
મારા ભાઈ કહે છે કપાળે ચાંલ્લો કરશો નહિ
મોંએ પાઉડર નાખશો નહિ મૂકેશભાઈના રાજમાં
મૂકેશભાઈના રાજમાં
મૂકેશભાઈ કહે છે હાથે બંગડી પહેરાવશો નહિ
પગે ઝાંઝરું પહેરશો નહિ મૂકેશભાઈના રાજમાં
મૂકેશભાઈના રાજમાં
મૂકેશભાઈ કહે છે કાને કડી પહેરશો નહિ
ગળે માળા પહેરશો નહિ મૂકેશભાઈના રાજમાં
મૂકેશભાઈના રાજમાં

૩૩૭

ઊંચા ઊંચા બંગલા ને બારડોલીના બાગમાં
ચણુવઈ ગામમાં રમતાં હતાં આજ રે શોભાબેન
સવારે સમજાવી ગયાં, બપોરે બનાવી ગયાં
રાતમાં ઉપાડી જશે આજ રે શોભાબેન (૨)
સાંકરામાં સમજાવી ગયાં, ઝાંઝરમાં બનાવી ગયાં
વીંટીમાં ઉપાડી જશે આજ રે શોભાબેન (૨)
ઊંચા ઊંચા બંગલા ને બારડોલીના બાગમાં
ચણુવઈ ગામમાં રમતાં હતાં આજ રે શોભાબેન
સાડીમાં સમજાવી ગયાં, ચોળીમાં બનાવી ગયાં
ચણિયામાં ઉપાડી ગયાં આજ રે શોભાબેન (૨)

૩૩૮

હા હા પંખીડાં લઈ જાય, બેની શું કરો વિચાર
બેની પંખીડાં લઈ જાય.
બેની બેઠિયાં ગાડીમાં બનેવી બન્યા કંડક્ટર
કંડક્ટરની નજર મારે કોના બેન ઉપર ?
હાથમાં કંકણ, પગમાં* ઝાંઝર, શોભે ગળામાંનો હાર
બેની આનંદનો નહીં પાર.

૩૩૯

વડલે રે વડલે વડલાની ડાળ તેનાં રે
આવ્યાં ડીંડવાં
મારાં રે નીરૂબેન દોની ખોળે રમયે દંતમોટે
આવ્યાં ડીંડવાં,
મારાં રે નીરૂબેન માટી ખોળે રમતાં તેનાં રે
આવ્યાં ડીંડવાં
મારાં રે નીરૂબેન મારીખોળે રમતાં તેનાં રે
આવ્યાં ડીંડવાં
વડલે રે વડલે, વડલાની ડાળે તેનાં રે
આવ્યાં ડીંડવાં

૩૪૦

કાચના ગલાસમાં બંનેને મોટેરાં કીધાં
મોટેરાં કીધાં બંનેને પરણાવી દીધાં
પરણાવી દીધાં બેનને ભાંગેલી ઝૂંપડીમાં
સોંપી રે દીધાં
પિતાનાં લાડ બેનને આવે યાદ ભાંગેલી ઝૂંપડીમાં
સોંપી રે દીધાં
માતાનાં લાડ બેનને આવે યાદ ભાંગેલી ઝૂંપડીમાં
સોંપી રે દીધાં

૩૪૧

ઓ દૂર જાતાં બેની અમને ન ભૂલ જાના (૨)
માતાની માયા છોડી,
સસરાની વાડી સૂકી (૨) લીલી બનાવી ચાલ્યાં (૨)
પોતાની વાડી લીલી (૨) સૂકી બનાવી ચાલ્યાં (૨)
હો દૂર જાતાં બેની (૨) અમને ન ભૂલ જાના (૨)
ભાઈની વાડી લીલી (૨) સૂકી બનાવી ચાલ્યાં (૨)
જેઠની વાડી સૂકી (૨) લીલી બનાવી ચાલ્યાં (૨)

૩૪૨

મુંબઈ શેરમાં બિલ્ડિંગ બંધાય, સુરત શેરમાં બિલ્ડિંગ બંધાય
ડઠી આડામેં જાતી રે વેવાઈ તારી સોકરી
મારા ભાઈ બિસ્કિટ લાવે મારા ભાઈ પેંડા લાવે
ખાવું હોય તો આવજો રે વેવાઈ તારી સોકરી

૩૪૩

પાણીની માટે મેં તો પેપટ સમાયું પાણીની
ખોટ કેમ જણાય રે કલેક્ટર સાહેબ આટલી
જુલમ તો તે તો કાજણુ વેરીમાં જોઈ.
દારૂ માટે મેં તો પેપટ સવાયું દારૂની ખોટ
કેમ જણાય રે કલેક્ટર સાહેબ આટલી જુલમ
તો તે તો કાજણુ વેરીમાં જોઈ

૩૪૪

રામુ તારે ઘરબાર બોલે બેની તારાં પિયરિયાં સાંભળે
પિયરિયામાં પિતાજી વાલા ઘડી ઘડી પ્રેમથી બોલાવે
હોલેથી તારા પિયરિયાં સાંભળે
રામુ તારા ઘરબાર બોલે ઓ બેની તારાં પિયરિયાં સાંભળે
સાસરિયાંમાં વીરા રાજી ભૂકા ઘડી ઘડી મેળવાયો
ઓ બેન તારાં પિયરિયાં સાંભળે

૩૪૫

એક ફૂલ જળી રે ભાઈના માંડવે
ભાઈ રે વાણિયા વીરા વીનવું રે
ધોતી લઈ વેલો આવ રાજા
રામચંદ્ર વાડીમાં ઊતરિયા રે
એક ફૂલ જળી રે ભાઈના માંડવે
ભાઈ રે દરજીડા વીરા વીનવું રે
કચની લઈ વેલો આવ રાજા
રામચંદ્ર વાડીમાં ઊતરિયા રે
એક ફૂલ જળી રે ભાઈના માંડવે
ભાઈ રે મોચીડા વીરા વીનવું રે
જોડા લઈ વેલો આવ રાજા
રામચંદ્ર વાડીમાં ઊતરિયા રે
એક ફૂલ જળી રે ભાઈના માંડવે,
ભાઈ રે કુંભારી વીરા વીનવું રે
ચાંદલો લઈ વેલો આવ રાજા
રામચંદ્ર વાડીમાં ઊતરિયા રે
એક ફૂલ જળી રે ભાઈના માંડવે.

૩૪૬

ભગવાન રે કળિયુગ રે, મારા શું રે, થશે
ભાઈના સુખના દિવસ ક્યારે આવશે
ભાઈના સસરા એવા મળિયા એ એવા મળિયા
હું માનું છું પિતા સમાન પણ
પણ એ નહીં માને પુત્ર સમાન
ભાઈની સાસુ મળિયાં એ એવાં મળિયાં
હું માનું છું માતા સમાન
પણ એ નહીં માને પુત્ર સમાન.

૩૪૭

તૂર અને થાળી સાથે નાચતી વખતે ગવાતાં ઝરિયાં

હો હો નરસિંહ મહેતા તારી વાડી લીલાલેર છે
વાડી લીલાલેર છે ને મહીં કદમનો છોડ છે
હો હો નરસિંહ મહેતા તારી વાડી લીલાલેર છે
વાડી લીલાલેર છે ને મહીં દાડમનો છોડ છે
હો હો નરસિંહ મહેતા તારી વાડી લીલાલેર છે
વાડી લીલાલેર છે ને મહીં ચંપાનો છોડ છે
હો હો નરસિંહ મહેતા તારી વાડી લીલાલેર છે
વાડી લીલાલેર છે ને મહીં ગુલાબનો છોડ છે
હો હો નરસિંહ મહેતા તારી વાડી લીલાલેર છે

૩૪૮

ઝરિયું પોતાના પતિને સંબોધીને

ઓ પોયરા છેલિયા ખેતરે જાઉં તો તડકો લાગે
ઓ પોયરા છેલિયા ખેતરે બંગલો બંધાવો
ઓ પોયરા છેલિયા ઓરેજોરેનું તારું ખેતરિયું
ઓ પોયરા છેલિયા બરિયું બપોરિયું તારું નીંદવાનું
ઓ પોયરા છેલિયા ઓરેજોરેનું તારું ખેતરિયું
ઓ પોયરા છેલિયા ખેતરે જાઉં તો તરસ લાગે
ખેતરે વાવડી ખોદાવો પોયરા છેલિયા
બરિયું બપોરિયું તારું નીંદવાનું
ઓ પોયરા છેલિયા ઓરેજોરેનું તારું ખેતરિયું
ઓ પોયરા છેલિયા ખેતરે જાઉં તો તરસ લાગે
ઓ પોયરા છેલિયા બરિયું બપોરિયું તારું નીંદવાનું.

માર્ગદર્શક – સોમાભાઈ પટેલ

૩૪૯

લગ્ન અને હોળીના તહેવાર પર

તારી ને મારી જોડી રે દિયરિયા છેલ
તારી ને મારી જોડી રે લોલ
ઉમરાની ઓરે રમવા ગઈતી રે દિયરિયા છેલ (૨)
ત્યાં મારું લેરિયું ખોવાયું રે દિયરિયા છેલ
ત્યાં મારું લેરિયું ખોવાયું રે લોલ
તમને જો જડયું હોય તો આપજો રે દિયરિયા છેલ (૨)
તમને જો જડયું હોય તો આપજો રે લોલ
ઉમરાની ઓરે રમવા ગઈતી રે દિયરિયા છેલ (૨)
ઉમરાની ઓરે રમવા ગઈતી રે લોલ
પરણ્યો જો જાણશે તો મારશે રે દિયરિયા છેલ
પરણ્યો જો જાણશે તો મારશે રે લોલ
ઉમરાની ઓરે રમવા ગઈતી રે દિયરિયા છેલ (૨)
ત્યાં મારું એરિંગ ખોવાયું રે દિયરિયા છેલ
ત્યાં મારું એરિંગ ખોવાયું રે લોલ
તમને જો જડયું હોય તો આપજો રે દિયરિયા છેલ (૨)
તમને જો જડયું હોય તો આપજો રે લોલ
ઉમરાની ઓરે રમવા ગઈતી રે લોલ (૨)

૩૫૦

પતિની પસંદગીનું સંબોધન

વાંકી ટોપીવાળો બહારગામ જવાનો રે
વાંકી ટોપીવાળો બહારગામ જવાનો રે
એની સાથે પરણું મા
એની સાથે પરણું મા રેશમી રૂમાલ છે
વાંકી ટોપીવાળો બહારગામ જવાનો રે
એની સાથે પરણું મા રેશમી રૂમાલ છે (૨)

માર્ગદર્શક – સોમાભાઈ પટેલ

૩૫૧

તૂર થાળીથી નાચવા માટે પતિને સંબોધન

મારો સંગાથ કોઈ થાવો રે ભમરા
ઢેલાણી રે
ઢળિયા[1] પાડવા જાઉં એકલી રે ભમરા
ઢેલાણી રે
મારો સંગાથ કોઈ થાવો રે ભમરા
ઢેલાણી રે
સાત પાંચ પ્યાલી પીધી રે ભમરા
ઢેલાણી રે
મારો સંગાથ કોઈ થાવો રે ભમરા
ઢેલાણી રે
ઢળિયા પાડવા જાઉં એકલી રે ભમરા
ઢેલાણી રે
ખેતર એરવા જાઉં એકલી રે ભમરા
ઢેલાણી રે
મારો સંગાથ કોઈ થાવો રે ભમરા
ઢેલાણી રે

૧. માટીનાં ઢેફાં

૩૫૨

લગ્ન વખતે નાચવા માટે

પેલી ચાંદલા વાળી કઈ રે
ગોલાલ વાળી છે
તારો ચાંદલો ઝપાઝપ રે
ગોલાલ વાળી છે
પેલી ચાંદલા વાળી કઈ રે
ગોલાલ વાળી છે.
તારો ચાંદલો ઝપાઝપ રે
ગોલાલ વાળી છે
પેલી ચાંદલા વાળી કઈ રે
ગોલાલ વાળી છે

મા૦ દર્શક – સોમાભાઈ પટેલ

૩૫૩

લગ્ન વખતે અને હોળી વખતે તૂર અને થાળીથી નાચવા માટે

ગાડીમાં કેમ કરી બેસું શરમ બહુ આવે શરમ બહુ આવે
નવલિયુ નાનું બલામ રાય
ડામરના ઘાટ પર રે
ટેકસી દોડે બલામ રાય
આજ મારા પરણ્યાનું રાજ
વેગરો વેગે બલામ રાય
ગાડીમાં કેમ કરી બેસું શરમ બહુ આવે શરમ બહુ આવે
નવલિયું નાનું બલામ રાય
ડામરના ઘાટ પર રે
સાઇકલ ચાલે બલામ રાય
આજ મારા પરણ્યાનું રાજ
વેગરો વેગે બલામ રાય
ગાડીમાં કેમ કરી બેસું શરમ બહુ આવે શરમ બહુ આવે
નવલિયું નાનું બલામ રાય
ડામરના ઘાટ પર રે
ઘોડાગાડી દોડે બલામ રાય
આજ મારા પરણ્યાનું રાજ
વેગરો વેગે બલામ રાય
ગાડીમાં કેમ કરી બેસું શરમ બહુ આવે શરમ બહુ આવે
નવલિયું નાનું બલામ રાય

મા૦ ૬૦ – સોમાભાઈ પટેલ

૩૫૪

પતિને સંબોધીન

લીબની છાંયે બેસાડી ગયો;
હાથમાં રૂમાલ આલી ગયો,
રૂમાલની માયા લગાડી ગયો
હો આજ મારું મહિયરિયું બહુ વહાલું,
મહિયરમાં મેલી ગયો.
હાથમાં રૂમાલ આલી ગયો;
રૂમાલની માયા લગાડી ગયો

હો આજ મારું મહિયરિયું બહુ વહાલું મહિયરમાં મેલી ગયો.
હાથમાં છત્રી આપી ગયો છત્રીની છાંયે બેસાડી ગયો
છત્રીની માયા લગાડી ગયો
હો આજ મારું મહિયરિયું બહુ વહાલું
મહિયરિયામાં મેલી ગયો . . . . .લીંબની છાંયે

મા૦ દ૦ – સોમાભાઈ પટેલ

૩૫૫

તુર અને થાળી સાથે નાચવા

માડી રે અજાણ્યા ગામડામાં નાખી
માડી રે નાનેરી પરણાવી રે લોલ
માડી રે અજાણ્યા ગામડામાં નાખી
માડી રે નાનેરી પરણાવી રે લોલ
માડી રે ટેકરે ચડીને વાટ જોતી
માડી રે નાનેરી પરણાવી રે લોલ
માડી રે અજાણ્યા ગામડામાં નાખી
માડી રે નાનેરી પરણાવી રે લોલ
માડી રે કૂવાને ટોડલે ઊભીને વાટ જોતી
માડી રે નાનેરી પરણાવી રે લોલ
માડી રે અજાણ્યા ગામડામાં નાખી
માડી રે નાનેરી પરણાવી રે લોલ

મા૦ દ૦ – સોમાભાઈ પટેલ

૩૫૬

ઝેરિયું નાચવા માટે તર સાથે

ચીકુની વાડી રે ભાભી ચીકુની વાડી
વાંદરા ખાઈ ચાલ્યા રે ભાભી વાંદરા ખાઈ ચાલ્યા
રમણભાઈને કે'જે રે ભાભી બંદૂક લઈને દોડે
કેળાંની વાડી રે ભાભી કેળાંની વાડી
વાંદરા ખાઈ ચાલ્યા રે ભાભી વાંદરા ખાઈ ચાલ્યા
રમણભાઈને કે'જે રે ભાભી બંદૂક લઈને દોડે
આંબાની વાડી રે ભાભી આંબાની વાડી
વાંદરા ખાઈ ચાલ્યા રે ભાભી વાંદરા ખાઈ ચાલ્યા
સુરેશભાઈને કે'જે રે ભાભી બંદૂક લઈને દોડે.

૩૫૭

વાંકી ખજુરીની તાડી મારા છેલ રે,
વાંકી ખજુરીની તાડી રે લોલ (૨)
ઘેબલોક[1] તાડી પીધી મારા છેલ રે,
ઘેબલોક તાડી પીધી રે લોલ (૨)
વાંકી ખજુરીની તાડી મારા છેલ રે,
વાંકી ખજુરીની તાડી રે લોલ (૨)

મા. દ. સોમાભાઈ પટેલ

૧. માટીનું વાસણ

૩૫૮

મુંબઈ સેન્ટ્રલ ગાડી આવેલી છેલ
કાચા રૂમાલીયાનો રંગ છે,
એ ગાડીમાં શું શું ભરેલું છેલ
કાચા રૂમાલીયાનો રંગ છે
એ ગાડીમાં સનુ[1] ભરેલું છેલ
કાચા રૂમાલીયાનો રંગ છે
મુંબઈ સેન્ટ્રલ ગાડી આવેલી છેલ

૧. સોનું.

૩૫૯

સોનીડાનો બેટા રે
રંગે ભર્યો દાબડો
દાબડો વેચીને મને સાંકળા લઈ આપો રે,
રંગે ભર્યો દાબડો
દાબડો વેચીને મને સાડી લઈ આપો રે
રંગે ભર્યો દાબડો
સોનીડાનો બેટા રે
રંગે ભર્યો દાબડો
દાબડો વેચીને મને એરિંગ લઈ આપો રે
રંગે ભર્યો દાબડો
સોનીડાનો બેટા રે...

૩૬૦

સરકારી બંગલો સુનો રે લવંગ્યા
સરકારી બંગલો સુનો રે લોલ (૨)
સૂનો મૂકીને ક્યાં ગયલો રે લવંગ્યા
સૂનો મૂકીને ક્યાં ગયલો રે લોલ (૨)
ભેંસડા દોહવા ગયેલો રે લવંગ્યા
ભેંસડા દોહવા ગયલો રે લોલ (૨)
તે સારું મને મારે લવંગ્યા તે સારું મને
મારે રે લોલ (૨)
સરકારી બંગલો સૂનો રે લવંગ્યા

૩૬૧

એકવારે ધોધે જાજો સ્વામી મોરા હો,
એકવારે ધોધે જાજો રે લોલ (૨)
ધોધેથી સાડી ઓરી[1] લાવજો રે લોલ
ટિકિટ પર લખજો મારું નામ
સ્વામી મોરા હો (૨)
એકવાર ધોધે જાજો રે લોલ (૨)

૧. ખરીદી લાવવું.

૩૬૨

મનમાં જવાની પરણ્યાં લગનમાં જવાની રે (૨)
સાડી પહેરીને જોતો ભમરવેલો ભાંગ્યો રે
સાંકળા પહેરીને જોતો ભમરવેલો ભાંગ્યો રે
જાનમાં જવાની પરણ્યા લગનમાં જવાની રે (૨)

મા. દ.-મધુબહેન પટેલ

૩૬૩

એ......કાઠિયાવાડ રહેનારો પ્રદેશ[1] મારો (૨)
કાઠિયાવાડ રહેનારો રે લોલ...
એ......આંબાવાડીમાં રાત રહેલી મારા છેલ રે
આંબાવાડીમાં રાત રહેલી રે લોલ
હાંખીયું પડયું ને પોયરું રડયું મારા છેલ રે (૨)
એ પીધેલા એલફેલ બોલે મારા છેલ રે (૨)
કાઠિયાવાડ રહેનારો પ્રદેશ મારો
કાઠિયાવાડ રહેનારો રે લોલ (૨)

મા.દ.-સોમાભાઈ પટેલ

૧. પરદેશ

૩૬૪

હું તો ચાલતા જોગીને ધરમ કરું બેન
ચાલતા જોગીને ધરમ કરું રે (૨)
ધતુરા ધરમની મારી વાંસળી રે લોલ
ધતુરા ધરમની મારી વાંસળી રે લોલ
હું તો ચાલતા જોગીને ધરમ કરું બેન
ચાલતા જોગીને ધરમ કરું રે (૨)

મા. દ.-મધુબહેન પટેલ

૩૬૫

હું તમને પૂછું મારા સજના ગોવાળિયા
આજના ઢોર ક્યાં ચારિયા રે લોલ (૨)
દરિયાને વચ્ચે દીપલી ગોવાળિયા
આજના ઢોર ત્યાં ચારિયા રે લોલ
હું તમને પૂછુ મારા સજના ગોવાળિયા
આજના ઢોર ક્યાં ચારિયા રે લોલ (૨)

૩૬૬

પરણ્યાં રે બીજી લાવ નાની સરખા જમરૂખા (૨)
રોટલા ઘડતાં નહિ આવડે
નાની સરખી જમરૂખી (૨)
પાણીલાં ભરતાં નહિ આવડે
નાની સરખી જમરૂખા
પરણ્યાં રે બીજી લાવ નાની સરખી જમરૂખા (૨)

૩૬૭

તનમનીયાનું ઝાડ વેવાણુ બોલ તો ખરી
બોલ તો ખરી રે છેડો છોડ તો ખરી (૨)
તનમનીયાનું ઝાડ વેવાણુ બોલ તો ખરી
બોલતો ખરી રે માયા મેલ તો ખરી
તનમનીયાનું ઝાડ વેવાણુ બોલતો ખરી
બોલ તો ખરી રે છેડો છોડ તો ખરી
તનમનીયાનું ઝાડ વેવાણુ બોલ તો ખરી

૩૬૮

તમારા ગામમાં લાગે છે ધાક અલ્યા કેમ કરી મળવા આવું મેવાસીના—
ઝાડી કપાવીને રસ્તો બંધાવ્યો અલ્યા, એક વાર મળવા આવો
મેવાસીના ડામસી રે લોલ (૨)
ઝાડી કપાવીને રસ્તો બંધાવ્યો
અલ્યા ઘોડલે બેસી આવો
મેવાસીના ડામસી રે લોલ (૨)
ઝાડ કપાવીને રસ્તો બંધાવ્યો.
અલ્યા એકવાર મળવા આવો
મેવાસીના ડામસી રે લોલ (૨)

મા. દ.–મધુબહેન સોમાભાઈ પટેલ

૩૬૯

પોરી ભાઠેથા આવી રે
મારા ભાગ બોર કેમ ના લાવી (૨)
બોર તો કાચાં ને પાકાં રે
મેં તો નજરે ના દીઠાં (૨)
પોરી ભાઠેથી આવી રે
મારે ભાગ બોર કેમ ના લાવી (૨)
બોર તો ખાટાં ને મીઠાં રે મારે ભાગ રહેવા ન દીધાં (૨)
પોરી ભાઠેંથી આવી રે
મારે ભાગ બોર કેમ ના લાવી

મા. દ.–સોમાભાઈ પટેલ

૩૭૦

સાડી બ્યાજમાં ડોલે
હો છેલ પોરી (૨)
કડકડીયો પાપડ મેં તો
જલાલપોરમાં દીઠો જો.
સાંકળા વ્યાજમાં ડોલે
હો છેલ પોરી (૨)
કડકડીયો પાપડ મે તો
જલાલપોરમાં દીઠો જો
સાડી વ્યાજમાં ડોલે
હો છેલ પોરી (૨)
કડકડીયો પાપડ મેં તો જલાલપોરમાં દીઠો જો.

૩૭૧

ભાંગેલા પુલ પર પ્રદર્શન થયેલું
પ્રદર્શન જોવા ગયેલા મોરા નાગજી.
બત્તી બળે, પંખો ફરે, મીલમાં વાગે
વાજાં મોરા નાગજી
ભાંગેલા પુલ પર પ્રદર્શન થયેલું
પ્રદર્શન જોવા ગયેલા મોરા નાગજી.

મા. દ.–મધુબહેન પટેલ

૩૭૨

આઠે દહાડે અટવાડો[1] ભરાય રે
પ્રેમલી ભાભી
તારી ને મારી નાનપણની માયા રે લોલ
લાવ્યો તો સાંકળાની જોડ રે (૨)
પ્રેમલી ભાભી
તારી ને મારી નાનપણની માયા રે લોલ
લાવ્યો તો પહેરવાના દેઈ રે (૨)
પ્રેમલી ભાભી
તારીને મારી નાનપણની માયારે લોલ
લાવ્યો તો એરિંગની જોડ રે
પ્રેમલી ભાભી
લાવ્યો તો પહેરવા ના દેઈ રે પ્રેમલી ભાભી
આઠે દાડે અટવાડો ભરાય રે, પ્રેમલી ભાભી
તારી ને મારી....

૧. હટવાડો.

૩૭૩

નદીકિનારે એક બગલી રે
કાંઈ તરવર[1] માછલી ખાય
ભીંગારી[2] માછલીનો કાંટો રે ભાંગ્યો ને
તળવળતો[3] જીવડો જાય.
નદીકિનારે એક બગલી રે
કાંઈ તરવર માછલી ખાય.
ભીંગારી માછલીનો કાંટો રે ભાંગ્યો ને
(જેમ તેમ) તળવળતો જીવડો જાય.
દરિયામાં વાઈ માછલી
દરમાં વાઈ ઘો
પાડાને માર્યો ભદ્દકો ને કાંઈ
પાડો ભડકતો જાય
વાણિયા ને બામણું જોવા
નીસરિયા એ શું જનાવર જાય,
નદીકિનારે એક બગલી રે
કાંઈ તરવર માછલી ખાય
ભીંગારી માછલીનો કાંટો જ ભાંગ્યો ને
તળવળતો જીવડો જાય
નદીકિનારે....

૧. અધીરાઈથી ૨. કાંટાવાળી માછલીની એક જાત ૩. પરાણે, મહામુશ્કેલીએ

૩૭૪

છોરી રે નાની સરખી
હતી મારા બાગમાં (૨)
છોરી રે સાંકળા લઈ આપું
મારા બાગમાં
છોરી રે સાડી લઈ આપું
મારા બાગમાં
છોરી રે નાની સરખી
હતી મારા બાગમાં (૨)

મા. દ.–કમુબહેન પટેલ

૩૭૫

ઓરે જોરે છપ્પન જોરે
સોપારીનો કટકો
જોરે પરણ્યાં કેવી દેખાય
માજમ[1]માં બેસયા,
ઓરે જોરે છપ્પન જોરે
સોપારીનો કટકો
જોરે પરણ્યાં કેવી દેખાય
મજમામાં બેસવા

૧. માયરામાં

૩૭૬

એ ખેતર ખેડયું તો ભલે ખેડયું
પણ પેલો રાફડો શા માટે ખેડયો
હું તડકાની માડી હું તડકાની માડી
હું રાફડામાં રહેતી રે લોલ
એ ખેતર ખેડયું તો ભલે ખેડયું
પણ મારો રાફડો શા માટે ખેડયો
હું તડકાની માડી હું રાફડામાં રહેતી રે લોલ
ખેતર ખેડયું તો ભલે ખેડયું
પણ પેલો રાફડો શા માટે ખેડયો
હું તડકાની માડી હું રાફડામાં રહેતી રે લોલ

૩૭૭

કુવામાં ભરવાડી[1] નાચે ભમરા રે (૨)
રમકુ[2] નાચે તોરણુ નાચે ભમરા રે (૨)
કુવામાં ભરવાડી નાચે ભમરા રે
તોરણુ નાચે કુરેવલી[3] નાચે ભમરા રે
કુવામાં ભરવાડી નાચે ભમરા રે (૨)

૧. ભરવાડણ ૨. એક સ્ત્રીનું નામ ૩. લગ્નની એક વિધિમાં ભાગ લેનાર સહાયક કુમારિકા વિધિ વખતે જે નામથી ઓળખાય તે.

મા. દ.–મધુબહેન પટેલ

૩૭૮

ડુંગર કડાણે અમે રાસે રમી આવ્યા.
જડું ના બોલ મારા નાના રે દિયરિયા,
આજનો દિવસ તમે ક્યાં રમી આવ્યા.
એ ડુંગર કડાણે અમે રાસે રમી આવ્યા,
જડું ના બોલ મારા નાના રે દિયરિયા
આજનો દિવસ તમે ક્યાં રમી આવ્યા.
ડુંગર કડાણે અમે રાસે રમી આવ્યા
જડું ના બોલ મારા નાના રે દિયરિયા
ડુંગર કડાણે અમે…………

૩૭૯

ઝીઝોટી[1] ઘાસ વાઢવા
ગયેલી રે દિયરિયા છેલ (૨)
તેના મને કડલાં લઈ આલો રે
દિયરિયા છેલ (૨)
ઝીઝોટી ઘાસ વાઢવા ગયેલી રે લોલ…
તેના મને એરિંગ લઈ આલો રે
દિયરિયા છેલ…
તેની મને સાડી લઈ આલો રે
દિયરિયા છેલ (૨)
ઝીઝોટી ઘાસ વાઢવા ગયેલી રે લોલ.

૧. સ્ત્રીનું નામ

મા. દ. – કુસુમબહેન પટેલ

૩૮૦

પરણ્યાં મને સોટી ના માર રે
હૈયામાં હાલે બલામરાય[1]
પરણ્યાં મને સોટી ના માર રે
હૈયામાં હાલે બલામરાય

૧. બાલમરાજ

મા. દ. સોમાભાઈ પટેલ

૩૮૧

બાર બાર વરસે આવ્યો બનેવી
સાળીના ભાગ શું લાવ્યો રે લોલ
સાળીના ભાગ કપડાંની જોડ
વહાંણુમાં ભૂલી આવ્યો રે લોલ
બાર બાર વરસે આવ્યો બનેવી
સાળીના ભાગ શું લાવ્યો રે લોલ
સાળીના ભાગ સાંકળાની જોડ
વહાંણુમાં ભૂલી આવ્યો રે લોલ
બાર બાર વરસે આવ્યો બનેવી
સાળીના ભાગ શું લાવ્યો રે લોલ
સાળીના ભાગ બંગડીની જોડ
વહાંણુમાં ભૂલી આવ્યો રે લોલ
બાર બાર વરસે આવ્યો બનેવી
સાળીને ભાગ શું લાવ્યો રે લોલ

૩૮૨

કોણ આવે રે કોણ આવે
લટકારીનાં આણે કોણ આવે
પહેલા આણે તો મારા સસરાજી આવ્યા,
સસરાજીની સાથે તો નહિ આવું
લટકારીના આણે કોણ આવે
બીજે આણે મારા જેઠજી આવ્યા
જેઠજીની સાથે તો કભી ના જાંઉં
લટકારીના આણે કોણ આવે
ત્રીજે આણે મારા દિયરજી આવ્યા
દિયરજી સાથે તો કદી ના જાઉં
લટકારીના આણે કોણ આવે
ચોથે આણે મારા પરણ્યાજી આવ્યા
પરણ્યાંની સાથે તો કોટ કુદીને જાઉં.
લટકારીના આણે કોણ આવે . . .

મા. દ. કમુબહેન પટેલ
રમાબહેન અર્જુનભાઈ ચૌધરી

સગાઈ વખતે ગવાતાં ગીતો

૩૮૩

કમુબાઈ તું રમુ જે ફૂલવાડીમાં
તુણો[1] હહરો હેરું આવે એ ફૂલવાડીમાં
કમુબાઈ તું રમું જે આંગણુામાં
તુણી હાહુ હેરૂ આવે એ . . .આંગણુામાં
કમુબાઈ તું જાજે કુવે પાણી ભરૂ
તુણી નણંદ હેરૂ આવે એ. . . . કુવેથા

૧. તારો

૩૮૪

ગાયને છેણાઈ ગોરીને સોનાનો પાટ
સોનાના પાટે મીનાક્ષી બાઈ બેઠી
બેસારે કંકુનો ચાંદલો ચોડાવજો રે
ચાંદલો ચોડાવીને રૂપાના પૈસા આપજા
હાથમાં પૈસા આપીને ગળામાં હાર નાખજા
ખોબો ભરાવેલી વોર આજથી તુમણી

દહેજ વખતે ગવાતાં ગીતો

૩૮૫

ચઢતે પોરે બિયાના કોધાં ઉતરતે પોરે લેરા હરિયા (૨)
શંકરવેવાઈએ દિકરો વેચું કાઢયો તે કુણીહોના લેરે . . .હરિ.
ભરીસભામાં મકનબાપો બોલે હું જ વેચાતો લેરા . . .હરિયા
શંકરવેવાઈએ છોડયા કોથળીના બંધ કાઢી રૂપિયાની જોડ
તેતો કળશીયામાં નાખ્યા . . .હરિયા
ચઢતે પોર બિયાના કોધાં ઉતરતે પોરે લેરા હરિયા (૨)

૩૮૬

વેવાઈ ડેતે મુજપુરથી આવનેરા મુજપુરથી આવનેરા
મકનવેવાઈએ દિકરીહ વેચીને પૈસા લેધારા (૨)
વેવાણીહસે મુજપુરથા આવનીરા મુજપુરથી આવની
મન્છી વેવાણીએ દિકરીહ વેચીને કરાજ ભયરા રા (૨)

સગાઈ થયા પછી રાત્રે ગવાતાં ગીતો

૩૮૭

બાઈના પીળા ચોખા મામાએ તા ગુઆ[1]
મામા મોરા વેલ જોડી વેલે બેસી વલેરા આવજે રે મામા
બાઈના પીળા ચોખા માહીએ તા ગુઆ
માહા મોરા વેલ જોડી બેસેબેસી વેલેરા આવજે માહા
બાઈના કંકુચોખા સાસરામાં ગુઆ
પણિયાત મોરા વિમાન ચઢી વિમાન બેસી વેલેરા આવજો.

૧. ગયા

૩૮૮

મેં તુમા પૂછેં મકનબાપા રા[1]
રાજકુંવરીઆ વેવા કાં જોયડા[2]
જોયડા જોયડા મુજપુર ગાવામાં[3]
રાજકુંવરીઆ વેવા તાં જોયડા
મેં તૂમાં પૂછેં ધ્રચ્છા માડીએ
રાજકુંવરીઆ વેવા કાં જોયડા
બારણામાં કુવો ધરમાં ટાંકી
રાજકુંવરીઆ વેવા તાં જોયડા

૧. ને ૨. જોઠયા ૩. ગામમાં.

૩૮૯

સવિતાબાઈ માડીએ પૂછે બાપો કાં ગુઓ[1]
દિશે બાપો લગન જોડેવા ગયો રે
સાંજે રે બાપો ઘરે આવે
સવિતાબાઈ ભોજાયએ પૂછે વીરો કાં ગુઓ
દિશે વીરો લગન લેવા ગયો રે
સાંજે રે વીરો ઘરે આવે
સવિતાબાઈ બેનીએ પૂછે બનેવી કા ગુઓ
દિશે બનેવી ઘર હેરું ગુવો એ
સાંજે રે બનેવી ઘરે આવે.

૧. ગયો.

પરોઢિયે ગવાતાં ગીતો

૩૯૦

ઉંડે ઉંડે રાનમાતે કવચડી બોલેએ કવચડી બોલે
ભાઈ તૂણો બાપો તે મધરાતનો બોલેએ મધરાતનો બોલે
મધરાતે બોલે તે જામો ઓરી લાવે એ જામો ઓરી લાવે
છોરી તારો બાપો તે પરગાડે બોલેએ પરગાઢે બોલે
પરગાડે બોલે તો ઝીંઝવો ઢોળે એ ઝીંઝવો ઢોળે

૩૯૧

સવારે ઢેંચૂડિયો ઢેંચુ ઢેંચુ કરે
ઢેંચૂડિયો બોલેને બધા ઊઠે
સવારે કાગડો કાકા કાકા કરે
કા કા કા કા કરે ને વેવાણીએ જાગાડે
સવારે કુકડો બોલેને બધાં જાગાડે

૩૯૨

બેની બાપાચા રાજ ઈ તે તૂણાં[1] રાજ
સવારે ઊઠજે બેની બાપાએ રાજમાં
મળશકે ઉઠશે બેની તૂણે સસરાના રાજમાં
પરોઢિયે ઉઠશે બેની માડીના રાજમાં
મળશકે જાગજે બેની સાસુના રાજમાં

૧. તારાં

૩૯૩

સવારે ઉઠે બેની હસતી રમતી ઉઠજે
બાપા બોલાવે તો જી કરી બોલજે
સવારે સસરા બોલાવે તો ઓય કરી બોલજે
સવારે ઉઠે તો બેની હસતી રમતી ઉઠજે
માડી બોલાવે તો જી કરી બોલજે
સવારે સાસુ ઉઠાડે તો ઓય કરી બોલજે
સવારે ઉઠે બેની હસતી રમતી ઉઠજે

૩૯૪

વેલેરી ઉઠજે બેની વેલેરી ઉઠજે
વેલેરી ઉઠી બેની ધમ ધમ ખાડણિયાં ખાંડજે
ખાંડણિયેથી ઊઠી બેની ઘંટીએ બેસજે
દળણાં દળી બેની ખેતરામાં જાજે
વેલેરી ઉઠજે બેની વેલેરી ઉઠજે

પીઠી ચોળતી વખતનાં ગીત

૩૯૫

ઓ રંગ માણો કેણા શેરમાં વેચાય એ રંગ
રંગ માણો મોઘેરો. . . .
ઓ રંગ માણો વલસાડ શેરમાં વેચાય એ રંગ
રંગ માણો મોઘેરો. . . .
ઓ રંગ માણો પાવલે પાંચશેર વેચાય એ રંગ
રંગ માણો મોઘેરો. . . .
ઓ રંગ માણો કૈલાસબાઈએ ચઢે એ રંગ
રંગ માણો મોઘેરો. . . .
એ રંગથી માણી કૈલાસબાઈ રૂપાળી દેખાએ રંગ
રંગ માણો મોઘેરો. . . .

૩૯૬

માણી ઉમાબાઈએ બેઠી નિશાણુ કોધીરા
વાઘરા નાશરા વાઘ તૂવાં મારી
વાલોચ્યા ધોયપા વાઘરા નાશરા વાઘ તૂવા મારી
માણી મણિબાઈએ બેઠી નિશાન કોધીરા
વાઘરા નાશરા વાઘ તૂવાં મારી
ડમરાએ લપાયનો વાઘરા નાશરા વાઘ તૂવાં મારી
બાવળે કુદાવ્યો વાઘરા નાશરા વાઘ તૂવાં મારી
માણી ઉમાબાઈએ બેઠી નિશાણુ કોધીરા
વાઘરા નાશરા વાઘ તૂવાં મારી

૩૯૭

બાઈની પીઠી તે ઊભી ચઢાવી
બાઈની માડી વી તે આવારા
બાઈનો બાપો વી તે આવારા
બાઈનાં તેલો તો ઊભલે ચઢાવ્યા
બાઈના ભાઈ વીતે આવારા
બાઈની ભોજાઈ વીતે આવારા

૩૯૮

નાનકા બરીકાંમા નાંખ
ભાઈ રે ભરેલાં
જોહાં બરીકાં ગબડે
તોહો નાનક ગબડે ભાઈ રે ભરેલાં
રમેશા બરીકાંમાં નાખ
ભાઈ રે ભરેલાં
ઉપાર ડાચાલો માર
ભાઈ રે ભરેલાં
જોહાં બરીકાં ગબડે
તોહો રમેશ બબડે ભાઈ રે ભરેલાં
લલિતાએ બરીકાંમાં નાંખ
ભાઈ રે ભરેલાં
ઉપાર ડાચાલો માર ભાઈ રે ભરેલાં

જાન નીકળતી વખતનાં ગીતો

૩૯૯

સતિષભાઈ તૂણી જાનમાં કુણુ કુણુ આવે (૨)
સતિષભાઈ તૂણી જાનમાં બાપો – માડી આવે
સતિષભાઈની જાન વિમાને ચાલની ચાલની
વિમાને ચઠી ભાઈનો હરખ ન માય (૨)
સતિષભાઈ તૂણી જાનમાં ભાઈ – ભોજાઈ આવે
સતિષભાઈની જાન ટેકસીમાં ચાલની ચાલની
ટેકસી બેસી ભાઈનો હરખ ન માય (૨)

૪૦૦

આગાળ કુણુ ભાઈ ચાલે લાલકીમજીરા
આગાળ રામુભાઈ ચાલે લાલકીમજીરા
રામુભાઈના કેડે ઈ ધોતી તે અલઝલ થાય....
પાછાળ ફુલ બાઈ ચાલે લાલકીમજીરા
પાછાળ જયાબાઈ ચાલે લાલકીમજીરા
જયાબાઈની કેડેઈ હાડી તે અલઝલ થાય....

૪૦૧

ભાઈ તૂણો ધોળો ધોઢો રા પીળો ચાબકો
ભાઈની જાનીમાં કુણુ કુણુ આવે....ભાઈ....
ભાઈની તૂણી જાનીમાં બાપો આવે....ભાઈ....
ભાઈ તૂણો ધોળો ધોડોરા પીળો ચાબકો
ભાઈની જાનીમાં કુણુ કુણુ આવે....આવે....
ભાઈની જાનીમાં માડી આવે....ભાઈ....

૪૦૨

કેણુભાઈને હારુ મેતે મોટર માગવેલી
મગનભાઈને હારુ મેતે મોટર માગવેલી
મોટરમાં બહી પરણુ જાય રે મગનભાઈ
મગનભાઈને હારુ મેતે વિમાન માગવેલા
વિમાનમાં બહી પરણું જાય રે મગનભાઈ
મગનભાઈને હારુ મેતે ગાડી માગવેલી
ગાડીમાં બહી પરણું જાય રે મગનભાઈ

સ્નાન કરાવતી વેળાનાં ગીતો

૪૦૩

ઊનાળાયા ઊના તાઢા પાણીએ
કમુબાઈ એક મેરે બેસીને નાજે
સસરાઈ લાજ નખે રાખતીએ
કમુબાઈ એક મેરે બેસીને નાજે
જેઠાહી લાજ નખે રાખતીએ
કમુબાઈ એક મેરે બેસીને નાજે
દેરાહુની લાજ નખે રાખતીએ
કમુબાઈ એક મેરે બેસીને નાજે
ઊનાળાયા ઊના તાડા પાણીએ
કમુબાઈ એક મેરે બેસીતે નાજે

૪૦૪

તાપીયા તાતાઓ પાણી રે (૨)
એ પાણીએ મીનાબાઈએ નવઢાવાએ
ઘણી પાછાળ કાંદાઈ વાડીએ
માણી મીનાબાઈ તે જોઈ તે આવે એ
થોડીઘણી બાપાઈ માયા રે
એથી વધારે માડીઈ માયા રે
તાપીયા તાતાઓ પાણી રે
એ પાણીએ મીનાબાઈએ નવઢાવાએ. . . .

૪૦૫

બગલીયો ગોવાળિયો કુણ કુણ થાય (૨)
બગલીયો ગોવાળિયો નગીન થાય (૨)
બગલી તે સોને ભરેલી જાય (૨)
બગલી તે રૂપે ભરેલી જાય
બગલિયો ગોવાળિયો કુણ કુણ થાય
બગલિયો ગોવાળિયો કનુ થાય
બગલી ચાંદીએ ભરેલી જાય
બગલી રૂપે મઢેલી જાય. . . .

લગ્નમંડપમાં ગવાતાં ચોરી વખતનાં ગીતો

૪૦૬

આગાળ ચાલે માણો કેણો ભાઈ
પાછાળ ડમણા ડોલેરા
આગાળ ચાલે માણો રમેશભાઈ
પાછાળ ડમણા ડોલેરા
આગાળ ચાલે માણો રમેશભાઈ
પાછાળ છોરી દોડેરા
આગાળ ચાલે માણો રમેશભાઈ
પાછાળ વાંદરી દોડેરા

૪૦૭

ઉતાવળ કરાએ નવલી વેવાલી કે આમા
કાળી રાતને બૈરાઈ જાતકા આમાં
ઉતાવળ કરારા નવલા વેવાઈકા આમા
કાટાળી વાટને બૈરાઈ જાતકા આમા
ઉતાવળ કરાએ કેણી વેવાણીકા આમા

વેવાઈને વળાવતી વખતનાં ગીતો

૪૦૮

વાવણીઓ વરહાદ તે રીમઝીમ કરે એ રીમઝીમ કરે
નવલો વેવાઈ તો રવ રવ કરે એ રવ રવ કરે
આજના ખાઈને કાલ જાવં કરે એ કાલ જાવં કરે.
વાવણીઓ વરહાદ તે રીમઝીમ કરે એ રીમઝીમ કરે
નવલી વેવાણી તે રવ રવ કરે એ રવ રવ કરે.
આજના ખાઈને કાલ જાવં કરે એ કાલ જાવં કરે.

૪૦૯

બાંડી ભુવારી મેલા જુવારી જાયા તુમારે દેશ
વેવાઈ આવાય તે આવજે આમારા દેશ
બાંડી ભુવારી મેલા જુવારી જાયા તુમારે દેશ
વેવાણી તુવાં જાતી કરું તુમારે દેશ
બાંડી ભુવારી મેલા જુવારી જાયા તુમારે દેશ

૪૧૦

વાટેમાનો આંબો લટૂરિયો આંબાઈડાળતે લવીલવી જાય
ઓહો વેવાઈ છાકટો હાથામાં ઘડિયાળ નીગી નીગી જાય
વાટેમાનો આંબો લટૂરિયો આંબાઈ ડાળતે લવી લવી જાય
ઓહી વેવાણી છાકટી પાગામાના ડોસા નીગી નીગી જાય
વાટેમાનો આંબો લટૂરિયો આંબાઈ ડાળતે લવી લવી જાય

૪૧૧

ચીચાઈ ગાવાંમાં મેંદી મોટા ઝાડરા મેંદી રંગ લાગે
ચીચાઈ ગાવામાં ના પોષુ જોબન જોસમારે....મેંદી
મુજપર ગાવાંમાં મેંદી નાને ઝાડેરા મેંદી રંગ લાગે
મુજપુર ગાવાંમાં ના પોહા ઢીલાઢસરા....મેંદી
ચીચાઈ ગાવામાં ને પોહીયા ધમ ધમ ચાલેરા....મેંદી
મુજપુર ગાવા મા ને પોહીયા દલાયલે એ....મેંદી

૪૧૨

તાડીયા ઈ તાડી ખજૂરીયા ઈ ભીતરા ધૂમધૂમિયાં
ઈમી તે જીતુભાઈ આપણી કવાય રા ધૂમધૂમિયાં
નાશી જાય તે છોટી મારી લાયજેરા....ધૂમિયા
તાડીયા ઈ તાડી ખજૂરીયા ઈ ભીતરા ધૂમધૂમિયા
ઈમી તે જીતુભાઈ આપભી કવાયરા....ધૂમ....
બાહી પડે તે લાત મારી લારજેરા....ધૂમ....

—કંચનબહેન બાબુભાઈ પટેલ

સગાઈ કરે ત્યારે ગવાતું ગીત

૪૧૩

વીરાના બાપાને ગમસે તો વેવાર કરશું રે
વીરાનાં માતાને ગમસે તો વેવાર કરશું રે

નવરીના ઘરે ચાંદલો નાંખે ત્યારે ગવાતાં ગીતો

૪૧૪

આવો આવો બેસો ને બેની પાટલે
તમારા ચાંદલો ભરેલો જુએ વાટ
બેસો ને બેની પાટલે
આવો આવો બેસો ને બેની પાટલે

૪૧૫

સુરત શહેરનો ડાબળો
ડાબળીયા ડોલો
હાં હોવે ડાબળીયા ડોલો
ચાંદલો પહેરું તો પહેરું
પિયર શોભે હાં હોશે પિયરીયા શોભે
સુરત શહેરના ડાબળો ડાબળીયા ડોલો
હાં હોવે ડાબળીયા ડોલો

ચાંદલો નાંખી આવ્યા પછી નવરીના ઘરે સાંજે ગવાતાં ગીતો

૪૧૬

રૂપિયા નાંયખા છે, સવાત્રીસ
સોના ગેડીયે રૂપિયા
ભાઈ આપણા પિતાએ આપ્યા છે. સવાત્રીસ
સોના ગેડીયે રૂપિયા
છોરી તારા પિતાએ લીધા છે. સવાત્રીસ
સોના ગેડીયે રૂપિયા......રૂપિયા નાંયખા
ભાઈ આપણા માતાએ આપ્યા છે – સવાત્રીસ
સોના ગેડીયે રૂપિયા
છોરી તારા માતાએ લીધા છે. સવાત્રીસ
સોના ગેડીએ રૂપિયા......રૂપિયા નાંયખા
ભાઈ આપણા ભાઈએ આપ્યા છે. સવાત્રીસ
સોના ગેડીયે રૂપિયા
છોરી તારા ભાઈએ લીધા છે. સવાત્રીસ
સોના ગેડીયે રૂપિયા......રૂપિયા નાંયખા

(આ પ્રમાણે સગાંસંબંધીઓનાં નામ લઈ વારંવાર ગવાય.)

૪૧૭

કયાં રે વસે તુળસી ને કયાં રે વસે રામ
કયારે વસે મારા શ્રી ભગવાન બોલો તે
ભાઈ તમે રામનું નામ

ચોકમાં વસે તુળસી ને ઘરમાં વસે રામ
ગોકુળમાં વસે મારા શ્રી ભગવાન બોલોતે
ભાઈ તમે રામનું નામ

સોના દાતણુ તુળસીને સોના દાતણુ રામ
સોના દાતણુ રે મારા શ્રી ભગવાન બોલોતે
ભાઈ તમે રામનું નામ

બાવળ દાતણુ તુળસી ને બાવળ દાતણુ રામ
દાતણુ રે મારા શ્રી ભગવાન બોલોતે
ભાઈ તમે રામનું નામ

સોના નાહવણુ તુળસીને સોના નાહવણુ રામ
સોના નાહવણુ રે મારા શ્રી ભગવાન બોલોતે
ભાઈ તમે રામનું નામ

પાણી નાહવણુ તુળસી ને દૂધે નાહવણુ રામ
દહીં નાહવણુ રે મારા શ્રી ભગવાન બોલોતે
ભાઈ તમે રામનું નામ

શું રે જમે તુળસીને શું રે જમે રામ
શું રે જમે રે મારા શ્રી ભગવાન બોલોતે
ભાઈ તમે રામનું નામ

દૂધ જમે તુળસીને દહીં જમે રામ
માખણ જમે રે મારા શ્રી ભગવાન બોલોતે
ભાઈ તમે રામનું નામ

શું રે પહેરે તુળસી ને શું રે પહેરે રામ
શું રે પહેરે મારા શ્રી ભગવાન બોલોતે
ભાઈ તમે રામનું નામ

હાર પહેરે તુળસી ને માળા પહેરે રામ
મુગટ પહેરે રે મારા શ્રી ભગવાન બોલોતે
ભાઈ તમે રામનું નામ

કયાં રે વસે તુળસી ને કયારે વસે રામ
કયારે વસે મારા શ્રી ભગવાન બોલોતે
ભાઈ તમે રામનું નામ

ચાંદલાના દિવસે નવરીના ઘરે સાંજે ગવાતું ગીત

૪૧૮

ટુંકા તો પાનની આંબલી રે લાંબા તો
પાનની કેળ રે બગલા દેવ
તુળસીના પાને પધારજો રે
ટુંકા જો પાનની આંબલી રે
લાંબા તો પાનની કેળ રે હનુમાન દેવ
તુળસીના પાને પધારજો રે
ટુંકા તો પાનની આંબલી રે
લાંબા તો પાનની કેળ રે ભવાની દેવ
તુળસીના પાને પધારજો રે
ટુંકા તો પાન ની આંબલી રે

નવરાના ઘરે ચાંદલો નાંખે ત્યારે ગવાતું ગીત

૪૧૯

દરિયામાં વાવી છે જળ રે ઝાંઝરીયા
જળ વણવા કોય ના જાય રે ઝાંઝરીયા
જાય મારા બેની એકલા રે ઝાંઝરીયા
આપી છે આપી છે પિતાને હાથ રે ઝાંઝરીયા
પિતાએ તો માંડયા છે રુસ રે ઝાંઝરીયા
હવે ના આપીએ પિતાને હાથ રે ઝાંઝરીયા – દરિયા.
જળ વણવા કોય ના જાય રે ઝાંઝરિયા
જાય મારા બેની એકલા રે ઝાંઝરીયા
વણી છે. વણી છે. બે ચાર કળી રે ઝાંઝરીયા
આપી છે. આપી છે. માતાના હાથ રે ઝાંઝરીયા
માતાએ તો માંડયા છે. રુસ રે ઝાંઝરીયા
હવે ના આપીએ માતાના હાથ રે ઝાંઝરીયા – દરિયા.

કપડાં લીધાં હોય ત્યારે નવરા-નવરીના ઘરે સાંજે ગવાતું ગીત

૪૨૦

કાંકરા વણી વણી સડક બંધાવ કયાં રેય
ને ગયેલા હો રામ કયાં રેયને ગેયલા
છીપણ પૂછે છીપો કયાં રેયને ગેયલા
હો રામ કયાં રેયને ગેયલા
દેસાઈ લોકનો છોકરો પરણે પેન્ટ વેચેવા
ગેયલા હો રામ પેન્ટ વેચેવા ગેયલા
કાંકરા વણી વણી સડક બંધાવ કયાં રેય
ને ગેયલા હો રામ કયાં રેયને ગેયલા
દરજણ પૂછે દરજી કયાં રેયને ગેયલા
હો રામ કયાં રેયને ગેયલા
દેસાઈ લોકની છોકરી પરણે કબજા
સીવવા ગયેલા હો રામ કબજા સીવવા ગેયલા
કાંકરા વણી વણી સડક બંધાવ કયાં રેય
ને ગયેલા હો રામ કયાં રેયને ગેગલા
સોનણ પૂછે સોની કયાંરેયને ગેયલા હો
રામ કયાં રેયને ગેયલા
દેસાઈ લોકની છોકરી પરણે ઝાંઝર વેચવા
ગેયલા હો રામ ઝાંઝર વેચવા ગેયલા
કાંકરા વણી વણી......
મોચણ પૂછે મોચી કયાં રેયને ગેયલા હો
રામ કયાં રેયને ગેયલા
દેસાઈ લોકનો છોકરો પરણે બૂટ વેચવા
ગેયલા હો રામ બૂટ વેચવા ગેયલા
કાંકરા વણી વણી

નવરીના ઘરે લગ્ન લઈને આવે ત્યારે ગવાતું ગીત

૪૨૧

આયવારે આયવા મારે આરે લગન આયવા
ચોયટારે ચોયટા મારે ભીંતે લગન ચોયટા
(આ પ્રમાણે ફરી ફરીને ગાવું)

કંકોત્રી છપાવે ત્યારે ગવાતું ગીત

૪૨૨

કંકુ છાંટી કંકોત્રી મોકલી
મેં તો મોકલી મારા મામા દરબાર રે
મામા રે વહેલા આવજો...કંકુછાંટી
મેં તો મોકલી મારી મામી દરબાર રે
મામી રે વહેલા આવજો...કંકુછાંટી
મેં તો મોકલી મારી કાકા દરબાર રે
કાકા રે વહેલા આવજો...કંકુછાંટી
મેં તો મોકલી મારી કાકી દરબાર રે
કાકી રે વહેલા આવજો...કંકુછાંટી
મેં તો મોકલી મારા માસી દરબાર રે
માસી રે વહેલા આવજો...કંકુછાંટી
મેં તો મોકલી મારા માસા દરબાર રે
માસા રે વહેલા આવજો...કંકુછાંટી
મેં તો મોકલી મારી ભાઈ દરબાર રે
ભાઈ રે વહેલા આવજો...કંકુછાંટી
મેં તો મોકલી મારી ભાભી દરબાર રે
ભાભી રે વહેલા આવજો...કંકુછાંટી

સગાંસંબંધીઓને લગ્નના આમંત્રણમાં

૪૨૩

કોરા કાગળ મંગાવો કંકોતરી છપાવો
વેવાય સમજાવો વેવણને
સોનાનો ચાંદલો માગ્યો કંકુનો ચાંદલો લાવ્યા
ભાઈનું મન ઝાંખું
વેવાય સમજાવો વેવણને
સોનાનો હાર માગ્યો ફૂલડાનો હાર લાવ્યા
બેનીનું મન ઝાંખું
વેવાય સમજાવો વેવણને

૪૨૪

કંકુ છાંટી કંકોતરી મોકલી
મેં તો મોકલી મારા મામા દરબાર રે
મામા રે વેલા આવજો
સાથે મામા આવ્યા પણ મામી નહિ આવ્યા
કહો તો જાતે તેડવું આવું રે સાથે મૂકવા આવું રે
મામી રે વહેલા આવજો

હળદર વાટે અને દળે ત્યારે ગવાતું ગીત

૪૨૫

રે હળદી તું કાંહો[1]ને રોપાય રે
રે હળદી તું ક્યારીમાં રોપાય રે
રે હળદી તું કોદાળીએ ગોળાય રે
રે હળદી તું કાં હોને વેચાય રે
રે હળદી તું સુરત શહેરમાં વેચાય છે.
રે હળદી તું પાવલે પાંસેર વેચાય છે.

૧. કઈ જગ્યાએ.

૪૨૬

સુરત શહેરમાં ગયેલા હો ભાઈ ડાંડયા રમવા ગેલા
કે ભાઈ ડાંડયા રમવા
ડાંડયા રમવા ગેલા તો ગેલા ચાંદલાનું રડું લાગ્યું
કે ભાઈ ચાંદલાનું રડું લાગ્યું
ચાંદલાનું રડું લાગ્યું ચાંદલો લઈ આપો
કે ભાઈ ચાંદલો લઈ આપો
સુરત શહેરમાં ગયેલા હો ભાઈ...
ડાંડયા રમેવા ગેલા તો પીઠી નું રડું લાગ્યું
કે ભાઈ પીઠીનું રડું લાગ્યું
પીઠીનું રડું લાગ્યું તો પીઠી લઈ આપો કે
કે ભાઈ પીઠી લઈ આપો
સુરત શહેરમાં ગયેલા હો ભાઈ...

૪૨૭

મારે ઘૂણ્યુ રે પછવાડી ધાચીંડા રે વસે
ધાચીંડા તું તલોના વેચ લાવે ઝીણા મારુંજી
લાડકલા ને રડ લાગ્યો...મારે
ધાચીંડા તું હળદીના વેચ લાવે ઝીણા મારુંજી
લાડકલાને રડ લાગ્યો...
મારે ઘૂણ્યુ રે પછવાડી ધાચીંડા રે વસે

૪૨૮

ઉલુંક છનુંર મેં નનું દળીન મેં નનું દળીન
હળદી સ ઠાળા ભરીન મેં ઠાળા ભરીન
ઉલુંક છનુંર મેં નનું દળીન મેં નનુ દળીન

પીઠી ચોળે ત્યારે ગવાતાં ગીતો

૪૨૯

દરિયા ને ડીપે[1] ભાઈ ગરુડો ચરે [૨]
ગરુડો તો ચરે ભાઈ વાંસળી વાગે [૨]
વાંસળી તો વાગે ભાઈ ઉખળે ઊભા [૨]
ઉખળે તો ઊભા ભાઈ ચાંદલો પહેરે [૨]
ચાંદલો તો પહેરે ભાઈ કેવા શોભે
દરિયાને ડીપે ભાઈ ગરુડો ચારે
ગરુડો તો ચરે ભાઈ વાંસળી વાગે [૨]
વાંસળી તો વાગે ભાઈ ઉખળે ઊભા [૨]
ઉખળે તો ઊભા ભાઈ તેલો પહેરે [૨]
તેલો તો પહેરે ભાઈ કેવા શોભે કેવા શોભે
દરિયાને ડીપે ભાઈ ગરુડો ચારે
ગરુડો તો ચારે ભાઈ વાંસળી વાગે [૨]
વાંસળી તો વાગે ભાઈ ઉખાળે ઊભા [૨]
ઉખળે તો ઊભા ભાઈ પીઠી પહેરે [૨]
પીઠી તો પહેરે ભાઈ કેવા શોભે [૨]
દરિયાને ડીપે ભાઈ ગરુડો ચારે

૧, બેટ

૪૩૦

પીઠી ચોળે પીઠી ચોળે પ્રીત આની રે
વરરાજાને ચઢાવે ગંગોદક પાની રે
અત્તર ફૂલેલ તેલ શરીરે ચોળે રે
ગીતો ગાતી સુન્દરી સળીયા ભોંકે રે
આવ્યા આવ્યા લગ્ન વીરાના નજીક રે....

પીઠી ચોળી દીધા પછી રીત કરે ત્યારે ગવાતાં ગીતો

૪૩૧

કુંભાર વાળે ગયેલી રે સવિતા [૨]
ખાડું કાઢિયું લાવેલી રે સવિતા [૨]
તેમાં દિવડો પૂરીયો રે સવિતા [૨]

પીઠી લગાવીને બહાર નીકળે ત્યારે ગવાતાં ગીતો

૪૩૨

હાથમાં થાળી થાળીમાં દિવડો રૂમઝૂમ
કરતાં નીસરિયા રે
નવિન ભાઈનો પેન્ટ ભરતે ભરેલો
રૂમઝૂમ કરતાં નીસરિયા રે

૪૩૩

ઊંચી વડલાની ડાળ રે ફુલડાં ગળી ગયા રે
ભાભી ચાલે તો ચાલું રે ફુલડાં ગળી ગયા રે
ઊંચી વડલાની ડાળ રે ફુલડાં ગળી ગયાં રે

માંડવાના દિવસે ગવાતાં ગીતો

૪૩૪

ઘાસો ના ખાય રે ઘોડી [૨]
પાણી ના પીયે રે ઘોડી [૨]
[ફરી ફરી ગાવું]

૪૩૫

સુરત શહેરથી બ્રાહ્મણ બોલાવો
બ્રાહ્મણ બોલાવો આજ હો ભાઈ
બ્રાહ્મણ બોલાવીને માટી ખોદાવો
માટી ખોદાવો આજ હો ભાઈ
માટી ખોદાવીને ચોરી થપાવો
ચોરી થપાવો આજ હો ભાઈ
ચોરી થપાવી ને ભાઈ ને બેસો
ભાઈ ને બેસો આજ ભાઈ
સુરત શહેરથી બ્રાહ્મણ બોલાવો
બ્રાહ્મણ બોલાવો આજ ભાઈ

તોરણ નચાડે તે વખતે ગવાતાં ગીતો

૪૩૬

સવિતા કહે હું જ મોટી
લીલા કહે હું જ મોટી
કોરા ભમરા રે

૪૩૭

ભાઈ તોરણીયા કેમ આપ્યા [૨]
ભાઈ પૈસા તોરણ આપ્યા [૨]
[ફરી ફરી ગાવું]

નવરાને નાહવા બેસાડે ત્યારે ગવાતાં ગીતો

૪૩૮

તાપીમાં ના ઉના તાળા પાણી રે
રમેશભાઈ એક મેરે બેસીને નાજો રે
સાસરિયામાં સસરા જુએ સાસુની
લાજ ના રાખો રમેશભાઈ......
તાપીમાંના ઉના તાળા પાણી રે...રમેશભાઈ
સાસરીયા સાળા જુએ સાળીની
લાજ ના રાખો રમેશભાઈ
તાપીમાંના ઉના તાળા પાણી રે...રમેશભાઈ

૪૩૯

તળબૂચે તાતાયવા પાણી રે તે પાણીએ
નવડાવ્યા ભાઈને
અંગરાણી કોના ના હાથ લાડકલાને
અંગરાણી
અંગરાણી ભાભી ને હાથ લાડકલાને અંગરાણી
તળબૂચે તાતાયવા પાણી રે
તે પાણીએ નવડાવ્યા ભાઈને

૪૪૦

તાપીએ કાં નાહવા ગેલા મારા ભાઈ [૨]
લોટો કાં ભુલી આવ્યો રે મારા ભાઈ [૨] તાપી
સાબુ કાં ભુલી આવ્યો રે મારા ભાઈ [૨] તાપી

કપડાં પહેરાવે તે વખતે ગવાતું ગીત

૪૪૧

કોરા પહેરો કોરા પહેરો પહેરો રે રમેશભાઈ
પિતાના મુખ કરમાઈ જાય રે રમેશભાઈ
કોરા પહેરો કોરા પહેરો પહેરો રે રમેશભાઈ
માતાના મુખ કરમાઈ જાય રે રમેશભાઈ
કોરા પહેરો કોરા પહેરો પહેરો રે રમેશભાઈ
ભાઈના મુખ કરમાઈ જાય રે રમેશભાઈ
કોરા પહેરો કોરા પહેરો પહેરો રે રમેશભાઈ
ભાભીના મુખ કરમાઈ જાય રે રમેશભાઈ
[નવરાપક્ષનાં અન્ય સગાંનાં નામ લઇ ફરી ફરી ગાવું]

જાન લઈને નીકળે ત્યારે ગવાતાં ગીત

૪૪૨

હો દૂર જાતા ભાઈ [૨]
હમ ને ન ભુલ જાના [૨]
પિતાની વાડી લીલી સુકી બનાવી ચાલ્યા [૨]
સસરાની વાડી લીલી બનાવા ચાલ્યા [૨]
હો દૂર જાતા ભાઈ [૨]
હમ ને ન ભુલ જાના [૨]
માતાની વાડી લીલી સુકી બનાવી ચાલ્યા [૨]
સાસુની વાડી સુકી લીલી બનાવી ચાલ્યા [૨]
હો દૂર જાતા ભાઈ [૨]
હમને ન ભુલ જાના [૨]
[ફરી ફરી ગાવું]

૪૪૩

સુરત ને રોડે જાવા ના હો ભાઈ [૨]
સસરો ને સંગે જવાના હો ભાઈ [૨]
સુરત ને રોડે જવાના હો ભાઈ [૨]
સાસુ ને સંગે જવાના હો ભાઈ [૨]
[ફરી ફરી ગાવું]

૪૪૪

રમેશભાઈ જલદી તૈયાર થાવો તમારે જાઉં
સાસરીયે
તમારા પિતાની આજ્ઞા લઈશ તમારાં માતાને
વંદન કરીને તમારે જાઉં સાસરીયે
રમેશભાઈ જલદી તૈયાર થાવો....
તમારા ભાઈની આજ્ઞા લઈશ તમારા ભાભીને
વંદન કરીને તમારે જાઉં સાસરીયે
રમેશભાઈ જલદી તૈયાર થાવો....
તમારા બેનીની આજ્ઞા લઈશ તમારા બનેવીને
વંદન કરીને જાવું તમારે જાઉ સાસરીયે
રમેશભાઈ જલદી તૈયાર થાઓ....
તમારા કાકાની આજ્ઞા લઈશ તમારા કાકીને
વંદન કરીને તમારે જાઉ સાસરીયે
રમેશભાઈ જલદી તૈયાર થાવો તમારે જાઉં સાસરીયે

જાન જતી વખતે

૪૪૫

દૂર દૂર દેશ જવાના રે ઓ ઝવેરભાઈ
દૂર દૂર દેશ શેમા બેસી જવાના રે
ઓ ઝવેરભાઈ
દૂર દૂર કોણુ કોણુ આવશે રે....
ઓ ઝવેરભાઈ
માતા આવશે રે ઓ ઝવેરભાઈ
પિતા આવશે રે હો ઝવેરભાઈ
[કાકા-કાકી, મામા-મામી, ભાઈ-ભાભી વગેરેનાં નામ લઇને ફરી ફરીને ગાવું]

૪૪૬

ભાઈનો ફેંટો સવાખે લાખનો
પહેરજો પહેરજો સાસરિયાના
ઘેર રે હોંસીલા વીરા આપણે જવું છે કન્યા જીતવા
ભાઈની વીંટી સવાખે લાખની
પહેરજો પહેરજો સાસારયાના ઘેર રે
હોંસીલા....
ભાઈની ઘડિયાળ સવાખે લાખની
પહેરજો પહેરજો સાસરિયાના ઘેર રે
હોંસીલા વીરા.

૪૪૭

ફૂલવાડી કે ઠંડી હવા ફૂલવાડી
ભાઈના માટે ગજરા વસાવી લેજો રે
ફૂલવાડી કે ઠંડી હવા ફૂલવાડી
ભાઈના માટે પેન્ટ વસાવી લેજો રે
ફૂલવાડી કે ઠંડી હવા

ગામના સીમાડે જાન પહોંચતાં

૪૪૮

કેસરિયો જાન લાવ્યો જાન લાવ્યો
જાનમાં તો આવ્યા મોટા જળભરી લાળો લાવ્યા
કેસરિયા....
જાનમાં તો લાવ્યા ચોખા
વેવાઈઓ બધા બોખા
કેસરિયો....
જાનમાં તો આવ્યા પારસી માંડવે મૂકાવો આરસી
કેસરિયો....
જાનમાં તો આવ્યા સિપાઈ સિપાઈ દેખી
વેવાઈ લપાઈ કેસરિયો....
વેવાણને કેડે કુંચી વેવાઈ કરતાં વેવણ ઊંચી
જાનમાં તો આવી રૂખી
વેવાયની તો લાપસી લુખી....કેસરિયો

૪૪૯

સરસ્વતી માતાને વિનવું રે
ગણપતીને લાગું પાય રે નવા વેવાઈ
વરઘોડો લઈ વેલા આવજો રે
પેન્ટ જોઈએ તો મારા મગન ભાઈનો લેજો [૨]

ઉતારા આપે ત્યારે ગવાતું ગીત

૪૫૦

અજાણ્યાં ગામમાં આવે તો પાણી ન ભાવ હોના
પૂછે અજાણ્યા ગામમાં ક્યા રે આવ્યા
હો ભાઈ અજાણ્યા.....
આપણા ગામમાં આવે તો પાણીનો પહેલો
વહેવાર રે અજાણ્યા ગામમાં......
અજાણ્યાં ગામમાં આવે તો ચાનો ભાવ હોના
પૂછે અજાણ્યા ગામમાં ક્યારે આવ્યા
હો ભાઈ અજાણ્યા
આપણા ગામમાં આવે તો પાણીનો પહેલો
વહેવાર રે અજાણ્યા ગામમાં......
[ફરી ફરી ગાવું]

ચોરી ફેરા ફરતી વખતે

૪૫૧

માયરામાં પહેલું મંગળિયું વરતાય રે
માયરામાં બીજું મંગળિયું વરતાય રે
પહેલે મંગળ ગાયોના દાન અપાય રે
બીજે મંગળ ભૂમિના દાન અપાય રે
છોરી ત્રીજું મંગળ વરતાય રે
છોરી ચોથું મંગળ વરતાય રે

લગ્ન થયા બાદ

૪૫૨

દુનિયાના બાળપણ આજ ભૂલાય છે
માતાના મીઠાં સ્મરણ તને રોજ રડાવે [૨]
માતાને દુઃખી મેલી તમે ક્યારે જવાના

૪૫૩

સોળ વરસના કિધા ત્યાર પર ઘર સોંપી દીધાં
મારી બેની સાસરીયામાં સુખી માનજે
સાસુને માતા ગણજે તમારા સસરાને પિતા ગણજે
સોળ......
જેઠને ભાઈ ગણજે તમારા જેઠાણીને ભાભી ગણજે
સોળ વરસ......
નણંદને બેની ગણજે
તમારા નણદોઈને બનેવી ગણજે
મારા બેની સાસરિયામાં સુખી માનજે

નવરીને લઈને પાછા વળતી વખતે

૪૫૪

છોરી કેદાળનું પરણું પરણું કરતી હતી
છોરી શું કામ રડતી હતી
તારા બાપાને પૈસા ભાવતા હતા
છોરી શું કામ રડતી તી
તારા માતાને પૈસા ભાવતા હતા
છોરી શું કામ રડતી તી
[ભાઈ-ભાભી, મામા-મામીનાં નામ લઈ વાળી-વાળી ગાવું]

વળાવતી વખતે ગવાતાં ગીતો

૪૫૫

તને સાચવે સીતા માતા અખંડ સૌભાગ્યવતી
તને સાચવે પારવતી અખંડ સૌભાગ્યવતી
તને સાચવે તારા પતિ અખંડ સૌભાગ્યવતી
તારા પતિનો પડછાયો થઈ
રહેજે સદાઈએ સાથે [૨]

૪૫૬

માતા ના બારણે હસી પ્રેમેલું પંખી
સાસરિયે જઈને હવે કુળને
દીપાવજો
આગળ જુઓ તો બેનના માતા ઊભેલા
પાછળ જુઓ તો બેનના સાસુ ઊભેલા
માતાની માયા હવે છોડ રે સદ્દગુણી
બાળા સાસરિયે જઈને......
આગળ જુઓ તો બેનના પિતા ઊભેલા
પાછળ જુઓ તો બેનના સસરા ઊભેલા
પિતાની માયા હવે છોડરે સદ્દગુણી
બાળા સાસરિયે જઈને......
આગળ જુઓ તો બેનના ભાઈ ઊભેલા
પાછળ જુઓ તો બેનના જેઠ ઊભેલા
ભાઈની માયા હવે છોડ રે સદ્દગુણી
બાળા સાસરિયે જઈને હવે
કુળને દીપાવજો
[સંબંધિત વિવિધ સગાંનો નિર્દેશ કરી વાળી વાળી ગવાય]

પરોઢિયું ગીત

૪૫૭

મધ બેઠું રે પેલા આંબલીયા ડાળે કે
મધડાં રે રરિ રીયાં
મધ ઉડાડે રે પેલા બેનીના પિતા કે
મધડાં......
મધ ચાખે રે બેનીના પિતા કે
મધડાં રે
હોઠ ચાટે રે પેલા છોરાના પિતા કે
મધડાં રે......
મધ ઉડાડે રે પેલાં બેનીનાં માતા કે
મધડાં રે......
મધ ચાખે રે પેલાં બેનીનાં માતા કે
મધડાં રે......
હોઠ ચાટે રે પેલા છોરાની માતા કે
મધડાં રે......

[મામા-મામી, કાકા-કાકી, માસા-માસી, ભાઈ-ભાભી વગેરેનો નિર્દેશ કરીને ફરી ફરી ગાવું.]

૪૫૮

હીરલા દોરી બાંધી વડલા હેઠ રે
જશોદા ઝુલાવે હરીનાં પારણું
માતાએ તો આપ્યા આશીર્વાદ રે........જશોદા
સાસુએ તો આપ્યા કડવા બોલ રે......જશોદા
હીરલા દોરી બાંધી વડલા હેઠ રે
પિતાએ તો આપ્યા આશીર્વાદ રે......જશોદા
સસરાએ તો આપ્યા કડવા બોલ રે
હીરલા દોરી......
ભાઈએ તો આપ્યા આશીર્વાદ રે......જશોદા
જેઠે તો આપ્યા કડવા બોલ રે......જશોદા
હીરલા દોરી......

[અન્ય સંબંધિત સગાંનો નિર્દેશ કરી વાળી વાળી ગવાય]

શુદ્ધિ પત્રક

પાન ક્રમાંક	ગીત અથવા ફકરા ક્રમાંક	ફકરા અથવા ગીતનો લીટી ક્રમાંક	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૭	૫	૩	પરસામાં	પરસાળમાં
૭	૫	૪	લહાર	ફૂલહાર
૭	૫	૧૧	વર અને કન્યાના ઘરે	નવરા અને નવરીના ઘરે
૭	૭	૧	વિધ	વિધિ
૮	૨	૪	વડિલ	વડીલ
૯	૨	૧	ઘણાખરા	ઘણાંખરાં
૯	૬	૨	લગાડત	લગાડતાં
૧૦	૨	૨	ઝરીયાં	ઝેરિયાં/લેરિયાં
૧૦	૨	૨	ઝરીયાં	ઝરિયાં/લેરિયાં
૧૫	૩	૫	ભરતો	ભરતાં
૧૮	૩	૧	ગુજરાતનો	ગુજરાતના
૧૮	૩	૧૪	શોધનમાં	સંશોધનમાં
૨૨		૨૪	આક	આંક
૨૪		૮	નાયક.	નાયક,
૨૮	–	૧૪	૨૦૨	૨૦૨,
૨૯	–	૧૧	[૩૩૫]	[૩૩૫],
૩૨	–	૭–૮	(સાંમળેજીનૂગ ગરાહજ્જ	(ત્સાંમળેજીન્ ગરાહજ્જા
૧	૧	૨	ગવાતાં જેતે	ગવાતાં, મોટા ભાગનાં જેતે
૧	૧	૩	સંશોધકે	સંશોધકોએ
૧	૧	૪	સંપાદકો	સંપાદક
૨	૪	૧	બાલાયે	બાપાયે
૨	૫	૩	બાલો	બાપો
૪	૧૧	૫,૬	આયલીએ	આયડીએ
૪	૧૨	૧,૨	બાહો	બાપો
૪	૧૨	૫	દળીંગ	દડીંગ

૭	૨૨	૪,૭	વજડાવી	વગડાવી
૮	૨૬	પાદનોંધ	ચામડાંનો	ચામડાનો
૯	૨૭	૨,૫	બાવા	બાપા
૧૧	૩૬	પાદનોંધ	૨. પણ	૪. પણ
૧૧	૩૭	૭	ભાપાયે	ભાયાયે
૧૩	૪૩	પાદનોંધ	નાગરવેલી	નાગરવેલ
૧૪	૪૫	૨	ભાપાયો	ભાયાયો
૧૪	૪૬	૩	તેયાર	તેવાર
૧૬	૫૨	શિર્ષક	ઊંડા	ઊડા
૧૭	૫૫	પાદનોંધ	એમને	જોવું
૧૭	૫૬	૫	કો	હો
૧૭	૫૭	૧	ઓર	જોડ
૧૮	૫૯	૩	બાવો	બાપો
૧૮	૬૧	પાદનોંધ	પિટલી	પિહલી
૧૯	!.૨	પાદનોંધ	ભરવા માટે	ભરવા સાથે
૨૦	૬૬	પાદનોંધ	તદ્‌ન	તદ્‌ન
૨૦	૬૬	પાદનોંધ	તદ્દન નાની ઝરણી	તદ્દન નાનું ઝરણું
૨૦	૬૭	૨	હિંદુ	હિંદુર
૨૪	૭૭	૭	હણીયા	બ્હણીઆ
૨૫	૮૩	પાદનોંધ	લન	લગ્ન
૨૬	૮૬	૨	આયલીયે	આયડીયે
૨૭	૮૯	૯	પટ્યે'	પટયે'[૭]
૨૮	૯૧	૭	આયલીયે	આયડીયે
૩૪	૧૧૨	૫,૬	મીરવીલે	મીચીલા
૩૪	૧૧૩	૨	મીરવીલો	મીચીલા
૩૫	૧૧૬	પાદનોંધ	હાળના	હાન્ના
૩૭	૧૨૦	શિર્ષક	ધોડિયા જાતિમાં ગવાતાં લગ્ન ગીતો	પૈકા બ્લેકમાં પાનના શિર્ષક તરીકે
૩૭	૧૨૦	શિર્ષક નીચે	[ગતાંકથી ચાલુ]	d
૩૭	૧૨૦	૨	ભંગની	પિતા ને
૩૮	૧૨૪	૧	મહોલમાં	મહેલમાં
૪૦	૧૩૦	૩	ભંગવી	ભંગી
૪૩	૧૩૮	૧	છેડો	છોડયો
૪૩	૧૩૮	૧	બાંધ	બંધ
૪૩	૧૩૮	૪	બેર	લેરી
૪૩	૧૩૮	૫	છેડો	છોડો

૪૪	૧૪૨	૨,૪	પિછોડી	વિછોડી
૪૫	૧૪૫	૨-૫	કુંવારા	કુંવાર
૪૫	૧૪૬	૩,૪,૭,૮	આપને	આપણને
૪૭	૧૫૦	૩	વરેવા	વેરેવા
૪૭	૧૫૧	૨–૬	અંધરાણી	અંધરાણી
૪૭	૧૫૨	૫	લેલે	લલાટે
૪૮	૧૫૪	શીર્ષક	ઉંડા	ઊડા
૪૮	૧૫૪	૨,૪,૬,૮	ઝરમણિયા	ઝરમલિયા
૪૯	૧૫૬	૨	માંડા	માંડી
૫૫	૧૭૭	પાદનોંધ	મૂકયા	મૂકયો
૫૬	૧૮૦	૭	છાપે	ઝાંપે
૫૭	૧૮૨	૧	પાલેશી	પાલેથી
૫૭	૧૮૫	૧	પાટ	પાર
૫૮	૧૮૮	૨	શીખીલભા	શોખીનભાઈ
૫૯	૧૯૨	૩	ભોમય	ભોજાય
૫૯	૧૯૩	૩	મમાટ દરિયે લાખનવવાય	મોટે દરિયે લોબન વધાવ
૫૯	૧૯૩	૬	ખોડાયા	જોડયા
૬૦	૧૯૫	૨,૪	વોલા	વાલા
૬૦	૧૯૬	૨	ઝીણુકારી	ઝીણો કરી
૬૩	૨૦૫	૧	ક્રોધા	કંધા
૬૩	૨૦૫	૩	કાયસી	કાયઠી
૬૮	૨૧૯	૫	ટાડી	તાડી
૬૮	૨૧૯	પાદનોંધ	તારા. દૂધની	તારા દૂધની
૭૬	૨૪૩	૩	કાંહલીએ	કંહલી
૮૧	૨૫૮	૭	હુંસેરી	કંસરી
૮૪	૨૭૦	૧,૩	ગમરાખ	ગમડાવ
૮૭	૨૭૯	પાદનોંધ	કાચીડી	કાચીંડી
૮૭	૨૮૦	૨	નાથ	નાય
૯૨	૨૯૨	૩	આવળે	આવડે
૯૨	૨૯૩	૩	આધામાં	હાથામાં
૯૨	૨૯૩	૪	બાથામાં	હાથામાં
૯૨	૨૯૩	૪	ઉરાને	કરીને
૯૩	૨૯૪	૧	ગવાતાં ગીતો	ગવાતું ગીત
૯૪	૨૯૭	૭	આવતી	આયતી
૯૬	૩૦૩	૨	ઉવે	ઉવે[૪]
૯૬	૩૦૩	૨	મામીઆ[૪]	મામીઆ[૫]
૯૬	૩૦૩	૩	તારે[૫]	તારે[૬]

૯૬	૩૦૩	૩	મોહાવરે[6]	મોહાવરે[7]
૯૬	૩૦૩	૪	તીયે[7]	તીયે[8]
૯૬	૩૦૩	૪	કરવાડે હાતરા[8]	કરવાડે હાતરા[9]
૯૬	૩૦૩	૫	આખા કુટલ[9]	આખા કુટલ[10]
૯૬	૩૦૩	૬	ભયે[10]	તેણુંએ[11]
૯૬	૩૦૩	૬	કરવાડે હાતાકરા[11]	કરવાડે હાનાકરા[11]
૯૭	૩૦૪	૧–૪	અધોએ/આધોએ/ અદોએ	અંધળે
૯૭	૩૦૪	પાદનોંધ	૩. નાચતાં	નહાય
૯૭	૩૦૫	૧	દેસાઈ નો	દેહાઈ નો
૯૮	૩૦૮	શીર્ષક	પરણાવવા	પરણુવા
૯૮	૩૦૮	શીર્ષક	રે	ત્યારે
૯૯	૩૦૯	શીર્ષક	ત્યાર	ત્યારે
૯૯	૩૦૯	૧	અમણા ગાવીમા	આમણા ગાવામાં
૯૯	૩૦૯	૩	ગેહલી	ગાહલી
૯૯	૩૦૯	૪	રાબાયા	રા,બા'યા
૯૯	૩૧૧	૧	હાથમા	હાથમાં
૧૦૦	૩૧૩	૧	ચાંદ	ચાલ
૧૦૦	૩૧૩	પાદનોંધ	૮,	૮.
૧૦૩	૩૧૯	૨,૩	ઢીધી	સીધી
૧૦૩	૩૨૦	૧	આબ્યવો	આયવો
૧૦૩	૩૨૦	૧	જોડમાં	જોરમાં
૧૦૪	૩૨૧	૮	કારીલોવા	માયા ધરી લેવા
૧૦૪	૩૨૧	૧૦	કહેશું	કહેવું
૧૦૪	૩૨૨	૧૫	જેઠણુ	જેઠાણી
૧૦૪	૩૨૨	૧૫	બન્ન	બની
૧૦૫	૩૨૩	૭–૮	શેઠશેઠાણુ	જેઠ – જેઠાણી
૧૦૬	૩૨૭	૪	સાસરેની સુરાવે	d
૧૦૭	૩૨૯	૧૫	અંબેમાં	અંબેમા
૧૦૮	૩૩૧	૨	મનાબા મોભાયો	મનમાં મોઝાયાં
૧૦૮	૩૩૧	૫	મોઝાયો	મોઝાયાં
૧૧૦	૩૩૬	૧	પારા	મારા
૧૧૦	૩૩૭	૫	સાંકરામાં	સાંકળાંમાં
૧૧૧	૩૩૮	૩	એહિયાં	એહા
૧૧૧	૩૩૯	૩	દોની	ક્રાની
૧૧૧	૩૪૦	૧-૨	બંનેને	બેનને
૧૧૨	૩૪૨	૨	આડામેં	આટામેં

૧૧૪	૩૪૭	શીર્ષક	ઝેરિયાં	/લેરિયું
૧૧૪	૩૪૮	શીર્ષક	ઝેરિયું	/લેરિયું
૧૧૪	૩૪૮	પાદનોંધ	માર્ગદર્શક	માહિતીદર્શક
૧૧૮	૩૫૬	શીર્ષક	ઝેરિયું	લેરિયું
૧૧૮	૩૫૬	શીર્ષક	તર	તૂર
૧૧૯	૩૫૭	૩,૪	થોબલોક	ઢાબલોક
૧૨૬	૩૭૯	પાદનોંધ	કુમુબહેન	કમુબહેન
૧૨૮	૩૮૪	૧	ગોરીને	ચોરીને
૧૨૮	૩૮૪	૩	બેલારે	લલાટે
૧૨૮	૩૮૪	૬	વોર	વોહ
૧૨૯	૩૮૫	૨	વેયું	વેચું
૧૨૯	૩૮૭	૨	વલેરા	વેલેરા
૧૩૦	૩૯૦	૪	પરગાઢે	પરગાડે
૧૩૨	૩૯૮	૨,૪,૬,૮, ૧૦,૧૨,૧૩	ભરેલાં	ભર્યા
૧૩૨	૩૯૮	૧	બરીકાંમા	બરીકામાં
૧૩૩	૪૦૧	૧	ઘોઢો	ઘોડો
૧૩૬	૪૧૦	૧,૩,૫	લવીલવી	લળીલળી
૧૩૬	૪૧૧	૨	પોણુ	પોહા
૧૩૬	૪૧૧	૬	દલાયલે	દલાલે
૧૩૬	૪૧૨	૨	કવાય	કેવાય
૧૩૬	૪૧૨	૩	લાયજેરા	લાવજેરા
૧૩૬	૪૧૨	૫	કવાયરા	કેવાયરા
૧૩૬	૪૧૨	૬	લારજેરા	લાવજેરા
૧૪૨	૪૨૬	૩	ગેલાચ્યાંદલાનું	પેલા ચાંદલાનું
૧૪૪	૪૩૧	૧	વાળે	વાડે
૧૪૫	૪૩૧	૨	કોઢિયું	કોડિયું
૧૫૦	૪૫૪	૧	કે દાળનું	કે'દાડનું

શુદ્ધિ સૂચિ-વિજ્ઞપ્તિ

* નોંધ નિર્દેશ સૂચા (૧)ની નોંધના અંતે તે નીચેની વિગતો ઉમેરીને વાંચવું.

“વાંસદા અને વ્યારા તાલુકાના મારા અન્ય બે માહિતીદર્શકો શ્રી ગુલાબભાઈ પટેલ અને શ્રી ગણપતભાઈ પટેલે, છેલ્લા શુદ્ધિપત્રકની તૈયારી કરતી વખતે તેમના વિસ્તારમાં આ અંગેની પ્રચલિત ઉક્તિમાં ‘છઠનો’ નિર્દેશ આવતો ન હોવાનું અને તેમને ત્યાં ‘ચોથ ચૌદશને તેમ, પોરીને મોકલું કેમ’ એવી ઉક્તિ હોવાનું જણાવેલું. તેજ રીતે વાંસદા તાલુકાના કેળકચ્છ ગામના અન્ય એક માહિતીદર્શક શ્રી ઈશ્વરભાઈ ગામીતે તેમના ગામમાં ધોડિયાઓમાં ‘ચોથ ચૌદશને તેમ એને કરવું કેમ” એવી ઉક્તિ પ્રચલિત હોવાનું દર્શાવેલું.”

* સંચયકારનાં નામ ગીતક્રમાંક ૧૨૦, ૧૩૯, ૧૪૩, ૧૪૯, ૧૫૭, ૧૭૭, ૧૯૧, ૧૯૭, ૨૦૨, ૨૦૫, ૨૨૧, ૨૨૭, ૨૩૩, ૨૩૬ની નીચે છે તેને બદલે ઉપરોક્ત સંબંધિત ગીતક્રમાંકની ઉપર સમજવાં. ગીતક્રમાંક ૨૯૩ નીચેનું સંચયકારનું નામ ગીતક્રમાંક ૨૯૨ની ઉપર સમજવું.

* ૧૩૪ પછીનાં શબ્દાર્થ ધરાવનારાં દરેક ગીતના ક્રમાંકવાર પાદનોંધવાળી પંક્તિની ઉપર લીટી સમજવી.

* ગીતક્રમાંક ૧૫૦, ૧૫૧, ૧૮૦ અને ૨૦૫ના પાદનોંધવાળા શબ્દાર્થક્રમાંકને, દરેક ગીતવાર અલગ અલગ ક્રમાંક ૧થી શરૂ કરીને સમજવા.

* ગીત ક્રમાંક ૩૦૫, ૩૦૯, ૩૧૧, ૩૧૩, ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૨૫, ૩૨૬, ૩૨૭, ૩૨૮, ૩૨૯, ૩૩૦, ૩૩૫ તથા ૩૩૬ નીચેના નાના કૌંસમાંના અન્ય ક્રમાંક અથવા શબ્દને રદ સમજવા.

* પૃ. ૧૧૯થી ૧૫૨ સુધીના પૃષ્ઠ શિર્ષકના “લગ્ન ગીતો” શબ્દ આગલાં પૃષ્ઠોની જેમ ભેગો સમજવાનો છે.

* સંદર્ભસૂચિમાં છેલ્લા બે સંચયકારોનાં ‘આદિવાસી ગુજરાત’ના વર્ષ ૪ના અંક-૧માં પ્રસિદ્ધ થયેલાં ‘ધોડિયા જાતિમાં ગવાતાં લગ્નગીતો’નો સમાવેશ કરવાનો છે. જ્યારે તેમના પહેલાંના સંચયકારનાં આ ઉપરાંત આ સામયિકમાં વર્ષ ૩ના અંક ૨માં આ જ શિર્ષક હેઠળ પ્રસિદ્ધ થયેલાં ગીતોનો સમાવેશ કરવાનો છે.

* સંદર્ભસૂચિના અંતમાં “૧૯૮૭: ‘ધોડિયા કૂળ યાદી’ આદિવાસી સંદેશ, વર્ષ ૨૪, અંક ૨” ઉમેરાયેલું સમજવાનું છે.

આદિવાસી સંશોધન અને તાલીમ કેન્દ્ર, ગૂજરાત વિદ્યાપીઠનાં પ્રકાશનો

૧. આદિવાસીઓના પ્રશ્નો	સંપાદક વિમલ શાહ	૪-૦૦
૨. ગુજરાતના આદિવાસીઓ	વિમલ શાહ	૮-૦૦
૩. ગુજરાતના દુબળાઓ	પી. જી. શાહ	૩-૫૦
૪. ગુજરાતી-ભીલી વાતચીત (ગરાસિયા સ્વરૂપ)	શાંતિભાઈ આચાર્ય	૨-૦૦
૫. ચૌધરીઓ અને ચૌધરી શબ્દાવલી	”	૮-૦૦
૬. ભીલી-ગુજરાતી શબ્દાવલી (ગરાસિયા સ્વરૂપ)	”	૧-૫૦
૭. સમુહ શ્રાદ્ધ	વિમલ શાહ, રમેશ શ્રોફ, હકુ શાહ	૧૦-૦૦
૮. દક્ષિણ ગુજરાતનું સાદું વાણા બાંધણી કાર્ય	ડૉ. એબરહાર્ડ ફિશર, હકુ શાહ	૪-૦૦
૯. દુબળાનાં લોકગીતો	ડૉ. હા.ભા. નાયક	૪-૫૦
૧૦. પછાત વર્ગો વિષે બે મનનો	સંપા. ડૉ. હા. ભા. નાયક સહ સંપા. ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી	૨૦-૦૦
૧૧. સગાઈનો અભ્યાસ: કેટલાક સુઝાવો	ડૉ. હા. ભા. નાયક	૪-૫૦
૧૨. પશુપાલનનો સમાજ માનવશાસ્ત્રીય અભ્યાસ	ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી ડૉ. આશા સોલંકી	૧૮-૦૦
૧૩. સંથાલ આદિવાસીઓ	સંપા. ડૉ. હા. ભા. નાયક ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી	૧૫-૦૦
૧૪. ઘટક કક્ષાએ પૂર્ણરોજગારી આયોજન (સાગબારા)	આર. બી. લાલ ભારતીબહેન દેસાઈ	૩૦-૦૦
૧૫. આદિવાસી વાદ્યસંગીત	સ્વરાંકન નોંધ: રાવજીભાઈ પટેલ ગીતસંચય: વિમલ શાહ, ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી ઇન્દ્રશંકર રાવલ	૯-૦૦
૧૬. બાળ ઉછેરનો સમાજ માનવશાસ્ત્રીય અભ્યાસ	ડૉ. સિદ્ધરાજ સોલંકી ડૉ. આશા સોલંકી	૭-૦૦
૧૭. ગુજરાતના આદિવાસીઓની અર્થવ્યવસ્થા	મુસ્તાલી મસવી	૩-૫૦
૧૮. ગુજરાતના આદિવાસી લઘુવિસ્તારોનું આયોજન	ડૉ. ઠાકોરભાઈ નાયક	૬-૦૦
૧૯. गुजरात के आदिवासी	विमल शाह	૮-૦૦
૨૦. Mogra Dev : Tribal Crocodile Gods	Dr. Eberhard Fischer, Haku Shah	૧૫-૦૦
૨૧. Vetra Ne Khambha : Memorials for the Dead	Dr. Eberhard Fischer, Haku Shah	૧૫-૦૦
૨૨. Block Level Planning for Full Employment (Sagbara)	R. B. Lal, Bharati Desai	૪૦-૦૦
૨૩. The Saharias	Dr. T. B. Naik	૨૫-૦૦

પ્રાપ્તિસ્થાન :- નવજીવન કાર્યાલય, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૧૪

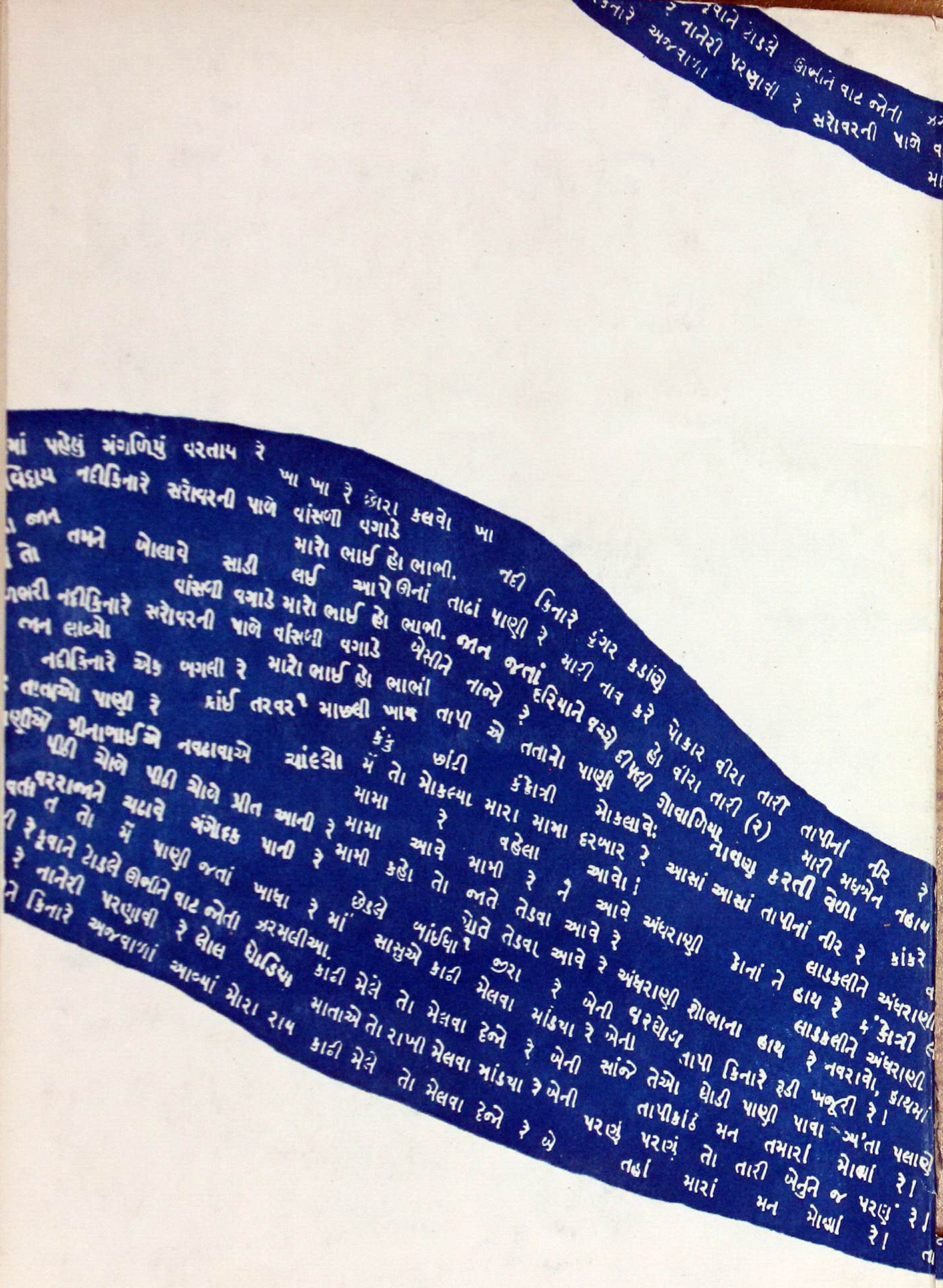
માં પહેલું મંગળિયું વરતાય રે
વિદાય નદીકિનારે સરોવરની પાળે વાંસળી વગાડે
ખા ખા રે કોરા કલવો ખા
તમને બોલાવે સાડી લઈ આપે
મારો ભાઈ હો ભાભી.
નદી કિનારે ડુંગર કડાંણે
વાંસળી વગાડે મારો ભાઈ હો ભાભી.
જાન જતાં દરિયાને વચ્ચે
તાપીના નીર રે
નદીકિનારે એક બગલી રે
મારો ભાઈ હો ભાભી
તાપી એ તતાનો પાણી
કંકુ છાંટી કંકોત્રી મોકલાવે
મેં તો મોકલ્યા મારા મામા દરબાર રે
ગોવાળિયા નાવણ કરતી વેળા
આસાં આસાં તાપીનાં નીર રે
લાડકલીને અંધરાણી
તાપી કિનારે રૂડી ખજૂરી રે
નાનેરી પરણાવી રે લાલ
પરણું પરણું તો તારી બેનુને જ પરણું રે।
તહીં મારાં મન મોહ્યાં રે।